ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Μετάφραση και Διερμηνεία

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της ΔΑΜΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ
(Α.Μ. 201520105)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥΡΚΟΦΩΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

ΣΤΟ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ «ΕΘΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ».

Επιβλέποντες:

1. ΓΩΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, κύριος επιβλέπων
2. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ, ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ, μέλος της επιτροπής
3. ΣΕΛΛΑ – ΜΑΖΗ ΕΛΕΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ, μέλος της επιτροπής

Αθήνα, Μάιος 2018

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών
Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
ΠΜΣ «Μετάφραση και Διερμηνεία»

Ονοματεπώνυμο: Κωνσταντίνα Δάμα

Αριθμός μητρώου: 201520105

Γνωστικό αντικείμενο: Μετάφραση και μεταφραστικός σχολιασμός

Επόπτης/ες: Γώγος Κωνσταντίνος, Μαυροπούλου Μαρία, Σελλά-Μάζη Ελένη

Τίτλος: Μετάφραση προς την ελληνική και μεταφραστικός σχολιασμός τουρκόφωνων επιστημονικών άρθρων στο γνωστικό πεδίο «Εθνικό κράτος και μειονότητες»

Αριθμός λέξεων: 50.105

Ημερομηνία κατάθεσης: 13/06/2018

Δήλωση: Με την υποβολή της παρούσας και τη συμπλήρωση του ανωτέρω πίνακα, βεβαιώ ότι έχω αναγνώσει και κατανοήσει τις πολιτικές και τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) σχετικά με την αξιολόγηση των εργασιών και τα ακαδημαϊκά παραπτώματα.

Ημερομηνία

Υπογραφή

Δάμα Κωνσταντίνα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος……....5

Εισαγωγή……7

Συγγραφείς……..…….10

Εθνικό Κράτος και Μειονότητες…….....12

Μετάφραση πρωτοτύπων κειμένων…….17

α) Μετάφραση του άρθρου Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu……..18

β) Μετάφραση του άρθρου Ulusal Egemenlik Kavramının Dönüşümü, Azınlıklar ve Türkiye…….44

γ) Μετάφραση του άρθρου Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı……...85

Μεταφραστικός Σχολιασμός……..109

Θεωρία της Μετάφρασης……...110

Μορφολογικό και Συντακτικό Επίπεδο……..…114

α) Στίξη και Διασύνδεση των Προτάσεων…….116

β) Σειρά των Λεξημάτων μιας Πρότασης……..119

γ) Αλλαγή του Αριθμού στα Ρήματα και στα Ουσιαστικά……122

δ) Αλλαγή Φωνής του Ρήματος……..124

ε) Προσθήκη Ρημάτων και Ουσιαστικών……..126

Συμπεράσματα……127

Επίπεδο Συνθεματικής……...129

Συμπεράσματα……132

Λεξιλογικό και Σημασιολογικό Επίπεδο……..……..134

α) Κύρια Ονόματα…….....135

β) Πολύσημες Λέξεις…….138

γ) Ιδιωτισμοί……...141

Συμπεράσματα……143

Υφολογικό Επίπεδο……144

α) Απόδοση Συγκεκριμένου Επιπέδου Λόγου……...……145

β) Απόδοση Ύφους Συγκεκριμένου Είδους Κειμένου……...147

γ) Απόδοση Ύφους των Συγγραφέων (Ιδιόλεκτος)……...149

Συμπεράσματα……151

Πραγματολογικό Επίπεδο……..152

Συμπεράσματα…….....155

Γλωσσάριο…….....156

α) Όροι από την Τουρκική προς την Ελληνική……...……...157

β) Όροι από την Ελληνική προς την Τουρκική……...……...183

Γενικά Συμπεράσματα……214

Επίλογος…….216

Βιβλιογραφία……..217

Παραρτήματα……..…221

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η αγάπη μου για τα βιβλία ξεκίνησε όταν ήμουν ακόμα σε νηπιακή ηλικία. Θυμάμαι πάντα τον εαυτό μου να δανείζεται βιβλία από τη βιβλιοθήκη του σχολείου ή τη δημοτική βιβλιοθήκη και να διαβάζει με τις ώρες. Ήταν κάτι που λάτρευα και συνεχίζω να λατρεύω. Αργότερα ούσα μαθήτρια στο δημοτικό, είχα την ασυγκράτητη επιθυμία να μάθω την αγγλική και τη γαλλική γλώσσα. Επομένως, οι γονείς μου με έγραψαν στο πλησιέστερο κέντρο ξένων γλωσσών για να πραγματοποιήσω αυτό το όνειρό μου. Μεγαλώνοντας συνειδητοποίησα ότι, όπως πολύ σοφά είχε πει κάποτε ο Wittgenstein, ο τρόπος για να ξεπεράσω τα όρια του κόσμου μου ήταν να ξεπεράσω τα όρια της γλώσσας μου. Μαθαίνοντας ξένες γλώσσες, μπορούσα να διαβάσω περισσότερα βιβλία, να διευρύνω τους ορίζοντες των γνώσεών μου και να εξελιχθώ ως άνθρωπος. Αυτό το χόμπι δεν τελείωσε ποτέ. Αγάπησα τις ξένες γλώσσες τόσο πολύ άρχισα να μαθαίνω όσες περισσότερες μπορούσα. Μετά την αγγλική και τη γαλλική γλώσσα, σπούδασα τουρκική γλώσσα στο Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, έπειτα έμαθα τη ρωσική γλώσσα και προσφάτως άρχισα μαθήματα ισπανικής γλώσσας.

Αφού αποφοίτησα από το προαναφερθέν τμήμα, άρχισα να ασκώ το επάγγελμα της δασκάλας τουρκικών και να κάνω προσπάθειες ώστε οι μαθητές μου να μάθουν και να αγαπήσουν τη συγκεκριμένη γλώσσα όσο την αγάπησα κι εγώ. Ωστόσο, οι φιλοδοξίες και οι στόχοι μου δεν σταματούσαν εκεί. Για χρόνια μετά την αποφοίτησή μου περίμενα να βγει κάποια προκήρυξη σχετική με τη δημιουργία ενός μεταπτυχιακού μετάφρασης που να αφορούσε την τουρκική γλώσσα. Όταν επιτέλους η προκήρυξη βγήκε και η εισαγωγή μου στο μεταπτυχιακό της Μετάφρασης και Διερμηνείας έγινε πραγματικότητα, με υπέρτατο ζήλο και ενθουσιασμό παρακολουθούσα τα καθημερινά μαθήματα και μελετούσα για την εκάστοτε εργασία. Από όλα τα μαθήματα του μεταπτυχιακού προγράμματος, όμως, η προτίμησή μου για τη μεταφραστική διαδικασία και τη θεωρία που την περικλείει ήταν ολοφάνερη. Για αυτόν τον λόγο, ως επιστέγασμα των μεταπτυχιακών σπουδών μου αποφάσισα να ασχοληθώ με τη Μετάφραση και τον Μεταφραστικό Σχολιασμό. Για μένα η παρούσα εργασία είναι πολύ σημαντική καθώς συνδυάζει την αγάπη μου για το διάβασμα, τις ξένες γλώσσες και δη την Τουρκική και τη μετάφραση. Πιο συγκεκριμένα, τα πρωτότυπα κείμενα που κλήθηκα να μεταφράσω αποτελούν επιστημονικά άρθρα με γνωστικό πεδίο *Εθνικό Κράτος και Μειονότητες*. Το θεματικό πεδίο των νομικών και

των πολιτικών επιστημών έλκυσε το ενδιαφέρον μου κατά το δεύτερο εξάμηνο των σπουδών μου και αυτή ήταν η κύρια αιτία για την επιλογή του συγκεκριμένου θεματικού πεδίου. Άλλωστε, θεωρώ πως αυτά τα είδη κειμένου αποτελούν από τα πιο δύσκολα που θα μπορούσα να συναντήσω εργαζόμενη ως μεταφράστρια και η εξοικείωση με αυτά μόνο θετικά μπορεί να μου προσφέρει. Το εν λόγω πεδίο υπήρξε πραγματική πρόκληση καθώς περιλαμβάνει πολλούς νομικούς και πολιτικούς όρους τους οποίους έπρεπε πρωτίστως να μελετήσω και να κατανοήσω. Ωστόσο, η θεματική των συγκεκριμένων κειμένων υπήρξε άκρως ενδιαφέρουσα.

Με τη συγγραφή αυτής της διπλωματικής εργασίας προσδοκώ την προσοικείωση με τη μεταφραστική διαδικασία ιδίως στο πλαίσιο νομικών και πολιτικών κειμένων, τη δημιουργία γλωσσάριου το οποίο θα περιέχει όρους στην τουρκική και την ελληνική γλώσσα σε σχέση με το γνωστικό πεδίο του Εθνικού Κράτους και των Μειονοτήτων καθώς και τη μελέτη της Θεωρίας της Μετάφρασης και τη γλωσσολογική ανάλυση βάσει συγκεκριμένων παραδειγμάτων από τα υπό εξέταση κείμενα. Ελπίζω και εύχομαι το αποτέλεσμα να δικαιώσει τους καθηγητές μου που κατά τη διάρκεια τόσο των προπτυχιακών όσο και των μεταπτυχιακών μου σπουδών προσπάθησαν να μεταφέρουν σε όλους τους φοιτητές και τις φοιτήτριες τις γνώσεις τους και ένα κομμάτι από την πλούσια εμπειρία τους, να μας ενθαρρύνουν και να μας προετοιμάσουν για τη μετέπειτα πορεία μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί η μετάφραση τριών επιστημονικών άρθρων και ο μεταφραστικός σχολιασμός τους. Πιο συγκεκριμένα, τα πρωτότυπα κείμενα με τα οποία ασχολείται η εργασία είναι τα α) Baskın Oran (2010) *Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu* (Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία), Semih Vaner Anısına – Avrupa Birligi, Demokrasi ve Laiklik (Haz. Cengiz Çagla, Haldun Gülalp), Istanbul, Metis Yayınları, Mayıs 2010, s. 126-147, β) Baskın Oran (2003) *Ulusal Egemenlik Kavramının Dönüşümü, Azınlıklar ve Türkiye* (Η Μετατροπή της Έννοιας της Εθνικής Κυριαρχίας, Οι Μειονότητες και η Τουρκία), Anayasa Yargısı, Anayasa Mahkemesinin 41. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler, 25-26 Nisan 2003, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 61-93 και γ) Çağatay Okutan (2004) *Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı* (Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις) Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Yıl 2004, Cilt 59, Sayı 2, s. 59-75.

Στην πρώτη ενότητα της εργασίας δίνονται πληροφορίες για τους δύο συγγραφείς των πρωτοτύπων κειμένων, τον Baskın Oran (Μπασκίν Οράν) και τον Mustafa Çağatay Okutan (Μουσταφά Τσαγατάι Οκουτάν), προκειμένου ο αναγνώστης να αποκτήσει μια γενική ιδέα για το υπόβαθρο, τη πολιτική στάση και τις πεποιθήσεις τους με σκοπό την καλύτερη ορθότερη κατανόηση των άρθρων τους.

Στη δεύτερη ενότητα παρατίθενται και περιγράφονται όροι που σχετίζονται με το γνωστικό πεδίο το οποίο εξετάζεται, έτσι ώστε να επιτευχθεί η πλήρης κατανόηση των επιστημονικών άρθρων, η συνειδητοποίηση του νοήματος τους και η σαφής εμπέδωση των γνώσεων που παρέχονται μέσω αυτών.

Στην τρίτη ενότητα λαμβάνει χώρα η μετάφραση των πρωτοτύπων τουρκόφωνων κειμένων προς την Ελληνική. Το άρθρο *Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu* πραγματεύεται τις έννοιες του Ενιαίου Κράτους και του έθνους-κράτους τόσο στη Γαλλία όσο και την Τουρκία. Εξετάζει την εξέλιξη του κράτους της Γαλλίας μέσα στον χρόνο και την αντιπαραβάλλει με γεγονότα που συνέβησαν στην Τουρκία. Επιπλέον, μελετά τη σημερινή Γαλλία και εστιάζει στις γλώσσες και τις θρησκείες των μειονοτήτων εντός των συνόρων της, δίνοντας πληθώρα παραδειγμάτων και από τους δύο χώρους, της εκπαίδευσης και της θρησκείας καθώς και στην τοπική

αυτονομία της Γαλλίας. Το άρθρο *Ulusal Egemenlik Kavramının Dönüşümü, Azınlıklar ve Türkiye* δίνει έμφαση στην έννοια της εθνικής κυριαρχίας και τη μετατροπή της, ενώ εξετάζει την έννοια της μειονότητας τόσο γενικά όσο και ειδικά δίνοντας σημασία στην εφαρμογή της στην Τουρκία μέσω της Συνθήκης της Λωζάννης και του Συντάγματος της Τουρκίας. Επιπροσθέτως, στο άρθρο υπάρχει ανάλυση της αρχής της «αδιαίρετης ολότητας του έθνους» και της αρχής που θέτει την Τουρκική ως γλώσσα του τουρκικού κράτους. Εστιάζει στη νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανώτατου Δικαστηρίου της Τουρκίας σχετικά με τις μειονότητες κάνοντας αναφορά στις αποφάσεις σχετικά με το κλείσιμο πολιτικών κομμάτων και τα μη μουσουλμανικά ιδρύματα. Παραθέτει τις τελευταίες εξελίξεις όσον αφορά τα ιδρύματα μειονοτήτων και πραγματεύεται τη σχέση υπερταυτοτήτων και υποταυτοτήτων στην Τουρκία. Τέλος, δίνει απαντήσεις σχετικά με το «σύνδρομο των Σεβρών» που φαίνεται ότι διακατέχει την Τουρκία. Το τρίτο άρθρο με τίτλο *Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı* εστιάζει εξ ολοκλήρου στην έννοια της μειονότητας και συγκεκριμένα στα διεθνή κείμενα και τις διευθετήσεις του ΟΗΕ και του ΟΑΣΕ δίνοντας προσοχή στη διάκριση της έννοιας της εθνικής από την εθνοτική μειονότητα. Το άρθρο πραγματεύεται τα μειονοτικά δικαιώματα, ενώ γίνεται αναφορά στην άποψη της Ε.Ε. για τις μειονότητες. Τέλος, παρουσιάζονται οι επιπτώσεις τις οποίες δημιουργεί η ασάφεια που υπάρχει στον ορισμό της μειονότητας.

Στην τέταρτη ενότητα της διπλωματικής εργασίας συνδυάζεται η θεωρία με την πράξη της Μετάφρασης καθώς αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο της Μετάφρασης, ενώ ακολουθεί μεταφραστικός σχολιασμός που βασίζεται στο έργο των Μπατσαλιά Φρ. και Σελλά-Μάζη Ε. με τίτλο *Γλωσσολογική Προσέγγιση στη Θεωρία και τη Διδακτική της Μετάφρασης* (2010). Τα ζητήματα που δημιούργησαν δυσκολίες κατά τη μεταφραστική διαδικασία ποικίλλουν, για αυτόν τον λόγο διακρίθηκαν στους τομείς μορφολογίας και συντακτικού, συνθεματικής, λεξιλογίου και σημασιολογίας, υφολογίας και πραγματολογίας. Στις υποενότητες της εν λόγω ενότητας υπάρχει θεωρητική ανάλυση καθενός από αυτούς τους τομείς, παρατίθενται παραδείγματα και προτείνονται τρόποι επίλυσης.

Στην πέμπτη ενότητα παρουσιάζεται γλωσσάριο τουρκικών όρων προς την ελληνική καθώς και ελληνικών όρων προς την τουρκική γλώσσα αναφέροντας ταυτόχρονα τα κείμενα καθώς και τις σελίδες εντοπισμού των όρων.

Στην έκτη ενότητα εκτίθενται τα συμπεράσματα της εργασίας σχετικά με τη διάδραση της μεταφραστικής πράξης και της θεωρίας στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου.

Στον επίλογο της έβδομης ενότητας εξετάζεται η επιτυχία των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος όσο και της παρούσας διπλωματικής εργασίας και αποδίδονται ευχαριστίες.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των βιβλιογραφικών πηγών και των παραρτημάτων όπου περιλαμβάνονται τα πρωτότυπα προαναφερθέντα τουρκόφωνα κείμενα.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Σε αυτή την ενότητα θα γίνει μια αναφορά στους συγγραφείς των επιστημονικών άρθρων με τα οποία ασχολείται η παρούσα εργασία. Ο Baskın Oran είναι ο συγγραφέας των άρθρων *Ulusal Egemenlik Kavramının Dönüşümü, Azınlıklar ve Türkiye* και *Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu*, ενώ ο Mustafa Çağatay Okutan είναι ο συγγραφέας του *Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı*.

A) Baskın Oran

Ο Μπασκίν Οράν γεννήθηκε στη Σμύρνη της Τουρκίας στις 26 Ιουλίου 1945. Αποφοίτησε από τη Σχολή Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Άγκυρας το 1968 και το 1969 έγινε Βοηθός Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων στην ίδια Σχολή. Ανακηρύχτηκε διδάκτορας το 1974. Στις 6 Νοεμβρίου 1982, ενώ ήταν Επίκουρος Καθηγητής, απολύθηκε από το Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης. Στις 20 Ιουλίου 1983, με απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου επέστρεψε στα καθήκοντά του αλλά στις 12 Σεπτεμβρίου του ίδιου χρόνου απομακρύνθηκε από τη στρατιωτική κυβέρνηση. Επί οκτώ έτη άσκησε διάφορα επαγγέλματα μεταξύ των οποίων δάσκαλος ξένων γλωσσών και συντάκτης στην AnaBritannica. Με απόφαση του Γενικού Συμβουλίου του Κράτους επέστρεψε στα καθήκοντά του τον Οκτώβριο του 1990. Το 1991 εξελέγη Αναπληρωτής Καθηγητής και το 1997 εξελέγη Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων. Το 2006 συνταξιοδοτήθηκε προώρως και εθελοντικώς. Συνέχισε ως ερευνητής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης και άρχισε να δίνει διαλέξεις σε πολλά πανεπιστήμια, τις οποίες συνεχίζει μέχρι σήμερα στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Άγκυρας. Γράφει στην εβδομαδιαία εφημερίδα Agos, η οποία δημοσιεύεται στην Τουρκική και την Αρμενική, στην καθημερινή εφημερίδα Birgün gazetesi και τη Radikal Iki. Αποτελεί συντάκτη της έκθεσης "Μειονοτικά δικαιώματα και Πολιτιστικά Δικαιώματα" λόγω της οποίας κατηγορήθηκε τον Οκτώβριο του 2004 για υποκίνηση σε στάση, επειδή στην έκθεση ζητούσε περισσότερα δικαιώματα για τις μειονότητες και κυρίως τους Κούρδους. Ωστόσο, ο Οράν αθωώθηκε το 2008 με απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης δεν επέτρεψε την εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης. Το 2006 βραβεύτηκε με το βραβείο Ελευθερίας Σκέψης και Έκφρασης της Ένωσης Εκδοτών Τουρκίας.

Ο Μπασκίν Οράν είναι παντρεμένος και εκτός από την Τουρκική μιλά άπταιστα τη Γαλλική και την Αγγλική. Κύριοι τομείς του ενδιαφέροντος του αποτελούν ο εθνικισμός και οι μειονότητες, οι σχέσεις θρησκείας-κράτους και η τουρκική εξωτερική πολιτική.

Έχει συγγράψει πολλά βιβλία όπως τα *Türkiye'de Azınlıklar, Kavramlar – Teori, Lozan, İç mevzuat, İçtihat, Uygulama* (İstanbul, İletişim Yayınevi, 2004), *Türkiye İnsan Hakları Bilançosu – 2005 İzleme Raporu* (İstanbul, TESEV Yayınları, 2006), *Türkiyeli Gayrimüslimler Üzerine Yazılar* (İstanbul, İletişim Yayınları, 2011), *Türkiyeli Kürtler Üzerine Yazılar (İstanbul, İletişim Yayınları, 2010), Yunanistan'ın Lausanne İhlalleri* (Ankara, SAEMK yayınları, 1999) κτλ. και άρθρα μεταξύ άλλων *Azınlıklar Nasıl Azınlık Oldu, Gayrimüslim Vakıfları ve 1936 Beyannamesi, The Minority Report Affair in Turkey, Etat et Religion en Turquie, National Sovereignty Concept: Turkey and Its Internal Minorities*, κτλ. (baskinoran.com).

B) Mustafa Çağatay Okutan

Ο Μουσταφά Τσαγατάι Οκουτάν αποφοίτησε από το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης το 1991. Το 1996 απέκτησε το μεταπτυχιακό του δίπλωμα στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες του Ινστιτούτου Κοινωνικών Επιστημών του ίδιου Πανεπιστημίου και το 2000 ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες του Ινστιτούτου Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Μαρμαρά. Έχει εργαστεί ως Επίκουρος και Αναπληρωτής Καθηγητής στη Σχολή Οικονομίας και Επιστημών Διοίκησης του Τεχνικού Πανεπιστημίου Μαύρης Θάλασσας, όπου συνεχίζει μέχρι και σήμερα να διδάσκει ως Καθηγητής στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, ειδικεύεται δε στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες.

Έχει συγγράψει αρκετά βιβλία όπως τα εξής: *Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları, Milli Türk Talebe Birliği (mttb) 1916-1980* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004)*, Türk Siyasal Hayatı* (ORİON KİTABEVİ, 2012) καθώς και άρθρα όπως τα *"Müfrit Dinciler" İle "Müfrit Devrimciler"in Orta Yolu: Türk Muhafazakârlığında 1950'ler* και *Arap milliyetçiliği* (aves.ktu.edu.gr).

ΕΘΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι βασικοί όροι του γνωστικού πεδίου των επιστημονικών άρθρων που μετέφρασα, προκειμένου ο αναγνώστης να εξοικειωθεί με αυτούς και να μπορεί να κατανοήσει πλήρως το περιεχόμενό τους. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος της *ταυτότητας* έχει σπουδαίο ρόλο στο ζήτημα του εθνικού κράτους και των μειονοτήτων, και ειδικά όσον αφορά τον προσδιορισμό των όρων *έθνος, κράτος, εθνοτικότητα, εθνικότητα, μειονότητα* κτλ. Η ταυτότητα μπορεί να είναι εθνοτική, εθνική, φυλετική, θρησκευτική κα. αλλά προτίστως αποτελεί *συλλογική* οντότητα. Σύμφωνα με τη γλωσσολόγο Σελλά-Μάζη (στο Σελλά-Μάζη, 2016, 142-144), *«Η σύνθετη έννοια της συλλογικής ταυτότητας επιδέχεται πολλών και διαφορετικών ερμηνειών από τους κοινωνικούς επιστήμονες, ενώ ταυτόχρονα εγείρει και πολλούς προβληματισμούς. Η Sciolla δέχεται τη συλλογική ταυτότητα ως αποτέλεσμα μιας σύνθετης διαδικασίας συνισταμένης σε μια αυτεξούσια χάραξη ορίων και δόμηση συμβόλων που, παρ' όλο που είναι ανεξάρτητη, συνδιαλέγεται με τις προσδοκίες και την εικόνα που προβάλλουν κάποια συγκεκριμένα άτομα για τον εαυτό τους, και μπορεί να συγκρουστεί με αυτές τις προβολές με ενδεχόμενη έκβαση τη δημιουργία ενός είδους ασταθούς ισορροπίας που δύναται να έχει ως συνέπεια τη μεταλλαγή της ταυτότητας του ατόμου ή ακόμα και τη μεταλλαγή της ταυτότητας της ομάδας. Ενώ σύμφωνα με τον LaPierre, η συλλογική ταυτότητα συνδέεται με κάποια συλλογική μνήμη η οποία βοηθάει τη σημερινή ομάδα να αναγνωρίσει τον εαυτό της μέσω ενός κοινού παρελθόντος, κοινής μνήμης, κοινών αναμνήσεων, ερμηνειών και μεθερμηνειών».*

Αν και ο όρος *έθνος* χρονολογείται από την εποχή του Ομήρου, ο οποίος αναφέρεται στο έθνος των Λυκίων και το έθνος των Αχαιών, του Πίνδαρου, που κάνει λόγο για έθνος ανδρών και γυναικών, του Ηρόδοτου και του Πλάτωνος (Kaufmann 2004, 16), ο προσδιορισμός της συγκεκριμένης έννοιας συνιστά ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα ακόμα και στις μέρες μας. Σύμφωνα με τη Σελλά-Μάζη (στο Σελλά-Μάζη 2016, 164-166) *«Κατά τον Anderson, το έθνος είναι μια φαντασιακή πολιτική οντότητα η οποία βασίζεται στο αίσθημα της αδελφοσύνης, ενώ σύμφωνα με τον Gellner, το έθνος είναι ο «κοινός τόπος» ανθρώπων οι οποίοι μοιράζονται τον ίδιο πολιτισμό και δημιουργήθηκε από τον άνθρωπο με σκοπό την ταύτιση των πεποιθήσεών, των δεσμών και των μορφών αλληλεγγύης του και την αναγνώριση του εαυτό του στο πρόσωπο του συνανθρώπου του. Τέλος, ο Smith υποστηρίζει ότι το έθνος αποτελεί μια επώνυμη*

ανθρώπινη κοινότητα που μοιράζεται με όλα της τα μέλη μια ιστορικά γεωγραφική περιοχή, κοινούς μύθους, ιστορικές μνήμες, κουλτούρα, κοινή οικονομία, κοινά νόμιμα δικαιώματα και υποχρεώσεις, ενώ για τον Miller το έθνος είναι πραγματικότητα ψυχολογικής και συναισθηματικής υφής που αναφέρεται σε μια κοινότητα ανθρώπων που προσδοκούν την πολιτική τους αυτοδιάθεση. Αυτή είναι και η σημαντική διαφορά που υπάρχει μεταξύ του έθνους και του κράτους, που αποτελεί μια πολιτική και εδαφική οντότητα η οποία αναφέρεται στο σύνολο των πολιτικών θεσμών τους οποίους προσδοκά να αποκτήσει η κοινότητα».

Οι κοινωνικοί επιστήμονες διεθνώς συμφωνούν όχι μόνο πως η έννοια της *εθνότητας* αποτελεί ένα από τα βασικά φαινόμενα στη πολιτική αλλά και στο γεγονός ότι η κατανόησή της βρίσκεται ακόμα σε πρώιμα στάδια (Hale 2004, 458) καθώς μόλις τη δεκαετία του 1950 πολλά έργα άρχισαν να παρουσιάζουν τον όρο της *εθνότητας* ή *εθνοτικότητας*, η οποία ορίζεται ως το είδος της ταυτότητας *«που παράγεται από πραγματικούς ή νοητούς κοινούς δεσμούς μιας ομάδας όπως είναι η γλώσσα, η θρησκεία και η φυλή, δηλαδή καθορίζεται από την πίστη στην ύπαρξη ενός πολιτιστικού συνεχούς το οποίο χαρακτηρίζει μια εθνοτική ομάδα καθώς και από την αίσθηση του ανήκειν σε αυτή»* (Σελλά-Μάζη 2016, 147-149). Σε κάποιες περιπτώσεις, επίσης, φυσικά χαρακτηριστικά όπως ο χρωματισμός του δέρματος και το σχήμα του σώματος αποτελούν το θεμέλιο της εθνοτικής ταυτότητας (Regmi 2003, 3). Επομένως, η έννοια της εθνότητας αναφέρεται σε μια πληθώρα κοινωνιο-πολιτιστικών φαινομένων (Eriksen 1991, 264). Οι όροι της εθνότητας και της εθνοτικής ομάδας συχνά χρησιμοποιούνται εναλλακτικά. Αν και οι δύο αυτοί όροι έχουν στενή σχέση, υπάρχει μια μικρή διαφορά ανάμεσά τους. Ενώ η εθνοτική ομάδα συνιστά μια κοινωνική ομάδα που βασίζεται στην καταγωγή, την κουλτούρα ή στην εθνική προέλευση, η εθνότητα αναφέρεται στη σύνδεση και την ταύτιση με κάποια εθνοτική ομάδα (Yang 2000, 40). Επίσης, η έννοια της εθνοτικής ομάδας δεν πρέπει να συγχέεται με αυτήν της μειονοτικής ή άλλης κοινωνικής υπο-ομάδας (Σελλά-Μάζη 2016, 158). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Miller, *«η εθνοτική ομάδα είναι μια κοινότητα που αποτελείται από γνωρίσματα κοινής καταγωγής και κουλτούρας τα οποία τη διακρίνουν από τις άλλες κοινότητες, ενώ ο Trudgill υποστηρίζει ότι η εθνοτική ομάδα αποτελεί μια κοινωνιογλωσσική ομάδα ή φυλή, της οποίας οι άνθρωποι αισθάνονται πως είναι μέλη μιας κοινωνικής οντότητας που διακρίνεται από τις άλλες, καθώς η κουλτούρα της διαφέρει από αυτή των άλλων»*

(Σελλά-Μάζη 2016, 161). Στο έργο του ο κοινωνικός ανθρωπολόγος Barth (1998 10, 11), δε, αναφέρει ότι η εθνοτική ομάδα έχει τα εξής τέσσερα χαρακτηριστικά: σε μεγάλο βαθμό αυτοδιαιωνίζεται, μοιράζεται τις θεμελιώδεις πολιτιστικές αξίες, δημιουργεί ένα πεδίο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης και έχει μια ιδιότητα μέλους που αυτοπροσδιορίζεται και αναγνωρίζεται από τους άλλους ως μια διακριτή κατηγορία.

Η *εθνικότητα*, όμως, αποτελεί όρο διακριτό από τον παραπάνω. Κατά τον γλωσσολόγο Fishman είναι μια κοινωνιοπολιτική οντότητα που έχει αναπτύξει τοπική αυτοσυνειδησία, ενοποιητικούς δεσμούς και δεσμούς κοινών συμφερόντων, ενώ για τον καθηγητή ψυχολογίας Edwards η βασική διαφορά της εθνότητας από την εθνικότητα βασίζεται στη συνειδητή επιθυμία της εθνικής ομάδας για αυτο-διαχείριση η οποία προσδίδει πολιτική διάσταση στην εθνική ταυτότητα (Σελλά-Μάζη 2016, 175).

Σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο Calhoun (1993, 212), ο *εθνικισμός* είναι μια σύγχρονη έννοια. Κάποιοι ισχυρίζονται πως ξεκίνησε από τη βρετανική εξέγερση του 17ου αιώνα ενάντια στη μοναρχία, άλλοι από τους αγώνες του 21ου πρώτου αιώνα των ελίτ του Νέου Κόσμου κατά της Ιβηρικής αποικιοκρατίας, ενώ μερικοί θεωρούν ότι η έναρξή αυτής της έννοιας έγκειται στη γαλλική επανάσταση του 1789 και τη γερμανική αντίδραση σε αυτή την επανάσταση και στη γερμανική ακεραιότητα. Αν και κάποιες φορές χρησιμοποιείται με την έννοια της εθνικότητας, ορίζεται, σύμφωνα με το έργο του κοινωνικού ανθρωπολόγου Gellner, ως πολιτική αρχή που υποστηρίζει την εναρμόνιση πολιτικής και εθνικής οντότητας, ως αίσθημα οργής λόγω της παραβίασης της συγκεκριμένης αρχής ή αίσθημα ικανοποίησης σε περίπτωση που αυτή εκπληρώνεται και τέλος ως κίνημα το οποίο υποκινείται από τέτοιου είδους συναισθήματα (Σελλά-Μάζη 2016, 180, Smith 1998: 29).

Το *έθνος-κράτος* ως όρος αναφέρεται σε μια πολιτική οντότητα που περιλαμβάνει μια ομοιογενή εθνική ομάδα και άρχισε να χρησιμοποιείται τον 19ο αιώνα ως δικαιολογία από τα ευρωπαϊκά έθνη-κράτη για την καταπίεση που ασκούσαν στα μικρότερα έθνη εντός των ορίων του κράτους. Οι απόψεις σχετικά με το έθνος-κράτος διίστανται καθώς κάποιοι, όπως ο Hoffman, πιστεύουν ότι σπάνια συνιστά ένα φυσικό φαινόμενο, ενώ άλλοι, όπως ο κοινωνιογλωσσολόγος Barbour, θεωρούν ότι τα έθνη-κράτη αποτελούν κυρίαρχες και αναγνωρισμένες οντότητες από τους

διεθνείς οργανισμούς (Σελλά-Μάζη 2016: 168). Το έθνος-κράτος έχει μια γεωγραφικά καθορισμένη περιοχή πάνω στην οποία ασκεί την απόλυτη κυριαρχία του και συνεπώς καθορισμένα όρια, δηλαδή η δικαιοδοσία του αποκλείει την εξωτερική παρέμβαση άλλων εθνικών κρατών ή οντοτήτων και έχει μια κυβέρνηση που αποτελείται από δημόσια γραφεία και ρόλους που ελέγχουν και διαχειρίζονται το έδαφος και τον πληθυσμό που υπόκεινται στη δικαιοδοσία του κράτους. Επιπλέον, η κυβέρνηση του έθνους-κράτους (ισχυρίζεται ότι) έχει το μονοπώλιο στη νόμιμη χρήση του φυσικού εξαναγκασμού στον πληθυσμό της, ο οποίος εμφανίζει μια αίσθηση εθνικής ταυτότητας, και τέλος το έθνος-κράτος μπορεί να στηριχθεί, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, στην υπακοή και την πίστη των κατοίκων του (Opello & Rosow, 2004, 3).

Άλλη μια σημαντική έννοια του γνωστικού πεδίου της παρούσας εργασίας είναι αυτή της *μειονότητας*. Σύμφωνα με τον συγγραφέα Capotorti (1979,96) οι μειονότητες είναι μια ομάδα αριθμητικά κατώτερη από το υπόλοιπο του πληθυσμού ενός κράτους, σε μια μη δεσπόζουσα θέση, της οποίας τα μέλη - που είναι υπήκοοι κράτους - διαθέτουν εθνοτικά, θρησκευτικά ή γλωσσικά χαρακτηριστικά διαφορετικά από εκείνα του υπόλοιπου πληθυσμού και δείχνουν, αν και μόνο έμμεσα, ένα αίσθημα αλληλεγγύης που κατευθύνεται προς τη διατήρηση του πολιτισμού, των παραδόσεων, της θρησκείας ή της γλώσσας τους. Γενικά, η μειονοτική ταυτότητα ποικίλλει ανάλογα με τις πολιτικές συνθήκες, καθώς, κατά τον ιστορικό Rufin ακόμα και οι εθνικές μειονότητες είναι κατασκευάσματα. Ωστόσο, αν και αρκετοί θεωρητικοί εξέφρασαν άποψη περί της έννοιας των μειονοτήτων, όλοι συμφωνούν πως η θρησκεία, η γλώσσα, η φυλετική συγγένεια, η κοινή ιστορία και η παράδοση συνιστούν προϋποθέσεις δημιουργίας μειονοτήτων (Σελλά-Μάζη 2016, 197,198).

Οι μειονότητες αρχίζουν να επωφελούνται δικαιωμάτων επισήμως στις διεθνείς Συνθήκες του 1919, χωρίς όμως την ύπαρξη ορισμού της μειονότητας και οι πρώτες εγγυήσεις προστασίας αφορούσαν θρησκευτικές μειονότητες που κάποιες φορές συνέπιπταν με τις εθνικές (Σελλά-Μάζη 2016, 195). Όσον αφορά, δε, την Τουρκία, ενώ η ιστορία της έχει χαρακτηριστεί από τις συντονισμένες προσπάθειες με σκοπό την επίτευξη της εθνικής ομογενοποίησης, η δημοσίευση των Κριτηρίων της Κοπεγχάγης το 1993 σήμαινε ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων αποτελούσε πια ρητή προϋπόθεση για την ένταξη στην Ε.Ε. (Γρηγοριάδης 2017, 2). Πιο συγκεκριμένα,

παρ’ ότι οι κοσμικές Τουρκικές κυβερνήσεις αρνήθηκαν την ύπαρξη μειονοτικών ομάδων είτε επιχείρησαν την αναγκαστική αφομοίωσή τους, οι διαδικασίες προσχώρησης της Τουρκίας στην Ε.Ε. συνέβαλαν στην ουσιαστική μεταρρύθμιση αναφορικά με τα μειονοτικά δικαιώματα. Η προστασία των μειονοτικών δικαιωμάτων βελτιώθηκε σημαντικά μεταξύ του 1999 και 2005, ενώ η πρόοδος συνεχίστηκε, έστω και αποσπασματικά, ακόμη και μετά την κατάργηση της ιδιότητας μέλους της Ε.Ε. ως προτεραιότητα στην ατζέντα της Τουρκίας. Ενώ δόθηκε προσοχή στα δικαιώματα των Κούρδων και των μη μουσουλμάνων, δεν μπορεί να ειπωθεί το ίδιο και για εκείνα των Αλεβί. Αυτό το παράδοξο θα μπορούσε να εξηγηθεί από την αυξανόμενη επιρροή των εναλλακτικών κανονιστικών πλαισίων. Καθώς η δυναμική του εξευρωπαϊσμού εξασθενούσε, το κυβερνητικό κόμμα της Τουρκίας άρχισε να υποστηρίζει το όραμα του θρησκευτικού πλουραλισμού με οθωμανικό ύφος . Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητη η ανάγκη για συζητήσεις εργαλείων πολιτικής που θα αναζωογονήσουν τη δυναμική του εξευρωπαϊσμού στην εν λόγω χώρα με σκοπό την καλύτερη δυνατή χρήση των δικαιωμάτων (Γρηγοριάδης 2017, 17).

Εν τέλει, τα εθνικά κράτη σπάνια υπήρξαν μονοεθνικά. Η μεγάλη πλειονότητα τους αποτελούνταν από ένα έθνος και μια η περισσότερες εθνοτικές μειονότητες. Από τη μία πλευρά, υπήρχε το ιστορικό «έθνος», το πιο πολυπληθές, το πλουσιότερο και το πολιτικώς κυρίαρχο εκ των πολιτιστικών ομάδων στο κράτος, ακόμα και αν δεν συνίστατο από αυτόχθονες. Από την άλλη πλευρά, υπήρχαν οι μειονοτικοί πληθυσμοί, οι μετανάστες διαφορετικού πολιτισμού είτε θρησκείας, καθένας από τους οποίους ήταν λιγότερο πλούσιος, φτωχότερος και άνευ εξουσίας, που εντασσόταν στον εθνικό τρόπο ζωής και ζούσε την αγωνία της αφομοίωσης, αν όχι της αλλοίωσης (Kaufmann 2004, 15).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

(σελ.1) **Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία**

Baskın Oran (Μπασκίν Οράν)

Έννοιες

Κάποιοι στην Τουρκία προσπαθούν συνεχώς να το παρουσιάσουν σα να είναι το ίδιο πράγμα, αλλά το Ενιαίο Κράτος και το Έθνος-κράτος είναι πολύ διαφορετικές έννοιες. Η σημασία του Ενιαίου Κράτους είναι απλή: Ο τύπος του μη ομοσπονδιακού κράτους. Δηλαδή, μια *κεντρική* εξουσία η οποία δεν μοιράζεται την κυριαρχία ως συνταγματική με τα ομόσπονδα κράτη (με τις πολιτείες) και εφαρμόζει τους νόμους που θέτει το κέντρο σε κάθε γωνιά της χώρας. Αλλά, αν στον σύγχρονο κόσμο το Ενιαίο Κράτος τηρεί μια αυταρχική στάση (όπως η Τουρκία), μπορεί να βλάψει την «αδιαίρετη ενότητα και ομόνοια του έθνους». Ως εκ τούτου, αν οι διαφορετικές περιοχές της χώρας αιτούνται διαφορετικούς κανόνες, το Ενιαίο Κράτος γνωρίζει αυτές τις ετερότητες ψηφίζοντας νόμους, επίσης, στο κέντρο, για να διατηρήσει αυτή την ενότητα. Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζει τη συνέχεια στην ύπαρξή της χάρη στο ότι η ιδιότητα του πολίτη δεν είναι «υποχρεωτική» αλλά «εκούσια». Για παράδειγμα, το Ηνωμένο Βασίλειο το οποίο μνημονεύουμε ως «Αγγλία», στην πραγματικότητα είναι ένα Ενιαίο Κράτος. Ωστόσο, εκτός από την πρωτεύουσα του Λονδίνου, η Σκωτία, η Ουαλία και η Βόρεια Ιρλανδία έχουν τους δικούς τους κανόνες, ακόμα και τα δικά τους κοινοβούλια και κυβερνήσεις. Το Λονδίνο τους τα αναγνωρίζει.

Ένα άλλο παράδειγμα Δημοκρατικού Ενιαίου Κράτος αποτελεί η σημερινή Γαλλία την οποία θα αναλύσω εκτενώς παρακάτω. Το σύνταγμα (άρθρο 72) αυτής της χώρας το οποίο θεωρείται ως ο ναός του Ενιαίου Κράτους αποδέχεται ότι στα γαλλικά εδάφη ζουν ποικίλες εθνικές, θρησκευτικές και άλλες κουλτούρες και εξηγεί πώς αυτές θα διοικούνται αποκεντρωμένα ανάλογα με τα εκάστοτε χαρακτηριστικά τους. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η Ισπανία. Το άρθρο 2 του συντάγματος αυτής της, επίσης, μη ομοσπονδιακής χώρας αναφέρει «Αυτό το σύνταγμα αναγνωρίζει και εγγυάται την αυτονομία των εθνικοτήτων και των περιοχών που συνθέτουν το Ισπανικό Έθνος, και την αλληλεγγύη μεταξύ αυτών». Αυτό είναι το δεύτερο μέρος του άρθρου. Αν ενδιαφέρεστε για το πρώτο μέρος: «Αυτό το σύνταγμα θεμελιώνεται

στην αδιάρρηκτη ενότητα του Ισπανικού Έθνους, στην κοινή και αδιαίρετη πατρίδα όλων των Ισπανών». Από την άλλη πλευρά, μην θεωρηθεί ότι και η ομοσπονδία αποτελεί μια δημοκρατική διευθέτηση. Η ΕΣΣΔ ήταν μια ομοσπονδία αλλά ήταν συγκεντρωτική, δεν ήταν δημοκρατική. Και για αυτόν τον λόγο, διαλύθηκε.

Νομίζω πως διευκρινίστηκε: Ο τύπος του Ενιαίου Κράτους δεν αποτελεί εμπόδιο για τη δημοκρατία. Ωστόσο, για να μπορέσει να συνεχιστεί με υγιή τρόπο, οι διαφορετικές δομές (υπο-ταυτότητες) σε κάποια μέρη της χώρας πρέπει να διοικούνται από μια πρωτεύουσα με αντίληψη που δέχεται την ύπαρξή τους. Δηλαδή, πρέπει να αναγνωρίζονται οι απαραίτητες αρμοδιότητες στις τοπικές διευθύνσεις, όταν είναι απαραίτητο. (σελ.2) Σε αντίθετη περίπτωση, το Ενιαίο Κράτος είναι εντελώς αντι-δημοκρατικό. Ακόμα και στον κόσμο του σήμερα δεν είναι δυνατή η συνέχεια ενός αντι-δημοκρατικού κράτους, διαλύεται. Δυστυχώς, όταν κάποιοι από εμάς λένε ότι «το Ενιαίο Κράτος είναι κόκκινη γραμμή», το πρότυπο που έχουν κατά νου είναι ένας τύπος αντι-δημοκρατικού Ενιαίου Κράτους που αρνείται αυτές τις ετερότητες. Είναι ένα Ενιαίο Κράτος που έχει μείνει στη δεκαετία του 1930.

Ενώ το έθνος-κράτος θεωρείται από μερικούς από εμάς ως ένας τύπος κράτους το οποίο θα πραγματοποιήσει την απόφαση ότι «το Κράτος της Τουρκίας μαζί με τη χώρα του και το έθνος του είναι ένα αδιαίρετο όλον» του Συντάγματος του 1982 το οποίο (Σύνταγμα) δημιούργησε ο φασισμός της 12ης Σεπτεμβρίου. Επιπλέον, υπάρχει ακόμα στο μυαλό η πραγματοποίηση αυτής της απόφασης δια της βίας. Απεναντίας, όπως εξηγήσαμε ξεκάθαρα στην Έκθεση Μειονοτήτων (Οκτώβριος, 2004): «Η αδιαίρετη ολότητα του κράτους με τη χώρα του» είναι ένα θέμα που είναι άκρως φυσικό και αναμφισβήτητα αποδεκτό σε όλο τον κόσμο. Αλλά αν και η έννοια της «αδιαίρετης ολότητας του έθνους» μάς φαίνεται ως φυσική, είναι άκρως αντίθετη για έναν Δυτικό. Διότι, η χρήση αυτού του όρου ισούται με το να λέει κανείς πως το έθνος συνιστά μόνο ένα κομμάτι (είναι μονολιθικό), πράγμα που σημαίνει ότι αρνείται τις ποικίλες υπο-ταυτότητες που συνθέτουν το έθνος και συνεπώς, είναι ενάντιος στην ουσία της δημοκρατίας».

Ως αποτέλεσμα, υπάρχει μόνο ένας ορισμός του έθνους-κράτους που προκύπτει από την εφαρμογή του έθνους-κράτους στη Γαλλία που παρατηρείται ως τις αρχές του 1950 και από την εφαρμογή της Τουρκίας που ισχύει ως σήμερα: Ο τύπος του κράτους το οποίο αποδέχεται το Έθνος του με μια μοναδική *ταυτότητα* και εφαρμόζει

ανάλογα την περίσταση *αφομοίωση* και/ ή *εθνική/ θρησκευτική κάθαρση* προκειμένου να το πραγματοποιήσει. Δηλαδή, αντίθετα με το Ενιαίο Κράτος το οποίο μπορεί εύκολα να είναι δημοκρατικό, το έθνος-κράτος είναι ένας τύπος κράτους το οποίο μπορεί εύκολα να αποτελέσει εμπόδιο για τη δημοκρατία μέσω της άρνησης των υποταυτοτήτων.

Μάλιστα, αν θέλετε λεπτομέρειες, υπάρχουν δύο είδη έθνους-κράτους. Και τα δύο αποτελούν εμπόδιο στην αληθινή δημοκρατία, αλλά το δεύτερο είδος εμποδίζει ακόμα και την ύπαρξη της λέξης «δημοκρατία» στην ίδια πρόταση. Το *πρώτο είδος* είναι το μοντέλο της Γαλλίας. Επιθυμεί την αφομοίωση όχι σε μια συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα αλλά σε μια συγκεκριμένη πολιτιστική δομή. (Διότι, όπως ακριβώς στην Ισπανία δεν υπάρχει μια εθνοτική ομάδα «ισπανική» και στη Γαλλία δεν υπάρχει μια εθνοτική ομάδα «γαλλική»). Με αυτό τον τρόπο προσπαθεί να εξασφαλίσει την ομοιογένεια (τη δομή ενός μοναδικού τύπου). Θα το αναλύσω εκτενώς παρακάτω – η Γαλλία εδώ και εξήντα χρόνια εγκατέλειψε σταδιακά ακόμα και αυτό το σχετικά βλαβερό πρότυπο και πέρασε στο Δημοκρατικό Κράτος. Το *δεύτερο είδος* είναι το μοντέλο της Τουρκίας. Επιθυμεί την αφομοίωση σε μια συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα. (Διότι, στην Τουρκία υπάρχει μια κυρίαρχη εθνοτική ομάδα με το όνομα «Τούρκος»). Αυτό το είδος Έθνους-κράτος μπορεί να μην είναι ρατσιστικό, αλλά είναι μια στάση πριν από τον ρατσισμό. Διότι, αν δεν εξασφαλίσει την ομοιογένεια με αφομοίωση, επιπροσθέτως μπορεί να προσπαθήσει να εφαρμόσει σε μια πολιτική εθνικής, ακόμα και εθνο-θρησκευτικής κάθαρσης. Τελικά, όμως, θα αναφερθώ παρακάτω, η Τουρκία εφήρμοσε συνεχώς «αφομοίωση» στους Κούρδους, ενώ στους μη μουσουλμάνους «εθνική και θρησκευτική κάθαρση». (σελ.3) Έπειτα, όπως θα αναφερθώ και παρακάτω μόλις κατάλαβε ότι οι Κούρδοι δεν θα αφομοιωθούν, τα πράγματα περιπλέχθηκαν. Η μετάβαση αυτού του τύπου κράτους σε έναν τύπο Δημοκρατικού Κράτους, φυσικά και είναι αρκετά επώδυνο. Άλλωστε, οι πληγές που πονούν αυτή τη στιγμή προκύπτουν εξ ολοκλήρου από εδώ.

Κι όμως! Αυτό το έθνος-κράτος το οποίο επικροτούν κάποιοι από εμάς λέγοντας ότι θα προστατεύσει την «αδιαίρετη ολότητα του έθνους», για συγκεκριμένους λόγους εξομοιώνεται με το Ενιαίο Κράτος και όσοι σκέφτονται ότι η δημοκρατία θα φέρει τη διάλυση, εφησυχάζουν. Όταν λες πως «το έθνος-κράτος και το Ενιαίο κράτος είναι μια κόκκινη γραμμή» είναι σαν να διαβάζεις προσευχές και να ηρεμείς. Δεν θέλω συζήτηση για όσους εξασφαλίζουν κέρδη από τις αιματηρές συγκρούσεις. Αλλά

αυτοί που ηρεμούν δεν είναι από αυτούς. Επιπλέον, αυτοί, είναι εκείνοι των οποίων τα παιδιά στρατεύτηκαν και δεν μπόρεσαν να επιστρέψουν. Οι φόβοι τους είναι ειλικρινείς. Όμως, επειδή η πολυετής εθνική εκπαίδευση τούς έκανε να απομνημονεύσουν το έθνος-κράτος ως Θεό, ανέπτυξαν ένα τέτοιο αντανακλαστικό. Δυστυχώς, μεταξύ τους καταλαμβάνουν ιδιαίτερη θέση όσοι παρουσιάζονται ακόμα ως αριστεροί και όσοι κατέστρεψαν την αριστερά. Αυτοί χρησιμοποιούν την έννοια του «αντιιμπεριαλισμού», την οποία άκουσαν τις δεκαετίες 1960-1970, για να παράγουν σήμερα εχθρότητα προς τη Δύση (πολύ περισσότερο στους ξένους) και παράνοια στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ιστορία

Τώρα ας παρακολουθήσουμε πώς δημιουργήθηκαν αυτοί οι δύο τύποι κράτους στη Γαλλία μέσα στην ιστορία και πώς μετατράπηκαν στο σημερινό Δημοκρατικό Κράτος παρουσιάζοντας τεράστια εξέλιξη, κάνοντας, φυσικά, κάνοντας τις απαραίτητες αναφορές και στην Τουρκία. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του έθνους-κράτους και του Ενιαίου Κράτους στη Δύση ήταν η Γαλλία. Ήταν. Αυτός είναι, άλλωστε, και ο λόγος που αναφερόμαστε συνεχώς σε αυτή τη χώρα. Για παράδειγμα, λέγεται ότι η Γαλλία απορρίπτει την έννοια της «μειονότητας» και αμέσως χαιρόμαστε: «Τη στιγμή που ολόκληρη Γαλλία την απορρίπτει, εμείς θα δημιουργήσουμε μειονότητα;» Για παράδειγμα, λένε ότι το Γαλλικό Σύνταγμα αναφέρει (άρθρο 2) ότι: «Η γλώσσα της Δημοκρατίας είναι τα Γαλλικά» *(La langue de la République est le Français)* και αμέσως πεταγόμαστε: «Κοίτα, όπως ακριβώς και το δικό μας σύνταγμα που αναφέρει ότι «η Γλώσσα (του Κράτους) είναι τα Τουρκικά» (άρθρο 3/1), και η Γαλλία δεν αναφέρει «επίσημη γλώσσα»!

Μονάχα, πριν προχωρήσω περισσότερο, είμαι υποχρεωμένος να πω: Δεν υπάρχει μία, αλλά δύο Γαλλίες. Η μια είναι η (αφομοιωτική) Γαλλία που παρέμεινε στο παρελθόν και η άλλη η σημερινή (δημοκρατική) Γαλλία: (1) η Γαλλία έγινε μια χώρα που προήγαγε συνεχώς το Συγκεντρωτικό Κράτος μέσα στην ιστορία και έκανε *σοβαρής μορφής* αφομοίωση με το πρότυπο του Έθνους-κράτος που ίδρυσε τον 19ο αιώνα: (2) η Γαλλία, από την άλλη πλευρά, είναι μια εντελώς διαφορετική χώρα, και τούτο διότι η Γαλλία που κάποτε απέρριψε την έννοια της «μειονότητας» είναι σε θέση να αναγνωρίζει το πιο ακραίο είδος συλλογικών μειονοτικών δικαιωμάτων σήμερα στη χώρα της που μνημονεύονται ως «εδαφικά» (περιφερειακά), συμπεριλαμβανομένου

του μήκους συνόρων (μεταξύ Ισπανίας και Γερμανίας) και του νησιού (Κορσική). Ο λόγος που υπογραμμίζω αυτά τα δύο σημεία είναι το γεγονός ότι (σελ.4) ακόμα και τα πιο φιλελεύθερα κράτη που δεν αποτελούν έθνη-κράτη μισούν να αναγνωρίζουν εδαφικά δικαιώματα σε «απομακρυσμένα» μέρη (πόσο μάλλον στα νησιά!) με τη λογική ότι μια μέρα ίσως αποσχιστούν. Δεύτερον, αναφέρει την «γλώσσα της Δημοκρατίας» αλλά παράλληλα (πολλοί από εμάς δεν το έχουν ακούσει καθόλου) υπάρχει και μια έννοια με το όνομα «Γλώσσες της Γαλλίας» *(Les Langues de France).* Το Άρθρο 75-1 του Συντάγματος έχει ως εξής: «Οι περιφερειακές γλώσσες αποτελούν μέρος της κοινής κληρονομιάς της Γαλλίας» *(Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France)*. Άλλωστε και η διαπίστωση που έκανε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Mitterrand το 1981 αποτελεί την πιο επεξηγηματική διατύπωση που θα μπορούσε να υπάρχει για αυτές τις «Δύο Γαλλίες»: «Για να μπορέσει να *ιδρυθεί* η Γαλλία, υπήρξε στο παρελθόν η ανάγκη για μια ισχυρή και συγκεντρωτική εξουσία. Ενώ σήμερα, για να μην *διαλυθεί,* είναι αναγκαίο να παραχωρηθεί πολιτική εξουσία κυρίως στις τοπικές διοικήσεις.»

Πρώτα ας περιγράψουμε την πρώτη Γαλλία μέσα στην ιστορία, έπειτα ας περάσουμε στη δεύτερη Γαλλία. Στην πραγματικότητα, η Γαλλία αποτελεί μια μεγάλη εξαίρεση στη Δυτική Ευρώπη από άποψη συγκεντρωτισμού. Οι άλλες χώρες (Ολλανδία, Ελβετία, Ισπανία, Ιταλία, Γερμανία εκτός της Ναζιστικής περιόδου) συνεχώς ήταν περισσότερο αποκεντρωτικές. Ακόμα και η Αγγλία. Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τη Γαλλία πρέπει, στην ουσία, να την αναλύσουμε παράλληλα με την Αγγλία. Η Αγγλία μέσα στην ιστορία κρατήθηκε πάντα μακριά ακόμα και από τον συγκεντρωτισμό, αφήστε κατά μέρος το έθνος-κράτος. Διότι, παρόλο που στην περίοδο ίδρυσης της Συγκεντρωτικής Βασιλείας θέλησε να απορροφήσει/ αφομοιώσει την Ουαλία, τη Σκωτία και την Ιρλανδία (θα έρθουμε σε αυτό λίγο παρακάτω), οι εσωτερικές συνθήκες και οι συγκυρίες την εμπόδισαν. Αυτές οι συνθήκες και οι συγκυρίες που ενδυνάμωσαν τα ατομικά δικαιώματα, δημιούργησαν μια κατάσταση στην Αγγλία η οποία δεν επέτρεψε και δεν κατέστησε αναγκαία την αφομοίωση που συνθέτει την ουσία του έθνους-κράτους, αντιθέτως, προέβαλλαν τον συμβιβασμό. Τα πράγματα στη Γαλλία ήταν πολύ διαφορετικά. Είναι ενδιαφέρον πως προήγαγε εκτός από τα ατομικά δικαιώματα και το κράτος η γαλλική αστική τάξη που ανέλαβε την εξουσία όχι δια της εξέλιξης αλλά με επανάσταση,.

Μετά από την εμφάνιση της αστικής τάξης στην Αγγλία, την ακολούθησε και η Γαλλία. Εκείνο τον καιρό ο στόχος του βασιλιά στο Παρίσι ήταν, επίσης, απλός: Η διεύρυνση των βασιλικών εδαφών με την αποδυνάμωση την αριστοκρατίας (των φεουδαρχών). Επίσης, ο στόχος των εμπόρων, δηλαδή της αστικής τάξης του μέλλοντος ήταν απλός: Η ανάπτυξη του εμπορίου χάρη στο δίκαιο και την ηρεμία σε πιο εκτεταμένα εδάφη. Διότι τα εσωτερικά τελωνεία, οι διαφορετικοί νόμοι και η ανασφάλεια δεν επέτρεπαν το εμπόριο. Ένωσαν τις δυνάμεις τους. Ως αποτέλεσμα, προέκυψε ο τύπος του Απολυταρχικού/ Συγκεντρωτικού Κράτους που πήρε υπό τον έλεγχό του την αριστοκρατία και βοήθησε στον πλουτισμό της αστικής τάξης: Ήκμασε την εποχή του Λουδοβίκου XIV (1638-1715). Χάρη σε αυτόν, εξασφαλίστηκε η τάξη και στη χώρα ίσχυσε μόνο ένα δίκαιο. Το ακμάζον εμπόριο δημιούργησε μια πολύ πιο ευρεία Οικονομική Αγορά. Μέσα στα όρια αυτής πολύ διαφορετικοί λαοί άρχισαν ουσιαστικά να μοιράζονται την ίδια κουλτούρα. Με αυτόν τον τρόπο, στο τέλος του 16^{ου} αιώνα, άρχισε να ανθίζει το κοινωνικό φαινόμενο που σήμερα ονομάζουμε έθνος. Αργότερα, η αστική τάξη ανέτρεψε με την επανάσταση του 1789 τον βασιλιά που ξόδευε τους φόρους που έπαιρνε από αυτήν στη διασκέδασή του και σε ανώφελους πολέμους με την Αγγλία.

(σελ.5) Οι αστικές τάξεις δεν μπορούσαν να συνεχίσουν να κηρύττουν ως Θεό τη βάση της νομιμότητας των εξουσιών (όπως έκαναν όλοι ανεξαιρέτως οι ηγεμόνες στην Ιστορία μέχρι εκείνη την εποχή), διότι αποκεφάλιζαν τον άνθρωπο που το ισχυριζόταν αυτό. Άλλωστε, είχαν βιώσει μια Εποχή Διαφωτισμού που εξάγνισε τις θρησκευτικές επιρροές. Επίσης, δεν μπορούσαν να ονομάσουν με το όνομα της δικής τους τάξης τη βάση της νομιμότητας, διότι, τα λαϊκά στρώματα θα αντιδρούσαν. Δεν υπήρχε και κάποια κυρίαρχη εθνοτική ομάδα ώστε να δώσει το όνομά της. Όπως γράφει ο J.-J. Rousseau (1712-1778) στην πραγματεία του, ανακοίνωσαν ως έθνος τη βάση της νομιμότητας και το θέμα διευθετήθηκε. Δηλαδή, η πρώτη ενέργεια της εθνικιστικής ιδεολογίας στη Γαλλία ήταν να θεμελιώσει το πέρασμα της εξουσίας από τον βασιλιά/ την αριστοκρατία στην αστική τάξη.

Χάρη στο Απολυταρχικό/ Συγκεντρωτικό Κράτος, η ανερχόμενη αστική τάξη το κατέστρεψε. Αλλά, όπως ανέφερα, εκτός από τα ατομικά δικαιώματα, έφερε και την έννοια του ισχυρού κράτους. Συγκεκριμένες εκφράσεις αυτού παρουσιάζονται στη «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη του 1789», που εισήγαγε για πρώτη φορά στην Ιστορία την έννοια των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Σε αυτού του τύπου τις προτάσεις και τους όρους: «Αν αυτός που θα συλληφθεί, σύμφωνα με τον νόμο, αντισταθεί, μετατρέπεται σε ένοχο» (άρθρο 7), «…αρκεί αυτές οι απόψεις να διαταράσσουν τη δημόσια τάξη που εγκαθίσταται από τον νόμο» (άρθρο 10), «Κάθε πολίτης είναι υπεύθυνος για τις περιπτώσεις κατάχρησης της ελευθερίας έκφρασης» (άρθρο 11), «Η δημόσια εξουσία θεσπίστηκε για το καλό όλων» (άρθρο 12).

Διότι, η Γαλλική αστική τάξη είχε ανάγκη το κράτος. Για πολλούς λόγους: (1) Ήταν αδύναμη σε σχέση με μια Αγγλική ή Αμερικανική αστική τάξη. Τελικά, η Αγγλία είχε υπό την ηγεμονία της τον κόσμο. Για παράδειγμα το 1763 αφαίρεσε τη Γαλλία από όλες τις αποικίες της στην Αμερική. (2) Η βασιλεία στη Γαλλία γελοιοποίησε την αριστοκρατία απομακρύνοντας την από την ηγεσία των εδαφών της προκαλώντας ως συνέπεια ένα είδος τιμωρίας για το Παλάτι των Βερσαλλιών. Δηλαδή ήταν δυνατή. Η αστική τάξη για να το ανατρέψει, αναγκάστηκε να συμμαχήσει με τις κατώτερες τάξεις (*sans-culottes*, «τους ξεβράκωτους»). Τώρα τους φοβόταν. Φυσικά, και την ανερχόμενη εργατική τάξη. (3) Λόγω της σχετικής αδυναμίας της αστικής τάξης, οι τοπικές γλώσσες *(patois)* ήταν ισχυρές στα Γαλλικά εδάφη. (4) Η Αγγλία ξεκίνησε τον ιμπεριαλισμό και έπρεπε να ανταγωνιστεί απέναντι στις ανάγκες της Βιομηχανικής Επανάστασης όπως πρώτες ύλες, αγορά, εξαγωγή κεφαλαίου που σταδιακά επιταχύνονταν.

Ιδού, άλλωστε η Γαλλία που προέρχεται από μια παράδοση συγκεντρωτισμού, επινοώντας τον μηχανισμό του έθνους-κράτους λόγω αυτών των αναγκών μετά το 1789, προέβη σε αφομοίωση και ιμπεριαλισμό στο εξωτερικό. Αφομοίωση: Διότι, στη Γαλλία τοπικές κουλτούρες και γλώσσες όπως Βάσκοι, Βρετόνοι, Νορμανδοί, Κορσικανοί αντιστέκονταν στη νέα «εθνική» κουλτούρα. Θα έπρεπε να εξασφαλίζει η «ενότητα και η ομόνοια», ώστε να καταστεί δυνατή η εύκολη διοίκηση. (σελ.6) Με την ενότητα και την ομόνοια, φυσικά, δεν πρέπει να ξεχνάμε και την υποταγή του προλεταριάτου που εγκαθίδρυσε την Παρισινή Κομούνα το 1871. Ιμπεριαλισμός: Διότι, και τα εθνικά σύνορα στένευαν πια για το εμπόριο, αλλά και έπρεπε να υπάρξει η δυνατότητα ανταγωνισμού με την Αγγλία.

Μπορούμε να συνοψίσουμε όλα αυτά που εξήγησα σε αυτόν τον τύπο: Αστική Τάξη + Βασιλιάς = Απολυταρχικό/ Συγκεντρωτικό Κράτος = Τάξη και Μοναδικό Δίκαιο = Εμπόριο = Εσωτερική Οικονομική Αγορά = Κοινή γλώσσα, κουλτούρα κτλ. = Έθνος

= Εθνικιστική ιδεολογία = Έθνος-κράτος = Αφομοίωση στο Εσωτερικό, Ιμπεριαλισμός στο Εξωτερικό.

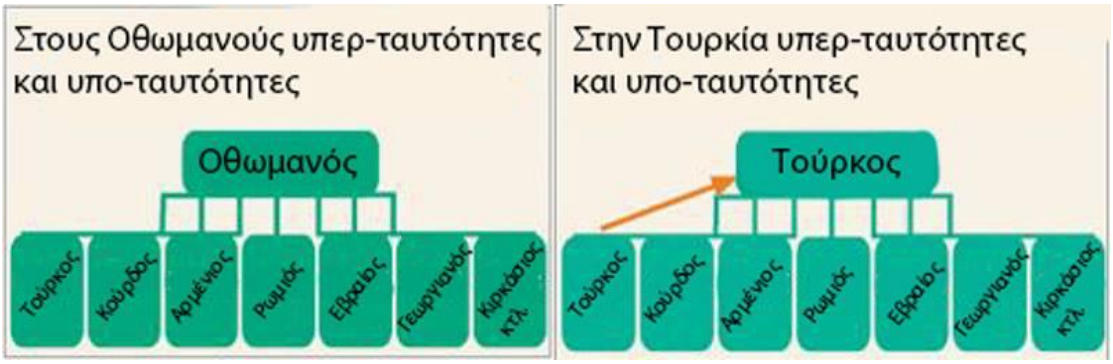
Γιατί η Αγγλία δεν έγινε «έθνος-κράτος» αλλά έγινε φιλελεύθερη; (1) Η αριστοκρατία της Σκωτίας και της Ιρλανδίας (η φεουδαρχία και οι ευγενείς τους) αντιστάθηκαν σθεναρά στις προσπάθειες κατοχής και αφομοίωσης της Αγγλίας (θυμηθείτε την ταινία «Braveheart»), (2) Η Αγγλική αστική τάξη ενδυναμώνοντας από νωρίς, πήρε υπό την οικονομική (και φυσικά, πολιτιστική) επιρροή της όλες αυτές τις περιοχές, δεν χρειάστηκε η αφομοίωση, (3) η Αγγλική αστική τάξη, αντίθετα με ό,τι έγινε στη Γαλλία, δεν νίκησε την αριστοκρατία με επανάσταση και δεν κατέκτησε την εξουσία. Η μετάβαση έγινε με έναν εξελικτικό τρόπο. Διότι: (α) Η Αριστοκρατία περιόρισε με τη Μάγκνα Κάρτα το 1215 την Απολυταρχική Βασιλεία πολύ νωρίς, ογδόντα τέσσερα χρόνια πριν ακόμα και από την ίδρυση της Οθωμανικής Ηγεσίας. Σκεφτείτε ότι στην οθωμανική περίοδο το Senet-i İttifak (Σενετί Ιτιφάκ), που είναι το αντίστοιχο αυτού του εγγράφου χρονολογείται το 1808, ενώ το Φιρμάνι του Τανζιμάτ που κατοχύρωσε την ασφάλεια ζωής και των αγαθών το 1839. Το ένα πεντακόσια ενενήντα τρία και το άλλο εξακόσια είκοσι τέσσερα χρόνια μετά! (β) Η ίδια αυτή αριστοκρατία άρχισε να μετατρέπεται σε αστική τάξη ήδη από τις αρχές του 16^{ου} αιώνα. Βόσκοντας πρόβατα στα αγροτικά χωράφια («Κίνηση Περίφραξης») τα οποία εξαναγκαστικά μετέτρεψαν σε βοσκοτόπια και πουλώντας το μαλλί τους. Χωρίς να κάνουμε υποθέσεις, σημαίνει πολλά το γεγονός ότι δεν υπάρχει τίποτα στην ονομασία του κράτους που μνημονεύουμε με το εθνικό όνομα «Αγγλία», ενώ υπάρχουν στοιχεία στην εντελώς εδαφική (σχετική με τα εδάφη) ονομασία του «Ηνωμένου Βασιλείου Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας».

Στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (και λίγο πιο διαφορετικά στην Τουρκία) η εμφάνιση του έθνους-κράτους αποτέλεσε συνέχεια, κατά μια έννοια, από το μέρος που την άφησε ο τύπος-σύνοψη (Αστική Τάξη + Βασιλιάς… Ιμπεριαλισμός στο Εξωτερικό) που έδωσα παραπάνω. Τα ιεραποστολικά σχολεία, που άνοιξε η μητροπολιτική χώρα σε μέρη όπως η Αφρική που γνώρισαν άμεσα τον ιμπεριαλισμό, εισήγαγαν τη Δυτική κουλτούρα. Ενώ κατά την οθωμανική περίοδο οι μαθητές που πήγαν σε δύο κύματα στην Ευρώπη έφεραν τη δυτική κουλτούρα στη χώρα τους. Αυτοί ήταν οι «Νεοοθωμανοί» που όταν γύρισαν ίδρυσαν το Πρώτο Σύνταγμα (1876) και οι «Νεότουρκοι» που ίδρυσαν το Δεύτερο Σύνταγμα (1908). Επειδή εισήγαγαν στη χώρα τους την Εποχή του Διαφωτισμού που υπήρξε στη Δυτική Ευρώπη τον 17^{ο}

και 18ο αιώνα, τους αποκάλεσαν «Διανοούμενους». Όσον αφορά την ταξική τους καταγωγή, έρχονταν από τη μορφωμένη πλευρά της μικρής αστικής τάξης. Αυτές οι μικρές αστικές τάξεις έκαναν το ίδιο που είχε κάνει η αστική τάξη του 1789: (σελ.7) Κατέστρεψαν το Κράτος (των Οθωμανών) και στη θέση του ίδρυσαν ένα πολύ πιο συγκεντρωτικό κράτος, δηλαδή ένα έθνος-κράτος. Αμέσως μετά, διαμόρφωσαν μια ιδεολογία (εθνικισμός) χάρη στο γεγονός πως δεν υπήρχε μια τάξη, εκτός από τους ίδιους, που είχε γνώσεις διοίκησης ενός σύγχρονου κράτους. Εφαρμόζοντας αυτήν, επιχείρησαν να υιοθετήσουν τον Ιακωβινισμό (τον ιακωβίνικο «κοινωνικό μηχανισμό») τον οποίο έμαθαν στη Γαλλία. Φυσικά, δεν μπορούσαν να ασχοληθούν με τον ιμπεριαλισμό στο εξωτερικό, ασχολήθηκαν με την αφομοίωση στο εσωτερικό. Αφομοίωση σήμαινε να οικοδομείς ένα «Έθνος» χρησιμοποιώντας βία (Ένα Έθνος, Μια Γλώσσα, Ένας Ηγέτης) σε ένα περιβάλλον στο οποίο δεν υφίσταται η έννοια του έθνους, δηλαδή να αφομοιώνεις πολύ διαφορετικά στοιχεία που υπάρχουν στη χώρα (ειδικά τους Κούρδους) μέσα στο ηγεμονικό εθνο-θρησκευτικό στοιχείο (Τούρκοι) στη χώρα.

Αυτή η πολύ δύσκολη πολιτική υπήρξε πολύ πετυχημένη για τους μη Τούρκους μετανάστες Μουσουλμάνους (Πομάκοι, Βόσνιοι, ακόμα και Κιρκάσιοι κτλ) σε ένα περιβάλλον που ακόμα προστάτευε τα θρησκευτικά του χαρακτηριστικά. Αλλά η κατάσταση δεν ήταν η ίδια για τους μη μετανάστες, αυτόχθονες (ντόπιους) λαούς της Ανατολίας. Κατ' αρχάς, δεν μπορούσε να εξεταστεί το ζήτημα της αφομοίωσης των μη μουσουλμάνων, επειδή είχαν διαφορετικές θρησκείες. Για αυτόν τον λόγο, η Δημοκρατία καταπατώντας κατάφωρα τις προστατευτικές αποφάσεις της Συνθήκης της Λωζάννης (Άρθρο 37 έως 44) με μια συστηματική πολιτική διάκρισης τους υπέβαλλε σε εθνική και θρησκευτική κάθαρση. Αυτή η διαδικασία που ξεκίνησε αμέσως μετά τη Συνθήκη της Λωζάννης συνεχίστηκε με γεγονότα που κορυφώθηκαν με τον Φόρο Περιουσίας το 1942 και το πογκρόμ της 6-7 Σεπτεμβρίου 1955. (Το πογκρόμ αποτελεί επίθεση, την οποία στήριζε το κράτος, κυρίως προς τις μειονότητες). Και σήμερα, συνεχίζεται ακόμα με τη «Δήλωση του 1936». Ως εκ τούτου, το ποσοστό των μη μουσουλμάνων πολιτών που συνέθετε το 1/3 του πληθυσμού την πιο ισχυρή περίοδο του οθωμανικού κράτους και αποτελούσε το 1/55 στα πρώτα χρόνια της Δημοκρατίας, έπεσε στις μέρες μας στο 1/1000. Είναι που οι Ρωμιοί «θα ίδρυαν Βατικανό στην Κωνσταντινούπολη» και έχουμε ρίξει τον αριθμό τους με επιτυχία στους 2000. Δύο χιλιάδες στα εβδομήντα δύο εκατομμύρια.

Ο πιο σημαντικός από τους υπόλοιπους αυτόχθονες λαούς είναι οι Κούρδοι. Το γεγονός ότι από αυτούς σχεδόν όλοι είναι Μουσουλμάνοι και το 75% Σουνίτες, επέτρεπε την αφομοίωση. Τελικά, ένα κομμάτι αφομοιώθηκε. Ωστόσο για ποικίλους λόγους (η μη ένταξή τους στην οικονομική αγορά της χώρας, η πυκνοκατοίκηση σε μια απομονωμένη περιοχή, οι εξεγέρσεις, ο υποβιβασμός, η καταπίεση), η μεγάλη πλειονότητα δεν μπόρεσε να αφομοιωθεί. Σε αυτό, η καταπίεση που υπέστησαν οι Κούρδοι υπό τη μορφή «Είμαι Τούρκος, Είμαι Σωστός, Είμαι Εργατικός. Η Ύπαρξη μου Είναι Αφιερωμένη στην Τουρκική Υπόσταση».» είχε μεγάλη σημασία. Η πηγή του προβλήματος είναι πως αντίθετα με τη Γαλλία όπου η υπερ-ταυτότητα έχει οριστεί ως εδαφική (σε σχέση με τη χώρα), στη Δημοκρατία της Τουρκίας η υπερ-ταυτότητα ορίζεται ως εθνική («Τούρκος»). Επειδή στην οθωμανική περίοδο όλες οι υπο-ταυτότητες βρίσκονταν υπό τη σκέπη της υπερ-ταυτότητας του «Οθωμανού», δεν προέκυπτε κάποιο θεωρητικό πρόβλημα. (σελ.8) Αλλά στην Τουρκία (ακόμα και στα πρώτα χρόνια του καθεστώτος) η δήλωση πως το Τουρκικό στοιχείο που αποτελεί την εθνική υπο-ταυτότητα, ταυτόχρονα είναι και υπερ-ταυτότητα και πως όλοι είναι αυτομάτως Τούρκοι θα προκαλέσει μεγάλη αντίδραση τους Κούρδους. (Βλ. το παρακάτω σχέδιο). Ως αποτέλεσμα, όπως θυμίζει και ο Mesut Yeğen (Μεσούτ Γεγέν) στο βιβλίο του που φέρει αυτούς τους όρους, οι Κούρδοι που ήλπιζαν να αποτελέσουν κάποια στιγμή τους «Μελλοντικούς Τούρκους» δεν μπόρεσαν να αφομοιωθούν και επειδή αντιστάθηκαν, το 2005 θα υποβιβαστούν από το Γενικό Επιτελείο υπό τη μορφή του «Τάχα Πολίτη». Στο τέλος, ο Καθ. Mümtaz Soysal (Μουμτάζ Σοϊσάλ) στην *Τζουμχουριγιέτ* στις 17.08.2009 προτείνοντας να σταλθούν στο Βόρειο Ιράκ θα ολοκληρώσει ένα σχέδιο για να χάσουν την υπηκοότητα.

Μπορούμε να συνοψίσουμε αυτά που εξήγησα στο τέλος ως μια συνέχεια του παραπάνω τύπου που τελειώνει λέγοντας «…Ιμπεριαλισμός στο Εξωτερικό» με τον εξής τύπο: Δυτική Κουλτούρα = Διανοούμενοι = Έθνος-κράτος = Εθνικιστική Ιδεολογία = Οικοδόμηση Έθνους = «Όλοι είναι Τούρκοι» = Κουρδικός Εθνικισμός/ αντίσταση. Αυτός ο τύπος συνοψίζει το Κουρδικό πρόβλημα στην Τουρκία. Οι κεμαλιστές διανοούμενοι εφήρμοσαν την αφομοίωση στο εσωτερικό μιμούμενοι τη Γαλλία, τους έκαναν όλους Τούρκους και αυτό προκάλεσε την αντίδραση των Κούρδων. Από μια άποψη, αυτά που έγιναν τότε δεν είναι πολύ παράξενα από την πλευρά της ίδιας της περιόδου. Σκεφτείτε πως όλη η Ευρώπη λέει για εσάς «Οι Τούρκοι είναι οι ασθενείς της Ευρώπης». Οι Οθωμανοί λένε για εσάς «Οι ανόητοι Τούρκοι». Λένε «Τι να ξέρουν οι Τούρκοι από τρόπους όταν πίνουν αριάνι κάνοντας θόρυβο». Όταν ήρθε το 1930, όλη η Ευρώπη, αφήστε τον φασισμό, γεμίζει με επίσημα ρατσιστικά καθεστώτα. Ελβετοί, Ούγγροι καθηγητές παράγουν πυρετωδώς την Παντουρκιστική θεωρία στον Κεμαλισμό. Είναι άκρως προκλητικό. Ωστόσο, πια ογδόντα έξι χρόνια μετά βρίσκω τρομακτική τη συνέχιση και την υπεράσπιση αυτών, όταν επιφέρουν ένα τόσο ανάποδο αποτέλεσμα και αποξενώνουν τόσο τους Κούρδους. Βρίσκω, με μόνο μια λέξη, τρομακτική την αντίληψη ενός Παντουρκισμού που διχοτόμησε τόσο τη χώρα και βύθισε τόσο τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του.

Για παράδειγμα, αυτή τη στιγμή, το Άρθρο 43/3 του Νόμου περί Πολιτικών Κομμάτων έχει ως εξής: «…Οι επιλέξιμοι για τη λίστα υποψηφίων δεν μπορούν να χρησιμοποιούν άλλη γλώσσα και γραφή εκτός από την Τουρκική» Άρθρο 81: «Στα κείμενα του καταστατικού και των προγραμμάτων και στη δημοσίευσή τους, στα συνέδρια, στις ανοιχτές και κλειστές συνελεύσεις, στις συγκεντρώσεις, στις προπαγάνδες δεν μπορούν να χρησιμοποιούν άλλη γλώσσα εκτός της Τουρκικής. (σελ.9) Δεν μπορούν να χρησιμοποιούν και να μοιράζουν πανό, πινακίδες, ταμπέλες, κασέτες ήχου και εικόνας, φυλλάδια και δηλώσεις γραμμένες σε άλλες γλώσσες εκτός της Τουρκικής.» Αυτά τα νομοθετικά άρθρα αποτελούν ανοιχτή παραβίαση της ιδρυτικής μας Συνθήκης της Λωζάννης: «Ουδείς περιορισμός θέλει επιβληθή κατά της ελευθέρας χρήσεως παρά παντός τούρκου υπηκόου οιασδήποτε γλώσσης, είτε εν ταις ιδιωτικαίς ή εμπορικαίς σχέσεσιν, είτε ως προς τη θρησκείαν τον τύπον και πάσης φύσεως δημοσιεύματα, είτε εν ταις δημοσίαις συναθροίσεσιν.» (Άρθρο 39/4).

Ανάμεσα στα περίεργα της υπόθεσης υπάρχει και το εξής: Στις εκλογές του Ιουλίου 2007 κατατέθηκαν τρεις αγωγές στον Orhan Miroğlu (Ορχάν Μίρογλου) επειδή έκανε «Προπαγάνδα εκλογών στην Κουρδική» και αυτή τη στιγμή η μια από αυτές έληξε με έξι μήνες φυλάκισης. Ωστόσο, ο Μίρογλου δεν μπορεί να προσφύγει στον Άρειο Πάγο, διότι σύμφωνα με μια καινούρια διαδικασία είναι υπό «Δικαστική Επιτήρηση». Για πέντε χρόνια μια φορά ανά τρεις μήνες θα παρακολουθείται, θα γνωστοποιείται στην Εισαγγελία του Μερσίν αν μίλησε την Κουρδική και αν διαπιστωθεί ότι μίλησε, η ποινή του θα ασκηθεί. (*Ταράφ* 11.09.08). Επιπλέον, η χρήση των γραμμάτων q, x, w στην Τουρκία είναι αδίκημα που χρίζει ποινή φυλάκισης. Για αυτόν τον λόγο ο Mahmut Alınak (Μαχμούτ Αλινάκ) πρώην βουλευτής της περιοχής Καρς μπήκε αρκετές φορές στη φυλακή. Και ο δικηγόρος Mehdi Tanrıkulu (Μεχντί Τανρίκουλου) καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης πέντε μηνών (*Μιλιγιέτ,* 08.02.08).

Ενώ η προβολή του παραδείγματος της Γαλλίας για την Τουρκία είναι εντελώς άκυρη. Η Γαλλία από το 1950 βίωσε μια τεράστια αλλαγή και ίδρυσε μια απίστευτη αποκεντρωτική/ δημοκρατική δομή από την άποψη των μειονοτήτων της. Τους έδωσε κάθε είδους ομαδικά ακόμα και εδαφικά μειονοτικά δικαιώματα. Μερικοί βλέπουν ακόμα τη Γαλλία ως μια Γαλλία πριν το 1950. Η Γαλλία έχει αναδείξει την πρωτοπορία του Ιακωβινισμού και τώρα η Τουρκία φορτώθηκε και κουβαλάει ό,τι πέταξε αυτή στα σκουπίδια. Τώρα ας δούμε τη «δεύτερη Γαλλία», τη σημερινή Γαλλία.

Η Γαλλία σήμερα: Μειονοτικές Γλώσσες και Θρησκείες (1)

Η Τουρκία η οποία δεν έχει καταφέρει να οικοδομήσει όσο η Γαλλία το «έθνος» επειδή δεν είχε αστική τάξη, χρησιμοποίησε την έννοια «Τουρκικό Κράτος» και την «Τουρκική» ως αφομοιωτική πλατφόρμα. Ακριβώς όπως η Γαλλία χρησιμοποίησε τη Γαλλική. Όμως, η διαφορά μεταξύ των δύο αφομοιώσεων είναι τεράστια: Στη Γαλλία δεν υπάρχει κάποια εθνική ομάδα επονομαζόμενη Φράγκος με γλώσσα που λέγεται Γαλλική στην οποία όλοι αφομοιώθηκαν στις αξίες της. Οι Φράγκοι είναι ένα Γερμανικό φύλο που έδωσε το όνομα «Francia» σε αυτά τα εδάφη καταλαμβάνοντας τα στις αρχές του 5^{ο} αιώνα μ.Χ. Και η Γαλλική παράχθηκε από τη Λατινική των Ρωμαίων. Απεναντίας, στην Τουρκία υπάρχει μια εθνική ομάδα με το όνομα «Τούρκος», στην οποία επιδιώκεται η αφομοίωση όλων, και έχει ως γλώσσα της την

Τουρκική. Η υιοθέτηση των αξιών αυτής της εθνικής ομάδας ως «υπερ-ταυτότητα» και της Τουρκικής ως «μητρική γλώσσα όλων των πολιτών» θα αποξενώσει πολύ τους Κούρδους, που αποτελούν τη δεύτερη πιο σημαντική εθνική ομάδα, από την Τουρκία και θα ανοίξει δρόμους σε εξεγέρσεις που δεν είναι γνωστό πότε θα τελειώσουν. Κάποιοι που είναι πολύ καχύποπτοι, ακόμα και αν ξέρουν ότι το όνομα της Γαλλίας έχει έρθει από τους Γερμανούς, έχουν μια απίστευτη αντίρρηση για την υπερ-ταυτότητα του «Τούρκου πολίτη»: «Δεν λέμε ο εκ Γαλλίας, λέμε Γάλλος!» Αλλά αυτοί οι δύο όροι δεν είναι διαφορετικοί. (σελ.10) Οι άνθρωποι που σήμερα αποκαλούμε Γάλλους, κατά την οθωμανική περίοδο ονομαζόταν «Φράγκοι». Σήμαινε Γάλλος. Οι εθνικιστές μας κατά πάσα πιθανότητα δεν έχουν ακούσει και τον όρο «Βρετανός» (British). Μονάχα «Άγγλος» ξέρουν. Η αντίληψη τον όρου «Τούρκος πολίτης» ως πλήρως παράλληλο με το «British» φαίνεται ότι θα χρειαστεί πολύ καιρό. Δεν νομίζω, επίσης, ότι οι εθνικιστές μας κάθονται και σκέφτονται σχετικά με τη ρήση του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ «Τι ευτυχία να λες ότι είσαι Τούρκος». Ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ δεν είπε «να γεννιέσαι» και αυτό ήταν μια πολύ προχωρημένη αντίληψη για τη ρατσιστική ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής. Αλλά αν ο πολίτης δεν λέει «Είμαι Τούρκος», τι θα είναι; Η απάντηση, δυστυχώς, είναι αυτή: Θα είναι δυστυχισμένος, δηλαδή θα γίνει.

Εκείνος ο παροιμιώδης λόγος του Mitterrand είναι τόσο σημαντικός ώστε να μνημονευθεί ακόμα μια φορά: «Για να μπορέσει να ιδρυθεί η Γαλλία, υπήρξε στο παρελθόν η ανάγκη για μια ισχυρή και συγκεντρωτική εξουσία. Ενώ σήμερα, για να μην διαλυθεί, είναι αναγκαίο να δοθεί πολιτική εξουσία κυρίως στις τοπικές διοικήσεις.» Η Γαλλία σήμερα κάνει ακριβώς αυτό. Σήμερα, στη Γαλλία υπάρχει ένα σύστημα το οποίο δεν μπορούν να πιστέψουν όσοι τη χρησιμοποιούν ως παράδειγμα: Στα δημόσια σχολεία γίνεται εκπαίδευση σε έξι «τοπικές» γλώσσες εκτός της Γαλλικής. Σε μερικές περιοχές η εκεί τοπική γλώσσα χρησιμοποιείται και στις αίθουσες δικαστηρίων. Σε μερικές περιοχές είναι έγκυροι Γερμανικοί νόμοι που ακόμα δεν έχουν μεταφραστεί στη γαλλική γλώσσα. Δηλαδή, στη Γαλλία υπάρχει πολυγλωσσία και πολυνομία. Επίσης, το νησί της Κορσικής της Γαλλίας έχει μια ανεξάρτητη «νομική υπόσταση», ανεξάρτητο Κοινοβούλιο και ένα ανεξάρτητο κυβερνητικό όργανο. Τώρα ας τα δούμε ένα ένα.

Πρώτα ας δηλώσω το εξής: Για να μπορέσω να κάνω σύγκριση με την Τουρκία, θα αναφερθώ σε αυτό το κείμενο μονάχα στη Γαλλία την οποία ξέρουμε, την

επονομαζόμενη «Μητροπολιτική Γαλλία» (είτε Ηπειρωτική Γαλλία). Δεν θα ασχοληθώ με όλη τη Γαλλία, την οποία η Γαλλία ονοματίζει ως «Υπερπόντια Διαμερίσματα». Εκεί τα μειονοτικά δικαιώματα είναι πολλά παραπάνω. Για παράδειγμα, η Γαλλική γλώσσα δεν είναι η πρώτη στην περιοχή της Νέας Καληδονίας που βρίσκεται μέσα στα σύνορα της Γαλλίας, αποτελεί τη δεύτερη γλώσσα δίπλα στις τοπικές γλώσσες.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, Το άρθρο 2 του Γαλλικού Συντάγματος έχει ως εξής: ««Η γλώσσα της Δημοκρατίας είναι η Γαλλική». Θυμίζει την έκφραση «Η Γλώσσα (του Κράτους) είναι η Τουρκική» που βρίσκεται στο άρθρο 3/1 του συντάγματός μας. Ωστόσο, στη Γαλλία υπάρχει και η έννοια «Γλώσσες της Γαλλίας» *(Les Langues de France).* Αν αυτό έβρισκε αντίστοιχο σε μας, θα ήταν «Γλώσσες της Τουρκίας». Ο επίσημος φορέας που βρίσκεται στη δομή του Υπουργείου Πολιτισμού και Επικοινωνίας της Γαλλίας και του οποίου το παλιό όνομα ήταν «Γενική Αντιπροσωπεία Γαλλικής Γλώσσας» και άλλαξε σε «Γενική Αντιπροσωπεία για τη Γαλλική Γλώσσα και τις Γλώσσες της Γαλλίας» (Délégation Générale à la langue française et aux langues de France) στις 16 Οκτωβρίου 2001, ορίζει την έννοια «Γλώσσες της Γαλλίας» ως εξής: «Είναι οι τοπικές ή μειονοτικές γλώσσες που υποδηλώνονται με τον όρο γλώσσες της Γαλλίας, μιλιούνται παραδοσιακώς από τους πολίτες της Γαλλίας στα εδάφη της Δημοκρατίας και δεν αποτελούν επίσημη γλώσσα κανενός κράτους». Εδώ, μην δίνετε σημασία στην έκφραση «δεν αποτελούν επίσημη γλώσσα κανενός κράτους». Τα Αλσατικά στην περιοχή της Αλσατίας είναι ίδια με τα Γερμανικά. Υπάρχουν μέσα τους μονάχα μερικές τοπικές λέξεις και όροι. Αυτός ο αριθμός των «τοπικών γλωσσών και μειονοτικών γλωσσών», όταν συμπεριληφθούν και τα Υπερπόντια Διαμερίσματα, ξεπερνά τις ογδόντα πέντε. Μόνο στη Μητροπολιτική Γαλλία υπάρχουν δέκα έξι γλώσσες και αυτές διακρίνονται σε «Τοπικές Γλώσσες» και «Μη Εδαφικές Γλώσσες».

Οι «Τοπικές» Γλώσσες της Γαλλίας είναι δέκα: Η Αλσατική γλώσσα, η Βασκική γλώσσα, η Βρετονική γλώσσα, η Καταλανική γλώσσα, η Κορσικανική γλώσσα, η γλώσσα της Δυτικής Φλαμανδίας, η γλώσσα της περιοχής Μοζέλ, η γλώσσα της Γαλλικής Προβηγκίας, οι (βόρειες) γλώσσες του ναι (langues d'oïl) και οι οξιτανικές γλώσσες. Οι «Μη Εδαφικές» Γλώσσες της Γαλλίας είναι έξι: η Διαλεκτική Αραβική, η Δυτική Αρμενική, η Βερβερίνικη, η Ισπανοεβραϊκή, η Ρομανική (Τσιγγανική) και η Εβραϊκή γλώσσα. Η ομιλία, η γραφή, η διάδοση, η καλλιτεχνική δομή όλων αυτών

των γλωσσών είναι εντελώς ελεύθερη. Ο «Νόμος του Deixonne» σχετικά με τις Τοπικές Γλώσσες και τη Διδασκαλία των Διαλέκτων που βγήκε το 1951 γνωστοποίησε μεταξύ αυτών τη δυνατότητα εκπαίδευσης στη Βρετονική, Βασκική, Καταλανική και Οξιτανική γλώσσα (άρθρο 10) και όρισε σε ποια πανεπιστήμια θα μπορούν αυτές οι γλώσσες να αποτελούν αντικείμενο εκπαίδευσης και έρευνας (άρθρο 11). Η Κορσικανική γλώσσα με διάταγμα στις 16 Ιανουαρίου 1974 και η Αλσατική, μειονοτική γλώσσα που ομιλείται στην περιοχή Αλσατίας-Μοζέλ με διοικητική απόφαση της 30 Μαΐου 2003, προστέθηκαν μεταξύ των γλωσσών που θα μπορούν να αποτελέσουν «αντικείμενο εκπαίδευσης» *(l'objet d'un enseignement).*

Σε αυτό το σημείο, ας ανοίξω μια παρένθεση και ας δώσω λίγες πληροφορίες σχετικά με την περιοχή Αλσατίας-Μοζέλ και τη μειονοτική γλώσσα η οποία ομιλείται εκεί. Αυτή η περιοχή που βρίσκεται στα σύνορα της Γαλλίας με τη Γερμανία είναι ακριβώς σαν την περιοχή του Χατάι που έφυγε και αργότερα προσαρτήθηκε από την Τουρκία μεταξύ του 1918-39 και σαν τις περιοχές Καρς-Αρνταχάν που πέρασαν στη Ρωσία και έπειτα επέστρεψαν μεταξύ του 1878-1918. Αποτελεί ένα μέρος της Αλσατίας-Λωρραίνης που δόθηκε στη Γερμανία το 1871 λόγω της ίδρυσης της Γερμανίας και της νίκης της κατά της Γαλλίας, όμως επέστρεψε στη Γαλλία το 1918. Αυτό το μέρος, στο οποίο ισχύουν τα ομαδικά μειονοτικά δικαιώματα που θα εξηγήσω παρακάτω, αποτελείται από όλη την περιφέρεια της Αλσατίας και από ένα μέρος της περιοχής Μοζέλ της περιφέρειας της Λωρραίνης. Όπως και οι άλλες περιοχές, έχει τη δικιά της σημαία *(drapeau).* Το δήλωσα και παραπάνω: η γλώσσα που ομιλείται εδώ, σύμφωνα με γλωσσολόγους, δεν είναι μια ξεχωριστή γλώσσα, είναι διάλεκτος της Γερμανικής. Παρ' όλα αυτά, αυτή η διάλεκτος έχει γίνει αποδεκτή ως μια μειονοτική γλώσσα στο πλαίσιο των «Γλωσσών της Γαλλίας» και επωφελείται από όλα τα προνόμια (επιπλέον δικαιώματα) που αυτό της εξασφαλίζει. Όπως θα εξηγήσω λίγο παρακάτω, σε αυτή την περιοχή της Γαλλίας οι άνθρωποι χρησιμοποιούν αυτή τη γλώσσα στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο τους και ζουν υπό το Γερμανικό δίκαιο. Σε όλους τους δήμους, χρησιμοποιείται η Αλσατική σε περίπτωση που το προβλέπει το καταστατικό του δήμου. Ακόμα και οι σύλλογοι που έχουν ιδρυθεί σε αυτή την περιοχή χρησιμοποιούν τα Αλσατικά στις δραστηριότητές τους. Το 1993 το Εφετείο της περιοχής Κολμάρ απέρριψε την αγωγή ακυρώσεως που εγέρθηκε λόγω του ότι το γενικό συμβούλιο ενός συλλόγου την έκανε στην Αλσατική διάλεκτο. (σελ.12) Μετά από αυτή την ημερομηνία έγινε αποδεκτό το ότι δεν υφίσταται κανένα εμπόδιο στη

χρήση της Αλσατικής στους συλλόγους. Η Αλσατική είναι ελεύθερη και στους δημόσιους φορείς στην περιοχή της Αλσατίας. Στην Αλσατία ισχύει αυτό, αν και ο «Νόμος Toubon» σχετικά με τη χρήση της Γαλλικής Γλώσσας στις 4 Αυγούστου 1994, κατέστησε υποχρεωτική τη χρήση της Γαλλικής στην εκπαίδευση, στις επαγγελματικές σχέσεις και στις δημόσιες υπηρεσίες. Διότι, το άρθρο 21 του ίδιου νόμου αναφέρει ως εξής: «Οι παρούσες αποφάσεις του νόμου δεν μπορούν να εφαρμοστούν απέναντι σε νομοθετικά κείμενα και διευθετήσεις αναφορικά με τις τοπικές γλώσσες της Γαλλίας και δεν μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο στη χρήση αυτών των γλωσσών». Συνεπώς, σε αυτή την περιοχή ακόμα και στους δημόσιους φορείς η προφορική χρήση της τοπικής γλώσσας δεν απαγορεύεται και η εφαρμογή ισχύει. Στην περιοχή από το 1919 έως τώρα ακόμα και οι αφίσες εκλογών ή προπαγάνδας τυπώνονται στη Γαλλικη και τη Γερμανική. Από την εγκύκλιο των 1619 σελίδων της 10.08.1979 μέχρι τώρα, τα ονόματα τόπων στις πινακίδες του αυτοκινητοδρόμου γράφονται και στις δύο γλώσσες. Τα ονόματα δρόμων στο ιστορικό τμήμα του Στρασβούργου γράφονται, επίσης και στις δύο γλώσσες.»

Το 1789 οπότε και έγινε η επανάσταση, ο πληθυσμός ήταν είκοσι οκτώ εκατομμύρια. Ανάμεσά τους τα έξι εκατομμύρια (21%) δεν ήξεραν τη γαλλική γλώσσα και περίπου έξι εκατομμύρια δεν κατάφερναν να διατηρήσουν μια σχετικά μακροσκελή ομιλία. Ο αριθμός αυτών που την ήξεραν καλά δεν ξεπερνούσε τα τρία εκατομμύρια (10.7%). Μάλιστα, το 1863, δηλαδή πριν την εξάπλωση του ιμπεριαλισμού, ακόμα μια στατιστική που έγινε εξέφρασε πως επτάμιση στους τριάντα οκτώ εκατομμύρια πολίτες στη Γαλλία δεν ήξεραν τη Γαλλική. (20%). Δηλαδή, ακόμα και εβδομήντα χρόνια μετά την επανάσταση, ένας στους πέντε πολίτες δεν ήξερε τη Γαλλική. Η «Πρώτη» Γαλλία στην οποία αναφερθήκαμε, θα επιχειρήσει να λύσει αυτό το ζήτημα της Γαλλικής με την ισχύ του έθνους-κράτους. Και αυτό θα το κάνει με δύο μεθόδους, στο πλαίσιο της «εθνικής περηφάνιας» που οικοδόμησε χάρη στην εξάπλωση του μεγάλου ιμπεριαλισμού: Με την υποχρεωτική στράτευση και την υποχρεωτική/ δωρεάν βασική εκπαίδευση. Και πάλι τοπικές γλώσσες όπως η Βασκική, η Βρετονική και η Αλσατική θα αντισταθούν στην αφομοίωση της Γαλλικής μέχρι σήμερα.

Το Βασίλειο της Γαλλίας άσκησε καταπίεση μόνο αναφορικά με τη θρησκεία, όχι με τη γλώσσα, διότι, η «βασική ιδεολογία», δηλαδή ο συνδετικός κρίκος ήταν η θρησκεία και η ύπαρξη ενός Καθολικού βασιλιά απέναντι στους Προτεστάντες που

εμφανίστηκαν τον 16ο αιώνα ήταν αναγκαία. Τελικά, οι Ουγενότοι (Γάλλοι Προτεστάντες) σφαγιάστηκαν το 1572 τη «Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου». Οι ευγενείς εξ αυτών που κατάφεραν να επιζήσουν υποχρεώθηκαν να αποδεχτούν τον Καθολικισμό, ενώ οι μάζες δραπέτευσαν από τη Γαλλία. Φυσικά, ό,τι είχαν έμεινε στη Γαλλία, διότι, αυτοί οι άνθρωποι κατείχαν και κεφάλαιο αλλά και προχωρημένη τεχνολογία (ειδικά τεχνολογία ρολογιών). Οι χώρες, όπως η Αγγλία, που τους «αγκάλιασαν», ευτύχησαν. Η Γαλλία έχασε, με αυτόν τον τρόπο, από την Αγγλία την ευκαιρία η οποία θα πυροδοτούσε τη Βιομηχανική Επανάσταση.

(σελ.13) Σε μας το ίδιο γεγονός έκαναν οι Ενωτικοί το 1915 σε Αρμένιους, Ρωμιούς, Ασσύριους και σε όλους τους Μη Μουσουλμάνους πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας και σε αυτούς τους ανθρώπους που αποτελούσαν τη μοναδική αστική τάξη της χώρας θα έκαναν εθνική και θρησκευτική κάθαρση σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της Δημοκρατίας. Τελικά, η εκβιομηχάνιση/ ανάπτυξη της Τουρκίας καθυστέρησε τουλάχιστον μισό αιώνα. Δηλαδή, η Γαλλία πυροβόλησε το ίδιο της το πόδι στο όνομα της θρησκείας και η Τουρκία έκανε το ίδιο πράγμα στο όνομα του εθνικισμού. Επιπλέον, η «εθνική αστική τάξη» στην οποία στόχευε ο Κεμαλισμός θα διαρθρωθεί πολύ γρήγορα σε διεθνή αστική τάξη σε πολύ λίγο διάστημα, ήδη από την εποχή του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Το διακεκριμένο χέρι του Κεμαλισμού, ο F.R. Atay (Φ. Ρ. Ατάι) περιγράφει από πρώτο χέρι αυτή τη διαδικασία στο βιβλίο του με τίτλο *Çankaya* (Τσάνκαγια).

Και η κατάσταση στην αντίληψη των Γάλλων για κάποιους είναι εξαιρετικά διχαστική και ανατριχιαστική. Τα προεδρικά διατάγματα το 1919, το 1922 και το 1928 έχουν δηλώσει ότι οι υπερασπίσεις στα δικαστήρια μπορούν να γίνουν στη Γαλλική, τη Γερμανική και τις τοπικές διαλέκτους (Αλσατική). Επίσης, αν τα συμβολαιογραφικά έγγραφα βάσει των ίδιων διαταγμάτων δηλώσουν ότι οι διάδικοι δεν γνωρίζουν επαρκώς τη Γαλλική, δύναται να χρησιμοποιηθεί η Αλσατική. Αν ο δικαστής θελήσει, είναι δυνατό στη Γαλλία οι διάδικοι στα δικαστήροα να μιλήσουν απευθείας σε μειονοτική γλώσσα. Διότι, σύμφωνα με το άρθρο 23 του Νόμου περί Πολιτικής Δικονομίας: «Ο δικαστής, αν γνωρίζει τη γλώσσα την οποία χρησιμοποιούν οι διάδικοι, δεν είναι επίσης υποχρεωμένος να διορίσει διερμηνέα».

Η κατάσταση που υπάρχει στην εκπαίδευση είναι ακόμα πιο εντυπωσιακή: Αυτές οι μειονοτικές γλώσσες διδάσκονται στα ιδιωτικά και δημόσια σχολεία. Σύμφωνα με τα

δεδομένα του 2002 του Υπουργείου Παιδείας, σε όλα τα Γαλλικά εδάφη, η διδασκαλία αυτών των γλωσσών, τις οποίες μελετούν 250 χιλιάδες μαθητές, είναι ελεύθερη από το νηπιαγωγείο στους μαθητές ιδιωτικών σχοείων οι οποίοι το επιθυμούν. Τόσο που για παράδειγμα, νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία σε περιοχές των Βάσκων και της Αλσατίας-Μοζέλ μπορούν να εκπαιδεύσουν εξ ολοκλήρου στη Βασκική και την Αλσατική γλώσσα. Δεν υπάρχει κανένα νομικό εμπόδιο. Η κατάσταση είναι η ίδια και στη μέση εκπαίδευση. Ενώ, μερικά σχολεία αρκούνται με το να προσφέρουν μαθήματα σε αυτές τις γλώσσες. Το κράτος συμβάλει οικονομικά σε αυτό το σύστημα. Για παράδειγμα, η Βασκική γλώσσα η οποία μιλιέται στα σύνορα της Ισπανία, χρηματοδοτείται σε ποσοστό 70% από το κράτος και σε ποσοστό 30% από τους γονείς. Ενώ στα δημόσια σχολεία και στα σχολεία που έχουν σύμβαση με το κράτος, αυτά τα μαθήματα, όπως ακριβώς και τα μαθήματα ξένων γλωσσών, είναι περιορισμένα σε δύο ώρες την εβδομάδα. Ενώ στα σχολεία κάθε βαθμίδας (Νηπιαγωγεία, δημοτικά και σχολεία μέσης εκπαίδευσης) που είναι «Δίγλωσσα» *(bilingue)*, διδάσκονται, σύμφωνα με διοικητική απόφαση της 31 Ιουλίου 2001, τα μισά μαθήματα στη Γαλλική και τα μισά στη μειονοτική γλώσσα. Σε αυτά τα σχολεία υπάρχει ξεχωριστό τμήμα με το όνομα «τοπικές γλώσσες». Τέλος, κάποια σχολεία στην περιοχή Αλσατίας-Μοζέλ εκπαιδεύουν κατά το ήμισυ στη Γερμανική (Αλσατική) και κατά το ήμισυ στη Γαλλική Γλώσσα. Η κατάσταση συνεχίζει με αυτόν τον τρόπο έως το πανεπιστήμιο. Και στο πανεπιστήμιο είναι δυνατό να συνεχίσει κανείς στο τμήμα Φιλολογίας και Τοπικών Γλωσσών. (σελ.14) Σε μερικές περιοχές υπάρχουν φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που εκπαιδεύουν μονάχα σε μειονοτική γλώσσα. Για παράδειγμα, το Ινστιτούτο Βασκικών Σπουδών *(L'Institut d'Etudes Basques)* της πόλης Μπαγιόν είναι έτσι. Χρειάζεται να συμπληρώσω; Όλα αυτά τα μαθήματα για όλες αυτές τις «Γλώσσες της Γαλλίας» για τις οποίες έκανα λόγο, περιλαμβάνονται στις ώρες κανονικού μαθήματος.

Η κατάσταση στον πολιτισμό και την τέχνη είναι η ίδια. Αυτές οι τοπικές γλώσσες και οι μειονοτικές γλώσσες δεν είναι περιορισμένες μόνο στον τομέα της εκπαίδευσης. Οι εν λόγω γλώσσες προστατεύονται στους τομείς του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και των ΜΜΕ. Χρηματοδοτούνται από το κράτος της Γαλλίας σε ποικίλους τομείς όπως η μουσική, το βιβλίο, το θέατρο, ο εθνολογικός πλούτος, η αρχειοθέτηση, το μουσείο και ο κινηματογράφος. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα με όνομα «Βιβλιοθήκη Γλωσσών της Γαλλίας» έχει γραφτεί σε αυτές τις Γλώσσες της

Γαλλίας και έχει ιδρυθεί με σκοπό να δανειοδοτήσει τις βιβλιοθήκες που αγοράζουν βιβλία τα οποία ερευνούν αυτές τις γλώσσες και να ενισχύσει οικονομικά εκδοτικούς οίκους που δημοσιεύουν σε αυτές τις γλώσσες. Στη Γαλλία υπάρχει ένας καταμερισμός εργασίας: Το Υπουργείο Παιδείας δραστηριοποιείται προκειμένου να προστατεύσει και να αναπτύξει τη Γαλλική Γλώσσα και το Υπουργείου Πολιτισμού και Επικοινωνίας τις «Γλώσσες της Γαλλίας».

Μέχρι αυτό το σημείο δεν έχω αναφερθεί καθόλου στην Κορσικανική γλώσσα. Διότι, όταν θα εξηγήσω λίγο παρακάτω το αυτόνομο διοικητικό καθεστώς σε αυτό το νησί, θα γίνει κατανοητή από μόνη της η κατάσταση στην οποία βρίσκεται εδώ η εκπαίδευση της Κορσικανικής γλώσσας και η γενική της θέση. Εδώ αρκούμαι με το να πω τα εξής: Η Κορσικανική γλώσσα από το 1974 έως σήμερα διδάσκεται στα σχολεία δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης και επίσης, στο Πανεπιστήμιο Κορτέ το οποίο άνοιξε το 1980. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 1998, το 85% των μαθητών δημοτικού στο νησί μαθαίνει την Κορσικανική γλώσσα σε σχολεία και ιδιαίτερα σε 11 «δίγλωσσα» σχολεία.

Δεν ήθελα να πω ότι «η Γαλλία αναφορικά με το θέμα της κοσμικότητας δεν είναι η Γαλλία που ξέρουμε!», αλλά τι να κάνω που έτσι είναι. Στη Γαλλία υπάρχουν και θρησκευτικές μειονότητες. Αυτές οι μειονότητες και τα εφαρμοσμένα δικαιώματά τους πέρασαν στην ιστορία. Στη Γαλλία δημιουργήθηκε μια σταθερή εφαρμογή στο θέμα της θρησκείας μετά τον νόμο του 1905 που διέκρινε μεταξύ τους τον ρόλο της θρησκείας από αυτόν του κράτους. Αλλά εξαιρείται η περιοχή της Αλσατίας-Μοζέλ. Για παράδειγμα, σε κανένα μέρος της Γαλλίας στα δημόσια σχολεία δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης δεν διδάσκεται κανένα υποχρεωτικό είτε επιλογής μάθημα θρησκευτικών. Είναι απαγορευμένο (Αλλά αυτά τα σχολεία δεν είναι ανοιχτά τις Τετάρτες με το σκεπτικό ότι οι γονείς που το επιθυμούν μπορούν να βάλουν τα παιδιά τους να παρακολουθήσουν μάθημα θρησκευτικών εκτός σχολείου. Εντούτοις, το σχολείο λειτουργεί το Σάββατο. Τα ιδιωτικά σχολεία αποφασίζουν τα ίδια για τα μαθήματα των θρησκευτικών). Απεναντίας, στην περιοχή της Αλσατίας-Μοζέλ στα ιδιωτικά και δημόσια σχολεία δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης το μάθημα των θρησκευτικών είναι υποχρεωτικό. Οι γονείς μπορούν μονάχα να ορίσουν ποιο από τα μαθήματα Καθολικισμού, Προτεσταντισμού, Ιουδαϊσμού και Ηθικής θα επιλέξουν τα παιδιά τους.

Σε κανένα μέρος της Γαλλίας οι κληρικοί δεν λαμβάνουν μισθό από το κράτος, δεν μπορούν να διοριστούν από το κράτος, βιοπορίζονται από τις δωρεές που τους δίνουν οι πιστοί και δεν παίρνουν θέση στο κρατικό πρωτόκολλο. (σελ.15) Απεναντίας, σε αυτή την περιοχή, οι κληρικοί τριών θρησκειών και θρησκευτικών δογμάτων αναγνωρισμένων από τη Γαλλία (Καθολικισμός, Προτεσταντισμός, Ιουδαϊσμός) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, λαμβάνουν μισθό από το κράτος και οι διοικητικές μονάδες τους παραχωρούν κοινοβιακό κατάλυμα. Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κάνει τον διορισμό του αρχιεπισκόπου που επιλέχθηκε από την Καθολική κοινότητα. Η κατάσταση είναι η ίδια και για τις δύο αναγνωρισμένες Προτεσταντικές εκκλησίες. Ο νομάρχης εγκρίνει τον αρχιραβίνο που επιλέχθηκε από την Ιουδαϊκή κοινότητα. Εκτός από τους ραβίνους, το κράτος δίνει μισθό και στο άτομο που σφάζει το ζώο *(sacrificateur)*[1] και στον ειδικό που κάνει περιτομή *(mohel)*[2]. Όλοι αυτοί οι κληρικοί παίρνουν θέση στο κρατικό πρωτόκολλο.

Σε κανένα μέρος της Γαλλίας δεν υπάρχει θρησκευτικό νεκροταφείο. Όλα τα νεκροταφεία ανήκουν στους δήμους και άνθρωποι από διαφορετική θρησκεία θάβονται άτακτα και απαγορεύεται η διάκρισή τους από τον νόμο. Για παράδειγμα, ο Yılmaz Güney (Γιλμάζ Γκιουνέι) κείτεται μαζί με όλους στο νεκροταφείο Père Lachaise στο βόρειο τμήμα του Παρισιού. Απεναντίας σε αυτή την περιοχή τα νεκροταφεία είναι θρησκευτικά νεκροταφεία και ανήκουν στις θρησκευτικές δομές που βρίσκονται κοντά τους. Για αυτό τον λόγο τα ειδικά τμήματα στα οποία θάβονται οι Μουσουλμάνοι στα νεκροταφεία της Αλσατίας-Μοζέλ, τα οποία ονομάζονται «Μουσουλμανικό Τετράγωνο», διαχωρίζονται.

Σε μας «αυτός που αμφισβήτησε την έννοια της μειονότητας» την οποία έδωσαν ως παράδειγμα στην Τουρκία ανίδεα άτομα από τη Γαλλία (και από τον κόσμο) είναι ο

[1] ΣτΜ: Η λέξη helal είναι αραβική και σημαίνει κάτι το αποδεκτό σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο, είτε είναι αντικείμενο, είτε είναι προϊόν ή πράξη. Τα τρόφιμα που πιστοποιούνται σαν Helal, είναι εκείνα που οι μουσουλμάνοι επιτρέπεται να τρώνε σύμφωνα με την ισλαμική Σαρία. Τα κρέατα, πλην του χοιρινού, προκειμένου να θεωρηθούν αποδεκτά προϋποθέτουν συγκεκριμένα κριτήρια που αφορούν την προέλευση του ζώου, την αιτία και τον τρόπο θανάτου καθώς και την επεξεργασία του. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον τρόπο θανάτου του ζώου, η σφαγή πρέπει να πραγματοποιηθεί με συγκεκριμένη διαδικασία: Ένας πιστός μουσουλμάνος πριν από την σφαγή πρέπει να πει ένα συγκεκριμένο είδος προσευχής. Η σφαγή του ζώου γίνεται με κοφτερό μαχαίρι στον λαιμό και το αίμα από τις φλέβες πρέπει να αποστραγγίζεται.

[2] ΣτΜ: Στον μουσουλμανικό κόσμο, όπου το Ισλάμ επικρατεί, η περιτομή γίνεται για θρησκευτικούς λόγους. Η ηλικία κατά την οποία η περιτομή διεξάγεται, που κυμαίνονται από ένα νεογέννητο μωρό έως 17 ετών. Επίσης, σύμφωνα με το Κοράνι, εκείνοι που προσηλυτίστηκαν στο Ισλάμ, πρέπει, ανεξάρτητα από την ηλικία, να κάνουν την περιτομή.

Υπουργός Εσωτερικών της «κοσμικής» Γαλλίας και ταυτόχρονα ο Υπουργός του Κράτους που είναι αρμόδιος για τις Θρησκευτικές Ενέργειες. Παρ' όλο που αυτή η ευθύνη είναι σε μεγάλο βαθμό συμβολική σε όλες τις περιοχές εκτός της Αλσατίας-Μοζέλ, σε αυτή την περιοχή οι πεποιθήσεις που είναι αναγνωρισμένες από το κράτος βρίσκονται υπό την επίσημη και έμπρακτη προστασία του Υπουργού Εσωτερικών, δηλαδή του κράτους. Δηλαδή, αυτή η κατάσταση τόσο από άποψη οικονομικών όσο και πρωτοκόλλων, αποτελεί ένα θρησκευτικό προνόμιο (πρόσθετο δικαίωμα, συλλογικό δικαίωμα) για τις θρησκείες και τα θρησκευτικά δόγματα αυτής της περιοχής.

Η Τοπική Αυτονομία στη Γαλλία (2)

Αν εξαιρέσουμε τα Υπερπόντια Διαμερίσματα, ακόμα και στη Μητροπολιτική Γαλλία δύο μειονότητες έχουν ειδικά νομικά/ διοικητικά μειονοτικά δικαιώματα στις δικές τους περιοχές: Η περιοχή Αλσατίας-Μοζέλ και το νησί της Κορσικής. Σκεφτείτε - η μια είναι στα Γερμανικά σύνορα και το άλλο είναι νησί. «Θρησκευτικά και εθνικά δικαιώματα», «ειδικά δικαιώματα αντιπροσώπευσης», «ειδικά δικαιώματα διοίκησης»: Αυτά είναι συλλογικά δικαιώματα τα οποία αιτούνται οι μειονότητες, είναι συλλογικά δικαιώματα. Το πιο σημαντικό από αυτά είναι το τρίτο δηλαδή τα «ειδικά δικαιώματα διοίκησης» και τα Έθνη-κράτη δεν αρέσκονται καθόλου στο να τα παραχωρούν. Διότι, αυτό σημαίνει πως οι μειονότητες διοικούνται μόνες τους, απομακρύνονται και διαχωρίζονται από το «έθνος». Σε τέτοιες καταστάσεις, η μειονότητα είτε λαμβάνει μόνη της τις αποφάσεις σε οποιοδήποτε θέμα είτε προχωράει μπροστά και εφαρμόζει αυτή την αυτονομία σε μια συγκεκριμένη περιοχή δίνοντας εδαφικό (τα σύνορά της αποτελούν ένα συγκεκριμένο τμήμα εδάφους) σχήμα.

Αυτή η τελευταία κατάσταση την οποία ανέφερα εδώ για την Αλσατία-Μοζέλ και την Κορσική αποτελεί το πιο ριζοσπαστικό/ ακραίο σχήμα του πιο σημαντικού από αυτά τα αιτήματα. Στην Αλσατία-Μοζέλ υπάρχουν σε σημαντικό βαθμό πρόσθετα νομικά δικαιώματα και στην Κορσική υπάρχουν άμεσα διοικητικά μειονοτικά δικαιώματα. Ας τα δούμε:

(σελ.16)

(α) Μετά την επιστροφή της Αλσατίας-Λωρραίνης στη Γαλλία, οι Γαλλικοί ποινικοί νόμοι στην Αλσατία-Μοζέλ τέθηκαν αμέσως σε ισχύ, αλλά ένα τμήμα των τοπικών νόμων που προήλθαν από το Γερμανικό δίκαιο διατηρήθηκε. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Γαλλίας υποχρεώθηκε, με απόφαση που πήρε το 1937, να διορθώσει την κατάσταση που θα ήταν πολύ περίεργη για εμάς λέγοντας πως «Αυτοί οι νόμοι μετατράπηκαν σε Γαλλικό νόμο». Και συμπεριφέρθηκαν πολύ έξυπνα, διότι αν σήμερα στη Γαλλία στην Αλσατία-Λωρραίνη δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα μειονότητας, δεν υπάρχει χάρη σε αυτού του είδους την πρακτική ενέργεια.

(β) Επειδή η Γερμανία άρχισε την εκβιομηχάνιση πρώτα από τη Γαλλία, είχε το προβάδισμα του χρόνου από την άποψη των μέτρων κοινωνικής ασφαλείας. Αφού η περιοχή πέρασε στη Γαλλία τηρήθηκαν και αυτοί οι νομικοί κανόνες. Για παράδειγμα, σε αυτή την περιοχή βρίσκεται σε ισχύ ένα επιπρόσθετο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης το οποίο πληρώνουν οι κοινωνικά ασφαλισμένοι με μερίδιο συμμετοχής 10% αντί 20%.

(γ) Επειδή ο δήμαρχος στη Γερμανία του 19^{ου} αιώνα φέρει την ιδιότητα μιας πραγματικής διοικητικής αρχής, οι αρμοδιότητες του δημάρχου εδώ, ακόμα και αφού η περιοχή πέρασε στη Γαλλία το 1918, είναι περισσότερες από αυτές των άλλων δημάρχων στη Γαλλία. Η κατάσταση μπόρεσε να εξισωθεί ως αποτέλεσμα νόμου τοπικής αυτοδιοίκησης του 1982.

(δ) Οι σύλλογοι που βρίσκονται σε αυτή την περιοχή υπόκεινται στα ποικίλα άρθρα του Γερμανικού Αστικού Δικαίου. Για παράδειγμα, ένας σύλλογος που έχει ιδρυθεί σύμφωνα με το τοπικό δίκαιο μπορεί να επιδιώξει το κέρδος.

(ε) Επιπλέον, κάποιοι έγκυροι νόμοι στην περιοχή Αλσατίας-Μοζέλ, για παράδειγμα ο Νόμος Περί Τοπικών Συλλόγων, δεν έχουν καν μεταφραστεί στη Γαλλική. Υφίστανται στη Γερμανική. Το Εφετείο το 1975 απέρριψε την αίτηση ότι ήταν άκυρος λόγω του ότι ήταν στη Γερμανική. Στις 10 Μαρτίου 1988 το Ανώτατο Δικαστήριο της Γαλλίας σε μια απόφασή του αναφέρει ως εξής: «Ο νόμος με αριθμό 1 Ιουνίου 1924 που θέτει σε ισχύ κάποια Γερμανικά τοπικά νομικά κείμενα, δεν συνδέει την εφαρμογή τους με το γεγονός ότι είναι δημοσιευμένα στη Γαλλική.» Δηλαδή κάποιοι νόμοι που εφαρμόζονται στη Γαλλία είναι μόνο στη Γερμανική.

(στ) Αυτά τα νομικά προνόμια της περιοχής έχουν εγκριθεί από το Συνταγματικό Συμβούλιο στη Γαλλία «που αμφισβήτησε τις μειονότητες» και το Συμβούλιο δεν θεωρεί αυτά τα προνόμια μειονότητας αντίθετα προς τις αρχές της «αδιαιρετότητας της Δημοκρατίας» και της «ισότητας των πολιτών».

Τέλος, ας έρθουμε στην Κορσική. Το νησί της Κορσικής αποτελεί μια μονάδα που διοικείται ως ξεχωριστό έδαφος από τη Γαλλία. Τόσο που το ειδικό καθεστώς, που διαπνέεται από το διαφορετικό δίκαιο που εφαρμόζεται στα Υπερπόντια Διαμερίσματα, κατέχει μια θέση ανάμεσα στη Μητροπολιτική Γαλλία και αυτά τα Υπερπόντια Διαμερίσματα και είναι το μοναδικό παράδειγμα που υπάρχει σήμερα στη Γαλλία. (σελ.17) Εδώ δεν θα ασχοληθώ με τις αλλαγές που βίωσε η Κορσική με τους νόμους του 1982, 1991 και 2002. Θα εστιάσω μόνο στην τωρινή κατάσταση. Η Κορσική έχει μια ανεξάρτητη Νομική Υπόσταση, ένα ανεξάρτητο Κοινοβούλιο και ένα ανεξάρτητο Κυβερνητικό όργανο.

(α) Η Εδαφική Αρχή της Κορσικής: Το νησί διοικείται από ένα ειδικό καθεστώς με όνομα «Εδαφική Αρχή της Κορσικής» (Collectivité Territoriale de Corse) που εισήχθη το 1991. Για παράδειγμα, όπως είναι σε μας η διοίκηση του Νησιού του Μαρμαρά με ένα ειδικό καθεστώς. Στην πραγματικότητα, το άρθρο 14 της Συνθήκης της Λωζάννης είχε προβλέψει τη διοίκηση της Ίμβρου και της Τενέδου με ένα ειδικό καθεστώς. Ωστόσο έως σήμερα δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Οι αρμοδιότητες που φέρει αυτό το καθεστώς συμπεριλαμβάνουν όλους τους τομείς που έρχονται στο νου: Την οικονομική ανάπτυξη, τις οικονομικές ενέργειες, τη γεωργία, τη δασολογία, τον τουρισμό, την ενέργεια, την κατοικία, κάθε είδους μεταφορά, την εκπαίδευση, την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την έρευνα, την επαγγελματική σταδιοδρομία, την οικοδόμηση κάθε είδους σχολείου, τη διαρρύθμιση του χώρου, την προστασία του περιβάλλοντος, την τοπική ανάπτυξη, την ανάπτυξη της Κορσικανικής γλώσσας και του πολιτισμού, την τέχνη και την κουλτούρα, την προστασία ιστορικών δομών που δεν ανήκουν στο κράτος κτλ. Ενώ αυτές οι δουλειές της Εδαφικής Αρχής της Κορσικής παλιά βρίσκονταν σε «εθνικό» καθεστώς, τώρα εκτελούνται από τις τοπικές υπηρεσίες που έχουν κερδίσει το «εδαφικό» καθεστώς.

(β) Το Κορσικανό Κοινοβούλιο: Τα προβλήματα του νησιού γίνονται αντικείμενο συζήτησης από το 1982 έως σήμερα από τους Κορσικανούς και από το «Κορσικανό Κοινοβούλιο», που εκλέγεται για έξι χρόνια, και συνδέονται με την απόφαση. Αυτό

το Κοινοβούλιο το οποίο κάνει δύο τακτικές συνεδριάσεις που μπορούν να διαρκέσουν από τρεις μήνες τον χρόνο και αποτελείται από πενήντα μέλη που μπορούν, επίσης, να συσκεφτούν εκτάκτως, καταρτίζει τον δικό του εσωτερικό κανονισμό, δέχεται τον προϋπολογισμό της Κορσικής και το σχέδιο ανάπτυξης της Κορσικής και όπως θα αναλύσω παρακάτω ελέγχει το «Εκτελεστικό Συμβούλιο». Το Κοινοβούλιο της Γαλλίας είναι υποχρεωμένο να συμβουλεύεται το Κορσικανό Κοινοβούλιο πριν βάλει νομοθετικά σχέδια και διατάγματα που αφορούν την Κορσική. Το Κοινοβούλιο γνωστοποιεί τις προθέσεις του σχετικά με αυτά τα θέματα μέσα σε ένα μήνα, ενώ σε επείγουσες καταστάσεις αυτή η διάρκεια μπορεί να μειωθεί σε δεκαπέντε μέρες με αίτημα του νομάρχη της Κορσικής. Το Κοινοβούλιο έχει την αρμοδιότητα να προτείνει στην Κυβέρνηση της Γαλλίας να γίνουν αλλαγές σε νόμους και διευθετήσεις που αφορούν την Κορσική. Σε περίπτωση που το Κορσικανό Κοινοβούλιο δυσλειτουργεί, η Κυβέρνηση της Γαλλίας μπορεί να το διαλύσει με διάταγμα του Υπουργικού Συμβουλίου. Σε αυτή την περίπτωση, μέσα σε δύο μήνες γίνονται εκλογές για το νέο Κοινοβούλιο. Μέσα σε αυτό το διάστημα ο Υπουργός του Εκτελεστικού Συμβουλίου φροντίζει τις τρέχουσες υποθέσεις και οι αποφάσεις του θέτονται σε ισχύ με την έγκριση του νομάρχη της Κορσικής. Παρ' όλο που οι συναντήσεις του Κορσικανού Κοινοβουλίου γίνονται συνήθως στη Γαλλική, τα μέλη που το επιθυμούν μπορούν να μιλήσουν στην Κορσικανή γλώσσα. Το Κοινοβούλιο στις 26 Απριλίου 1992 έλαβε μια απόφαση (άρθρο 1) η οποία ανακοίνωσε την Κορσικανή γλώσσα ως επίσημη γλώσσα σε όλο το νησί. Η ίδια απόφαση έχει δηλώσει ότι το Κορσικανό Κοινοβούλιο θα έχει ως δύο επίσημες γλώσσες την «Κορσικανή γλώσσα του λαού της Κορσικής» και τη «Γαλλική γλώσσα η οποία είναι η επίσημη του Κράτους» (άρθρο 2). (σελ.18) Σύμφωνα με το άρθρο 5, οι μαθητές κάθε βαθμίδας θα παρακολουθούν το πολύ τρεις ώρες την εβδομάδα την κορσικανή γλώσσα. Παρ' όλα αυτά, από εκείνη την ημερομηνία και μετά δεν υπήρξε κάποιο νέο σχετικά με αυτό το θέμα από το Κορσικανό Κοινοβούλιο και τη Γαλλική Κυβέρνηση. Αυτή η απόφαση παρέμεινε χωρίς να αποφέρει κάποιο αποτέλεσμα.

(γ) Το Εκτελεστικό Συμβούλιο της Κορσικής: Το Εκτελεστικό Συμβούλιο αποτελείται από έναν πρόεδρο και έξι μέλη που έχουν επιλεχθεί από το Κορσικανό Συμβούλιο. Το καθήκον του Συμβουλίου είναι να διευθύνει την Εδαφική Αρχή της Κορσικής σε κάθε τομέα και ιδιαίτερα να δραστηριοποιείται σε οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά θέματα καθώς και σε θέματα διαρρύθμισης

χώρου. Ο πρόεδρος και τα μέλη του Συμβουλίου μπορούν να συμμετέχουν στις συνελεύσεις και στις συναντήσεις του Κοινοβουλίου. Το Κοινοβούλιο μπορεί να ρίξει το Συμβούλιο με την ψήφο δυσπιστίας του. Ωστόσο πριν πραγματοποιηθεί αυτό, προκειμένου να μην υπάρξει κενό, είναι απαραίτητο να υπάρχουν πολιτικές ομάδες στο Κοινοβούλιο για να συμφωνήσουν στο θέμα του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Ο πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου εκπροσωπεί την Εδαφική Αρχή της Κορσικής. Αυτός αποτελεί το δημόσιο ταμείο του νησιού. Ο πρόεδρος ο οποίος κάθε χρόνο παρουσιάζει μια αναφορά στο Κοινοβούλιο, έχει την αρμοδιότητα να συμβουλεύσει τον πρόεδρο της Γαλλίας αναφορικά με τις δημόσιες υπηρεσίες της Αρχής. Το Οικονομικό, Κοινωνικό και Πολιτιστικό Συμβούλιο της Κορσικής γνωμοδοτεί το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

Συνοπτικά, το νησί της Κορσικής είναι σαν κράτος μέσα στο κράτος. Μάλιστα παραπάνω από «σαν». Και η περιοχή της Αλσατίας-Μοζέλ αποτελεί, επίσης, κράτος μέσα στο κράτος με την εφαρμογή της «πολυνομίας» που δεν θα μπορούσαν να αντέξουν ακόμα και τα πιο ανεκτικά «έθνη-κράτη» και την ομιλία της γλώσσας του παλιού εχθρού της Γερμανίας στα δικαστήρια. Αυτή η κατάσταση (ελπίζω να μην έχει την ίδια τύχη) είναι ίδια με το να καθιστάς έγκυρη την Αραβική και το δίκαιο της Συρίας στο Χατάι και τη Ρωσική και το δίκαιο Moskof στο Καρς και το Αρνταχάν. Η Γαλλία που αποτελεί συνεχώς παράδειγμα για την Τουρκία είναι μια τέτοια χώρα. Πριν τελειώσω, με κόστος να σας κουράσω, θέλω να επιστρέψω πάλι στον Mitterrand διότι, η σωτηρία της Τουρκίας βρίσκεται σε αυτά τα λόγια: «Για να μπορέσει να ιδρυθεί η Γαλλία, υπήρξε στο παρελθόν η ανάγκη για μια ισχυρή και συγκεντρωτική εξουσία. Ενώ σήμερα, για να μην διαλυθεί, είναι αναγκαίο να δοθεί πολιτική εξουσία κυρίως στις τοπικές διοικήσεις.»

Συμπεράσματα

Η περίεργη πλευρά της υπόθεσης δεν είναι ότι οι Τούρκοι εθνικιστές βρίσκονται στο σκοτάδι αναφορικά με τον κόσμο. Διότι, σε όλο τον κόσμο οι εθνικιστές κλείνουν τα μάτια προς τον κόσμο. Η πιο περίεργη πλευρά της υπόθεσης είναι, όπως εξήγησα παραπάνω, πως αν έγραφα και δημοσίευα μια πρόταση μεταρρύθμισης χωρίς να μνημονεύω τη νέα Γαλλία και καθόλου το όνομα της Γαλλίας και αν έλεγα ότι «Ας παραχωρήσουμε αυτονομία σε εκείνο το νησί μας, ας παραχωρήσουμε εκείνα τα δικαιώματα σε εκείνη την περιοχή μας, ας μιλήσουν ότι γλώσσα θέλουν στις αίθουσες

δικαστηρίων σε εκείνη τη συνοριακή περιοχή, ας γίνει ανεξάρτητο Κοινοβούλιο και ανεξάρτητο Κυβερνητικό όργανο σε εκείνη την περιοχή μας» είτε αν είχα πει τα μισά από αυτά, θα με παρέπεμπαν στο δικαστήριο το λιγότερο για την πρόθεση να «χαλάσω την αδιαίρετη ολότητα του Έθνους», για το ότι «θα εξάπλωνα μνησικακία και μίσος στον λαό», μέχρι και για «Προπαγάνδα και συμμετοχή σε οργάνωση» και θα περνούσα το υπόλοιπο της ζωής μου στη φυλακή. Εδώ έγκειται η πραγματικά περίεργη πλευρά της υπόθεσης. Και ακριβώς αυτό είναι το έθνος-κράτος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Délégation Générale à la langue française et aux langues de France, Le Corpus juridique des langues de France, Etude réalisée par Violaine Eysséric, Paris, Avril 2005; Les langues de France: un patrimoine meconnu, une realitée vivante, ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Επικοινωνίας της Γαλλίας: www.culture.gouv.fr/culture/dglf/lgfrance/lgfrance_presentation.htm; www.languefrancaise.net/dossiers/dossiers.php?id_dossier=45; www.uoc.es/euromosaic/web/document/basc/fr/i3/i3.html#3.1; Jean-Luc Valens, "Le maintien d"un droit local en Alsace-Moselle", Quand la France se nomme diversité, Partie 2, Problèmes politiques et sociaux, no.909, Fevrier 2005; Le Guide du Droit local: le droit applicable en Alsace et en Moselle de A à Z, Paris, Publications de l"Institut du Droit Local/Ecomica, 2002; Norbert Rouland, Stephane Pierre-Caps, Jacques Poumarede, Droit des minorités et des peuples autochtones, Paris, Presses Universitaires de France, 1966.

(2)

(3) Le Statut particulier de la Corse, www.corse.pref.gouv.fr/scripts/display.asp?P=COstatut; Collectivité Territoriale de Corse, www.corse.fr/institution/assemblee/?id=1&id2=47; Présentation du statut de la Collectivité Territoriale de Corse, www.eurisles.com/Textes/presentation/PresStatut_CTC_FR.html; Vie Publique.FR – Découverte des institutions, La Corse, www.vie-publique.fr/decouverte_instit/approfondissements/approf_083.htm; La collectivité territoriale de Corse, http://www.corse.pref.gouv.fr/scripts/display.asp?P=COloi91legis;

www.transcript-review.org/section.cfm?id=232&lan=fr;

www.tlfq.ulaval.ca/ax1/europe/corsemotion.htm

(σελ.1) **Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ,**

ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ

(Με Ιδιαίτερη Έμφαση στη Συνθήκη Ειρήνης της Συνθήκης της Λωζάννης και στη Νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου και του Συνταγματικού Δικαστηρίου Σχετικά με την Έννοια της Μειονότητας)

Καθ. Baskın Oran[3]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ

Στη χώρα μας η έννοια της Εθνικής Κυριαρχίας (ΕΚ) σήμερα αποτελεί αντικείμενο μεγάλων συζητήσεων. Δεν γίνεται άσκοπα η μελέτη αυτού του θέματος στην επέτειο της ίδρυσης του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Ο λόγος αυτών των συζητήσεων είναι ο εξής: Μερικοί ερμηνευτές του Κεμαλισμού ο οποίος ουσιαστικά είναι ένα ολοκληρωμένο σχέδιο εκσυγχρονισμού («Σύγχρονος Πολιτισμός») εναντιώνονται στην έννοια της μεταστροφής της κυριαρχίας που είναι απαραίτητη για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία και αποτελεί τον τερματικό σταθμό αυτού του σχεδίου εκσυγχρονισμού.

Για αυτόν τον λόγο, η συζήτηση της έννοιας της ΕΚ και οι συνέπειες της έχουν ιδιαίτερη σημασία.

Η έννοια της ΕΚ η οποία από τον 17ο αιώνα θεωρείται ως ένα εκ των ων ουκ άνευ κομμάτι του Εθνικού Κράτους (δηλαδή της συγκεντρωτικής βασιλείας) και του έθνους-Κράτους (δηλαδή του τύπου κράτους που υποτίθεται πως συνίσταται από μια μόνο εθνική ομάδα) από τον 19ο αιώνα, εκφράζει δύο διαφορετικές σημασίες, μια εσωστρεφή κι μια εξωστρεφή.

[3] Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Άγκυρας.

Η εσωστρεφής σημασία της ΕΚ έχει το νόημα της εστίασης υπέρτατης πίστης[4] της κοινωνίας που αφορά μόνο στο «έθνος». Το έθνος χρησιμοποιεί αυτή την κυριαρχία μέσω των εκλεγμένων εκπροσώπων (της Νομοθετικής Εξουσίας).

(σελ.2) Οι ρίζες αυτής της σημασίας της ΕΚ βρίσκονται στη δυτική Ευρώπη του 19ου αιώνα και συνεπώς αυτή η έννοια έχει πλέον περιέλθει σε μια αναχρονιστική (ασύμφωνη με το σήμερα, κολλημένη στο παρελθόν) κατάσταση. Σήμερα πλέον υπάρχουν τουλάχιστον τρεις σημαντικοί περιορισμοί της χρήσης αυτής της κυριαρχίας.

1) Το έθνος τη χρησιμοποιεί μοιράζοντάς τη στα Κυβερνητικά και τα Δικαστικά Όργανα.

2) Η ταξική δομή στη χώρα επηρεάζει αυτή τη χρήση, δηλαδή σε περιπτώσεις που μια από τις τάξεις δεν είναι περισσότερο ισχυρή από τις άλλες, η εκπροσώπηση του έθνους πραγματοποιείται καλύτερα συνολικά (έννοια της «Εσωτερικής Σχετικής Αυτονομίας[5]») και φυσικά, vice versa.

3) Το πιο σημαντικό: Ενώ τον 19ο αιώνα η εκπροσώπηση του έθνους (δηλαδή η δημοκρατία) φέρει τη σημασία της «βούλησης της πλειονότητας», τον 21ο αιώνα μετατράπηκε σε σημασία «σεβασμού των υπο-ταυτοτήτων». Πλέον η πλειονότητα δεν μπορεί να κάνει ό,τι θέλει σαν ένας δικτάτορας. Η προσοχή στην άποψη, τα αιτήματα, τα συμφέροντα κτλ. που αντιπροσωπεύουν κάθε είδους μειονότητα στην κοινωνία μετατράπηκε πια σε θεμέλιο λίθο της δημοκρατίας και θεμελιώδη αρχή της εθνικής ακεραιότητας. Το έθνος-κράτος, με την έννοια του αφομοιωτικού κράτους, έχει πια πεθάνει.

Ενώ η εξωστρεφής σημασία της ΕΚ είναι η εξής: Η ανεξαρτησία του κράτους, η οποία μπορεί να περιοριστεί μονάχα στο πλαίσιο των δικών του δεσμεύσεων (π.χ. συμφωνίες).

[4] Για την έννοια της εστίασης υπέρτατης πίστης: βλ. Baskın Oran, "Kemalizm, İslamcılık, Küreselleşme (Türkiye'de 'Yüce Sadakat Odağı' Kavramı Üzerine Düşünceler)", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 54, no.2 (Nisan-Haziran 1999), σ.σ.133-162.

[5] Για τις έννοιες της Εσωτερικής Σχετικής Αυτονομίας και της Εξωτερικής Σχετικής Αυτονομίας, βλ. B. Oran, "Devletin İç ve Dış Göreli Özerkliği" kutusu, B. Oran (ed.), Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Yedinci Basım, Cilt I (1919-1980), İstanbul, İletişim Yayınları, σ.σ.40.

Οι ρίζες αυτής της σημασίας της ΕΚ βρίσκονται στη δυτική Ευρώπη του 17ου αιώνα οπότε εμφανίστηκε το μοντέλο του απολυταρχικού/ κεντρικού κράτους και συνεπώς, η έννοια είναι πάλι αναχρονιστική. Σήμερα πλέον είναι δυνατό να αναφερθούμε όχι στην ΕΚ αλλά στην «Εξωτερική Σχετική Αυτονομία». Διότι, η δύναμη του κράτους απέναντι στα άλλα κράτη, η ισορροπία τοπικής και παγκόσμιας ισχύος και το πιο σημαντικό από όλα, διάφορα στοιχεία όπως η δομή του διεθνούς συστήματος περιορίζουν τη χρήση αυτής της έννοιας.

Η έννοια-κλειδί αυτού του κειμένου είναι η τομή αυτών των δύο σημασιών της ΕΚ. **Η έννοια της μειονότητας.** Η έννοια της μειονότητας και η μειονοτική πολιτική παρουσιάζονται από δύο βασικές πλευρές από τη σκοπιά του θέματός μας. Με άλλα λόγια, το θέμα των μειονοτήτων σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να δημιουργήσει αδυναμία για το κράτος από δύο πλευρές.

1) Μπορεί να δημιουργήσει αδυναμία στο εσωτερικό: Η απουσία κατάλληλης συμπεριφοράς ενός κράτους όσον αφορά τη δικαιοσύνη για τις μειονότητες και το δίκαιο χαλάει την ομοφωνία που υπάρχει σε εκείνη τη χώρα, προκαλεί συγκρούσεις κάθε επιπέδου ανάμεσα στα στοιχεία που συνθέτουν το έθνος και συνεπώς, μειώνει την εθνική δύναμη.

2) (σελ.3) Μπορεί να δημιουργήσει αδυναμία απέναντι στο εξωτερικό: Ο σεβασμός στις μειονότητες, με σκοπό η Δύση να πάρει υπό την επιρροή της τον κόσμο στην περίπτωση των τριών κυμάτων παγκοσμιοποίησης (τις δεκαετίες του 1490, 1890 και 1990), έγινε μια σταθερή «απαραίτητη προϋπόθεση» των διεθνών σχέσεων, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του 1990. Ως αποτέλεσμα αυτού, οι χώρες που δεν εναρμονίζονται με αυτό το διεθνές πρότυπο έρχονται αντιμέτωπες με τη σταδιακά εντεινόμενη εξωτερική παρέμβαση και η εθνική κυριαρχία τους φθίνει. Το 17ο αιώνα δεν ήταν σημαντικό το πώς το κράτος φέρονταν στο εσωτερικό (εσωτερική ΕΚ) αλλά το πόσο ισχυρό ήταν στο εξωτερικό (εξωτερική ΕΚ). Απεναντίας, τον 21ο αιώνα η εξωτερική κυριαρχία συνδέθηκε πλέον με την εσωτερική κυριαρχία. Αν η εσωστρεφής ΕΚ, δηλαδή η δημοκρατία, είναι στέρεη (τόσο που να σημαίνει ότι αυτή η υγιής κατάσταση είναι θεμιτή και η πολιτική αφομοίωσης δεν ακολουθείται), η εξωστρεφής ΕΚ (ανεξαρτησία) διευκολύνεται διότι το διεθνές περιβάλλον παρεμβαίνει λιγότερο. Π.χ. Τα περιστατικά βασανιστηρίων που παρατηρούνται στα αστυνομικά τμήματα αφήνουν εκτεθειμένη την Τουρκία σε μια παρέμβαση της Δύσης. Αν είχαν

διαπιστωθεί περιπτώσεις λιθοβολισμού, αυτή η επέμβαση θα ήταν σε δυσανάλογο βαθμό πιο έντονη.

Επομένως, μπορούμε να καταλήξουμε με ευκολία στο εξής συμπέρασμα: στον κόσμο των ημερών μας, όταν η πλευρά της εξωτερικής ΕΚ βασίζεται ακόμα στη βία (στο στοιχείο της ισχύος), συνεχίζει να είναι στέρεη αλλά η εσωστρεφής έννοια της, ακριβώς αντίθετα, είναι στέρεη όταν δεν στηρίζεται στη βία. Αυτή είναι η μεγάλη αλλαγή. Αυτό είναι το πιο σημαντικό σημείο στην κατανόηση του θέματος της ΕΚ.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ

Η μειονότητα με τη σημερινή της έννοια είναι μια μικρή ομάδα που φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά από την πλειονότητα του έθνους (αντικειμενικό στοιχείο), θεωρεί αυτά τα χαρακτηριστικά ως αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς της (υποκειμενικό στοιχείο) και δεν είναι κυρίαρχη.

Ενώ ο επίσημος όρος της Τουρκίας για τη μειονότητα ο οποίος πηγάζει από τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 είναι σχετικός με το μοναδικό είδος μειονότητας που πήρε αυτή η συνθήκη υπό διεθνή προστασία: τους μη μουσουλμάνους Τούρκους πολίτες. Μάλιστα, η Τουρκία στενεύει ακόμα περισσότερο αυτόν τον επίσημο ορισμό με μια «Ερμηνευτική Δήλωση» την οποία προσέθεσε υπό τη μορφή «σύμβασης αποφυγής» στις διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μειονοτικών δικαιωμάτων τις οποίες υπέγραψε και η οποία δεν προκαλεί καμία επίπτωση στη διεθνή πράξη: (σελ.4) *«Η Δημοκρατία της Τουρκίας, διασφαλίζει το δικαίωμα εφαρμογής του άρθρου xxx αυτής της Συνθήκης σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις και τις διαδικασίες του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Τουρκίας και της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάννης και των Παραρτημάτων της με ημερομηνία 24 Ιουλίου 1923».*

Αυτό που αναφέρει η «Ερμηνευτική Δήλωση» είναι το εξής: Δεν γίνονται αποδεκτά δικαιώματα που προκύπτουν στις συνθήκες στις οποίες συμμετέχει η Τουρκία, αν είναι από δικαιώματα που απαγορεύονται από το Τούρκικο σύνταγμα είτε αν δίνουν δικαιώματα και σε κάποιους εκτός αυτών που αναγνωρίζονται ως μειονότητα στη Συνθήκη της Λωζάννης. Απεναντίας, ιδιαίτερα μετά το 1990 ως αποτέλεσμα των παγκόσμιων εξελίξεων, τα μειονοτικά δικαιώματα όχι μόνο διευρύνθηκαν πολύ από γεωγραφική άποψη αλλά και βάθυναν πολύ από άποψη ποιότητας και αυτή η

διαδικασία συνεχίζεται με ταχύτητα[6]. Σε αυτό το σημείο είναι δυνατόν να κάνουμε δύο σημαντικές επισημάνσεις:

1) Η περιοριστική στάση της Τουρκίας προσκρούει σταδιακά στις τάσεις που υπάρχουν στον κόσμο. Από τη Συνθήκη της Λωζάννης έως τώρα πέρασαν ογδόντα χρόνια. (σελ.5). Μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα ο ορισμός των μειονοτήτων όχι μόνο παγιώνεται με τον τριπλό γνώμονα έθνους-θρησκείας-γλώσσας και γνωρίζει παγκόσμια αποδοχή, αλλά τόσο στα ΗΕ όσο και στο ΟΑΣΕ ο οποίος έχει πια διαμορφωθεί ως ένα είδος ΗΕ δεν έγκειται πλέον στην κρίση του αρμόδιου κράτους αν υπάρχει μειονότητα και τι είδους είναι αυτή η μειονότητα. Σύμφωνα με τη γενική τάση, το πρόβλημα της «ύπαρξης» μειονοτήτων είναι ανεξάρτητο από τη βούληση εκείνου του κράτους. Το αν υπάρχει ή όχι μειονότητα σε μια χώρα δεν αποτελεί ερώτηση προς εκείνο το κράτος και αξιολογείται ως μια αντικειμενική κατάσταση/ πραγματικότητα. Αν υπάρχουν ομάδες που διαφέρουν από εθνική-θρησκευτική-γλωσσική άποψη και θεωρούν αυτή την ετερότητα ως αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς τους, κρίνεται ότι σε εκείνο το κράτος υπάρχει μειονότητα. Άλλωστε, και

[6] Οι λόγοι της διεύρυνσης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: Η αποδοχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μειονοτικών δικαιωμάτων από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης με γνώμονα την επιθυμία τους να ενταχθούν γενικά σε διεθνείς οργανώσεις και ειδικά στο ΕΣ και στην ΕΕ, ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης του Σοβιετικού Μπλοκ. Η δημιουργία πραγματικών μειονοτήτων στην Ευρώπη με σκοπό τα μεταναστευτικά κύματα που έρχονται από τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής στην Ευρώπη να κερδίσουν μονιμότητα και στο τέλος να κερδίσουν ποικίλα δικαιώματα.
Κυρίως το άνοιγμα των χωρών του Τρίτου Κόσμου στα αιτήματα εκδημοκρατισμού της Δύσης, ως αποτέλεσμα των επιπτώσεων που έφερε η παγκοσμιοποίηση, αλλά και η μετατροπή τους σε πιο ανοιχτές κοινωνίες που δίνουν σημασία στα ανθρώπινα δικαιώματα, ως αποτέλεσμα της μετάβασης σε ένα πολυκομματικό καθεστώς.
Ενώ, μετά το 1990 οι ενδείξεις εμβάθυνσης των ανθρωπίνων και ειδικά των μειονοτικών δικαιωμάτων είναι οι εξής: Έχει ξεκινήσει μια άμεση πορεία από την «παρεμπόδιση των διακρίσεων» έως την «προστασία των μειονοτήτων». Ενώ η προστασία των μειονοτήτων παλιά επιφόρτιζε το κράτος με ένα «παθητικό, αρνητικό» καθήκον όπως η αποφυγή από τις συμπεριφορές διάκρισης προς τις μειονότητες, πια επιφορτίζει το κράτος με ένα «ενεργό, θετικό» καθήκον όπως ιδιαίτερα η προστασία των μειονοτικών δικαιωμάτων και μάλιστα η δημιουργία προϋποθέσεων για αυτή την προστασία. Έχει εκδηλωθεί μια τάση άμεσης πορείας από το στάδιο στο οποίο μόνο οι πολίτες θεωρούνται ως μειονότητες έως το να αναγνωρίζονται κάποια δικαιώματα προς όσους δεν είναι πολίτες. Το θέμα για το αν υπάρχει ή όχι μειονότητα σε ένα κράτος δεν αφήνεται πια στην κρίση εκείνου του κράτους που είναι στον οργανισμό ΟΑΣΕ (Χάρτης των Παρισίων, 1990), ακόμα και στον οργανισμό ΗΕ (Διακήρυξη Δικαιωμάτων των ΗΕ Ατόμων που Ανήκουν σε Εθνικές είτε Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες, 1992). Η εμφάνιση, εκτός διεθνών οργανώσεων και κάποιων κρατών, και εθελοντικών οργανώσεων (NGO) στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτικών δικαιωμάτων ενισχύει την εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων. Οι παραβιάσεις μειονοτικών δικαιωμάτων έχουν ξεκινήσει σταδιακά να εξισώνονται με τον ρατσισμό, όπως έδειξαν και οι τελευταίες συνεδριάσεις μέσα στο 2000 του οργάνου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με όνομα Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI). Και ίσως το πιο σημαντικό από τη διάσκεψη των Ειδικών για τις Μειονότητες στη Γενεύη από τη ΔΑΣΕ το 1991 μέχρι τώρα, το θέμα των εθνικών μειονοτήτων δεν γίνεται πια αποδεκτό να ενταχθεί στην «εθνική αρμοδιότητα» *(compétence nationale, domestic jurisdiction).*

η Τουρκία έχει υπογράψει τα κείμενα του ΟΑΣΕ που στηρίζονται σε αυτούς τους τρεις γνώμονες, για παράδειγμα τον Χάρτη των Παρισίων του 1990.

Από την άλλη πλευρά, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην οποία συμφώνησε η Τουρκία, παρ' όλο που δεν κάνει λόγο για μειονοτικά δικαιώματα βρίσκεται σε θέση ελεγκτή της Τουρκίας από άποψη εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ένα κομμάτι των οποίων αποτελούν τα μειονοτικά δικαιώματα. Τελικά, όπως θα δούμε και στο Τρίτο Μέρος, το γεγονός ότι οι αποφάσεις κλεισίματος κομμάτων, που εξέδωσε το Συνταγματικό Δικαστήριο αναφορικά με τις μειονότητες, είναι αντίθετες στο άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΑΙΗΜ), δεκνύει ότι η στάση της Τουρκίας που βασίζεται στο 1923 είναι ανεπαρκής στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

2)Η Τουρκία δεν εφαρμόζει τη Συνθήκη της Λωζάννης, όπως πρέπει. Για αυτό το θέμα μπορούν να ειπωθούν δύο σημαντικά πράγματα:

α) Τα δικαιώματα που δόθηκαν στους μη μουσουλμάνους δεν εφαρμόζονται πλήρως:

Αν και σε κανένα μέρος της Συνθήκης της Λωζάννης δεν αναφέρονται τα ονόματα Αρμένιος, Ρωμιός και Εβραίος και δόθηκαν μειονοτικά δικαιώματα στους «μη μουσουλμάνους», αυτά τα δικαιώματα αναγνωρίζονται μονάχα σε αυτές τις τρεις μεγάλες μειονότητες. Για παράδειγμα, οι Ασσύριοι που αποτελούν τους πιο παλιούς Χριστιανούς, στερούνται του δικαιώματος *«(...) να συνιστώσι, διευθύνωσι και εποπτεύωσιν (...) παντός είδους (...) σχολεία και λοιπά εκπαιδευτήρια (...) να ποιώνται ελευθέρως εν αυτοίς χρήσιν της γλώσσης των (...)»* που αναφέρεται στο άρθρο 40 της Συνθήκης της Λωζάννης. Πάλι, για παράδειγμα, τα ιδρύματα των Ασσυρίων και παρόμοιων μικρών χριστιανικών ομάδων δεν αναγνωρίζονταν μέχρις ότου το συγκεκριμένο δικαίωμα να αρχίσει να εφαρμόζεται από τον Ιανουάριο του 2003.

Αναφορικά με αυτά τα ευαγή ιδρύματα, το θέμα που είναι γνωστό ως «Δήλωση του 1936» έχει ιδιαίτερα την ιδιότητα να αντιπροσωπεύει την εφαρμογή εκτός νόμου[7]. (σελ.6) Μεταξύ των μεταρρυθμιστικών νόμων, ο Νόμος περί Ευαγών Ιδρυμάτων ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 1936 και ισχύει ακόμα και τώρα (Απρίλιος 2003) ζητά από

[7] Για αυτό το θέμα, βλ. Yuda Reyna ve Yusuf Şen, Cemaat Vakıfları ve Sorunları, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1994, σ.σ.28-33. Οι αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου για αυτό το θέμα θα εξεταστούν στο Τρίτο Μέρος.

όλα τα ιδρύματα μια δήλωση περιουσιακών στοιχείων η οποία να παρουσιάζει τον κατάλογο των ακινήτων που έχουν στην ιδιοκτησία τους. Ο σκοπός τους καθεστώτος είναι να κάνει διευθετήσεις που θα εξαντλήσουν τις οικονομικές πηγές των Μουσουλμάνων. Ωστόσο, η ζωή του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ δεν άρκεσε και οι δηλώσεις ξεχάστηκαν.

Η Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων από τη δεκαετία του 1970, οπότε φούντωσε για τα καλά το πρόβλημα της Κύπρου, έχει αρχίσει να ζητάει τα καταστατικά των μη μουσουλμανικών Τουρκικών Ιδρυμάτων. Όμως, αυτά δεν έχουν καταστατικά, διότι σύμφωνα με το σύστημα που επικρατούσε στην Οθωμανική περίοδο, το κάθε ένα εξ αυτών ιδρύθηκε με διάταγμα ενός διαφορετικού σουλτάνου. Η Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων με βάση την απάντηση που έλαβε πάνω σε αυτό, γνωστοποίησε ότι θα θεωρήσει τις δηλώσεις που δόθηκαν το 1936 ως καταστατικά αυτών των ιδρυμάτων και άρχισε τα κατάσχει τα ακίνητα αυτών των ιδρυμάτων τα οποία είχαν αποκτήσει μετά το 1936. Διότι σύμφωνα με τη Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων, αυτά τα ακίνητα δεν είναι εγγεγραμμένα στις δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων του 1936 και σε αυτή τη δήλωση περιουσιακών στοιχείων δεν αναφέρεται μια απόφαση σχετικά με τη δυνατότητα απόκτησης ακινήτων αυτών των βακουφιών.

Ο ισχυρισμός ότι η «Δήλωση του 1936» δεν είναι δυνατόν να περιέχει ένα τέτοιο θέμα λόγω του ότι αυτός ο κατάλογος αφορά μόνο τα ακίνητα δεν άλλαξε την κατάσταση και συνεχίστηκε η κατάσχεση ακινήτων που αποκτήθηκαν μετά το 1936, ανεξάρτητα με τον τρόπο απόκτησης (αγορά, δωρεά, λαχείο, διαθήκη, κτλ.). Τα αγαθά που κατασχέθηκαν ως παραβίαση τόσο της Συνθήκης της Λωζάννης όσο και του δικαιώματος ιδιοκτησίας, επιστράφηκαν χωρίς αντάλλαγμα στους αγοραστές τους είτε στους κληρονόμους τους, ενώ σε περίπτωση απουσίας κληρονόμου μεταφέρθηκαν πάλι χωρίς αντάλλαγμα στο Δημόσιο Ταμείο. Αυτή η μεροληπτική εφαρμογή που ενεργοποιήθηκε στις αρχές του 1970, όπως θα δούμε και στο Τρίτο Μέρος, θα ολοκληρωθεί επισήμως και σύμφωνα με τον νόμο με το Πακέτο Εναρμόνισης της Ε.Ε. που παρουσιάστηκε τον Ιανουάριο του 2003, αλλά δεν έγινε δυνατή η μη συνέχιση των ενεργειών.

β) Στο τρίτο Μέρος της Συνθήκης της Λωζάννης με τίτλο Προστασία των Μειονοτήτων, παραχωρούνται δικαιώματα και σε κάποιες ομάδες εκτός των μη μουσουλμάνων αλλά το κράτος δεν τα αποδέχεται και δεν τα εφαρμόζει.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάννης, μονάχα οι μη μουσουλμάνοι θεωρούνται μειονότητα αλλά στο τρίτο Μέρος αναφέρθηκε ότι δεν παραχωρούνται δικαιώματα μόνο στους μη μουσουλμάνους. Εκτός από τους μη μουσουλμάνους σταδιακά δίνονται δικαιώματα σε ακόμα τρεις ομάδες. Αυτές οι τέσσερις ομάδες δικαιωμάτων μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής[8]:

(σελ.7) Ομάδα Α: οι μη μουσουλμάνοι πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας (άρθρο 38/3, 39/1, 40, 41/1 και 2, 42/1, 43). Τα δικαιώματα αυτής της ομάδας, φυσικά, περιέχουν επίσης και αυτά των υπόλοιπων τριών ομάδων.

Ομάδα Β: οι πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας που μιλούν μια γλώσσα εκτός της Τουρκικής. (Άρθρο 39/5). Τα δικαιώματα αυτής της ομάδας, φυσικά, περιέχουν επίσης και αυτά των ομάδων Γ και Δ.

Ομάδα Γ: όλοι οι πολίτες της Τουρκικής Δημοκρατίας (Άρθρο 39/3 και 4). Τα δικαιώματα αυτής της ομάδας, φυσικά, περιέχουν και αυτά της ομάδας Δ.

Ομάδα Δ: όλοι που κατοικούν στην Τουρκία (Άρθρο 38/1 και 2, 39/2). Τα δικαιώματα αυτής της ομάδας αποτελούνται από τα παρακάτω.

Η Συνθήκη της Λωζάννης έδωσε πολύ διαφορετικά, αλλά σύμφωνα με το άρθρο 37 σε κάθε περίπτωση αναφαίρετα, δικαιώματα σε αυτές τις τέσσερις ομάδες. Μεταξύ αυτών, οι μη μουσουλμάνοι έχουν μόνο δύο προνόμια: Κατέχουν τα περισσότερα δικαιώματα και σύμφωνα με την απόφαση του Άρθρου 44/1, τα δικαιώματά τους είναι διεθνώς κατοχυρωμένα. Αλλά πέρα από αυτό, οι μη μουσουλμάνοι είναι οι μόνο μία από τις τέσσερις ομάδες που κατέχουν δικαιώματα σε αυτό το Μέρος της Συνθήκης της Λωζάννης. Το συγκεκριμένο Μέρος, όπως φαίνεται, παραχωρεί δικαιώματα σε «όλους τους Τούρκους πολίτες», ακόμα και σε «όλους όσους κατοικούν στην Τουρκία». Επομένως, το Μέρος με αυτή του τη μορφή, φέρει τον χαρακτήρα κειμένου και για τα μειονοτικά δικαιώματα και για τα ανθρώπινα δικαιώματα[9]. Μπορούμε να δούμε καλύτερα αυτή την κατάσταση στο Άρθρο 39/4.

[8] B. Oran, "Bir İnsan Hakları ve Çok Kültürcülük Belgesi Olarak 1923 Lausanne Barış Antlaşması", Kopenhag Kriterleri, (Yayına Hazırlayan: İbrahim Kaboğlu), İstanbul, Εκδόσεις İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi, Νοέμβριος 2001, σ.210-219.
Εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2001, σ.σ.210-219.

[9] Τα επιχειρήματα αυτών που αμφισβητούν αυτό το σημαντικό επακόλουθο το οποίο παρουσιάζω στην Τουρκία εδώ και χρόνια και αυτών που ισχυρίζονται ότι η Συνθήκη της Λωζάννης αποτελείται

(σελ.8) **<u>Η Σημασία του Άρθρου 39/5</u>**

Ολόκληρο το κείμενο του Άρθρου 39/4 είναι το εξής: *«Ουδείς περιορισμός θέλει επιβληθή κατά της ελευθέρας χρήσεως παρά παντός τούρκου υπηκόου οιασδήποτε*

από ένα κείμενο το οποίο θέτει επί τάπητος τα μειονοτικά δικαιώματα μόνο των μη μουσουλμάνων , στηρίζονται στα εξής σημεία:

1) Το θέμα της «Προστασίας των Μειονοτήτων» που αποτελεί τίτλο του Μέρους: Ωστόσο, το γεγονός ότι είναι τέτοιος ο τίτλος του Μέρους έχει πολύ σαφείς και βασικούς λόγους:

Κατ' αρχάς, οι Κύριες Συμμαχικές και Σχετιζόμενες Δυνάμεις ξεκίνησαν με βασικό σκοπό να διευθετήσουν τα προβλήματα των μειονοτήτων στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, τα οποία αποτελούσαν τη μια από τις δύο σημαντικές αιτίες που προκάλεσαν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αλλά εν τω μεταξύ, είχαν δοθεί δικαιώματα σε όλους όσοι κατοικούσαν σε αυτές τις χώρες. Εδώ φαίνεται ότι η ανησυχία για την προστασία των ίδιων των πολιτών που ασχολούνταν με το εμπόριο σε αυτές τις χώρες, έπαιξε σημαντικό ρόλο (Βλ. Lozan görüşmeleri, 23 Aralık 1923 tarih ve 9 sayılı tutanak, Seha L. Meray (çev.), Lausanne Barış Konferansı, Tutanaklar, Belgeler, Takım I, Cilt 1, Kitap 2, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1970, σ.σ. 206).

Ο δεύτερος και πιο σημαντικός ήταν ότι παρ' όλο που ο όρος «ανθρώπινα δικαιώματα» είχε παγιωθεί στη βιβλιογραφία της παγκόσμιας πολιτικής επιστήμης με το 1789, έμεινε περιορισμένος μόνο στο εθνικό πεδίο. Αυτός ο όρος θα εισαχθεί για πρώτη φορά στις διεθνείς συμβάσεις και τα έγγραφα μόλις με το άρθρο 1/3 του Καταστατικού Χάρτη των ΗΕ μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Δηλαδή, ο όρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο δεν αποτελεί αντικείμενο σε διεθνές επίπεδο. Συνεπώς, είναι αδύνατο να περιληφθεί στο όνομα του Μέρους.

Τρίτον, ο όρος της «μειονότητας» δεν είναι ένας ειδικός αλλά ένας γενικός όρος. Όταν μια συνθήκη σχολιάζεται στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969, μη γενικοί όροι που λαμβάνουν χώρα σε αυτήν λαμβάνονται υπόψη με τη συνηθισμένη τους σημασία την ημερομηνία κατά την οποία γίνεται η συνθήκη. Ωστόσο, δεν είναι αρκετό να περιοριζόμαστε στη συνηθισμένη σημασία που θα δοθεί στους γενικούς όρους μονάχα στη σημασία της ημερομηνίας που γίνεται εκείνη η συνθήκη. Η συνηθισμένη σημασία αυτού του είδους όρων υποχρεώνει τον προσδιορισμό τους υπό το φως των εξελίξεων που συμβαίνουν στο διεθνές δίκαιο μέσα στον χρόνο. Τελικώς, ενώ το Διεθνές Δικαστήριο της Δικαιοσύνης εξηγούσε την έκφραση «ασυμβατότητες σχετικά με το εδαφικό στάτους της Ελλάδας» στην απόφασή του (παρ. 77-80) του 1978 την οποία έλαβε στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου που ήγειρε η Ελλάδα εναντίον της Τουρκίας, δήλωσε ότι αυτός ο όρος (αντίθετα με τους ισχυρισμούς της Ελλάδας) δεν πρέπει να ερμηνευτεί βάσει του νοήματος που είχε το 1928 και το 1931 αλλά λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που απέκτησε το 1978 παρακολουθώντας τις εξελίξεις στο δίκαιο (συνομιλία με τον Καθ. Turgut Tarhanlı στις 10 Φεβρουαρίου 2003).

2) Το θέμα σύμφωνα με το οποίο υπάρχουν αναφορές σχετικά με την παραχώρηση δικαιωμάτων μόνο σε μη μουσουλμανικές μειονότητες, στα πρακτικά της συνθήκης της Συνθήκης της Λωζάννης (βλ. Meray, ό.π., σ.σ. 309-310):

Όμως, η παραχώρηση δικαιωμάτων στη Λωζάννη μόνο σε μη μουσουλμάνους είναι λανθασμένη για δύο λόγους. Πρώτον, σύμφωνα με τις γενικές αρχές δικαίου και το Άρθρο 32 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, γίνεται προσφυγή σε προπαρασκευαστικές της συνθήκης εργασίες και σε πρακτικά μόνο όταν το κείμενο της συνθήκης δεν είναι σαφές. Απεναντίας τα κείμενα των Άρθρων 37 και 39 είναι τόσο σαφή ώστε δεν γίνονται αιτία σε οποιαδήποτε αμφισβήτηση. Δεύτερον, αυτό που υπονοείται στις αναφορές αυτές είναι τα «διεθνώς κατοχυρωμένα» μειονοτικά δικαιώματα, διότι όταν εκείνη την εποχή έλεγε κανείς «μειονοτικά δικαιώματα» μόνο αυτά υπονοούσε. Επίσης, τα «μέτρα προστασίας» που αναφέρονται σε αυτές τις συζητήσεις εννοούν την «εγγύηση της ΚτΕ» που αποτελεί το πιο σαφές χαρακτηριστικό της αντίληψης των μειονοτικών δικαιωμάτων της περιόδου. Όπως δηλώθηκε πάλι προηγουμένως, η διεθνής εγγύηση που βρίσκεται στο Άρθρο 44/1 του τρίτου Μέρους δόθηκε μόνο για τους μη μουσουλμάνους. Δεν αποτελεί θέμα συζήτησης μια τέτοια εγγύηση για τα δικαιώματα που παραχωρήθηκαν στις υπόλοιπες τρεις ομάδες δικαιωμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

γλώσσης, είτε εν ταις ιδιωτικαίς ή εμπορικαίς σχέσεσιν, είτε ως προς την θρησκείαν τον τύπον και πάσης φύσεως δημοσιεύματα, είτε εν ταις δημοσίαις συναθροίσεσιν.»

(σελ.9) Πρέπει να αναφερθούμε σε τρία σημαντικά σημεία σχετικά με αυτή την παράγραφο που κερδίζουν ξεχωριστή σημασία, ως αποτέλεσμα συζητήσεων γενικά για τα πολιτιστικά δικαιώματα και ειδικά για το αν οι Κούρδοι μπορούν ή όχι να εκπέμπουν στο ραδιόφωνο ή την τηλεόραση στις μέρες μας:

Πρώτον, η παράγραφος δίνει το δικαίωμα σε όλους τους Τούρκους πολίτες να χρησιμοποιούν οποιαδήποτε γλώσσα επιθυμούν όποτε και όπου επιθυμούν εκτός των δημόσιων υπηρεσιών. Διότι, το άρθρο, το 1922 που γράφτηκε και το 1923 που ψηφίστηκε, είναι σε θέση να παραθέτει κάθε γνωστή χρήση της γλώσσας και είναι δύσκολο να σκεφτεί κανείς μια γλωσσική δραστηριότητα που να υφίσταται εκτός των δημοσίων υπηρεσιών και μην βρίσκεται σε αυτή τη λίστα[10].

Δεύτερον εκείνη την περίοδο η τακτική ραδιοφωνική εκπομπή βρίσκεται μόνο στις ΗΠΑ, ενώ η τηλεόραση δεν υπάρχει ακόμα ούτε ως έννοια. Ωστόσο, επειδή ο όρος «τον τύπον και πάσης φύσεως δημοσιεύματα» που χρησιμοποιείται εδώ συμπεριλαμβάνει κάθε είδους δημοσίευμα, πρέπει να γίνει εύκολα η ερμηνεία ότι οι αποφάσεις του Άρθρου 34/4 περιλαμβάνουν και τις ραδιοφωνικές και τις τηλεοπτικές εκπομπές. Αναφορικά με τη συζήτηση για το σε ποιες ομάδες και ποια δικαιώματα παραχωρούνται στη Συνθήκη της Λωζάννης, τα αποτελέσματα που προκύπτουν με την εξέταση, μέσω της σύγχρονης επιστήμης και συνείδησης, θεμάτων όπως το διεθνές δίκαιο, η περίοδος κατά την οποία γίνονταν οι διαπραγματεύσεις της

[10] Απέναντι σε αυτά τα λεγόμενά μου, μπορεί να βγουν και δια ζώσης βγαίνουν κάποιοι οι οποίοι αναφέρουν ότι ο σκοπός αυτών που υπέγραψαν δεν είναι να παραχωρήσουν δικαιώματα σε ομάδες που μιλούν διαφορετικές μητρικές γλώσσες στην Τουρκία όπως οι Κούρδοι κα. και ότι και για αυτό το θέμα πρέπει να καταφύγουν στα πρακτικά. Απεναντίας, δεν έγινε συζήτηση για αυτό το θέμα στην αρμόδια επιτροπή του Συνεδρίου. Για το απλό γεγονός ότι το κείμενο του Άρθρου 39/4 της Συνθήκης της Λωζάννης το οποίο συνιστά μια αυτούσια μεταφορά από το άρθρο 7/3 της Μικρής Συνθήκης των Βερσαλλιών, που αποτελεί την πρώτη και πρωτοτυπική από τις προστατευτικές συνθήκες μειονοτήτων που έγιναν μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ταυτόχρονα αποτελεί και πρόταση της αποστολής της Κυβέρνησης της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας.
Φυσικά, προκειμένου να εμποδίσω να ανοίξει ο δρόμος προς τις παρανοήσεις, πρέπει αμέσως να θυμίσω το εξής:
Εκτός των παραγράφων 4 και 5 του Άρθρου 39, οι Κούρδοι (και άλλοι Μουσουλμάνοι Τούρκοι πολίτες οι οποίοι δεν έχουν την Τουρκική ως μητρική γλώσσα) δεν είναι κάτοχοι οποιουδήποτε θετικού δικαιώματος και ομοίως όπως συμβαίνει και στους υπόλοιπους Μουσουλμάνους, κανένα από τα δικαιώματα που έχουν δεν κατοχυρώνεται διεθνώς. Άλλωστε, η ΚτΕ που εξασφάλισε τη διεθνή εγγύηση σήμερα δεν υπάρχει πια και είναι δύσκολο να ισχυριστούμε πως τα ΗΕ που πήραν τη θέση της στη διεθνή σκηνή είναι αρμόδια για αυτό το θέμα. Αλλά, όπως επισημάνθηκε και πιο πριν, όλοι αυτοί οι λαοί είναι έγκυροι υπό το Τουρκικό εθνικό νομικό σύστημα.

Συνθήκης της Λωζάννης και το χρονικό της διαπραγμάτευσης, η έκφραση και το πνεύμα της Συνθήκης, η σημασία και ο σκοπός των αποφάσεων της Συνθήκης, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1) Δεν πρέπει να συγχέουμε μεταξύ τους τον όρο της μειονότητας που αναγνωρίστηκε στη Συνθήκη Λωζάννη με τα δικαιώματα που παραχωρήθηκαν στη Συνθήκη της Λωζάννης. (σελ.10) Η Συνθήκη της Λωζάννης αποτελεί μια συνθήκη η οποία αναγνωρίζει ως μειονότητα μόνο τους μη μουσουλμάνους, αλλά δίνει κάποια δικαιώματα (τα οποία δεν κατοχυρώνονται διεθνώς αλλά υπάγονται στο εσωτερικό δίκαιο) και σε άλλες ομάδες.

2) Συνεπώς, ερμηνείες σχετικά με την παραχώρηση δικαιωμάτων από το Άρθρο 39/4 σε Μουσουλμανικές ομάδες όπως οι Κούρδοι, είναι σωστές. Σύμφωνα με το Άρθρο 37, αυτό το άρθρο το οποίο δεν μπορεί να τροποποιηθεί με καμία επίσημη ενέργεια, μπορεί να δώσει μια ξεκάθαρη απάντηση στη συζήτηση που συνεχίζεται σχετικά με τη δυνατότητα ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής εκπομπής στην Τουρκία σε άλλες γλώσσες εκτός της Τουρκικής.

3) Στην αποδοχή αυτής της ερμηνείας, από άποψη επισήμων θέσεων της Τουρκίας, δεν υπάρχει κάποιο σημείο που θα μπορούσε να ξυπνήσει αμφιβολίες, διότι, τα δικαιώματα/ ελευθερίες που παραχωρεί το 39/4 δεν αφορούν τις μειονότητες αλλά «Όλους τους Τούρκους πολίτες».

4) Αυτή η σημασία του Άρθρου 39/4 φέρει μια ιδιότητα η οποία θα ωφελήσει σε πολλές υποθέσεις της Τουρκίας από τέσσερις απόψεις:

Πρώτον, αν η Τουρκία μπει στην Ε.Ε., θα υποχρεωθεί να παραιτηθεί από τα θέματα τα οποία προβάλλει στην «Ερμηνευτική Δήλωση» η οποία, άλλωστε, δεν λαμβάνεται υπόψη στη διεθνή σκηνή αυτή τη στιγμή. Εξάλλου, το Σύνταγμα του 1982 έως σήμερα τροποποιήθηκε πολλές φορές και αποτελεί πια ένα φθαρμένο ύφασμα για το οποίο όλοι συμφωνούν ότι «δεν μπορεί να μπαλωθεί».

Το ότι η ενδεχόμενη αλλαγή που θα γίνει στην «Ερμηνευτική Δήλωση» δεν γίνεται με την επιβολή της Ε.Ε. αλλά με τη βούληση της Τουρκίας είναι πολύ σημαντικό από την άποψη της έννοιας της εθνικής κυριαρχίας και η παρουσίασή της στο εξωτερικό ως «εφαρμογή της Συνθήκης της Λωζάννης η οποία αποτελεί «Ιδρυτική Συνθήκη» της Τουρκίας» θα σώσει το κύρος του κράτους. (Η Συνθήκη της Λωζάννης είναι

προστατευτική συνθήκη του κράτους της Τουρκίας, διότι παρ' όλο που η Τουρκική Δημοκρατία ιδρύθηκε στις 23 Οκτωβρίου 1923, το Κράτος της Τουρκίας ιδρύθηκε με τη διεθνή αναγνώριση της Συνθήκης της Λωζάννης, δηλαδή στις 24 Ιουλίου 1923 οπότε και υπεγράφη η Συνθήκη. Το προηγούμενο όνομά του ήταν «Κυβέρνηση της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας». Αυτό ήταν το επίσημο όνομα της πλευράς την οποία αντιπροσώπευσε η αποστολή της Άγκυρας που συμμετείχε στο συνέδριο της Λωζάννης).

Δεύτερον, από άποψη σταδιακού εκδημοκρατισμού της Τουρκίας, πρέπει να υπολογιστεί πως μια μέρα θα γίνονται δημοσιεύσεις σε κάθε είδους γλώσσα. Τελικά, ήδη από τώρα αυτή είναι η τάση σημαντικών τμημάτων της κοινής γνώμης ξεκινώντας από το αριστερό άκρο έως τον TÜSİAD που είναι ο κύριος εκπρόσωπος της μεγάλης αστικής τάξης στην Τουρκία. Επομένως, αν υπάρχει η βούληση να γίνει αυτή η κρίσιμη μετάβαση στο εσωτερικό της χώρας χωρίς να δημιουργηθούν, όσο είναι δυνατόν, διενέξεις και συγκρούσεις στη χώρα, η προώθηση του αιτήματος της εφαρμογής των αποφάσεων, που άλλωστε έχουν συνταγματική αξία, της Προστατευτικής Συνθήκης της Λωζάννης θα εξασφαλίσει μεγάλη ευκολία για το κράτος.

(σελ.11) Φυσικά, δεν χρειάζεται να προσθέσουμε ότι η «ραδιοφωνική και τηλεοπτική εκπομπή σε κάθε γλώσσα», η οποία αναφέρθηκε εδώ, δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως μια υποχρέωση του κράτους αλλά ως «μια ελευθερία των πολιτών». Δηλαδή, το κράτος δεν έχει την υποχρέωση να εκπέμπει από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση.

Τρίτον, είναι σαφές πως πρέπει να δίνονται, όσο είναι δυνατόν, εκτεταμένες ελευθερίες σε όλους τους πολίτες από την άποψη της μη δημιουργίας μειονότητας στην Τουρκία. Διότι, η επέκταση των «αρνητικών δικαιωμάτων» (δηλαδή των ελευθεριών και των δικαιωμάτων που θα δοθούν σε *όλους* τους πολίτες) θα εμποδίσει τα αιτήματα για «θετικό δικαίωμα» (δηλαδή τα δικαιώματα που δεν έχει η πλειονότητα και πρέπει να δοθούν μονάχα σε ομάδες που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όπως οι μειονότητες προκειμένου αυτές να μπορέσουν να διατηρήσουν την ταυτότητα τους) κάποιων ομάδων πολιτών. Επιπλέον, θα εμποδιστεί και η συγκέντρωση υλικού στα χέρια ξένων ομάδων πίεσης οι οποίες θα πάρουν θέση πίσω από αυτές τις ομάδες έχοντας ποικίλες προθέσεις.

Τελικά, παρ' όλο που η Γαλλία, η οποία έως σήμερα έχει επιμείνει στη μη παραχώρηση δικαιωμάτων μειονοτήτων υπό διεθνή εγγύηση και μάλιστα, αποτελεί μια χώρα η οποία δεν έχει καν αναγνωρίσει την ύπαρξη μειονοτήτων στο εσωτερικό της, αποφεύγει πάλι να παραχωρήσει μειονοτικά δικαιώματα υπό διεθνή εγγύηση στις μέρες μας, όχι μόνο ακολουθεί μια πολιτική που μετατρέπει αυτού του είδους τα δικαιώματα σε «αρνητικά δικαιώματα» επεκτείνοντας τα σε όλους τους πολίτες της με τους ίδιους τους νόμους της, αλλά φέρνει και «ευελιξία» χωρίς να στέκεται στην αρχή της αναγνώρισης αυτών των μειονοτήτων[11].

Τέταρτον, όταν το ζήτημα λαμβάνεται υπόψη από φιλοσοφική άποψη, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην Τουρκία η πιο ανθρώπινη μεταχείριση του κράτους προς τους ίδιους τους ανθρώπους του θα είναι πολύ σημαντική από άποψη εξασφάλισης της «ενότητας και της ομόνοιας» στη χώρα. Διότι αυτή η ενότητα και η ομόνοια γεννήθηκαν σε αυτή τη χώρα αλλά εξασφαλίζονται όχι με τους «ακούσιους πολίτες» που δεν είναι ικανοποιημένοι από αυτή τη χώρα και θα φύγουν αμέσως μόλις βρουν την ευκαιρία αλλά με τους «εκούσιους πολίτες» που είναι ευχαριστημένοι από τη ζωή τους σε αυτή τη χώρα. Είναι σαφές ότι η υλοποίηση, όχι με την εξωτερική καταπίεση αλλά με τη βούληση του ίδιου του κράτους, των δημοκρατικών εξελίξεων που θα ικανοποιήσουν τους πολίτες, θα δημιουργήσουν μια κατάσταση η οποία θα βγάλει ασπροπρόσωπη την Τουρκία.

(σελ.12) **ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ**

Η νομοθεσία που εφαρμόζεται στην Τουρκία αναφορικά με τις μειονότητες έχει έναν περισσότερο περιοριστικό χαρακτήρα από την έννοια της μειονότητας και την επίσημη άποψη σχετικά με τα δικαιώματα στη χώρα.

Η βασική πηγή αυτής της πολιτικής είναι η αντίληψη που βρίσκει την έκφρασή της στην πρώτη παράγραφο του Άρθρου 3 του Συντάγματος: «Το κράτος της Τουρκίας αποτελεί μια αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του. Η γλώσσα του είναι η Τουρκική». Επίσης, σύμφωνα με το Άρθρο 4 του Συντάγματος, αυτή η σημαντική παράγραφος η οποία «δεν μπορεί να τροποποιηθεί και της οποίας η τροποποίηση δεν

[11] Για αυτό το θέμα βλ. Nicole Guimezanes'in bildirisi: "Fransa ve Azınlıklar", Ulusal, Ulusalüstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Lozan Antlaşması), İstanbul, İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi, 2002, σ.σ. 285-294. (το όνομα αυτού του βιβλίου στις μετέπειτα υποσημειώσεις θα συντομεύεται σε Azınlık Hakları).

μπορεί να εισηγηθεί» πρέπει να εξεταστεί με την ξεχωριστή μελέτη των δύο προτάσεών της.

Αρχή της «Αδιαίρετης Ολότητας του Έθνους»

Σε αυτή την παράγραφο η οποία στεγάζει μαζί δύο στοιχεία, εκ των οποίων το ένα είναι πολύ σωστό και το άλλο πολύ λάθος, η έκφραση του κράτους της Τουρκίας ως μια ολότητα είναι απολύτως φυσιολογική. Κανένα κράτος δεν θέλει να διαιρεθεί και τα εύλογα μέτρα που θα πάρει το κράτος απέναντι σε καταστάσεις που μπορούν να το πραγματοποιήσουν, είναι απολύτως θεμιτά. Άλλωστε επειδή και το διεθνές δίκαιο το αποδέχεται, σε όλες τις διεθνείς διευθετήσεις που σχετίζονται με τα μειονοτικά δικαιώματα λαμβάνονται δύο νομικά μέτρα για την αντιμετώπιση αυτής της ανησυχίας:[12] 1) Λέγοντας «ατομικά δικαιώματα που ανήκουν στις μειονότητες» εκφράζεται ότι παραχωρήθηκαν δικαιώματα σε άτομα και όχι σε ομάδες (συλλογικά). 2) Αποφασίζεται πως «αυτά τα δικαιώματα χρησιμοποιούνται με την προϋπόθεση να μην βλάψουν στην εδαφική ακεραιότητα της χώρας».

Ωστόσο, ο όρος «ολότητα του έθνους» αντιτίθεται στην ουσία της δημοκρατίας. Διότι το να λες ότι το έθνος δεν θα μπορέσει να διαιρεθεί και ότι αποτελεί ένα κομμάτι (είναι μονολιθικό), όπως ο κώδικας του Χαμουραμπί, έχει τα ίδια αποτελέσματα με το να λες ότι οι υπο-ταυτότητες (η δημοκρατία) δεν θα αναγνωριστούν.

Αυτή η αντίληψη, η οποία βρίσκει την έκφρασή της σε αυτή την παράγραφο του Συντάγματος και περιπλέκει μεταξύ τους τη μοναδικότητα και την ενότητα του έθνους, αποτελεί ένα είδος αρχής ενός έθνους-κράτους με πρότυπο του 1930 το οποίο αναθεωρήθηκε από το στρατιωτικό πραξικόπημα της 12ης Σεπτεμβρίου 1980. Έτσι, η απουσία μειονοτήτων στη χώρα (εκτός των μειονοτήτων που αναγκαστικά αναγνωρίστηκαν στη Συνθήκη της Λωζάννης) καταλήγει αναπόφευκτα στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν μειονοτικά δικαιώματα λόγω αυτού και η εναντίωση σε αυτό το συμπέρασμα τιμωρείται. (σελ.13) Τελικά, αυτή η αντίληψη επαναλήφθηκε σε πολυάριθμους νόμους και η Τουρκική νομοθεσία είναι γεμάτη με παραδείγματα

[12] Naz Çavuşoğlu, "Azınlık Hakları: Avrupa Standartları ve Türkiye – Bir Karşılaştırma", Azınlık Hakları, σ.σ.127-128.

της αντίληψης ενός έθνους-κράτους με πρότυπο του 1930. Μεταξύ αυτών μπορούν να θεωρηθούν ως παραδείγματα τα εξής[13]:

Ο υπ' αριθ. 3713 Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 1991 ορίζει την τρομοκρατία στο Άρθρο 1 ως *«κάθε είδους ενέργειες που θα ξεκινήσουν από ένα ή περισσότερα άτομα που ανήκουν σε κάποια οργάνωση (...) με σκοπό (...) να χαλάσουν την αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του κράτους της Δημοκρατίας της Τουρκίας»*. Η καινούρια μορφή που πήρε το Άρθρο 8/1 του ίδιου νόμου στις 6 Φεβρουαρίου 2002 είναι η εξής:

«Αποφασίζεται (...) σχετικά με αυτούς οι οποίοι κάνουν συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις και πορείες με γραπτή, προφορική είτε εικονική προπαγάνδα με σκοπό να χαλάσουν την αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του κράτους της Δημοκρατίας της Τουρκίας. Σε περίπτωση που το παρόν αδίκημα διαπράττεται με τρόπο που θα ενθαρρύνει τη συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες, η ποινή που θα δοθεί αυξάνεται κατά το ένα τρίτο, ενώ σε περίπτωση που διαπράττεται επανειλημμένως, οι ποινές φυλάκισης δεν μπορούν να μετατραπούν σε χρηματική.»

Ο όρος «αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του κράτους» λαμβάνει, επίσης, χώρα ως έχει, για παράδειγμα στο Άρθρο 8 και στο Συμπληρωματικό Άρθρο 7 του υπ' αριθ. 2559 Νόμου Αστυνομικών Καθηκόντων και Αρμοδιοτήτων του 1934, στο Άρθρο 5 του υπ' αριθ. 2954 Νόμου Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης της Τουρκίας, στο Άρθρο 4 του υπ' αριθ. 3984 Νόμου Περί Ίδρυσης και Εκπομπής Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης, στα Άρθρα 44 και 55 του υπ' αριθ. 2908 Νόμου Περί Συλλόγων και στα Άρθρα 78 και 101 του υπ' αριθ. 2820 Νόμου Περί Πολιτικών Κομμάτων.

Το σημαντικό θέμα που προκύπτει από την πλευρά μας είναι το εξής: Τη στιγμή που στην Τουρκία προβάλλεται η ύπαρξη των μειονοτήτων (υπο-ταυτοτήτων), οι οποίες βασίζονται σε εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές διαφορές, πιθανολογείται η επιθυμία διάλυσης αυτής της «ολότητας» και αυτοί που το κάνουν τιμωρούνται με την κατηγορία του «διχασμού και/ είτε της καταστροφικότητας». Τελικά, όπως θα φανεί και λίγο παρακάτω, το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει πολλές φορές κλείσει

[13] Σε αυτή την έρευνα υπήρχε βασική ωφέλεια από την εξής πηγή: Aynur Ayzit, "Mevzuatın Görünümü", Azınlık Hakları, σ.σ. 242-261. Ευχαριστώ τους φίλους μου Kaan Esener και Yonca Sunel οι οποίοι με βοήθησαν ερευνώντας ενδελεχώς τις τροποποιήσεις που έγιναν στους νόμους μέσα στο 2003.

πολιτικά κόμματα λόγω της αρχής της «αδιαίρετης ολότητας της χώρας και του έθνους του κράτους» και της απαγόρευσης «δημιουργίας μειονοτήτων».

Η «απαγόρευση δημιουργίας μειονοτήτων» που αναφέρεται εδώ (και συνεπώς, το αδίκημά της) βρίσκει την έκφρασή της στον Νόμο Περί Συλλόγων και στον Νόμο Περί Πολιτικών Κομμάτων. Το Άρθρο 5 του Νόμου Περί Συλλόγων, μέχρι την τροποποίηση στις 2 Ιανουαρίου 2003 ήταν το εξής: (σελ.14) «*Στη χώρα της Δημοκρατίας της Τουρκίας, απαγορεύεται η ίδρυση συλλόγου με σκοπό (...) τη δημιουργία μειονοτήτων μέσω της προβολής ύπαρξης μειονοτήτων, που βασίζονται σε διαφορές στη φυλή, τη θρησκεία, το θρησκευτικό δόγμα, τον πολιτισμό είτε τη γλώσσα, της προστασίας, της βελτίωσης και της εξάπλωσης διαφορετικών γλωσσών και πολιτισμών εκτός της Τουρκικής Γλώσσας είτε του Τουρκικού πολιτισμού.*» Ως αποτέλεσμα της τροποποίησης στις 2 Ιανουαρίου 2003, αυτό το άρθρο μετριάστηκε λίγο: «*Δεν μπορούν να ιδρυθούν σύλλογοι που αντιτίθενται (..) στην εθνική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη, με σκοπό (...) να δημιουργήσουν ετερότητες που αφορούν τη φυλή, τη θρησκείας, το θρησκευτικό δόγμα και την περιοχή στη Δημοκρατία της Τουρκίας και μειονότητες βασισμένες σε αυτές και να χαλάσουν τη δομή του ενιαίου κράτους της Δημοκρατίας της Τουρκίας».*

Ενώ το Άρθρο 81 του Νόμου Περί Πολιτικών Κομμάτων αντανακλά καλύτερα την αντίληψη ότι θα διαλυθεί η «ολότητα του έθνους» λόγω της έννοιας της μειονότητας:

Τα πολιτικά κόμματα α) Στη χώρα της Δημοκρατίας της Τουρκίας, δεν μπορούν να προβάλλουν την ύπαρξη μειονοτήτων που βασίζονται σε ετερότητες (...), β) δεν μπορούν να επιδιώξουν τον στόχο της διάλυσης της εθνικής ολότητας δημιουργώντας μειονότητες στη χώρα της Δημοκρατίας της Τουρκίας μέσω της προστασίας, της βελτίωσης και της εξάπλωσης διαφορετικών γλωσσών και πολιτισμών εκτός της Τουρκικής Γλώσσας είτε του Τουρκικού πολιτισμού και δεν μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες για αυτούς τους σκοπούς».

Αυτές οι απαγορεύσεις στον Νόμο Περί Πολιτικών Κομμάτων πηγάζουν από τα Άρθρα 68 και 69 του Συντάγματος. Σύμφωνα με το Άρθρο 68, *«Το καταστατικό, τα προγράμματα και οι ενέργειες των πολιτικών κομμάτων δεν μπορούν να είναι αντίθετες (...) προς την ανεξαρτησία και την αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του Κράτους».* Σύμφωνα με το Άρθρο 69, το πολιτικό κόμμα κλείνει σε περίπτωση που

«το Συνταγματικό Δικαστήριο κρίνει ότι η διάπραξη τέτοιων ενεργειών έχει έρθει σε κρίσιμο σημείο».

Η αρχή της «Τουρκικής ως Γλώσσας του Κράτους της Τουρκίας»

Από την άλλη πλευρά, η έννοια της «γλώσσας του κράτους» δεν είναι μόνο αντίθετη με τη δημοκρατία, είναι και αφύσικη. Βέβαια, ένα κράτος έχει «επίσημη γλώσσα» και εκτός από αυτήν, οι άνθρωποι σε εκείνο το κράτος μιλούν και γράφουν σε ποικίλες γλώσσες, συμπεριλαμβανομένης της επίσημης γλώσσας.

Το καλύτερο, ίσως, παράδειγμα αναφορικά με το πώς μπορεί κάποιος που θέλει να προστατεύσει την «αδιαίρετη ολότητα του έθνους» στο πλαίσιο της γλώσσας να τραυματίσει τη δημοκρατία σε ένα κράτος είναι ο υπ' αριθ. 2932 νόμος του 1983 που εκδόθηκε από τη διοίκηση της 12ης Σεπτεμβρίου. Σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Νόμου, *«Απαγορεύεται η περιγραφή, μετάδοση και δημοσίευση σκέψεων σε οποιαδήποτε γλώσσα εκτός των πρώτων επίσημων γλωσσών των κρατών που είναι αναγνωρισμένα από το Τουρκικό Κράτος».* Εδώ, είναι τόσο δυνατή η αντίληψη ότι η ομιλία και η δημοσίευση στην κουρδική γλώσσα θα χαλάσει την αδιαίρετη ολότητα του έθνους που έχει αναλωθεί πολύς χρόνος στη σύνταξη του άρθρου:

(σελ.15) Λέγοντας «πρώτη επίσημη γλώσσα» έχει ληφθεί με επιδεξιότητα υπόψη το γεγονός ότι η δεύτερη επίσημη γλώσσα του Ιράκ είναι η Κουρδική, ενώ η παράμετρος της «αναγνώρισης από το κράτος της Τουρκίας» έχει αφανίσει, επίσης με επιδεξιότητα, ένα Κουρδιστάν που ενδέχεται να ιδρυθεί στο μέλλον. Ενώ το Άρθρο 3 αναφέρει ότι «η μητρική γλώσσα των Τούρκων πολιτών είναι η Τουρκική», προτιμώ να μην πω τίποτα ενάντια σε αυτό.

Αυτός ο νόμος που υπήρξε ανοιχτή παραβίαση του Άρθρου 39/4 της Συνθήκης της Λωζάννης άρθηκε το 1991 και τα Άρθρα 26 *(Δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε γλώσσα η οποία είναι απαγορευμένη από τον νόμο για την περιγραφή και τη μετάδοση των σκέψεων)* και 28 *(Δεν μπορεί να γίνει δημοσίευση σε οποιαδήποτε γλώσσα η οποία είναι απαγορευμένη από τον νόμο)* του Συντάγματος που βασίστηκαν σε αυτό, άρθηκαν το 2001 αλλά οι ποικίλες εκφράσεις της προαναφερθείσας αντίληψης υπάρχουν ακόμα σε πολλούς νόμους.

Σύμφωνα με το Άρθρο 42 του Συντάγματος *«δεν μπορεί να σπουδαστεί και να διδαχτεί ως μητρική γλώσσα στους Τούρκους πολίτες σε ινστιτούτα εκπαίδευσης και διδασκαλίας καμία γλώσσα εκτός της Τουρκικής (...)».*

Σύμφωνα με το Άρθρο 43/4 του Νόμου Περί Πολιτικών Κομμάτων, *«(...)Οι επιλέξιμοι για τη λίστα υποψηφίων δεν μπορούν να χρησιμοποιούν άλλη γλώσσα και γραφή εκτός από τα Τουρκικά».* Σύμφωνα με το Άρθρο 81, τα πολιτικά κόμματα *«Στα κείμενα του καταστατικού και των προγραμμάτων και στη δημοσίευσή τους, στα συνέδρια, στις ανοιχτές και κλειστές συνελεύσεις, στις συγκεντρώσεις, στις δημαγωγίες δεν μπορούν να χρησιμοποιούν άλλη γλώσσα εκτός της Τουρκικής. Δεν μπορούν να χρησιμοποιούν και να μοιράζουν πανό, πινακίδες, ταμπέλες, κασέτες ήχου και εικόνας, φυλλάδια και δηλώσεις γραμμένες σε άλλες γλώσσες εκτός της Τουρκικής».* Αυτές οι εκφράσεις αποτελούν ανοιχτή παραβίαση του Άρθρου 39/4 της Συνθήκης της Λωζάννης.

Η απόφαση *«Το όνομα του παιδιού το δίνει η μητέρα και ο πατέρας του. Ωστόσο, δεν δύναται να δίνονται ονόματα (...) τα οποία δεν είναι κατάλληλα (...) προς τον εθνικό μας πολιτισμό»* του άρθρου 16 του υπ' αριθ. 1587 Περί Πληθυσμού Νόμου καθιστά τέτοιο εμπόδιο στην ονοματοδοσία κουρδικών ονομάτων στα παιδιά ακόμα και την ημερομηνία που γράφονται αυτές οι γραμμές (Μάιος 2003), που είναι δύσκολο να βρούμε ένα παράδειγμα που να αποξενώνει πιο πολύ από αυτό τους ανθρώπους που ανήκουν σε μια εθνοτική ομάδα εκτός της Τουρκικής εθνοτικής ομάδας, από το κράτος τους. Επίσης, η κυρίαρχη αντίληψη στην Τουρκία δεν είναι η απαγόρευση μόνο των Κουρδικών ονομάτων. Η ονοματοδοσία όπως «Μελίσα» ή «Ευθαλία» είναι, επίσης, απαγορευμένη[14]. Δηλαδή, το βασικό γεγονός απ' όσο γίνεται κατανοητό, δεν είναι η παρεμπόδιση του ακραίου Κουρδικού εθνικισμού, ο οποίος έχει επαναστατήσει αρκετές φορές απέναντι στην Τουρκία, αλλά η παρεμπόδιση του ίδιου του πλουραλισμού. Η παρεμπόδιση της ίδιας της ετερότητας. Η αναλλοίωτη διατήρηση της αντίληψης του έθνους-κράτους του προτύπου του 1930.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

[14] "Eftelya ismi de yasak", Cumhuriyet gazetesi, 21 Ocak 2003.

(σελ.16) Οι Αποφάσεις Σχετικά με το Κλείσιμο των Πολιτικών Κομμάτων και το Συνταγματικό Δικαστήριο:

Το Συνταγματικό Δικαστήριο, που έχει αρμοδιότητες μεταξύ των οποίων βρίσκεται και το κλείσιμο των πολιτικών κομμάτων, κλείνει τα πολιτικά κόμματα βασισμένο στην αντίληψη της «αδιαίρετης ολότητας του έθνους» που συνθέτει την κυρίαρχη τάση της νομοθεσίας η οποία αναφέρθηκε στο Δεύτερο Μέρος σε σχέση με τις μειονότητες στην Τουρκία[15].

Η πρώτη εφαρμογή σε αυτή την κατεύθυνση είναι το κλείσιμο του Εργατικού Κόμματος της Τουρκίας (TIP) τον Ιούλιο του 1971 λόγω των αντίθετων απόψεων και στάσεων προς τη βασική αρχή που βρίσκει την έκφρασή της στο άρθρο 57 του Συντάγματος και προς τον κανόνα *«δεν μπορούν να προβάλλουν την ύπαρξη μειονοτήτων, δεν μπορούν να επιδιώξουν τον στόχο της διάλυσης της εθνικής ολότητας δημιουργώντας μειονότητες»* που βρίσκεται στο άρθρο 81 του Νόμου Περί Πολιτικών Κομμάτων (Aliefendioğlu, σελ. 228-229).

Ενώ το Συνταγματικό Δικαστήριο τον Μάιο του 1980 έκλεινε το Κόμμα Εργαζομένων της Τουρκίας (TEP), είχε πει ότι *«(...) σε ένα μέρος πολιτών, το να προσπαθούν να δημιουργήσουν την ιδέα ότι οι ίδιοι αποτελούν μειονότητα (...) αντιτίθεται εντελώς με τη βασική αρχή της ολότητας της χώρας και του έθνους του κράτους».* Το δικαστήριο στην ίδια απόφαση, συζήτησε επίσης την απόφαση *«Η Επίσημη Γλώσσα είναι η Τουρκική»* του Άρθρου 3 του Συντάγματος και σχολίασε πως *«εκτός από την επίσημες επιστολές, η διδασκαλία και η εθνική κουλτούρα θα βασίζονται μόνο στην Τουρκική, με άλλα λόγια η μόνη εθνική κουλτούρα στη χώρα είναι η Τουρκική κουλτούρα».* Επίσης στην ίδια απόφαση αναφέρεται ότι *«(το Σύνταγμα) δεν είναι ανοιχτό σε συμπεριφορές οι οποίες είναι προσανατολισμένες στη διαίρεση (της εθνικής ολότητας) που βασίζεται σε στοιχεία όπως η θρησκεία, η γλώσσα και η φυλή που είναι αντίθετα προς τον Τουρκικό εθνικισμό»* (Aliefendioğlu, σελ. 229-230).

Σε αυτή, επίσης, την απόφαση του δικαστηρίου, υπάρχει ένα θέμα το οποίο είναι αντίθετο προς τις βασικές αρχές του δικαίου και μπορεί να προκαλέσει σοβαρές

[15] Τα παραδείγματα για αυτό το θέμα ελήφθησαν βασικά από το εξής άρθρο και οι σελίδες που ελήφθησαν θα δηλωθούν μέσα σε παρένθεση, κάθε φορά που έρχεται η θέση τους στο κείμενο.: Yılmaz Aliefendioğlu, "Azınlık Hakları ve Türk Anayasa Mahkemesinin Azınlık Konusuna Bakışı", Azınlık Hakları, σ.218-241

επιπτώσεις από άποψη δικαιωμάτων μειονοτήτων: *«Με τις αποφάσεις του τρίτου Μέρους της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάννης αναγνωρίστηκε η ύπαρξη μη μουσουλμανικών μειονοτήτων και ορίστηκαν δικαιώματα και προνόμια από τα οποία αυτές θα επωφεληθούν. Οι συγκεκριμένες αποφάσεις που ορίστηκαν στο τέλος μεγάλων συζητήσεων στο συνέδριο στηρίζονται στην αρχή της αμοιβαιότητας και ακόμα και οι μουσουλμανικές μειονότητες που βρίσκονται στην Ελλάδα επωφελούνται από τα ίδια δικαιώματα και προνόμια»* (Aliefendioğlu, σελ. 230). (σελ.17) Το αποτέλεσμα αυτής της απόφασης είναι ότι η παραίτηση της Τουρκίας από τα δικαιώματα τα οποία αναγνωρίζει στους δικούς της μη μουσουλμάνους θα αποτελέσει επίμαχο θέμα, αν η Ελλάδα μια μέρα παραιτηθεί από την εφαρμογή των δικαιωμάτων τα οποία εφαρμόζει στους Τούρκους της Δυτικής Θράκης!

Πρώτον, το άρθρο 45 της Συνθήκης της Λωζάννης δεν αποτελεί ένα άρθρο αμοιβαιότητας αλλά «παράλληλων υποχρεώσεων»[16]. Επιπλέον, το άρθρο αναφέρει ότι τα δικαιώματα που θα παραχωρηθούν στις μη μουσουλμανικές μειονότητες στην Τουρκία, πρέπει να δοθούν και στις Μουσουλμανικές μειονότητες από την Ελλάδα. Δηλαδή φέρει ευθύνη στην Ελλάδα και όχι στην Τουρκία.

Δεύτερον, ακόμα κι αν δεχτούμε για μια στιγμή ότι η ερμηνεία του άρθρου 45 της Συνθήκης της Λωζάννης ως «αμοιβαιότητα» είναι σωστή, ακόμα και τότε αυτή η ερμηνεία αποτελεί παραβίαση του άρθρου 60/5 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών που τέθηκε σε ισχύ στις 27 Ιανουαρίου 1980 με την αποδοχή της από τα ΗΕ στις 22 Μαΐου 1969[17]. Αυτό το άρθρο απαγορεύει απολύτως την αντίληψη μιας αρνητικής «αμοιβαιότητας» στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι αδύνατο το Συνταγματικό Δικαστήριο να μην ξέρει/ λαμβάνει υπόψη το άρθρο 60/5 της Σύμβασης της Βιέννης.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο τον Ιούλιο του 1991 έκλεισε το Ενωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας (TBKP) επειδή *«χάλαγε την αδιαίρετη ολότητα του κράτους μαζί με τη χώρα και το έθνους του».* Αυτή η απόφαση κρίθηκε αντίθετη με το άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τον Ιανουάριο του 1998 από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Aliefendioğlu, σελ. 230-231).

[16] Turgut Tarhanlı'nın bildirisi, Cemaat Vakıfları, Bugünkü Sorunları ve Çözüm Önerileri, İstanbul, İstanbul Barosu Yayını, 2002, σ.σ. 37.
[17] Tarhanlı, ίδιο έργο, ίδια σελίδα.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα (SP) έκλεισε τον Ιούλιο του 1992 επειδή *«με ενέργειες οι οποίες θα χαλούσαν την αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους, ήταν αντίθετο με το Σύνταγμα της Τουρκικής Δημοκρατίας και τον υπ' αριθμ. 2820 Νόμο Περί Πολιτικών Κομμάτων».* Το Δικαστήριο σε αυτή την υπόθεση ανέφερε *«Σε κάθε μέρος της χώρας ζουν σε διάφορες αναλογίες πολίτες κάθε καταγωγής. Δεν υπάρχουν επαρκή χαρακτηριστικά και στοιχεία προκειμένου να θεωρηθούν μειονότητες από επιστημονική άποψη».* Η απόφαση κρίθηκε αντίθετη με το άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τον Μάιο του 1998 από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Aliefendioğlu, σελ. 231-232).

Το Κόμμα Ελευθερίας και Δημοκρατίας (ÖZDEP) έκλεισε, επίσης με την ίδια αιτιολόγηση, τον Νοέμβριο του 1993 και το Δικαστήριο αποφάσισε πως *«(το πρόγραμμα του κόμματος) αποβλέπει στην (...) της ολότητας του Τουρκικού έθνους και στη διχοτόμηση ανάμεσα στους Τούρκους και τους Κούρδους. Είναι σαφές πως τέτοιου είδους προγραμματικές αποφάσεις στοχεύουν να καταστρέψουν την ολότητα της χώρας και του έθνους».* (σελ.18) Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε αυτή την απόφαση αντίθετη με το άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τον Δεκέμβριο του 1999 (Aliefendioğlu, σελ. 232-233).

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Τουρκίας (STP) έκλεισε επίσης τον Νοέμβριο του 1993 λόγω κάποιων τμημάτων στο πρόγραμμα, σύμφωνα με τα άρθρα 78/α και 81/α,β του υπ' αριθ. 2829 Νόμου Περί Πολιτικών Κομμάτων, εξαιτίας πάλι συμπεριφορών *«οι οποίες χαλάνε την αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του κράτους»* (Aliefendioğlu, σελ.233).

Ενώ το Δημοκρατικό Κόμμα (DEP) έκλεινε τον Ιούνιο του 1994, το Δικαστήριο συνέχισε την ίδια ερμηνεία και στάση του και ανέφερε *«Το να γνωρίζεις το στάτους της μειονότητας σύμφωνα με διαφορές ... στη φυλή και τη γλώσσα δεν συνάδει με την έννοια της ολότητας της χώρας και του έθνους».* Σύμφωνα με το Δικαστήριο, *«Το κράτος είναι μοναδικό, η χώρα ολόκληρη και το έθνος ένα».* Η Συνθήκη της Λωζάννης δέχεται ως μειονότητα μόνο τους μη μουσουλμάνους (Aliefendioğlu, σελ. 234-235).

Μόνο το Δικαστήριο έχει πει ότι η Συνθήκη της Λωζάννης εξασφάλισε με τη διευθέτηση την οποία προέβλεψε τη δυνατότητα και στους μη μουσουλμάνους να επωφεληθούν από τα αστικά και τα πολιτικά δικαιώματα από τα οποία επωφελούνται οι Μουσουλμάνοι και ότι με αυτόν τον τρόπο επιφέρεται ισότητα σε όλους χωρίς να

γίνονται θρησκευτικές διακρίσεις ενώπιων των νόμων. Η κατανόηση αυτού είναι ισχυρή δύναμη. Διότι η διάκριση του «αρνητικού δικαιώματος» που παραχωρείται σε όλους τους πολίτες από το «θετικό δικαίωμα» που παραχωρείται μονάχα σε κάποιους πολίτες που είναι σε μειονεκτική θέση (εδώ: οι μη μουσουλμάνοι), μοιάζει λες και δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη. Τελικά, αυτό δεικνύει η πρόταση *«είναι σαφής η έλλειψη νοήματος στη μετατροπή των απεριόριστων δικαιωμάτων σε περιορισμένα και του ίδιου του έθνους σε μειονότητα»* που συναντάται σε αυτή την απόφαση.

Αυτά τα λόγια που είναι ίδια στα κατηγορητήρια κλεισίματος όλων των κομμάτων δίνουν την εντύπωση ότι η διάκριση αρνητικών- θετικών δικαιωμάτων δεν είναι γνωστή/ λαμβάνεται υπόψη (τόσο που οι δύο καταστάσεις είναι κρίσιμες η μια για την άλλη) από την πλευρά του Δικαστηρίου: *«…Έτσι, το να δημιουργείς συναισθήματα και σκέψεις του να ανήκεις σε μια μειονότητα ανάμεσα σε ένα τμήμα πολιτών που βρίσκεται σε μη προνομιούχα θέση, και το να επιθυμείς αυτό να ενταχθεί φυσικά σε ένα καθεστώς περιορισμένων δικαιωμάτων και ενώ το ίδιο συνιστούσε το έθνος, να μετατραπεί σε μειονότητα, δεν μπορεί να ερμηνευτεί με άλλο τρόπο εκτός από διάλυση της εθνικής ολότητας[18]»*.

Εδώ, υπάρχει μια ακόμα πιο σοβαρή κατάσταση, εκτός από το να μην είναι γνωστή ή να μην δίνεται σημασία στη διάκριση αρνητικών/ θετικών δικαιωμάτων: Αυτή η προσέγγιση του Συνταγματικού Δικαστηρίου αξιολογεί ως πρώτη τάξη τους πολίτες που ανήκουν στον πλουραλισμό και ως δεύτερη τάξη τους πολίτες που ανήκουν στη μειονότητα. (σελ.19) Όσο συνειδητά ή ασυνείδητα κι αν ειπώθηκε (που είναι πιο σωστό να αποδεχτούμε ότι έγινε συνειδητά), φαίνεται πολύ δύσκολη η ερμηνεία μιας έκφρασης όπως η *«Μετατροπή του ίδιου του έθνους σε μειονότητα»* με κάποιο άλλο τρόπο.

Και το Εργατικό Κόμμα (EP) έκλεισε τον Φεβρουάριο του 1997 λόγω της αντίθεσης προς την «αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους του κράτους». Εδώ, το Δικαστήριο, ως αποτέλεσμα της δήλωσης για την ύπαρξη μειονοτήτων, επαναλαμβάνει με αυτή την απόφαση την ερμηνεία με την οποία καταργήθηκε η εθνική ολότητα:

[18] Fethiye Çetin, " 'Yerli Yabancılar' ", Azınlık Hakları, σ.σ.80.

«Στην αρχή της Δημοκρατίας της Τουρκίας, το να λέγεται ότι υπάρχουν μειονότητες που βασίζονται σε διαφορές στο έθνος είτε στη θρησκευτική κουλτούρα είτε στο θρησκευτικό δόγμα είτε στη φυλή είτε στη γλώσσα, νοείται ως επιδίωξη του στόχου της διάλυσης της εθνικής ολότητας με τη δημιουργία μειονοτήτων μέσω της προστασίας, της βελτίωσης και της εξάπλωσης διαφορετικών γλωσσών και πολιτισμών εκτός της Τουρκικής Γλώσσας είτε του Τουρκικού πολιτισμού» (Aliefendioğlu, σελ. 236).

Αναφορικά με αυτές τις αποφάσεις κλεισίματος του Συνταγματικού Δικαστηρίου, υπάρχουν δύο ζητήματα τα οποία πρέπει να επισημανθούν με προσοχή:

1) Η απόφαση την οποία έλαβε το Δικαστήριο σχετικά με το Εργατικό Κόμμα της Τουρκίας, εξηγεί τι σημαίνει «προβολή της ύπαρξης μειονοτήτων» και «δημιουργία μειονοτήτων». Σύμφωνα με αυτήν,

«(...) το να αναφέρεις με αντικειμενικό τρόπο ότι η γλώσσα ή η θρησκεία μιας συγκεκριμένης κοινωνίας πολιτών μέσα σε ένα έθνος είναι ξεχωριστή από αυτή ενός άλλου μέρους της κοινωνίας, δεν σημαίνει από μόνο του ότι «προβάλλεις την ύπαρξη μειονοτήτων». Επιπροσθέτως, για να μπορέσει η εν λόγω κοινωνία να προστατεύσει και να διατηρήσει την υπόσταση και τα χαρακτηριστικά της, τα οποία διακρίνονται από τα άλλα τμήματα της κοινωνίας, πρέπει να προβληθεί, είτε με φανερό είτε με συγκαλυμμένο τρόπο, η αναγνώριση της υπό ειδική νομική εγγύηση, δηλαδή τα άτομά της να κερδίσουν δικαιώματα ώστε να επωφεληθούν από το δίκαιο μειονοτήτων. Ιδού (...) αυτή είναι η κατάσταση η οποία ορίζεται και απαγορεύεται με τρόπο που «προβάλλει την ύπαρξη μειονοτήτων».[19]

Η απόφαση, όταν διαβάζεται μέχρι εδώ, μας κάνει να σκεφτούμε ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει μια στάση η οποία συμφωνεί με τις σύγχρονες προθέσεις στο θέμα των μειονοτήτων. Διότι το Δικαστήριο βρίσκει φυσιολογική την προβολή των διαφορετικών ταυτοτήτων και δέχεται ότι αυτές οι ταυτότητες δεν διαπράττουν αδίκημα το οποίο θα παραβιάσει την «ολότητα της χώρας και του έθνους», σε περίπτωση μη προβολής της «απόκτησης δικαιωμάτων ώστε να επωφεληθούν από το δίκαιο μειονοτήτων» (δηλαδή, μη έκκλησης για διεθνή προστασία). (σελ.20) Αν *«όσοι προβάλλουν την ύπαρξη μειονοτήτων»* δεν προβάλλουν και την *«ανάγκη για αναγνώριση υπό ειδική νομική εγγύηση»*, αυτό δεν θα αποτελέσει αδίκημα. Τελικά,

[19] Çavuşoğlu, ό.π., σ.σ. 135-136.

αντί να επιθυμούν την αναγνώριση (θετικό δικαίωμα) μιας τέτοιας ειδικής νομικής εγγύησης, είναι δυνατό να επιθυμούν την προστασία (αρνητικό δικαίωμα) των διαφορετικών χαρακτηριστικών των μελών της μειονότητας εξασφαλίζοντας ένα πραγματικό δημοκρατικό περιβάλλον στη χώρα και αυτή η εναλλακτική είναι πολύ ωφέλιμη. Διότι όχι μόνο θα εμποδίσει να καταστεί η μειονότητα αποδιοπομπαίος τράγος για τον πλουραλισμό αλλά και θα εξασφαλιστεί, επ' ευκαιρία, η δημοκρατία στη χώρα.

Ωστόσο, το Δικαστήριο, από το μέρος στο οποίο το αφήσαμε παραπάνω, συνεχίζει ως εξής:

«(...) λαμβάνοντας υπόψη τη στενή σχέση που έχουν η έκφραση «δημιουργία μειονοτήτων» (...) και η έκφραση «προβολή της ύπαρξης μειονοτήτων», είναι αναγκαία η ερμηνεία τους στην ίδια κατεύθυνση. Ενώ το αποτέλεσμα που θα προκύψει με μια τέτοια ερμηνεία μπορεί να είναι ότι η έκφραση «δημιουργία μειονοτήτων» σημαίνει τη «δημιουργία της ιδέας σε μια κοινωνία πολιτών για την ανάγκη να επωφεληθούν από το δίκαιο των μειονοτήτων[20]*.»*

Δηλαδή, το Δικαστήριο μπορεί να ανοίξει δρόμο στη διεθνή προστασία στο μέλλον και αυτή η προστασία, σκεπτόμενη ότι κατακερματίζει την Τουρκία, παίρνει με το ένα χέρι ό,τι δίνει με το άλλο και έτσι, προστατεύει «την αδιαίρετη ολότητα της χώρας και του έθνους. Αλλά σε αυτή την περίπτωση, η κατάσταση στην οποία θα περιέλθει το δίκαιο αποτελεί ένα ξεχωριστό θέμα.

1)Ενώ το Συνταγματικό Δικαστήριο αναφέρει ότι η αρχή της «αδιαίρετης ολότητας της χώρας και του έθνους του κράτους» παραβιάζεται μέσω της έμφασης στις ετερότητες της φυλής και της γλώσσας, δεν απορρίπτει ότι στο Τουρκικό έθνος βρίσκονται και άτομα με διαφορετική εθνική καταγωγή. Τελικά, ενώ σχολιάζει την αρχή *«Όλοι όσοι είναι συνδεδεμένοι με δεσμό ιθαγένειας με το κράτος της Τουρκίας είναι Τούρκοι»* που βρίσκεται στο άρθρο 66 του Συντάγματος, στην απόφαση του Δημοκρατικού Κόμματος, λέει ότι η ιθαγένεια και η εθνική ταυτότητα δεν ταυτίζονται με την *«άρνηση της εθνοτικής καταγωγής των πολιτών».* Σύμφωνα με το Δικαστήριο, αναφορικά με αυτό το θέμα, *«ο στόχος των νομικών διευθετήσεων δεν είναι η απαγόρευση των ετεροτήτων και της γλώσσας και του πολιτισμού αυτών»:*

[20] Ίδιο άρθρο, σ.σ.136.

«αυτό το οποίο απαγορεύεται είναι η απουσία προσδιορισμού των πολιτιστικών ετεροτήτων και του πλούτου και η χρήση αυτών με σκοπό τη διάλυση της εθνικής ολότητας με τη δημιουργία μειονοτήτων στη χώρα της Δημοκρατίας της Τουρκίας και την ίδρυση μιας νέας κρατικής τάξης η οποία στηρίζεται στις διακρίσεις.» (σελ.21) Σε αυτό το σημείο, το Δικαστήριο θέτει στο προσκήνιο την ανησυχία ότι *«τα αιτήματα για αναγνώριση της πολιτιστικής ταυτότητας που είναι προσανατολισμένα προς τη διάκριση, τα οποία φαίνονται στην αρχή ως επιθυμίες που μπορούν να γίνουν αποδεκτές, θα ακολουθήσουν με τον καιρό μια τάση αποκοπής από το όλο»*[21].

Αυτή η κατάσταση δεικνύει ότι η νομοθεσία σχετικά με τις μειονότητες στην Τουρκία δημιουργεί τον βασικό άξονα ενός φόβου (ο οποίος θα αναφερθεί και παρακάτω) που συνιστά τον βασικό άξονα της ερμηνείας και της εφαρμογής αυτής της νομοθεσίας, ενώ δημιουργεί και τον βασικό άξονα όλης της νομολογίας: Ο φόβος του ότι η αναγνώριση διαφορετικών ταυτοτήτων θα ανοίξει τον δρόμο στον κατακερματισμό του κράτους. Σε αυτή την περίπτωση, δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ της αναγνώρισης ή μη αναγνώρισης από το Συνταγματικό Δικαστήριο της ύπαρξης ατόμων στην Τουρκία με διαφορετική εθνοτική καταγωγή.

Ως αποτέλεσμα, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τουρκίας με την επιρροή αυτού του φόβου, ασχολείται με τα μειονοτικά δικαιώματα όχι στο πλαίσιο των παγκόσμιων ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συνθηκών (Συνθήκη της Λωζάννης) που συνήψε η Τουρκία και αντιλαμβάνεται αυτή την έννοια ως μια κατηγορία η οποία συγκρούεται με τις αρχές της «αδιαίρετης ολότητας της χώρας και του ενιαίου κράτους» (Aliefendioğlu, σελ. 237). Αυτή η σκοπιά, η οποία πηγάζει από το Σύνταγμα και τον Νόμο Περί Πολιτικών Κομμάτων, φυσικό είναι να επηρεάζει όλη τη στάση του κράτους για αυτό το θέμα.

<u>Οι Αποφάσεις Σχετικά με τα Μη Μουσουλμανικά Ιδρύματα και το Ανώτατο Δικαστήριο:</u>

Δεν υπάρχει αντιστοιχία στη στάση του Συνταγματικού Δικαστηρίου που πηγάζει από τις αποφάσεις του Συντάγματος και του Νόμου Περί Πολιτικών Κομμάτων και της στάσης του Ανώτατου Δικαστηρίου. Ενώ το Ανώτατο Δικαστήριο ερμηνεύει τους

[21] Ίδιο άρθρο, σ.σ. 127 και 141 υποσ. 23, 24 και 25.

υπάρχοντες νόμους, αφήνει την εντύπωση ότι δεν γνωρίζει/ δεν λαμβάνει υπόψη τις παγιωμένες νομικές έννοιες. Είναι αρκετά δύσκολο να σκεφτούμε με άλλο τρόπο τα παρακάτω παραδείγματα της απόφασης[22].

Όπως είδαμε και προηγουμένως, η 2η Νομική Υπηρεσία του Ανώτατου Δικαστηρίου στο θέμα της Δήλωσης του 1936, λόγω της υπ' αριθ. 4449 Ε, 4399 δικαστικής απόφασης την οποία έλαβε με ομοψηφία στις 06.07.1971, αναφέρει ως εξής: *«Φαίνεται ότι η απόκτηση ακινήτων νομικών προσώπων που απαρτίζονται από μη Τούρκους έχει απαγορευτεί. (...)*. Όμως, το νομικό πρόσωπο για το οποίο η Υπηρεσία εδώ είπε ότι δεν θα μπορεί να αποκτά αγαθά είναι το Ρωμαίικο Νοσοκομειακό Ίδρυμα της περιοχής Μπαλουκλί το οποίο ιδρύθηκε από την Ορθόδοξη θρησκεία και διευθύνεται από Τούρκους πολίτες. Δεν είναι ένα «ξένο» ίδρυμα.

(σελ.22) Ένα ζήτημα ακόμα πιο ενδιαφέρον και θλιβερό είναι το εξής. Όταν το θέμα έφτασε στο Γενικό Νομικό Συμβούλιο του Ανώτατου Δικαστηρίου το 1974, η ίδια δυσκολοπίστευτη απόφαση ανανεώθηκε αυτή τη φορά χρησιμοποιώντας περισσότερες Τουρκικές λέξεις στη θέση Οθωμανικών λέξεων: *«Φαίνεται ότι η απόκτηση ακινήτων νομικών προσώπων που απαρτίζονται από μη Τούρκους έχει απαγορευτεί.»*[23] (απόφαση του Γενικού Νομικού Συμβουλίου, με αριθ. περιεχομένου 1971/2-820, με αριθ. απόφασης 1974/505 και ημερομηνία 08.05.1974). Τον επόμενο χρόνο, η 1η Νομική Υπηρεσία του Ανώτατου Δικαστηρίου θα έχει στο ίδιο θέμα πάλι την ίδια προσέγγιση:

«...Εκτός από τις προϋποθέσεις που βρίσκονται στο άρθρο 44 τόσο του υπ' αριθ. 1328 νόμου όσο και του υπ' αριθ. 2762 νόμου της 16ης Φεβρουαρίου, επειδή η απόκτηση αγαθών από ξένους στην Τουρκία έχει απαγορευτεί και αυτές οι αποφάσεις σχετίζονται με τη δημόσια τάξη, δεν υφίσταται αντίθεση προς τον νόμο σε σχέση με την εναντίωση της ενάγουσας διοίκησης προς τις άνομες πράξεις του εναγόμενου φορέα αναφορικά με αυτό το θέμα και στην έγερση δίκης για την ακύρωση της παράνομης νομικής πράξης. Σύμφωνα με αυτές τις αιτίες που εξηγούνται με εγκυρότητα παραπάνω και με άλλα

[22] Για τα παραδείγματα βλ. Reyna ve Şen, ό.π., σ.σ. 90-93; Fethiye Çetin, ό.π., σ.σ. 76-77.

[23] ΣτΜ: Στη συγκεκριμένη πρόταση ο συγγραφέας στο πρωτότυπο χρησιμοποιεί διαφορετικές και πιο σύγχρονες λέξεις για τα *ακίνητα,* την *απόκτηση* και το *απαγορεύεται* από αυτές τις προηγούμενης παραγράφου. Στην πρώτη παράγραφο για τα *ακίνητα* χρησιμοποιεί τη λέξη *gayrimenkul* ενώ στη δεύτερη τη *taşınmaz, στην πρώτη παράγραφο* για την *απόκτηση* χρησιμοποιεί τη λέξη *iktisap*, ενώ στη δεύτερη τη λέξη *mal*. Αντιστοίχως, για να εκφράσει το ρήμα *απαγορεύεται* χρησιμοποιεί τις λέξεις *men edilmek* και *yasaklanmak*, με την πρώτη να ανήκει στην οθωμανική περίοδο.

αιτήματα που παρουσιάζονται στην απόφαση του δικαστηρίου, αποφασίστηκε με ομοψηφία… η απόρριψη των αβάσιμων εφέσεων και η επικύρωση της απόφασης» (1η Νομική Υπηρεσία Ανώτατου Δικαστηρίου, υπ' αριθ. 3648-6594 απόφαση, 24.06.1975).

Αν θέλετε μια πιο ενδιαφέρουσα και θλιβερή κατάσταση από την πλευρά της Τουρκίας σε αυτό το θέμα, αυτή είναι η εξής: Οι δικηγόροι του Ρωμαίικου Νοσοκομειακού Ιδρύματος του Μπαλουκλί υπέβαλαν αίτηση με το αίτημα της διόρθωσης της απόφασης και η ίδια Υπηρεσία διόρθωσε αυτή την υπ' αριθ. Ε:975/11168, Κ:975/12352 απόφαση στις 11.12.1975 ως εξής:

«Στην απόφαση επικύρωσης «η αναφορά στους νόμους που απαγορεύουν στους ξένους την απόκτηση ακινήτων στην Τουρκία», αν και το εναγόμενο ενσωματωμένο ίδρυμα έχει ιδρυθεί από Τούρκους πολίτες, είναι αποτέλεσμα παραπλάνησης». (Για αυτόν τον λόγο) η παράλειψη (αυτής την πρότασης) από τη δικαστική απόφαση μέσω της διόρθωσης, εκτός από αυτό (…) η απόρριψη της αίτησης για διόρθωση…».

Η σημασία αυτής της τελευταίας απόφασης είναι η εξής: Δεικνύει ότι το Ανώτατο Δικαστήριο δεν υποκύπτει σε σφάλμα και προσέχει τη διάκριση Ξένος- Πολίτης και ότι θεωρεί ανοιχτά ως «Ξένους» κάποιους Τούρκους πολίτες επειδή δεν είναι μουσουλμάνοι.

Αυτή η εφαρμογή του Ανώτατου Δικαστηρίου, όπως θα εξηγηθεί αμέσως παρακάτω, θα λήξει με τις νομικές αποφάσεις που εκδόθηκαν τον Αύγουστο του 2002 και διορθώθηκαν τον Ιανουάριο του 2003.

<u>Οι Τελευταίες Εξελίξεις Σχετικά με τα Ιδρύματα Μειονοτήτων</u>

(σελ.23) Η νοοτροπία που θεωρεί επικίνδυνους και «ξένους» τους μη μουσουλμάνους ανακάμφθηκε σε μεγάλο βαθμό με τον νόμο που δημιούργησε το άρθρο 4 του νομικού πακέτου εναρμόνισης προς την Ε.Ε. το οποίο εκδόθηκε από τη Μεγάλη Εθνοσυνέλευση της Τουρκίας με αριθμό 4771 στις 03 Αυγούστου 2002, τους τελευταίους μήνες της συμμαχίας του Δημοκρατικού Αριστερού Κόμματος, του Κόμματος Εθνικιστικού Κινήματος και του Κόμματος Μητέρας Πατρίδας (DSP-MHP-ANAP) υπό την Προεδρία του B. Ecevit (Μπ. Ετζεβίτ) και εξασφαλίστηκε σε μεγάλο βαθμό η ισότητα των μη μουσουλμανικών ιδρυμάτων με τα άλλα ιδρύματα:

«Τα κοινοτικά ιδρύματα μπορούν να αποκτήσουν ακίνητα αγαθά με την άδεια του Υπουργικού Συμβουλίου, χωρίς να δίνεται προσοχή στο αν έχουν καταστατικό ή όχι, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους στον θρησκευτικό, φιλανθρωπικό, εκπαιδευτικό, ιατροφαρμακευτικό και πολιτιστικό τομέα και μπορούν να αναλαμβάνουν τη διαχείριση επί των ακίνητων αγαθών.

«Προκειμένου αυτά τα ιδρύματα να καλύψουν τις ανάγκες τους σε θρησκευτικό, φιλανθρωπικό, εκπαιδευτικό, ιατροφαρμακευτικό και πολιτιστικό τομέα, τα ακίνητα, τα οποία διαχειρίζονται με οποιοδήποτε τρόπο και καθορίζονται με φορολογικά βιβλία, σύμφωνα ενοικίασης και άλλα έγγραφα, καταχωρούνται στο όνομα του ιδρύματος, σε περίπτωση που αυτός ο Νόμος εφαρμοστεί μέσα σε έξι μήνες από την ημερομηνία την οποία τέθηκε σε ισχύ. Τα ακίνητα αγαθά που δωρίθηκαν είτε κληροδοτήθηκαν στο όνομα των κοινοτικών ιδρυμάτων υπόκεινται στις αποφάσεις αυτού του άρθρου.»

Γνωρίζω προσωπικά τη διαδικασία της ετοιμασίας και έκδοσης αυτού του νόμου, επειδή είχα τη δυνατότητα να την παρακολουθήσω από κοντά. Ενώ παραχωρούταν η άδεια απόκτησης και διαχείρισης αυτών των αγαθών σε μη μουσουλμανικά ιδρύματα, η νοοτροπία, η οποία αναφέρεται και παραπάνω, προσπάθησε πολύ για να θεσμοθετηθεί η αναγκαιότητα «άδειας από τα Υπουργεία Εσωτερικών και Εξωτερικών Υποθέσεων». Διότι, το να λες Υπουργείο Εσωτερικών Υποθέσεων ισούται με το να λες οργανώσεις αστυνομίας και πληροφοριών και αυτό συμβολίζει ότι οι πολίτες που έχουν διαφορετική θρησκεία είναι «επικίνδυνοι». Και το Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων αποτελεί σύμβολο της θεωρίας ότι αυτά τα ιδρύματα θεωρούνται «ξένα».

Η προσέγγιση αυτής της νοοτροπίας, η οποία προσπάθησε να νομιμοποιηθεί στη βάση των «συνομωσιών που θα μπορούσαν να εξυφάνουν αυτά τα ιδρύματα απέναντι στην Τουρκία», εμποδίστηκε ως αποτέλεσμα των προσπαθειών του Nejat Arseven (Νεζάτ Αρσεβέν), Υπουργού Κράτους Αρμόδιου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ειδικά του Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων, αλλά δεν μπόρεσε να εμποδιστεί η εισαγωγή στον νόμο μιας έκφρασης που σχετίζεται με τη λήψη της άδειας από το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο νομικός κίνδυνος εδώ είναι ότι ενώ τα λοιπά ιδρύματα στην Τουρκία αποκτούν αγαθά και τα διαχειρίζονται, παίρνουν την άδεια όχι από το Υπουργικό Συμβούλιο αλλά από τη Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων που είναι φορέας πολύ χαμηλότερου επιπέδου. Και για αυτόν τον λόγο, εκτός του ότι

αντιτίθεται στη Συνθήκη της Λωζάννης και ειδικά σε κάποιες διεθνείς συμφωνίες και συνθήκες, αποτελεί παραβίαση της αρχής της ισότητας που βρίσκεται στο άρθρο 10 του Συντάγματος.

(σελ.24) Ωστόσο ο πραγματικός κίνδυνος εμφανίστηκε με τον Κανονισμό, τον οποίο ετοίμασε η Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων και εκδόθηκε στην Εφημερίδα Ρεσμί (Resmî Gazete) στις 04 Οκτωβρίου 2002 με αριθμό 24896, για την εφαρμογή αυτού του νόμου. Ο Κανονισμός που δεικνύει με ολοφάνερο τρόπο το πώς αντιστάθηκε η νοοτροπία είναι σα να γράφτηκε για να εμποδίσει έμπρακτα την ισότητα η οποία πασχίζει να νομιμοποιηθεί. Τελικά, για να μπορέσουν τα μη μουσουλμανικά ιδρύματα να αποκτήσουν αγαθά, είναι υποχρεωμένα να παρουσιάσουν πολυάριθμα έγγραφα τα οποία δεν ζητούνται με κανένα τρόπο από τα λοιπά ιδρύματα και το πιο σημαντικό, αναγνωρίζονται στη Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων αρμοδιότητες οι οποίες θα εμποδίσουν να φτάσουν αυτά τα έγγραφα έως το Υπουργικό Συμβούλιο. Η νοοτροπία δεν έμεινε σε αυτό, αλλά συνέδεσε τόσο πολύ την εφαρμογή του Κανονισμού με την προϋπόθεση της «διεθνούς αμοιβαιότητας» που το γεγονός ότι η αρχή της αμοιβαιότητας δεν θα μπορέσει να εφαρμοστεί σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σε περιπτώσεις που ο πολίτης αποτελεί κεντρικό θέμα, είναι ένα ζήτημα γνωστό από όλους. Είναι δυνατό να δούμε εδώ ακόμα μια φορά το ότι οι μη μουσουλμάνοι Τούρκοι πολίτες θεωρούνται «ξένοι».

Σε αυτή την περίπτωση, ο νόμος και/ είτε ο κανονισμός έχει παραβιάσει πολυάριθμα έγγραφα του διεθνούς δικαίου[24]. Μεταξύ αυτών μπορούν να υπολογιστούν τα εξής: Τα Άρθρα 2, 10, 35 του Συντάγματος, το Άρθρο 44 του Νόμου περί Ιδρυμάτων, το Άρθρο 4 του υπ' αριθ. 4771 νόμου, τα Άρθρα 37, 39/2, 40, 42/3 της συνθήκης της Λωζάννης, το Άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Άρθρο 60/5 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969.

Οι προσπάθειες που έγιναν για τη διόρθωση αυτών των καταστάσεων την τελευταία περίοδο της συμμαχίας υπό τη διοίκηση του Πρωθυπουργού Ecevit (Ετζεβίτ), συνεχίστηκαν με πιο δυνατό τρόπο από την πλευρά του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) που ήρθε στην εξουσία με μεγάλη πλειονότητα στις γενικές

[24] Μια λεπτομερής κριτική αυτού του κανονισμού εκδόθηκε στη Resmî Gazete, 04 Ekim 2002, Sayı:24896 και βρίσκεται στο έγγραφο του Καθ. Δρ. Baskın Oran'ın με τίτλο Hukuki Mütalaası Σχετικά με την Εγκύκλιο με Αριθμό 2002/3 και Ημερομηνία 11.10.2002 του Κανονισμού Σχετικά με τις Αποκτήσεις Ακινήτων των Κοινοτικών Ιδρυμάτων και τη Διαχείριση Επί Αυτών και της Γενικής Διεύθυνσης Ιδρυμάτων. Το έγγραφο μπορεί να ζητηθεί με e-mail από τον συγγραφέα.

εκλογές που έγιναν στις 03 Νοεμβρίου 2002. Ιδιαίτερα, με τις προσπάθειες του Υπουργού του Κράτους που είναι Αρμόδιος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και του Ertuğrul Yalçınbayır (Ερτουρούλ Γιαλτσινμπαγίρ), Βοηθού του Πρωθυπουργού, εξασφαλίστηκε σε μεγάλο βαθμό ισότητα με τα άλλα ιδρύματα, με την αλλαγή της έκφρασης «με την άδεια του Υπουργικού Συμβουλίου» στον υπ' αριθ. 4771/4 νόμο σε «με την άδεια της Γενικής Διεύθυνσης Ιδρυμάτων».

Επιπροσθέτως, η ίδια νοοτροπία συμμετείχε αυτή τη φορά πάλι στο επίπεδο του κανονισμού και ο καινούριος κανονισμός εφαρμογής που εκδόθηκε για τον καινούριο νόμο στις 24 Ιανουαρίου 2003 έφερε μια προϋπόθεση η οποία δεν ζητείτο (και πιο πριν είδαμε ότι εμποδιζόταν) από τα άλλα ιδρύματα: Οι αιτήσεις περί αγοράς ακίνητων αγαθών και διαχείρισής τους από τα μη μουσουλμανικά ιδρύματα θα αποφασίζονται «όταν χρειάζεται, λαμβάνοντας τη γνώμη του αρμόδιου Υπουργείου και των δημοσίων φορέων και ιδρυμάτων». Τα ιδρύματα που αναφέρονται εδώ, φυσικά αποτελούν και πάλι ιδρύματα ασφάλειας και πληροφοριών. (σελ.25) Αυτή η διάταξη κανονισμού δεν βρίσκεται στον νόμο και αποτελεί, επίσης, σοβαρό θέμα που αντιτίθεται τελείως στο Σύνταγμα και τη Συνθήκη της Λωζάννης.

Τελικά αυτή η ανομία δεν θα καθυστερήσει να δώσει άμεσα το αποτέλεσμά της: Ο υπότιτλος στην είδηση που βγήκε με τίτλο «Τα ιδρύματα δεν μπόρεσαν να βρουν αυτό που ήλπιζαν» στην Εφημερίδα Ραντικάλ (Radikal Gazetesi) στις 5 Μαΐου 2003 είναι ο εξής: «Τα κοινοτικά ιδρύματα τα οποία κέρδισαν το δικαίωμα απόκτησης περιουσίας στο πλαίσιο της εναρμόνισης με την Ε.Ε., κόλλησαν στο εμπόδιο της γραφειοκρατίας. Από τις 1813 αιτήσεις οι 574 απορρίφθηκαν, οι 579 ήταν ελλιπείς από άποψη εγγράφων και οι 226 επιστράφηκαν με την αιτιολόγηση «δεν έχετε το δικαίωμα».

Μια πολύ ενδιαφέρουσα είδηση που δόθηκε την επόμενη μέρα στην ίδια εφημερίδα για το ίδιο θέμα παρουσιάζει το πολύ θλιβερό για την Τουρκία υπόβαθρο της συγκεκριμένης κατάστασης. Σε ένα «Κρυπτογραφημένο» κείμενο, το οποίο έστειλε το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας στον Πρωθυπουργό στις 7 Απριλίου 2003 και από εκεί στάλθηκε στις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, λέγονται ακριβώς τα εξής:

«Παρ' όλο που η γνωστή δίμηνη διάρκεια είναι άκρως περιορισμένη προκειμένου η Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων να εξετάσει τις αιτήσεις, επειδή είναι δύσκολο να παραταθεί νομικά αυτή η διαδικασία, θεωρείται ότι η Γενική Διεύθυνση Ευαγών

Ιδρυμάτων ***θα μπορέσει να χειριστεί πιο παραγωγικά τη διαδικασία με κάποιες διοικητικές εφαρμογές****. Η απάντηση των αιτημάτων θα είναι ανάλογη, ως αποτέλεσμα της λήψης των απόψεων των υπουργικών φορέων και των ιδρυμάτων και της λεπτομερούς εξέτασής τους."*

Η έκφραση του κρυπτογραφημένου κειμένου, την οποία παρέθεσα με έντονη μαύρη γραφή παραπάνω, προτρέπει, μέσω μιας «εύστροφης γραφής» της οποίας όμοια σπάνια θα συναντήσεις, τη γραφειοκρατία της Γενικής Διεύθυνσης Ιδρυμάτων να αφήσει ατελέσφορες τις αιτήσεις σχετικά με τα μη μουσουλμανικά ιδρύματα, χρησιμοποιώντας κάθε είδους «διοικητική εφαρμογή». Θα πρέπει να είναι δύσκολο να βρούμε ένα πιο σαφές παράδειγμα από αυτό για την πραγματική προσπάθεια που καταβάλλει ένας συνταγματικός κρατικός φορέας στην Τουρκία ώστε κάποιοι πολίτες να μην επωφελούνται από τις αποφάσεις του συντάγματος και των νόμων.

Επιπλέον, και ο φορέας, ο οποίος επιθυμεί τη θρησκευτική διάκριση, είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας του οποίου τα μέλη των Ενόπλων Δυνάμεων, που είναι κύριοι υποστηρικτές της κοσμικότητας στην Τουρκία, έχουν μεγάλη επιρροή. Τελικά, η υπογραφή στο κάτω μέρους του κρυπτογραφημένου κειμένου είναι η εξής: «Fethi Tuncel (Φετχί Τουντζέλ), Αντιστράτηγος, Επικεφαλής Βοηθός της Γενικής Γραμματείας Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΤΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

(σελ.26) Από τον επιστήμονα μέχρι τον πολιτικό, από τον δημοσιογράφο μέχρι τον ανώτερο δικαστή, το θέμα των μειονοτήτων στην Τουρκία είναι πολύ λεπτό και μελετάται από μια λανθασμένη πλευρά. Οι βασικές κολόνες αυτής της πλευράς μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1)Αντί να παρακολουθούμε τις παγκόσμιες εξελίξεις της έννοιας της μειονότητας και του δικαίου των μειονοτήτων, προσκολλόμαστε στο 1923 και σχολιάζουμε λάθη και/ είτε ελλείψεις στη συνθήκη της Λωζάννης.

Η Τουρκία υπέγραψε πολυάριθμα έγγραφα δικαιωμάτων των ανθρώπων/ μειονοτήτων, ειδικά μαζί με ΔΑΣΕ/ ΟΑΣΕ. Σήμερα στον κόσμο, ομάδες που είναι διαφορετικές από την πλειονότητα από πολλές απόψεις και επιθυμούν να προστατεύσουν αυτή τη διαφορετικότητά τους έχουν γίνει αποδεκτές ως

«μειονότητες». Πλέον μετά από αυτό, ούτε αποτελεί λύση να συμπεριφέρεται η Τουρκία λες και αυτές οι εξελίξεις δεν έγιναν καθόλου, ούτε είναι εφικτό. Μονάχα η εξωτερική επέμβαση είναι πρόκληση.

Το θέμα του σχολιασμού λαθών/ ελλείψεων της Συνθήκης της Λωζάννης δεν θα μελετηθεί πάλι εδώ, επειδή αναλύθηκε αρκετά πιο πριν. Πρέπει μόνο να θυμίσω εκείνο. Στην Τουρκία η έλλειψη γνώσης/ επιθυμίας γνώσης των εννοιών του αρνητικού και του θετικού δικαιώματος αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

2) Η παραχώρηση δικαιωμάτων μειονότητας λογίζεται/ θεωρείται το ίδιο πράγμα με την αποδοχή της διαφορετικής ταυτότητας της μειονότητας.

Όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως, η πρώτη από αυτές είναι μια αντικειμενική κατάσταση: Αν σε συγκεκριμένα ζητήματα υπάρχει μια διαφορετική ομάδα και αυτή η ομάδα θεωρεί αυτές τις ετερότητες ως αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς της, είναι ανούσιο να ρωτήσουμε αν υπάρχει μειονότητα ή όχι. Υπάρχει μια διαφορετική ταυτότητα και συνεπώς μειονότητα. Απεναντίας, η παραχώρηση ή μη των δικαιωμάτων μειονοτήτων είναι μια υπόθεση την οποία το κράτος θα γνωρίζει. Η μη αναγνώριση των διαφορετικών ταυτοτήτων με σκοπό τη μη παραχώρηση δικαιωμάτων μειονοτήτων ανοίγει δρόμο στον τραυματισμό της δημοκρατίας και αυτός στην αποξένωση των μειονοτήτων από το κράτος, τσεκουρώνει την εθνική ολοκλήρωση και επίσης, καλεί για εξωτερική επέμβαση.

3) Ως αποτέλεσμα της θεώρησης ότι η «εσωτερική πολιτική αυτοδιάθεση» που σημαίνει αίτημα της δημοκρατίας είναι το ίδιο πράγμα με την «εξωτερική πολιτική αυτοδιάθεση [25]» που σημαίνει κατακερματισμός, η αναγνώριση των διαφορετικών ταυτοτήτων λογίζεται/ θεωρείται το ίδιο πράγμα με τον κατακερματισμό του κράτους.

4) (σελ.27) Αναφορικά με το έθνος, η μοναδικότητα και η ενότητα λογίζονται/ θεωρούνται το ίδιο πράγμα και δεν είναι αντιληπτό/ δεν είναι επιθυμητό να γίνει αντιληπτό το γεγονός ότι η πρώτη σταδιακά καταστρέφει τη δεύτερη.

Το ότι δεν είναι κατανοητό ότι οι προϋποθέσεις και οι έννοιες της δεκαετίας του 1930 άλλαξαν τελείως για τον κόσμο πια μετά τον ΟΑΣΕ και μάλιστα έγινε αναστροφή έχει σοβαρές επιπτώσεις για ένα κράτος: Στον κόσμο του σήμερα πια η απόρριψη

[25] Για τα τρία είδη της πολιτικής αυτοδιάθεσης βλ. B.Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, 4. basım, Ankara, İmaj Yayınları, Aralık 2001, σ.σ.108-118.

αναγνώρισης διαφορετικών (υπο)ταυτοτήτων φέρει το κράτος που αντιπροσωπεύει την «υπερταυτότητα» σε σημείο κατακερματισμού. Ακόμα και η υπεράσπιση της μοναδικότητας σε σχέση με το έθνος υπονομεύει την ενότητα του έθνους. Εδώ αποτελεί φανερά επίμαχο θέμα η μη καλή κατανόηση/ η μη θέληση κατανόησης των όρων και των σχέσεων της υποταυτότητας και της υπερταυτότητας.

5) Ενώ γίνεται αναφορά στους Τούρκους ως έθνος, δεν φαίνεται/ δεν θέλει να φανεί πως ο όρος «Τούρκος» σημαίνει ταυτόχρονα και μια εθνοτική ομάδα.

Αυτή η κατάσταση, η οποία επίσης θα αναλυθεί παρακάτω, παρά το ότι στηρίζεται βασικά σε εδαφικό θεμέλιο, προκαλείται από το ότι δεν μπορεί να διακρίνει/ αποδεχτεί το ότι το στάδιο οικοδόμησης του έθνους (nation-building) στον εθνικισμό του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ στεγάζει σημαντικά στοιχεία μέσα της σχετικά με τα θεμέλια του αίματος, ακόμα και της θρησκείας.

Το θεμελιώδες ζήτημα το οποίο μας διδάσκουν αυτοί οι προσδιορισμοί είναι εκείνο:

Αν η δημοκρατία καταλυθεί είτε το κράτος κατακερματιστεί, είναι θεμιτή η εφαρμογή της απαγόρευσης και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το σχολιάζει με αυτόν τον τρόπο. Ωστόσο, το θεμέλιο των απαγορεύσεων στην Τουρκία δεν αποτελεί κίνδυνο κατακερματισμού. Διότι ακόμα και όταν δεν υπάρχει καταμεσής καμία κατάσταση προσφυγής στη βία, οι διαφορετικές ταυτότητες απαγορεύονται. Για παράδειγμα, όπως γράφτηκε και παραπάνω, το όνομα «Μελίσα» απαγορεύεται. Προφανώς το κράτος με την αιτιολογία ότι «αν αναγνωρίσω τις ετερότητες, θα ακολουθήσουν μερικά άλλα αιτήματα δικαιωμάτων και αυτά θα ανοίξουν τον δρόμο στον κατακερματισμό» απαγορεύει να λέμε «Είμαι διαφορετικός». Αυτό το οποίο απαγορεύεται είναι το ίδιο μια ετερότητα. Η βάση του γεγονότος είναι ότι η αντίληψη του έθνους-κράτος, το οποίο ακόμα και σήμερα επιδιώκεται να εφαρμοστεί, του 1930 δεν αποδέχεται τη ετερότητα.

Αυτή η στάση πηγάζει από δύο βάσεις, εκ των οποίων η μια είναι θεωρητική και η άλλη ιστορική και πολιτική. Η θεωρητική αιτία είναι η σχέση υπερ-ταυτοτήτων και υπο-ταυτοτήτων στην Τουρκία και η ιστορική και πολιτική αιτία είναι η «Παράνοια των Σεβρών».

(σελ.28) Η Θεωρητική Αιτία: Η Σχέση Υπερταυτοτήτων Και Υποταυτοτήτων Στην Τουρκία[26]:

Η αντιπαραβολή των υποταυτοτήτων και των υπερταυτοτήτων μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (ΟΑ) και της Τουρκικής Δημοκρατίας (ΤΔ), που αποτελεί διάδοχό της, είναι διδακτική. Στην ΟΑ υπήρχαν πολυάριθμες υποταυτότητες: Τούρκοι, Κούρδοι, Γεωργιανοί, Αμπχάζιοι, Αρμένιοι, Αλβανοί, Ρωμιοί, Εβραίοι κτλ. Όλοι αυτοί ήταν αναγνωρισμένοι από τη διοίκηση και το πιο σημαντικό, δεν προέκυπτε πρόβλημα επειδή κανείς από αυτούς δεν ήταν ίσος με την υπερταυτότητα η οποία δηλωνόταν ως «Οθωμανικότητα».

Όταν ιδρύθηκε η ΤΔ, παρ' όλο που περιείχε σε πιο λίγο αριθμό ιδιαίτερα μη μουσουλμάνους, αυτή η εικόνα των υποταυτοτήτων έμεινε ίδια. Ωστόσο άλλαξε η υπερταυτότητα «Τουρκικότητα». Αυτή η υπερταυτότητα ταυτίζεται με την υπταυτότητα «Τούρκος» η οποία είναι η πιο σημαντική από τις υποταυτότητες στη χώρα. Να που αυτή η κατάσταση θα δημιουργήσει την εικόνα απομόνωσης των άλλων υποταυτοτήτων και ιδιαίτερα των Κούρδων.

Στην πραγματικότητα, η ουσία του όρου «Τουρκικότητα» δεν στηρίζεται στο «γένος» αλλά στην «κουλτούρα». Τελικά, ακόμα και στη δεκαετία του 1930 οπότε το καθεστώς εφήρμοσε αυστηρά την εθνικιστική ιδεολογία, για τους ερχόμενους μετανάστες προέκυψε το κριτήριο του να «συνδέεσαι με την Τουρκική κουλτούρα» και όχι το να «είσαι Τούρκος». Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Μ. Κεμάλ προέβαλλε την «υποκειμενική ταυτότητα» η οποία είναι συνδεδεμένη με τη βούληση του ατόμου αντί της «αντικειμενικής ταυτότητας» η οποία υπάρχει από τη γέννηση της ίδρυσης του Έθνους και δεν μπορεί να τροποποιηθεί, λέγοντας «Τι ευτυχία να λες πως είσαι Τούρκος» και όχι «Τι ευτυχία να Είσαι/Γεννήθηκες Τούρκος» στο διάσημο απόφθεγμα το οποίο χρησιμοποίησε στο τέλος της Ομιλίας του Δέκατου Χρόνου (1933).

Επιπροσθέτως, ο όρος «Τούρκος» δεν έχει 1 αλλά 3 σημασίες: Την ονομασία του να είσαι συνδεδεμένος με την ΤΔ με δεσμό υπηκοότητας, την ονομασία ενός έθνους κατά τη διαδικασία ίδρυσης, την ονομασία μιας οικογένειας που έχει καταγωγή από την κεντρική Ασία.

[26] Σχετικά με αυτή τη σχέση βλ. B.Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, σ.σ. 75 και τη συνέχειά του.

Η πρώτη από αυτές αποτελεί εδαφικό όρο της ταυτότητας και είναι η μοναδική μέθοδος οικοδόμησης του έθνους σε μια πολύ σύνθετη κοινωνία όπως η Τουρκία. Ωστόσο, η Τουρκία, η οποία επηρεάστηκε και από τα ρεύματα ρατσισμού που φύσηξαν τη δεκαετία του 1930 στον κόσμο σε ένα περιβάλλον το οποίο έθεσαν οι Κουρδικές εξεγέρσεις, κατά καιρούς έδωσε την περισσότερη έμφαση στην τρίτη σημασία η οποία εννοεί το θεμέλιο «αίματος» της οικοδόμησης τους έθνους. Σε αυτό, αν κοιτάξει κανείς τη βάση του, ο στόχος του να θεραπεύεις «λυγίζοντας ανάστροφα το σίδερο» την αρρώστια την οποία δημιούργησε η ψυχολογία του «ασθενή της Ευρώπης» διαδραματίζει κάποιο ρόλο. Ωστόσο, σε αυτό το θέμα πρέπει να προσδιοριστεί και το ότι εμφανίζονται πολύ ακραίες εφαρμογές. (σελ.29) Στη δεκαετία του 1930 έγιναν κρανιομετρήσεις για να διαπιστώσουν ότι οι Τούρκοι είναι «μέλη της πιο προχωρημένης τάξης των Βραχυκεφάλων στην οποία δόθηκε το όνομα Άλπειος». Για παράδειγμα, ο τάφος του Mimar Sinan (Μιμάρ Σινάν) άνοιξε τον Αύγουστο του 1935 και αφού έγιναν «βιολογικές και μορφολογικές» έρευνες πάνω στον σκελετό του, έπειτα έκλεισε πάλι[27]. Όμως, ο Mimar Sinan ήταν ένα στρατολογημένο παιδί, δηλαδή ήταν ένας Χριστιανός νέος τον οποίο πήραν για την υπηρεσία του κράτους κάνοντάς τον Μουσουλμάνο. Ο υπ' αριθ. 2510 Νόμος Περί Κατοικίας του 1934 χρησιμοποιεί τον όρο «Τουρκική Φυλή». Μέχρι να φτάσουμε στο 1950, η νούμερο ένα προϋπόθεση για να μπορέσεις να μπεις στα στρατιωτικά σχολεία δεν είναι «να Είσαι Τούρκος πολίτης» αλλά «να Είσαι Από Καθαρή Τουρκική Φυλή».

Αυτή η στάση δεν έμεινε μόνο στην ιστορία. Σήμερα η έκφραση «οι ομογενείς μας που βρίσκονται εκτός της πατρίδας» η οποία χρησιμοποιείται πολύ συχνά για να περιγράψει τις μειονότητες της Τουρκίας που βρίσκονται εκτός της πατρίδας δεικνύει ότι το κριτήριο της «Τουρκικής οικογένειας» στην περιγραφή της ταυτότητας στην Τουρκία είναι αρκετά ισχυρό.

Από την άλλη πλευρά, τη στιγμή που θα ειπωθεί «Όλοι όσοι έχουν δεσμό ιθαγένειας ή είναι συνδεδεμένοι με το Τουρκικό Κράτος είναι Τούρκοι», δεν παραχωρείται στις άλλες υποταυτότητες δικαίωμα επιλογής.

[27] Utkan Kocatürk, Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi, 1918-1938, Ankara, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü yayını, 1973, σ.σ. 373.

Επιπλέον, αυτή η «υπερταυτότητα» περιέχει τον παράγοντα «θρησκεία» όσο και αυτόν της «οικογένειας». Ως αποτέλεσμα της επιρροής του Εθνικού Συστήματος, η οποία διαρκεί ακόμα, για να μπορεί κάποιος να θεωρηθεί «Τούρκος», πρέπει να είναι και Μουσουλμάνος. Μάλιστα, Σουνίτης Μουσουλμάνος. Αυτός είναι ο λόγος που όταν στην Τουρκία γίνεται αναφορά σε έναν οποιοδήποτε μη μουσουλμάνο, δεν αποκαλείται «Τούρκος» αλλά «Πολίτης». Σήμερα κανένας Μουσουλμάνος Τούρκος, όσο μορφωμένος και πολιτισμένος κι αν είναι, δεν λέει «Τούρκος» όταν αναφέρεται σε έναν μη μουσουλμάνο Τούρκο πολίτη. Λέει Ρωμιός, Αρμένιος κτλ πολίτης.

Αυτή η κατάσταση δεν έχει μείνει ανάμεσα στους απλούς πολίτες. Στην πρόσφατη ιστορία αντικατοπτρίζεται σε σοβαρό βαθμό και στις πολιτικές στην Τουρκία. Η νοοτροπία, η οποία αποκαλεί «αλλοδαπούς» τους μη μουσουλμάνους πολίτες στην Οθωμανική περίοδο στην οποία κυριαρχούσε το Εθνικό Σύστημα που ήταν βασισμένο στη θρησκεία (και μάλιστα στο θρησκευτικό δόγμα), καταχώριζε τους μη μουσουλμάνους πολίτες μέχρι και τη δεκαετία του 1940 στην περίοδο της Δημοκρατίας στο τμήμα «Αλλοδαπών» των πληθυσμιακών εγγραφών[28].

Αυτή η αντίληψη έφτασε στην ακμή της με το γεγονός του Φόρου Περιουσίας του 1942 ο οποίος επέβαλλε σε δυσανάλογο βαθμό περισσότερους φόρους στους αλλαξόπιστους από τους Μουσουλμάνους. (σελ.30) Όπως είδαμε και στο τέλος του Τρίτου Μέρους, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της Δήλωσης του 1936, εμποδίστηκε η απόκτηση περιουσιών των μη μουσουλμανικών Τουρκικών ιδρυμάτων και κατασχέθηκαν οι εκτός νόμου περιουσίες τους. Με τις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου που δόθηκαν για αυτό το θέμα, η κατάσταση συνέχισε παίρνοντας τη μορφή της νομολογίας τη δεκαετία του 1970 και όμως μπόρεσε να τροποποιηθεί μέσω της νομοθέτησης στο πλαίσιο των νόμων εναρμόνισης προς την Ε.Ε.. Ενώ παρέθετε ποιες κατηγορίες θα μπορούσαν να κάνουν σαμποτάζ στον «Κανονισμό Προστασίας Απέναντι στα Σαμποτάζ» που εκδόθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 1988, προσέθεσε σε αυτή την κατηγορία τους μη μουσουλμάνους πολίτες της ΤΔ λέγοντας *«γηγενείς ξένοι και όσοι είναι από ξένη φυλή μέσα στην Πατρίδα»*[29].

Το τελευταίο και πολύ τρανταχτό παράδειγμα αυτής της κατάστασης που υποβαθμίζει την Τουρκία είναι μια αγωγή που εγέρθηκε για την ακύρωση του τίτλου

[28] Fethiye Çetin, ό.π., σ.70 και 75.
[29] Ίδιο άρθρο.

ιδιοκτησίας του σχολικού κτηρίου του λυκείου μιας μη μουσουλμανικής μειονότητας στο Σκούταρι στην Κωνσταντινούπολη τον Φεβρουάριο του 2003. Η αίτηση την οποία υπέβαλε το Δημόσιο Θησαυροφυλάκιο στην αγωγή που εγέρθηκε για τον αντίδικο, τον οποίο δηλώνει με όνομα «Αρμενικό Λυκειακό Ίδρυμα Τίμιου Σταυρού», περιέχει ακριβώς αυτή την παράγραφο:

«Στην απόφαση η οποία ελήφθη από τη δευτερεύουσα επιτροπή του αρμόδιου Υπουργείου Εσωτερικών Υποθέσεων με τον έλεγχο των δραστηριοτήτων μειονότητας από την άποψη της ασφάλειας της χώρας, το ότι ένα ίδρυμα υπό το όνομα Αρμενικό Λυκειακό Ίδρυμα Τίμιου Σταυρού δεν είναι νομικώς δυνατό, (...) για αυτό τον λόγο ζητείται η ακύρωση των τίτλων ιδιοκτησίας των ακινήτων που καταχωρήθηκαν στο όνομα του ιδρύματος και η εξασφάλιση της καταχώρησης τους στο όνομα του Δημόσιου Θησαυροφυλακίου».[30]

Αυτό σημαίνει ότι η Δημοκρατία της Τουρκίας, προκειμένου να ελέγξει τους μη μουσουλμάνους πολίτες της «από άποψη ασφάλειας της χώρας» ακριβώς όπως τους επικίνδυνους ξένους, ίδρυσε και χρησιμοποιεί ακόμα και έναν κρατικό φορέα. Τη Δευτερεύουσα Επιτροπή Μειονοτήτων. Αυτή η Επιτροπή η οποία δεν φαίνεται στο σχέδιο οργάνωσης του κράτους και δεν έχει πληροφορίες σχετικά με το τι συμβαίνει, λαμβάνει αποφάσεις οι οποίες θα αποτελούν αιτιολογήσεις δικαστικών αποφάσεων για την «προστασία της ασφάλειας της χώρας» της Τουρκίας. Αυτό για χώρα η οποία δεν είναι φασιστική είναι λίγο υπερβολικό.

Ως εκ τούτου, η υπερταυτότητα της «Τουρκικότητας» αντιτίθεται και στους μη μουσουλμάνους, και στους Κούρδους οι οποίοι αποτελούν την πιο σημαντική υποταυτότητα μετά τους Τούρκους. Ενώ, η υπερταυτότητα αν προσδιοριζόταν ως «Τούρκοι Πολίτες» και αν ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ είχε πει «Τι Ευτυχία Να Λες Ότι Είσαι Τούρκος Πολίτης», δεν θα είχε δημιουργηθεί θεωρητικό περιβάλλον σύγκρουσης με καμία υποταυτότητα επειδή θα ήταν εντελώς συνδεδεμένη με την εδαφική αρχή και εντελώς υπάκουη προς το κριτήριο της αντικειμενικής ταυτότητας. (σελ.31) Η συνέχιση της λέξης «Τουρκία» (Λαός της Τουρκίας, Έθνος της Τουρκίας, Στρατός της Τουρκίας, Νεολαία της Τουρκίας κτλ)[31] την οποία χρησιμοποιούσε ο Μ. Κεμάλ αντί της «Τούρκος» καθ' όλη τη διάρκεια του Πολέμου της Ανεξαρτησίας θα

[30] Agos gazetesi (İstanbul, haftalık), sayı 361, 28 Şubat 2003

[31] B.Oran, Atatürk Milliyetçiliği, resmî ideoloji dışı bir inceleme, 5. baskı, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1999, σ.σ. 209-211, υποσ. 343a.

μπορούσε να είχε γεννήσει πολύ θετικά αποτελέσματα από την πλευρά της ολοκλήρωσης.

Κάποια άτομα και φορείς στο κατώφλι του 21ου αιώνα δεν επιθυμούν να μεταρρυθμιστούν σε αυτή την υπερταυτότητα με τρόπο που να είναι σύμφωνος με τις σύγχρονες εξελίξεις και αντιστέκονται. Για να μπορέσουν να συνεχίσουν αυτή την αντίσταση, επιθυμούν να επωφεληθούν από μια κατάσταση την οποία ο Καθηγητής Vamık Volkan (Βαμίκ Βολκάν) ονομάζει «chosen trauma» η οποία θα μπορέσει να αποκαλεστεί άνετα εδώ «ιερός φόβος»: Το Σύνδρομο των Σεβρών.

Η Ιστορική και Πολιτική Αιτία: Το Σύνδρομο των Σεβρών:

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις που δημιούργησε στην κοινωνία ο κατακερματισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από αυτή τη συνθήκη, την οποία η Αυτοκρατορία υποχρεώθηκε να υπογράψει μετά από την ήττα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, διαρκούν μέχρι και σήμερα, και μάλιστα, έχουν αυξηθεί. Διότι οι τρομοκρατικές ενέργειες του ASALA που ξεκίνησαν μαζί με το πρόβλημα της Κύπρου τη δεκαετία του 1970 και οι τρομοκρατικές ενέργειες του PKK που ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1980 και άνοιξαν δρόμο για τον θάνατο 30.000 ατόμων ως το τέλος της δεκαετίας του 1990 δημιούργησαν την ανησυχία ότι οι Αρμένιοι και οι Κούρδοι θα ολοκληρώσουν τη χωρίς αξία διάλυση της Συνθήκης Ειρήνης των Σεβρών του 1920 αποσπώντας εδάφη από την Τουρκία. Η οργάνωση Ιρακινών Κούρδων, η οποία αναπτύχθηκε μέσα στην Ασφαλή Περιοχή (Safe Haven) που ιδρύθηκε χάρη στην Επιχείρηση Σφυρί των ΗΠΑ στο βόρειο Ιράκ, αποτέλεσε μια ξεχωριστή πηγή φόβου. Ενώ η αντιμετώπιση αυτών των ενεργειών με την εύνοια των Δυτικών χωρών και της κοινής γνώμης όχι μόνο ολοκλήρωσε την εικόνα δίνοντας την εντύπωση ότι οι σύμμαχοι της Τουρκίας υποστηρίζουν αυτή τη διάλυση αλλά και μετέτρεψε αυτό το σύνδρομο σε παράνοια.

Οι ενέργειες του ASALA έληξαν στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η εκστρατεία των Σχεδίων της Αρμενίας, που ξεκίνησε έπειτα από αυτό, είναι εδώ και χρόνια σε χαλαρή κατάσταση. Οι ενέργειες του PKK τελείωσαν, ως αποτέλεσμα της σύλληψης του ηγέτη του PKK, Öcalan (Οτζαλάν), τον Φεβρουάριο του 1990. Ωστόσο, η Παράνοια των Σεβρών λάμπει με την πιο μικρή αφορμή.

Τα παραδείγματα αυτού είναι πολλά και πολύ εντυπωσιακά: (σελ.32) Το ότι ήθελαν να ιδρύσουν ένα Ελληνοπόντιο κράτος στα ανατολικά της Μαύρης Θάλασσας, ότι

Αμερικάνοι γιατροί άρχισαν να λαμβάνουν δείγματα αίματος από τους Τούρκους πολίτες για να το προετοιμάσουν, ότι οι Εβραίοι (Αλλαξόπιστοι, Σαββατιανοί) που αποδέχτηκαν τον Μουσουλμανισμό τον 17ο αιώνα δεν ξέχασαν ποτέ την αληθινή τους ταυτότητα και ότι σήμερα κυριαρχούν κρυφά σε κάθε τομέα στην Τουρκία, ότι το Κουρδικό κράτος, το οποίο οι ΗΠΑ επιθυμούν να ιδρύσουν στο βόρειο Ιράκ, θα αποσπάσει εδάφη από τη νοτιοανατολική Τουρκία, ότι το Ορθόδοξο Ρωμέικο Πατριαρχείο στο Φανάρι θα μετατραπεί σε Κράτος Βατικανού αγοράζοντας σπίτια στην Κωνσταντινούπολη κτλ.

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, ακόμα και τα πιο αθώα αιτήματα ταυτότητας στην Τουρκία καταστέλλονται στη στιγμή με το σχόλιο ότι επιδιώκεται να διαλυθεί η Τουρκία.

Όπως φαίνεται, από τη μια πλευρά η Τουρκία επιθυμεί να ολοκληρώσει τον εκσυγχρονισμό ο οποίος αποτελεί το πιο βασικό σχέδιο της δημοκρατίας με την ένταξη της στην Ε.Ε., και από την άλλη πλευρά προσπαθεί να υποκαταστήσει την ελλιπή εμμονή απέναντι στις εξελίξεις και τις συνέπειες του 21ου αιώνα της ιδεολογίας του 1930 με την άρνηση να εξαφανιστούν οι προϋποθέσεις του 1930. Αυτό δεν αποτελεί διέξοδο τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική πολιτική. Διότι με αυτή τη στάση της η Τουρκία και καθυστερεί τη δημοκρατία στη χώρα της αλλά και συμπεριφέρεται με τρόπο που καλεί σε εξωτερική επέμβαση στο θέμα της «προστασίας των μειονοτήτων» στο οποίο η διεθνής πολιτική δίνει την πιο μεγάλη σημασία αυτή τη στιγμή.

Επιπροσθέτως, η διαδικασία ετοιμασίας για την Ε.Ε., έβαλε, παρ' όλα αυτά, το θέμα των μειονοτήτων στην Τουρκία σε μια πολύ θετική διαδικασία. Αυτή η διαδικασία αποτελεί άμεση συνέχεια των νομικών μεταρρυθμίσεων που έκανε ο Κεμαλισμός τις δεκαετίες του 1920 και 1930 με την «επανάσταση από πάνω» προκειμένου να εκσυγχρονίσει τη χώρα. Είναι δυνατό να συνοψίσουμε τα άρθρα, τα οποία αφορούν από μακριά/ από κοντά το θέμα των μειονοτήτων, αυτών των μεταρρυθμίσεων εναρμόνισης προς την Ε.Ε. που τον Μάρτιο του 2003, οπότε και γράφονται αυτές οι γραμμές, βρίσκονται σε πέντε ξεχωριστά πακέτα εναρμόνισης, ως εξής:

Δεύτερο Πακέτο Εναρμόνισης (26 Μαρτίου 2002): Άρθηκε η απόφαση αναφορικά με τη δημοσίευση σε απαγορευμένες γλώσσες στον Νόμο Περί Τύπου.

Τρίτο Πακέτο Εναρμόνισης (03 Αυγούστου 2002): Με τροποποίηση που έγινε στον Νόμο Περί Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας σε Ξένη Γλώσσα, άρθηκαν οι περιορισμοί αναφορικά με την εκμάθηση διαφορετικών γλωσσών και διαλέκτων που χρησιμοποιούνται παραδοσιακώς από τους Τούρκους πολίτες. Με τροποποίηση που έγινε στον Νόμο Περί Ίδρυσης και Εκπομπής Ραδιοτηλεοπτικών Φορέων, άρθηκαν οι περιορισμοί εκπομπής σε αυτές τις γλώσσες και διαλέκτους. Με την τροποποίηση του άρθρου 159 του Τουρκικού Ποινικού Κώδικα, η ελευθερία της έκφρασης ανταποκρίθηκε στις προδιαγραφές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Τροποποιώντας τον Νόμο Περί Ιδρυμάτων, κατοχυρώθηκαν τα μη μουσουλμανικά αγαθά των μη μουσουλμανικών ιδρυμάτων με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Με μια τροποποίηση που έγινε στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και θα τεθεί σε ισχύ ένα χρόνο, έγινε εφικτή η δυνατότητα επανεξέτασης αγωγών του αστικού και του ποινικού δικαίου.

(σελ.33) *Τέταρτο Πακέτο Εναρμόνισης («Πακέτο της Κοπεγχάγης», 02 Ιανουαρίου 2003):* Πάλι με τροποποίηση του Νόμου Περί Ιδρυμάτων, οι μη μουσουλμανικές αποκτήσεις των μη μουσουλμανικών ιδρυμάτων διευκολύνθηκαν με τη σύνδεση με την άδεια της Γενικής Διεύθυνσης Ιδρυμάτων αντί του Υπουργικού Συμβουλίου. Ο Κανονισμός Σχετικά με τις Αποκτήσεις Αγαθών των Κοινοτικών Ιδρυμάτων, τη Διαχείριση Επί Αυτών και την Καταχώρηση των Ακίνητων Αγαθών που Βρίσκονται Υπό Διαχείρισή τους στο Όνομα Αυτών των Ιδρυμάτων, τέθηκε ισχύ στις 24 Ιανουαρίου 2003.

Πέμπτο Πακέτο Εναρμόνισης (23 Ιανουαρίου 2003): Με την τροποποίηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, έγινε εφικτή η δυνατότητα επανεξέτασης αγωγών αναφορικά με αιτήσεις οι οποίες οριστικοποιήθηκαν μέχρι το πακέτο να τεθεί σε εφαρμογή και έγιναν από εκείνη την ημερομηνία και μετά.

Την ημερομηνία (9 Μαΐου 2003) που γράφονται αυτές οι γραμμές δεν έχει αναφερθεί Έκτο Πακέτο Εναρμόνισης. Τα ζητήματα τα οποία είναι γνωστά στον τύπο ότι θα υπάρξουν σχετικά με τις μειονότητες σε αυτό το πακέτο το οποίο υποτίθεται ότι θα βγει τον Ιούλιο του 2003 είναι τα εξής: Η δυνατότητα εκπομπής (ραδιόφωνο, τηλεόραση) σε άλλες γλώσσες εκτός της Τουρκικής, η δυνατότητα ονοματοθεσίας σε άλλες γλώσσες εκτός της Τουρκικής, η δυνατότητα των μη μουσουλμανικών

ιδρυμάτων να αποκτούν αγαθά, η δυνατότητα να ανοίξουν και άλλα μέρη λατρείας εκτός από τζαμιά.

Όπως φαίνεται, κάποιες μεταρρυθμίσεις εδώ υπάρχουν και στα προηγούμενα πακέτα εναρμόνισης. Ωστόσο, επειδή δεν έχουν μπορέσει με τίποτα να εφαρμοστούν, ο νομοθέτης τα επαναλαμβάνει.

Όπως στις δεκαετίες του 1920 και 1930 προέκυψαν βίαιες αντιδράσεις στις μεταρρυθμίσεις που υπήρχαν στο Κεμαλιστικό πρόγραμμα επανάστασης από πάνω, και εδώ θα προκύψουν και προκύπτουν. Όπως φαίνεται και στην παραπάνω παράγραφο σχετικά με τη «Δευτερεύουσα Επιτροπή Μειονοτήτων», η νοοτροπία την οποία τρέφει η Παράνοια των Σεβρών αντιστέκεται ακόμα με βία στις μεταρρυθμίσεις.

Ωστόσο, λόγω του εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας στην Τουρκία, πλέον μια επιστροφή από εδώ προς τα πίσω, σε μια Τουρκία την οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει πλέον μετατρέψει σε αναθεωρητικό δικαστήριο λόγω του Ανώτατου Δικαστηρίου και στην οποία καθίσταται δυνατή η επανεξέταση των αποφάσεων του εθνικού δικαστηρίου που φαίνονται ως παραβιάσεις της Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διαφαίνεται δύσκολη.

(σελ.1) **Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ**

ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΕΙΣ

Επικ. Καθ. M. Çağatay Okutan

Τεχνικό Πανεπιστήμιο Μαύρης Θάλασσας

Σχολή Οικονομικών και Διοικητικών Επιστημών

Περίληψη

Αυξάνονται κάθε μέρα που περνά οι συζητήσεις που γίνονται σχετικά με τις μειονότητες και, στο πλαίσιο αυτών, των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Ταυτόχρονα, πληθαίνει και ο αριθμός των διεθνών διευθετήσεων σχετικά με τις μειονότητες. Παρά το πλήθος θεωρητικών και πρακτικών έργων, στο σημείο που έχουμε φτάσει είναι δύσκολο να πούμε ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος.

Η βασική αιτία αυτού είναι η ύπαρξη διαφορετικών προσεγγίσεων ως προς τον προσδιορισμό του περιεχομένου της έννοιας «μειονότητα». Παρ' ότι θεωρητικά υπάρχει μια σαφής συμφωνία υπάρχουν σοβαρές αποκλίσεις από την σκοπιά των διεθνών διευθετήσεων. Η γενική τάση προσανατολίζεται στην αξιολόγηση όλων των κατηγοριών μειονότητας στο πλαίσιο της «εθνικής μειονότητας». Ωστόσο, αυτή η τάση δεν περιλαμβάνει την ανάγκη διάκρισης εθνικής μειονότητας και εθνοτικής μειονότητας. Αυτή η κατάσταση είναι και ένος λόγος για τις επιφυλάξεις που έχουν τα κράτη αναφορικά με τις διεθνείς διευθετήσεις για τις μειονότητες. Συνεπώς, η διάκριση μεταξύ εθνικής μειονότητας και εθνοτικής μειονότητας στις διεθνείς διευθετήσεις που έχουν γίνει είναι απαραίτητο να παρουσιαστεί με ξεκάθαρο τρόπο.

Λέξεις-κλειδιά: Μειονότητες, εθνική μειονότητα, εθνοτική μειονότητα, μειονοτικά δικαιώματα, διεθνείς διευθετήσεις.

Abstract

The discussion conceming minorıtıes and minority rights has been recently inereasing. In this context, there are lots of international regulations concluded by the intcrnational comınunity. Despite the existence of a considerable number of works

both in theory and practice, it is not possible to say that a significant progress has been made.

The existence of different approaches towards the content of the term "minority" is the main reason to reach such a conclusion. Although there is a c1ear consensus in theory, the international texts are not in compliance with one to another. The generally accepted view in this regard can be indicated as follows: all different types of minorities should be considered as "national minority". However, this way of understanding ignores the difference between the concepts of "national minority" and "ethnic minority". This situation is the major reason for states that have reservations on minorities. For this reason, the terms "national minority and ethnic minority" need to be C1arified in the international documents.

Keywords: Minorities, national minority, ethnic minority, minority rights, international documents.

(σελ.2) Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

Σε πεδία όπου οι εθνοτικές συγκρούσεις είναι έντονες, η διαφύλαξη ατομικών και συλλογικών ελευθεριών καθιστά απαραίτητη τη δημοκρατική πολιτική κουλτούρα και την ανεκτικότητα, και ενέχει το πρόβλημα της δημιουργίας αρχών που να είναι αποδεκτές για όλους (KAMPELMAN, 1990: 16). Σε αυτό το πλαίσιο, η «εθνική ταυτότητα» θεωρείται ως αποδεκτή ως «απαραίτητη προϋπόθεση» της πολυπόθητης συναίνεσης. Σε περιπτώσεις που η εθνική ταυτότητα δεν μπορεί να δημιουργηθεί πλήρως, η προβολή πιθανότητας ενδυνάμωσης των σκεπτικιστικών και εθνικιστικών τάσεων στις ομάδες εκτός της κυρίαρχης εθνοτικής ομάδας είτε το γεγονός ότι στην ουσία η πρακτική πραγματικότητα δικαιώνει μια ανησυχία σε αυτή την κατεύθυνση (SIMMPSON, 2000: 127) οδηγεί στο σφάλμα του ότι η υπηκοότητα, η οποία αγνοεί τις διαφορετικότητες της ταυτότητας και θεωρείται ως ένα αναπόσπαστο στοιχείο του έθνους-κράτους, θα αποτελεί «μοναδική» λύση στο πρόβλημα. Στην πηγή κάθε είδους ετερότητας που απειλεί το έθνος-κράτος είτε τουλάχιστον (στην πηγή) των ταυτοτήτων των μειονοτήτων, δεν πρέπει να λησμονείται ότι η ενότητα βρίσκεται στον άξονα της ιδιότητας του πολίτη.

Ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει το έθνος-κράτος είναι ο συμβιβασμός των θεμελιωδών αρχών της δημοκρατίας με τις εθνοτικές ποικιλίες. Στην πηγή του προβλήματος βρίσκεται η εναρμόνιση της εθνο-κρατικής κατασκευής με την απτή πραγματικότητα. Το αίτημα της κεντροποίησης, το ιδεώδες του Διαφωτισμού και η Πρόοδος οραματίζονταν ένα μοντέλο κοινωνίας στο οποίο δεν υπήρχαν διαφορετικότητες και σε αυτό το σημείο η επιθυμία της υπηκοότητας αποτελούσε το βασικό στοιχείο του προβλεπόμενου μοντέλου. Ωστόσο, το ίδιο μοντέλο περιλαμβάνει και το αίσθημα της «ετερότητας» το οποίο θέτει υπό αμφισβήτηση την συνέναιση με άξονα την υπηκοότητα (ÜSTEL, 1999: 16). Αν όλες οι κοινωνικές ομάδες αντιπροσωπεύουν σε ίσο βαθμό το ανθρώπινο είδος με τις ιδιαίτερες ταυτότητες του και τις φυσικές και πολιτισμικές ετερότητες του, η μια ομάδα θα συνειδητοποιήσει τη ετερότητα της άλλης ομάδας, ως αποτέλεσμα των σχέσεων που θα αναπτύξει, και θα εμφανιστεί η ομαδική ενότητα. Και ένα από τα αποτελέσματα της δημιουργίας μιας τέτοιας ενότητας στο θεμέλιο της αντίθεσης στη κουλτούρα της πλειονότητας είναι η μειονότητα (TONlATII, 1995: 201). Επιπλέον, στις διαδικασίες σύστασης κοινωνιών δημιουργούνται κατηγορίες όπως «εγώ και ο άλλος», «ντόπιος και ξένος», «πλειονότητα και μειονότητα» και γίνονται θέμα συζήτησης δύο διαφορετικές προσεγγίσεις, οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι διαφορετικότητες με ένα πλουραλιστικό μοντέλο θα μπορέσουν να κρατηθούν στη ζωή σε αυθεντικά περιβάλλοντα (TONlATII, 1995: 201). (σελ.3) Ωστόσο, και οι δύο προσεγγίσεις έχουν ομοιότητες από την άποψη των αποτελεσμάτων που θα μπορέσουν να προκαλέσουν στο σημείο που θα συναντηθούν με την πρακτική. Οι ανώτερες νόρμες οι οποίες είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν για μια πλουραλιστική πολιτική και κοινωνική οργάνωση, ακόμα κι αν είναι σε βασικό επίπεδο, μπορούν να προκαλέσουν ανησυχία αφομοίωσης και εσωστρέφεια των διαφορετικών ταυτοτήτων. Από την άλλη πλευρά, ο αγώνας για να επιβιώσουν στα αυθεντικά περιβάλλοντα τους εξασφαλίζει τη μόνιμη προβολή της ταυτότητας της ομάδας και αυτή η κατάσταση δυσκολεύει τη διασφάλιση κοινωνικής ομοφωνίας, ιδιαίτερα σε χώρες που στεγάζουν πολυάριθμες εθνοτικές ομάδες. Συνεπώς, οι διαφορετικότητες δεν υποτιμούνται μέσα στο εθνο-κρατικό μοντέλο και με φιλελεύθερες πρακτικές ελευθερίας, αντιθέτως, μάλιστα, βγαίνουν στο προσκήνιο.

Αυτή η κατάσταση χαρακτηρίζει μια συζήτηση πολύ θεμελιώδη με άξονα την έννοια της «ταυτότητας» και η οποία ισχύει από την εποχή του ιδεώδους του Διαφωτισμού.

Το «διαφοροποιητικό ρεύμα» απέναντι στο «οικουμενιστικό ρεύμα», με την πιο γενική έκφρασή του, (απέναντι) στην όμοια κοινωνική πρόβλεψη παρουσιάστηκε με ένα σκεπτικό το οποίο προβάλλει τις μικρές ομάδες και περιέχει την απόρριψη της παγκόσμιας ανθρωπότητας (BİLGİN, 1994:11). Η εμφάνιση της απόρριψης του οικουμενικού στο πλαίσιο της οργάνωσης έθνους-κράτους αποτέλεσε αντίδραση η οποία έγινε αισθητή στις νόρμες των υπερταυτοτήτων. Με αυτό τον τρόπο, οι εθνοτικές ομάδες οι οποίες είχαν οργανωθεί πολιτικά εγκαταστάθηκαν ως υποταυτότητες που διακρίνονταν εύκολα από το «έθνος» ως ξεχωριστές οντότητες (SCHNAPPER, 1995: 33).

Το βασικό πρόβλημα σε αυτό το σημείο είναι η μορφή που θα πάρει η συμμετοχή στα δικαιώματα και/ή η απονομή δικαιωμάτων. Ωστόσο, αντί να οδηγηθούμε σε έναν πολύ ευρύ χαρακτηρισμό με επίκεντρο την έννοια της «μειονότητας», ίσως θα ήταν προτιμότερο να σταθούμε σε μειονότητες που είναι πολύ διαφορετικές και για τις οποίες καταβλήθηκε εδώ και πολλά χρόνια προσπάθεια προκειμένου να προστατευθούν σε διεθνές επίπεδο, ώστε να εξασφαλιστεί μια μεθοδολογική ευκολία. Μια τέτοια προτίμηση δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως η εύκολη λύση. Διότι, ο προσδιορισμός της μειονότητας θα διευκολύνει τη θέση πολλών άλλων κατηγοριών ετερότητας. Επίσης, ένας τέτοιος προσδιορισμός είναι και πολύ δύσκολος αλλά και ως επέκταση αυτής της δυσκολίας, εφιστά την προσοχή σε πολυάριθμα εξωτερικά και εσωτερικά προβλήματα από την άποψη των κρατών.

Η Έννοια της Μειονότητας

Η έννοια της «μειονότητας» διαφοροποιήθηκε από τη σημασία η οποία αποδίδεται στην υπηκοότητα και δεν είναι άμεσα συνδεδεμένη μαζί της. Η έννοια άρχισε να μελετάται σε μια ευρεία διάσταση, όχι μονάχα από άποψη εθνοτικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών ομάδων αλλά και με έναν τρόπο ο οποίος θα περιέχει τους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες, τις γυναίκες, τους ομοφυλόφιλους, τους ξένους εργάτες κτλ. Μια από τις βασικές αιτίες αυτού ήταν οι αντιδράσεις ταυτοτήτων που φυλακίστηκαν μέσα στο «εμείς» του έθνους-κράτους (ÜSTEL, 1999: 37). Επιπλέον, η μειονότητα μέσα στην ιστορική διαδικασία, έχει μετατραπεί σε μια έννοια της οποίας η σημασία σταδιακά αυξάνεται στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων και φέρει διαφορετικές σημασίες από νομική και κοινωνικο-πολιτική άποψη. Η διαφοροποίηση

της έννοιας φαίνεται τόσο στα νομικά και πολιτικά κείμενα όσο και στις θεωρητικές μελέτες (GÜLER, 2002: 1).

(σελ.4) Για να αποδώσουμε πλήρως της έννοιας της μειονότητας, είναι δυνατό να επωφεληθούμε από πολλά κριτήρια όπως ο αριθμός, η εντοπιότητα, η εθνοτική και η γλωσσική προέλευση, η θρησκευτική ταυτότητα, η σεξουαλική προτίμηση, η φυλή, η μετανάστευση, ο τόπος γέννησης, το φύλο/ γένος, η υπηκοότητα κτλ. (TENDRE, 2000: 578). Ωστόσο, κανένα από αυτά τα στοιχεία δεν είναι επαρκές για να προσδιορίσει από μόνο του τη μειονότητα. Για παράδειγμα, η έμφαση στη φυλή δυσκολεύει το χτίσιμο μιας σωστής αξιολόγησης της ομάδας όταν υπονοείται μια διωκόμενη ομάδα και γενικά όσοι δεν είναι λευκοί. Επιπλέον, σε περιπτώσεις που η καταπίεση βάσει της φυλής αποτελεί θέμα, είναι λανθασμένη η συσχέτιση μιας αριθμητικής μειονότητας μέσα στον πληθυσμό (STEWART 2002: 1). Διότι, είναι εφικτό να συναντήσουμε παραδείγματα στα οποία ομάδες που αριθμητικά είναι μικρές αλλά έχουν μεγάλη δύναμη βρίσκονται σε ηγεμονική (κυρίαρχη) θέση σε μια χώρα (TENDRE, 2000: 577). Συνεπώς, στις προσπάθειες προσδιορισμού της μειονότητας δίνεται σημασία στη μελέτη αρκετών στοιχείων που συνυπάρχουν.

Ο ορισμός της μειονότητας που διατύπωσε ο Francesco Capotorti το 1978 αποτέλεσε ένα γενικό πλαίσιο. Σύμφωνα με αυτόν, η μειονότητα ορίζεται ως «μια ομάδα η οποία αριθμητικά είναι μικρή σε σχέση με το υπόλοιπο του πληθυσμού ενός κράτους, δεν βρίσκεται σε κυρίαρχη θέση, έχει διαφορετικά εθνοτικά, θρησκευτικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά από τα υπόλοιπα μέλη του πληθυσμού – που είναι πολίτες εκείνου του κράτους- και δείχνει αίσθημα αλληλεγγύης, ακόμα κι αν είναι συγκαλυμμένο, το οποίο στρέφεται στην προστασία του πολιτισμού, της θρησκείας είτε της γλώσσας της (ÇAVUŞOGLU, 1999: 25).[32]

Το αριθμητικό μέγεθος από τη μία υπονοεί την επάρκεια στο να επιτύχει μια ομάδα τους στόχους της, και από την άλλη προβλέπει ότι το μέγεθός της δεν θα πλησιάσει αυτό της πλειονότητας. Μια μειονότητα μιας ομάδας, προκειμένου να υφίσταται, πρέπει να έχει την υπηκοότητα του κράτους στο οποίο ζει, να μην είναι σε ηγεμονική

[32] Μπορεί να ειπωθεί ότι αυτός ο ορισμός έχει γίνει πολύ ξεκάθαρος από την άποψη ενός πολυεθνικού κράτους. Διότι, κάθε διαφορετική ομάδα του πληθυσμού μπορεί να προσδιοριστεί ως μειονότητα στη διαδικασία κατά την οποία ανταποκρίνεται στα κριτήρια που εκφράστηκαν μέσα στον ορισμό. Αλλά, ένας τέτοιος προσδιορισμός έχει άμεση σχέση με μια πολυπολιτισμική (multiculturalist) προσέγγιση. Kristin Henrard, "Education and Multiculturalism: the Contribution of Minority Rights," International Journalan Minority and Group Rights, No: 7, 2000, σ.σ. 393.

θέση και έχει σοβαρή ομαδική συνείδηση που να προσανατολίζεται στις παραδόσεις, την κουλτούρα, τη γλώσσα και τη θρησκεία της. Αυτό είναι το πιο σημαντικό στοιχείο το οποίο διακρίνει τη μειονότητα από τον «ξένο» (GÜLER, 2002: 1). Για παράδειγμα, οι εργαζόμενοι που είναι πολίτες μιας άλλης χώρας δεν είναι μειονότητα αλλά έχουν θέση ξένου (ORAN, 1991: 42).

Η αφοσίωση της ομάδας η οποία μπορεί να αποτελεί μειονότητα στην περίπτωση που είναι πολίτες της χώρας στην οποία βρίσκονται, είναι ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο. Διότι, δεν είναι δυνατό να γίνει αποδεκτή ως μειονότητα μια ομάδα, η οποία έχει τη θέληση και ενεργεί με σκοπό να ιδρύσει ένα άλλο κράτος. Επίσης, η συνείδηση των μειονοτήτων είναι ένα σημαντικό υποκειμενικό κριτήριο. Πρέπει να έχουν συνειδητοποιήσει τη ετερότητα και η θέληση για συνέχισή της πρέπει να διατηρείται ζωντανή. Η πλειονότητα πρέπει να αντιλαμβάνεται αυτή την τάση και να συμπεριφέρεται σύμφωνα με αυτήν. (σελ.5) Με άλλα λόγια, αν δεν υπάρχει «καταπίεση», η αναφορά στην έννοια της μειονότητας καθίσταται δύσκολη (ORAN, 1991: 42).

Ο ορισμός του F. Capotorti υιοθετήθηκε μερικώς και από τις διεθνείς οργανώσεις. Τα Ηνωμένα Έθνη (ΗΕ) και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) στον προσδιορισμό των μειονοτήτων δίνουν προσοχή σε αντικειμενικά κριτήρια όπως η γλώσσα, η θρησκεία, η κουλτούρα, ο μικρός αριθμός τους σε σχέση με τους υπόλοιπους και το να μην βρίσκονται σε ηγεμονική θέση και επίσης, σε υποκειμενικά κριτήρια όπως η επιθυμία/ συναίσθηση να προστατευτεί η κουλτούρα, οι παραδόσεις, η γλώσσα και η θρησκεία. Ωστόσο, παρ' όλο που και οι δύο οργανισμοί συμφωνούν από άποψη βασικών κριτηρίων που θα ληφθούν για τον προσδιορισμό της μειονότητας, δεν κάνουν κάποια διάκριση η οποία να σχετίζεται με τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των εθνικών και εθνοτικών μειονοτήτων. Επιπλέον, θεωρείται ότι δεν υπάρχει οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των μειονοτήτων (GIRASOLI, 1995: 88). Επίσης, η έννοια της μειονότητας, η οποία διαφέρει από τον ορισμό τον οποίο πρότεινε ο F. Capotorti, μελετάται σε μια πιο ευρεία διάσταση. Για παράδειγμα, τα ΗΕ αξιολογούν ως μειονότητες τους μετανάστες εργαζομένους και τις ομάδες ανθρώπων οι οποίες εγκαταστάθηκαν προσωρινά σε μια χώρα (MINORITIES ..., 2002: 1).

Στο πλαίσιο της εξέτασης του καθεστώτος των μειονοτήτων, η αξιολόγηση των ΗΕ για τους ξένους τους μόνιμα εγκατεστημένους εκφράστηκε ξεκάθαρα με τη θέση της Κυβέρνησης της Ιαπωνίας να εφαρμόσει την υποχρέωση να φέρουν όλοι οι ξένοι εγκατεστημένοι, οι οποίοι δεν είναι υπήκοοι, το Πιστοποιητικό Εγγραφής Αλλοδαπού. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ τονίζει ότι η υποχρέωση να έχουν το πιστοποιητικό δείχνει την ύπαρξη πολιτικών διάκρισης προς κοινωνικές ομάδες και, όταν ληφθεί υπόψη ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών ο οποίος δεν προβλέπει ένα σαφές όριο από την άποψη της έννοιας της μειονότητας, υπογραμμίζει την ανάγκη αποδοχής και των ξένων εγκατεστημένων ως μειονότητα (A COUNTER. .., 2002: 1).

Με παρόμοιο τρόπο και οι Ρομά (Gypsies) είναι αποδεκτοί από τα Ηνωμένα Έθνη ως μειονότητα. Παρ' όλο που οι Τσιγγάνοι, που είναι γνωστοί ως κινητές ομάδες, περνούν μεγάλο μέρος της ζωής τους εγκατεστημένοι σε ένα μέρος, το γεγονός ότι αποτελεί ιστορική τους συνήθεια το ότι μπορούν να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε στιγμή τον τόπο όπου βρίσκονται δυσκολεύει τη δομή σοβαρών διευθετήσεων στο θέμα της υπηκοότητάς τους (FOREIGN AFFAIRS, 2002: 146). Ακόμα κι αν οι Τσιγγάνοι δεν έχουν την ιδιότητα του πολίτη, είναι αποδεκτοί από τα Ηνωμένα Έθνη ως μια εθνοτική ομάδα και υπογραμμίζεται η συνεχής ανάγκη αξιολόγησης μιας εθνοτικής ομάδας ως μειονότητα (UNITED NATIONS, 1996: 1).

Η ευρεία ερμηνεία της έννοιας της μειονότητας από τα Ηνωμένα Έθνη αποκλείει την υποχρέωση των μειονοτήτων να αποκτήσουν την ιδιότητα του πολίτη. Αυτή η κατάσταση προκαλεί μια σημαντική σύγχυση της έννοιας. Παρ' όλα αυτά, τα Ηνωμένα Έθνη αποδέχονται το γεγονός ότι ο προσδιορισμός της έννοιας της μειονότητας έχει μετατραπεί σε ένα ριζοσπαστικό πρόβλημα και σύμφωνα με αναφορά του 1999 της Υποεπιτροπής Καταπολέμησης των Διακρίσεων και Προστασίας των Μειονοτήτων οι μειονότητες ορίζονται ως κομμάτια του έθνους τα οποία διακρίνονται από τα ξένα κράτη με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά, γλωσσικά και άλλα χαρακτηριστικά τους (UNITED NATIONS, 1999: 1).

Ο τελευταίος ορισμός υπονοεί τις εθνικές μειονότητες. Και αυτό καθιστά αναγκαία τη μελέτη ενός νέου προβλήματος.

Το Πρόβλημα Διάκρισης Εθνικής Μειονότητας – Εθνοτικής Μειονότητας

Ο ορισμός της εθνικής μειονότητας (national minority) του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου βασίζεται στα αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια που επισημάνθηκαν παραπάνω (THORNBERRY, 1994: 19). Συνεπώς, μέσα στην έννοια της «εθνικής μειονότητας» υπάρχει μια τάση που στοχεύει στην αξιολόγηση όλων των διαφορετικών ομάδων μειονοτήτων. Αυτή η προσέγγιση υιοθετείται από τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και από τα Ηνωμένα Έθνη, ενώ τα αρμόδια δικαστικά όργανα του Στρασβούργου λαμβάνουν αποφάσεις στην ίδια κατεύθυνση.[33]

Αυτή η χοντρική προσέγγιση που παρουσιάζεται στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου έχει σοβαρά μειονεκτήματα. Ο προσδιορισμός της έννοιας της μειονότητας από εθνική είτε εθνοτική άποψη έχει διαφορετικά πολιτικά αποτελέσματα. Σε αυτό το πλαίσιο, υπάρχουν σοβαρές διαφορές στον προσδιορισμό και στην ταξινόμηση της έννοιας της μειονότητας από την άποψη της θεωρίας και του διεθνούς δικαίου.

Είναι εφικτή η αναφορά σε πολυάριθμες ομοιότητες που συνδέουν τους ανθρώπους μεταξύ τους: Γλώσσα, θρησκεία, φυλή, επάγγελμα, φύλο, ηλικία, κοινωνική τάξη, τρόπος ζωής, σεξουαλική προτίμηση κτλ. Αυτά τα κριτήρια αποτελούν ταυτόχρονα και έκφραση της εθνοτικής ταυτότητας (WARDHAUGH, 1987: 43; Aydın, 1995: 51). Ωστόσο, για να μπορούμε να χαρακτηρίσουμε μια ομάδα ως εθνοτική, πρέπει να κατανοήσουμε την ομοιότητα η οποία θεωρείται το ενωτικό στοιχείο και σε αυτή την κατεύθυνση να αποδεχτούμε τους «άλλους» που σχετίζονται με αυτήν. Επομένως, η εθνοτική ομάδα, η οποία δημιουργείται ως αποτέλεσμα της ενότητας ατόμων που έχουν κοινά στοιχεία όπως η θρησκεία, η γλώσσα, η συγγένεια, οι παραδόσεις, η γεωγραφία και η ιστορία, πρέπει να εκδηλώσει τη διαφορετικότητά της σε σχέση με τις γειτονικές ομάδες είτε τις γενικές ομάδες που την περιτριγυρίζουν στον δημόσιο είτε τον ιδιωτικό τομέα, ενώπιων της ίδιας και των άλλων (POTIER, 2001: 7). Αυτή η ετερότητα είτε η ενότητα με άξονα τη ετερότητα οπωσδήποτε δεν πρέπει να αποτελεί μια πολιτική έκφραση (SCHNAPPER, 1995: 34).

Δεν είναι σωστή η αποδοχή μιας εθνοτικής ομάδας ως μειονότητα σε κάθε περίπτωση. Γενικά, μια εθνοτική ομάδα η οποία βρίσκεται σε σύγκρουση με το

[33] Για δείγμα απόφασης βλ. Cyprus v Turkey, App. No. 25781 i 94, European Commission of Human Rights, adopted on 4 June 1999.

ηγεμονικό στοιχείο μπορεί να υιοθετήσει την κατηγορία της μειονότητας (WARDHAUGH, 1987: 46). (σελ.7) Από μια άλλη άποψη, δεν είναι δυνατή η αξιολόγηση μιας εθνοτικής ομάδας, η οποία αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο, ως μειονότητα (CONNOR, 1994: 43). Συνεπώς, το κοινωνικό/ πολιτικό μειονέκτημα και οι κοινές εμπειρίες που υπόκεινται σε μεροληπτικές πολιτικές του ηγεμονικού στοιχείου είναι προσδιοριστικές για τον χαρακτηρισμό των ατόμων τα οποία συνδέονται με κοινά στοιχεία όπως η γλώσσα, η θρησκεία, η κουλτούρα, η ιστορία κτλ. (HUTNIK, 1991: 2l).

Σε αυτό το πλαίσιο, η εθνοτική μειονότητα (ethnic minority) γενικά ορίζεται με την έμφαση στην ταυτότητα και τον τρόπο ζωής στην ίδια περιοχή για πολύ καιρό (GIRASOLI,1995: 102). Μέσα σε αυτόν τον ορισμό είναι δυνατό να συμπεριληφθούν οι μεταναστευτικές ομάδες (immigrant groups)[34] και οι αυτόχθονες λαοί (indigenous people) (REX, 1996: 89). Διότι, το αίσθημα αλληλεγγύης που υπάρχει στις μεταναστευτικές ομάδες μπορεί να προβάλει την έμφαση στην ταυτότητα που αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό της μειονότητας (SİNGH, 1999: 187). Σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να είναι εφικτή η συγκρότηση μιας εθνοτικής μειονότητας από τους αυτόχθονες λαούς[35] που βρίσκονται εγκατεστημένοι για πολύ καιρό σε ένα μέρος (ARSAVA, 1993: 62-64).

Σε αυτό το σημείο, εκείνο που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι η έννοια της εθνοτικής μειονότητας μπορεί να μελετηθεί σε ένα αρκετά ευρύ πλαίσιο. Διότι τα κριτήρια που θα ληφθούν ως βάσεις για τον ορισμό της εθνοτικότητας (ethnicite) και των εθνοτικών ομάδων μπορεί να είναι πολυάριθμα. Επίσης, είναι δυνατός ο ορισμός της εθνικής μειονότητας με τα ίδια κριτήρια. Διότι μια συνείδηση με βάση τη ετερότητα είναι επίμαχο θέμα για τις εθνικές μειονότητες. Ωστόσο, χρειάζεται να ληφθεί υπόψη μια σημαντική διαφορά η οποία διακρίνει τις εθνικές μειονότητες από τις εθνοτικές μειονότητες.

---

[34] Οι επισκέπτες εργαζόμενοι αξιολογούνται στο πλαίσιο του καθεστώτος μεταναστών. Παρ' όλα αυτά, υπογραμμίζεται η ανάγκη να αποκτήσουν δικαιώματα στο πλαίσιο του καθεστώτος των εθνοτικών μειονοτήτων. Βλ. Isabella Pommereau, "World Minorityrights Win in Germany," Chrislian Science Monilor, Vol. 93, Issue 300, 30 January 2002, σ.σ. 8.

[35] Οι αυτόχθονες λαοί ορίζονται ως ομάδες οι οποίες ζουν στο εσωτερικό της χώρας είτε σε ένα τμήμα της, προτού έρθει ο σημερινός κυρίαρχος πληθυσμός. Συνεπώς, έχουν διαφορετικά εθνοτικά χαρακτηριστικά από τον κυρίαρχο πληθυσμό. Παρ' όλα αυτά, η πλειοψηφία των αυτοχθόνων λαών δεν επιθυμεί να χαρακτηρίζεται ως μειονότητα. "Minorities and Indigenous Peoples," http://www.vkliitto.fi/ourcomhr/26ıninor.html (02.03.2002).

Οι εθνικές μειονότητες έχουν «βαθιά ριζωμένες ιστορικές και πολιτισμικές» διαφορές και στηρίζονται «σε μια ισχυρή εδαφική βάση». Έμειναν «στη λανθασμένη πλευρά των συνόρων» λόγω ιστορικών γεγονότων. Επομένως, υπάρχουν τρεις εναλλακτικές λύσεις που μπορούν να προταθούν για τις εθνικές μειονότητες: Η αλλαγή των συνόρων, η μεταναστευτική και η τοπική αυτονομία (WALZER, 1992: 63). Ωστόσο, δεν πρέπει να διαφύγει της προσοχής το ότι αυτές οι εναλλακτικές λύσεις θα μπορέσουν να είναι έγκυρες από άποψη μειονοτήτων που ζουν στην ίδια περιοχή. Όπως τα μέλη μιας εθνικής μειονότητας μπορούν να βρεθούν συγκεντρωμένα σε ένα μέρος, μπορούν να είναι και διασκορπισμένα. Για αυτόν τον λόγο, η ζωή στο ίδιο μέρος δεν αποτελεί οπωσδήποτε κριτήριο που πρέπει να ληφθεί για τον προσδιορισμό της εθνικής μειονότητας. Το σημαντικό είναι η ύπαρξη μιας διαφορετικής εθνικής ταυτότητας.

(σελ.8) Η συσχέτιση της διαφορετικής εθνικής ταυτότητας με ένα υπαρκτό κράτος δεν είναι υποχρεωτική. Διότι, στην κατηγορία της εθνικής μειονότητας είναι εφικτή η αξιολόγηση ακόμα και ομάδων που δεν μπόρεσαν να συγκροτήσουν κανένα έθνος.[36] Αυτή η αξιολόγηση υπογραμμίζει τη βασική διαφορά μεταξύ της εθνικής μειονότητας και της εθνοτικής μειονότητας.

Η έμφαση στην ταυτότητα που προβάλλεται από τις εθνοτικές μειονότητες κερδίζει διάσταση εθνικού χαρακτήρα στη περίπτωση των εθνικών μειονοτήτων (GIRASOLI, 1995: 103). Ως επέκταση αυτού, η ύπαρξη κάποιων πολιτικών αιτημάτων ή σχεδίων μπορεί να γίνει αναπόφευκτη. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικός και ο τρόπος με τον οποίο προσδιορίζει μια ομάδα τον εαυτό της (HECKMAN, 1995: 84). Και αυτό καθιστά απαραίτητη τη συζήτηση του προβλήματος του ποια δικαιώματα θα έχουν οι μειονότητες, δηλαδή οι εθνικές μειονότητες με τρόπο που να ισχύουν για όλες τις μειονότητες που έχουν συμπεριληφθεί από πολλούς διεθνείς οργανισμούς.

[36] Όπως συμβαίνει και στο παράδειγμα των Βάσκων και των Καταλανών. Βλ. Arsava, ό.π., σ.σ. 59. Επίσης, ένα ακόμα παράδειγμα είναι ο προσδιορισμός των Κούρδων ως Κουρδικό έθνος είτε Κουρδική εθνική μειονότητα για τους οποίους τα Ηνωμένα Έθνη επισημαίνουν ότι βρίσκονται υπό την ηγεμονία κρατών τα οποία απορρίπτουν την ύπαρξη Κουρδικού κράτους. Βλ. "The Concept of Minority," United Nations Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protectian of Minarities, Distr. General, E / CN. 4/ sub.2 / 1999/ NGO / 11,28 Iune 1999.

Τα Μειονοτικά δικαιώματα

Η «αρχή της ισότητας» η οποία θεωρείται ως μια από τις θεμελιώδεις αρχές του δημοκρατικού κράτους σημαίνει όλα τα άτομα, ανεξαρτήτως οποιασδήποτε διάκρισης όπως γλώσσα, θρησκεία, φυλή κτλ, λαμβάνουν μεταχείριση ως πολίτες «πρώτης τάξης». Συνεπώς, δύναται να υποστηριχθεί το γεγονός ότι είναι περιττό να συμπεριλαμβάνεται η αντίληψη της μειονότητας μέσα στο μοντέλο ενός δημοκρατικού κράτους (KONGAR, 2002: 1). Ωστόσο, η εγκατάσταση της αληθινής ισότητας μπορεί να είναι εφικτή με την προστασία των διαφορετικών/ διακριτικών ταυτοτήτων των μειονοτήτων. Και αυτό καθιστά υποχρεωτική την αρχή της ισότητας η οποία είναι αναγκαία για μια δημοκρατική κοινωνία και την αρχή της «θετικής διάκρισης» μαζί με την απαγόρευση διακρίσεων. (ÇAVUŞOGLU, 1999: 67).

Σε αυτό το σημείο μπορεί να ειπωθεί ότι ο αρνητικός ή θετικός προσδιορισμός των καθηκόντων του κράτους μπορεί να έχει πολύ διαφορετικά αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, το κράτος, όπως μπορεί να αναγνωρίσει μια πιο ευρεία ελευθερία κινήσεων σε οργανώσεις κοινωνίας πολιτών χωρίς να επέμβει, μπορεί να παράσχει και θετική υποστήριξη. Ακόμα κι αν στις αρχές οι μειονότητες ήταν ελεύθερες αναφορικά με την ενδυνάμωση των δεσμών που τους κράταγαν μαζί, με τον καιρό μπόρεσαν να έρθουν αντιμέτωπες με τον κίνδυνο να χάσουν τις διαφορετικότητες που είχαν αποκτήσει. Η συνεχής σύγκρουση με τις θεμελιώδεις αξίες της κυρίαρχης ομάδας ενισχύει την προστασία της ετερότητας. (σελ.9) Επομένως, η ταυτότητα της μειονότητας πρέπει να προστατευτεί και να υποστηριχτεί από το κράτος.

Σε πολλές από τις συνθήκες που έγιναν για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα μειονοτικά δικαιώματα σχετίζονται με την απαγόρευση των διακρίσεων. Επιπροσθέτως, η έμφαση στη θετική διάκριση στο πλαίσιο των διευθετήσεων που έγιναν ειδικά τα τελευταία χρόνια, με άλλα λόγια η παραχώρηση ειδικών υπηρεσιών και προνομίων στις μειονότητες έχει άμεση σχέση με την κυριαρχία μιας άποψης κατά την οποία τα παραπάνω πηγάζουν από πρακτικές δυσκολίες όπως το δικαίωμα εκπαίδευσης σε μια οποιαδήποτε γλώσσα εκτός της επίσημης γλώσσας (MINORITIES ..., 2002: 1). Δηλαδή, η αρχή της πλειονότητας των φιλελεύθερων δημοκρατιών βάζει σε κίνδυνο τις προτιμήσεις και τις επιθυμίες των μειονοτήτων τις οποίες διαρκώς κάνουν πως δεν βλέπουν. Η αναπόφευκτη σχέση μεταξύ του κράτους και μιας ιδιαίτερης κουλτούρας (για παράδειγμα η επιλογή γλώσσας για τις δημόσιες υπηρεσίες) μπορεί να

αποτελέσει αιτία ώστε να βλάψει την ταυτότητα της μειονότητας και τα δικαιώματα της μειονότητας μπορεί να προβληθούν για την αποκατάσταση των άνισων καταστάσεων (THE CONCEPT. .., 2002: 1). Συνεπώς, η ανησυχία για το αν μια ιδιαίτερη ταυτότητα θα μπορέσει να προστατευτεί μέσα σε μια σύγχρονη φιλελεύθερη δημοκρατία ενέχει σοβαρούς κινδύνους που μπορεί να καταλήξουν σε «διάσπαση» (SPINNER, 1994: 156).

Σε μια άλλη διάσταση του προβλήματος βρίσκεται η ανησυχία για το ότι το αίσθημα της «κοινής πολιτικής ταυτότητας το οποίο κρατάει ενωμένη τη φιλελεύθερη κοινωνία» θα την αποδυναμώσει. Σε περιπτώσεις έμφασης στη ετερότητα της ταυτότητας και πολιτικοποίησης είναι εφικτή η διάλυση της κοινωνικής ολότητας (KYMUCKA, 1998: 265) αλλιώς η προσπάθεια παραχώρησης «ειδικών δικαιωμάτων», χωρίς να χαλάσει τη φιλελεύθερη ισότητα, μπορεί να διαμορφώσει ένα πρόβλημα από το οποίο η απόδραση είναι δύσκολη (SINGH, 1999: 192). Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν πολλές διευθετήσεις διεθνούς επιπέδου οι οποίες αφορούν τα δικαιώματα των μειονοτήτων και το ενδιαφέρον για το θέμα αυξάνεται συνεχώς όλο και περισσότερο. Η προσπάθεια για τη διεθνή κατοχύρωση των μειονοτήτων μπορεί να είναι αιτία έτσι ώστε διαφορετικές κατηγορίες ομάδων να δείξουν ζήλο προκειμένου να μπορέσουν να αναγνωρίσουν το καθεστώς των μειονοτήτων (WHY IS ..., 2002: 1).

Ο Ορισμός της Μειονότητας στις Διεθνείς Διευθετήσεις

Το θέμα των μειονοτήτων σε νομική διευθέτηση διεθνούς επιπέδου προέκυψε με το άρθρο 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών το 1966 (THORNBERRY, 1994: 15). Ωστόσο, είναι δυνατό να πούμε ότι οι διευθετήσεις που αφορούν την ανάγκη προστασίας των μειονοτήτων είναι αρκετά παλιές. Τελικά, οι διευθετήσεις που άρχισαν με τη Συνθήκη της Βεστφαλίας το 1648 εξασφάλισαν σε σημαντικό βαθμό την κατοχύρωσή τους μέχρι τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Το βασικό χαρακτηριστικό των διευθετήσεων που έγιναν μέχρι τα χρόνια του πολέμου είναι το αίτημα προστασίας όσων ανήκουν σε διαφορετική θρησκεία (ARSAVA, 1993: 8). (σελ.10) Ενώ μετά τον πόλεμο, οι μειονότητες μπόρεσαν να κερδίσουν την υπηκοότητα του κράτους στο οποίο ζούσαν, πέτυχαν την ισότητα στα πολιτικά και ατομικά δικαιώματα (ÇELİKEL, 1998: 22) και

κατάφεραν να αποκτήσουν δικαιώματα σε σχέση με την προστασία των διαφορετικοτήτων τους.

Στο πλαίσιο των συνθηκών που δημιουργήθηκαν μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι βασικοί στόχοι ήταν η αποδοχή των ατόμων που είχαν διαφορετικά εθνοτικά χαρακτηριστικά ως μειονότητα, η παρεμπόδιση του να χάσουν τα χαρακτηριστικά τους, ακόμα και η εξασφάλιση της βελτίωσης αυτών των χαρακτηριστικών τους. Ωστόσο, ο ονοματικός προσδιορισμός των μειονοτήτων, των οποίων η ετερότητα τονιζόταν, δεν έλαβε χώρα σε πολλές από τις συνθήκες. Αποτελούν εξαιρέσεις οι προσδιορισμοί των Εβραίων στη συνθήκη που έγινε με την Πολωνία, των Ρουτένων στη συνθήκη που έγινε με την Τσεχοσλοβακία και των Σαξόνων στη συνθήκη που έγινε με τη Ρουμανία. Επίσης, παρ' όλο που στις συνθήκες χρησιμοποιήθηκαν έννοιες εθνοτικών, θρησκευτικών και γλωσσικών μειονοτήτων, η έννοια της εθνικής μειονότητας δεν αναφέρθηκε πουθενά (ARSAVA, 1993: 13). Επομένως, παρ' όλο που θίχτηκαν εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες στην περίοδο μέχρι το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, ο προσδιορισμός της εθνικής μειονότητας δεν είχε οποιοδήποτε σημασιολογικό ισοδύναμο λόγω του ότι δεν χρησιμοποιήθηκε. Ενώ στις διευθετήσεις μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ισχύει μια εντελώς διαφορετική κατάσταση. Στην πηγή του προβλήματος τα Ηνωμένα Έθνη, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και η Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν μια προσέγγιση για το θέμα. Οι διευθετήσεις των εν λόγω φορέων σχετικά με τις μειονότητες και οι προσεγγίσεις τους δεν έχουν την ιδιότητα να διακρίνουν την εθνική μειονότητα από την εθνοτική μειονότητα.

Ο Ορισμός της Μειονότητας στις Διευθετήσεις των Ηνωμένων Εθνών

Στο άρθρο 1 της Συνθήκης του ΟΗΕ στις 26 Ιουνίου 1945 (TBMMİHİK, 2001: 3-30) προβλέπεται «συνεργασία στη προώθηση και ενίσχυση του σεβασμού προς τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες όλων, άνευ διακρίσεως φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας». Όσες αναφορές κι αν υπήρχαν για τις μειονότητες, η ανάγκη προστασίας των διαφορετικών ταυτοτήτων εκφράζονταν εμμέσως με την εφαρμογή της απαγόρευσης των διακρίσεων (ARSAVA, 1993: 83). Με παρόμοιο τρόπο, στο άρθρο 2 της *Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ* στις 10 Δεκεμβρίου 1948 (GÜNDÜZ, 1994: 182-185) γίνεται λόγος για απαγόρευση των διακρίσεων, ενόσω μεταξύ των ειδοποιών

χαρακτηριστικών που διαφέρουν από αυτά της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών συμπεριλαμβάνονται η φυλή και η εθνική καταγωγή. Συνεπώς, και στις δύο διευθετήσεις δεν περιλαμβάνονται αποφάσεις που να αφορούν τις μειονότητες με ξεκάθαρο τρόπο (ARSAVA, 1993: 83-84).

Στη *Σύμβαση για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας* της 9ης Δεκεμβρίου 1948 δεν συμμετέχει η έννοια της μειονότητας. (σελ.11) Ωστόσο, είναι δυνατή η συσχέτιση μεταξύ της έκφρασης που αφορά την απαγόρευση «ενεργειών[37] που εκτελούνται με σκοπό τον μερικό ή ολικό αφανισμό μιας εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας», που υπάγεται στο άρθρο 2 της Σύμβασης, με τις μειονότητες. Παρ' όλα αυτά, η Σύμβαση Γενοκτονίας διαφέρει από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ λόγω του ότι δίνει χώρο μονάχα στα ομαδικά δικαιώματα και προβλέπει το γεγονός του σκόπιμου αφανισμού της ομάδας, δηλαδή προσδιορίζει την πρόθεση του[38]. Αυτή η ετερότητα αποτελεί κρίσιμο θέμα από την άποψη του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ARSAVA, 1993: 85). Σύμφωνα με το άρθρο 27 του Συμφώνου του 1966, «Στα Κράτη όπου υπάρχουν εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, τα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτές δεν μπορούν να στερηθούν του δικαιώματος να έχουν, από κοινού με τα άλλα μέρη της ομάδας τους, τη δική τους πολιτιστική ζωή, να εκδηλώνουν και να ασκούν τη δική τους θρησκεία ή να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα.» (GÜNDÜZ, 1994: 202).

Στο άρθρο 1 της «Διακήρυξης Σχετικά με τα Δικαιώματα των Ατόμων που Ανήκουν σε Εθνικές, Εθνοτικές, Θρησκευτικές είτε Γλωσσικές Μειονότητες» που γνωστοποιήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 1993 αναφέρεται «τα κράτη προστατεύουν την ύπαρξη των μειονοτήτων που είναι στη χώρα τους και την εθνική είτε εθνοτική, θρησκευτική είτε γλωσσική ταυτότητά τους και ενθαρρύνουν τη δημιουργία των

[37] Αυτές οι ενέργειες είναι οι εξής: α) Θανάτωση των μελών της ομάδας, β) Πρόκληση σοβαρής σωματικής ή ψυχικής βλάβης σε μέλη της ομάδας, γ) Σκόπιμη επιβολή συνθηκών ζωής με στόχο το φυσικό αφανισμό, ολικό ή μερικό, μελών της ομάδας, δ) Επιβολή μέτρων που αποσκοπούν στην παρεμπόδιση γεννήσεων εντός της ομάδας, ε) Δια της βίας μεταφορά ανήλικων μελών της ομάδας σε κάποια άλλη. Βλ. Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yayınları, Ankara, 2001, σ.σ. 33-34.

[38] Η Σύμβαση Γενοκτονίας περιέχει αποφάσεις που απαγορεύουν τον αφανισμό μιας θρησκευτικής, φυλετικής, εθνοτικής είτε εθνικής ομάδας και σε αυτό το πλαίσιο καθιστά οπωσδήποτε απαραίτητη την ύπαρξη μιας ξεκάθαρης «πρόθεσης» για τη διάπραξη ενός αδικήματος. Το στοιχείο της «πρόθεσης» βρίσκεται σε πρώτο πλάνο σε όλες τις ακαδημαϊκές μελέτες που έγιναν σχετικά με το θέμα. Για παράδειγμα βλ. (LEMKIN, 1947: 147; RATNER / ABRAMS, 1997: 27; HAWK, 1988: 137; LUBET, 1989: 324).

απαραίτητων συνθηκών για την προώθηση αυτών των ταυτοτήτων» (TBMMİHİK, 2001: 211).

Σύμφωνα με τις βασικές διευθετήσεις που επισημάνθηκαν παραπάνω, τα Ηνωμένα Έθνη στέκονται στον αγώνα κατά της διάκρισης και σε αυτό το πλαίσιο, στην προς όφελος εκμετάλλευση των οργάνων επιβολής του νόμου, της λειτουργίας του μηχανισμού δικαιοσύνης και του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος, στη φυλετική βία, στις αδικίες που υπάρχουν στη δημόσια διοίκηση και την οικονομική ζωή και αιτούνται πληροφορίες από τα κράτη στα οποία υπάρχουν προβλήματα σχετικά με αυτά τα θέματα (UNITED NATIQNS, 2001: 1). Οι μειονότητες οι οποίες αποτελούν το θέμα αυτού του αιτήματος ορίζονται ως κομμάτια ενός έθνους που έχουν ιδιαίτερα πολιτισμικά, γλωσσικά και άλλα χαρακτηριστικά και έχουν διαχωριστεί από ξένα κράτη (UNITED NATIONS, 1999: 1). Έτσι, όλες οι κατηγορίες μειονοτήτων αξιολογούνται στο πλαίσιο της έννοιας της εθνικής μειονότητας.

(σελ.12) ***Ο Ορισμός της Μειονότητας στις Διευθετήσεις του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη***

Στην *Τελική Πράξη του Ελσίνκι* της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, την 1η Αυγούστου 1975 επιδιώκεται από τα μετέχοντα κράτη που φιλοξενούν εθνικές μειονότητες, να σεβαστούν τα ίσα δικαιώματα ενώπιον του νόμου των ατόμων που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες και να δώσουν σε αυτά τα άτομα την ευκαιρία να ωφεληθούν από τις θεμελιώδεις ελευθερίες (TBMMİHİK, 2001: 444). Ωστόσο, δεν βρίσκεται οποιαδήποτε εξήγηση σχετικά με τον ορισμό της έννοιας των εθνικών μειονοτήτων στην Τελική Πράξη. Παρ' όλα αυτά, είναι μια σημαντική διευθέτηση από την άποψη ότι προβάλλονται οι ευοίωνες προσπάθειες των κρατών που φιλοξενούν εθνικές μειονότητες.

Μια ακόμα διευθέτηση η οποία κατέστησε σημαντική την Τελική Πράξη είναι η απόφαση αναφορικά με το Δικαίωμα της «Αυτοδιάθεσης». Σύμφωνα με αυτή, επιδιώκεται από τα συμμετέχοντα κράτη να σεβαστούν τα ίσα δικαιώματα των λαών και το δικαίωμα της «αυτοδιάθεσης».[39] Σε αυτό το πλαίσιο, επισημαίνεται το ότι οι

[39] Μια παρόμοια διευθέτηση υπάρχει στο άρθρο 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ. Σύμφωνα με το άρθρο, «όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης» και «Σύμφωνα με το δικαίωμα αυτό, καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους και εξασφαλίζουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και μορφωτική ανάπτυξή τους.» Βλ. Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri, ό.π., σ.σ. 54.

λαοί έχουν δικαιώματα που προσδιορίζουν ελεύθερα το εσωτερικό ή το εξωτερικό πολιτικό καθεστώς (GÜNDÜZ, 1994: 552). Ωστόσο, υπάρχει μια γενική αντίληψη σχετικά με το ότι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης δεν συμπεριλαμβάνεται στα δικαιώματα των μειονοτήτων, λόγω του ότι αυτό το δικαίωμα είναι αναγνωρισμένο στους λαούς και ότι στον ορισμό της έννοιας «λαός» δεν έχει υπάρξει κάποια γενικώς αποδεκτή άποψη. Επίσης, το γεγονός ότι στα διεθνή έγγραφα το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης δεν συντάσσεται στα ίδια άρθρα με τα μειονοτικά δικαιώματα ενισχύει αυτή την άποψη (ÇAVUŞOGLU, 1999: 47). Επιπλέον, σύμφωνα με τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, η μη αυτοδιάθεση μπορεί να καταλήξει και σε διχοτόμηση και αυτή η κατάσταση σημαίνει παραβίαση του σεβασμού της εδαφικής ακεραιότητας των χωρών.[40] Επιπλέον, και η εσωτερική διάσταση εν λόγω δικαιώματος φέρει παρόμοιους κινδύνους. Διότι, η αναγνώριση του δικαιώματος επιλογής επιθυμητού τρόπου διακυβέρνησης ενός λαού, χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε εξωτερική πίεση (PAZARCI, 1996: 8), μπορεί να ανοίξει τον δρόμο για τα αιτήματα αυτονομίας. Ως εκ τούτου, προβάλλεται το γεγονός ότι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης θα μπορέσει να χρησιμοποιηθεί από τους λαούς που ζουν υπό αποικιακή διοίκηση, βρέθηκαν υπό την κατοχή ενός κράτους μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, υπάγονται σε μια ομοσπονδιακή δομή και αιτούνται το δικαίωμα του συνταγματικού διαχωρισμού (ÇAVUŞOGLU, 1999: 46). Για αυτόν τον λόγο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των μειονοτήτων δεν υπάρχει.

(σελ.13) Στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ τα δικαιώματα των μειονοτήτων ρυθμίστηκαν με τον πιο ευρύ τρόπο στο *Έγγραφο της Κοπεγχάγης* τον Ιούνιο του 1990. Το τμήμα του εγγράφου που σχετίζεται με τις μειονότητες αποτελείται από 11 άρθρα και προβλέπει πολλές νέες ρυθμίσεις. Μια από αυτές τις μεταρρυθμίσεις, όπως επισημαίνεται και στο άρθρο 32 αναφέρει «το να είσαι μέλος σε μια εθνική μειονότητα αποτελεί ζήτημα προσωπικής επιλογής και κανένα μειονέκτημα δεν μπορεί να προκύψει από την άσκηση μιας τέτοιας επιλογής.» (ARSAYA, 1993: 96). Αυτό το άρθρο θεωρείται ως μια ατομική προτίμηση της επιθυμίας ή μη επιθυμίας ενός ατόμου να ενταχθεί στη μειονότητα ή την πλειονότητα, δηλαδή με άλλα λόγια να αφομοιωθεί. Εάν ένα άτομο ασκήσει την προτίμησή του ως προς το να ανήκει σε μια εθνική μειονότητα, μπορεί να κατέχει τα δικαιώματα τα οποία εκφράζονται στα ακόλουθα άρθρα του Εγγράφου.

[40] Συζήτηση μεταξύ των Cengiz Aktar και Max Van Der Stoel που βρισκόταν σε καθήκον Ύπατου Αρμοστή για τις Διεθνείς Μειονότητες στον ΟΑΣΕ, Milliyet, 20 Kasım 1999.

Η σύσταση αυτόνομων διοικήσεων για τις εθνικές μειονότητες θεωρείται ως μια από τις πιο σημαντικές αποφάσεις του Έγγραφου της Κοπεγχάγης. Διότι, σε προχωρημένο στάδιο αυτού του δικαιώματος που μπορεί να συμπέσει και με τα πιθανά πολιτικά αιτήματα των εθνικών μειονοτήτων, η διαδικασία εθνο-κρατικοποίησης μπορεί να γίνει αναπόφευκτη. Για αυτόν τον λόγο, στο Έγγραφο προβάλλονται οι ανάγκες της εσωτερικής πολιτικής του σχετιζόμενου κράτους.

Στον *Χάρτη των Παρισίων Για Μια Νέα Ευρώπη* (21 Νοεμβρίου 1990) που υπογράφηκε λίγο μετά, οι εθνικές μειονότητες θεωρούνται ως πολιτιστικές αξίες οι οποίες έχουν πλούσια συμβολή στη ζωή των κοινωνιών και για αυτό τον λόγο είναι απαραίτητες προκειμένου να καταβληθεί προσπάθεια με σκοπό την «καλυτέρευση» των συνθηκών τους. Και αυτή η «καλυτέρευση» μπορεί να θεωρηθεί εφικτή με τη δυνατότητα επίλυσης των «προβλημάτων που σχετίζονται με τις εθνικές μειονότητες με ικανοποιητικό τρόπο σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο» (HAK, 1993: 112).

Στην αναφορά η οποία παρουσιάστηκε ως αποτέλεσμα της διάσκεψης που έγινε στη Γενεύη τον Ιούλιο του 1991 με την πρόβλεψη του Χάρτη των Παρισίων, εκτός από την ανάγκη ενός δημοκρατικού πλαισίου στη λύση των προβλημάτων των εθνικών μειονοτήτων, τονίστηκε κατά συνέπεια η σημασία διοικήσεων που βασίζονται στην ανεξάρτητη δικαστική εξουσία και το κράτος δικαίου. Επιπλέον, η υπάρχουσα έκφραση ότι «όλες οι εθνοτικές, πολιτισμικές, γλωσσικές και θρησκευτικές διαφορές δεν θα ανοίξουν τον δρόμο στην αναγκαστική δημιουργία εθνικών μειονοτήτων» (GÜNDÜZ, 1994: 589-595) καθιστά ενδιαφέρουσα την αναφορά. Τα απαραίτητα κριτήρια προκειμένου τα προαναφερθέντα είδη διαφορών να αξιολογηθούν στο πλαίσιο της κατηγορίας εθνικής μειονότητας δεν είναι σαφή. Από μια άλλη άποψη, το θέμα του ότι ένας τέτοιος προσδιορισμός θα συνδέεται με το σχετιζόμενο κράτος, δηλαδή όπως επισημάνθηκε στο Έγγραφο της Κοπεγχάγης με τις ατομικές προτιμήσεις δεν είναι ξεκάθαρο. Επίσης, στο Έγγραφο προβλέπεται η μετάβαση των εθνοτικών, πολιτισμικών, γλωσσικών και θρησκευτικών διαφορών μόνο προς το καθεστώς των εθνικών μειονοτήτων και υπογραμμίζεται ότι αυτού του είδους οι διαφορετικότητες θα μπορέσουν να αποτελέσουν μια κατηγορία εθνοτικής μειονότητας. (σελ.14) Συνεπώς, η κατηγορία των εθνικών μειονοτήτων

παρουσιάζεται ως μια μοναδική επιλογή. Σε όλες τις ρυθμίσεις[41] που έγιναν στη δομή του ΟΑΣΕ, οι μειονότητες χαρακτηρίζονται ως εθνικές μειονότητες. Ακόμα και το όνομα της μονάδας του ΟΑΣΕ που σχετίζεται με τα προβλήματα μειονότητας είναι Ύπατη Αρμοστεία Εθνικών Μειονοτήτων.

Η Άποψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Μειονότητες

Η έννοια των δικαιωμάτων μειονότητας δεν κατέχει ιδιαίτερη θέση στο δίκαιο της Ε.Ε.. Η βασική αιτία αυτού είναι ότι μερικά κράτη μέλη προβάλλουν την ολότητα της χώρας. Επομένως, η εθνική ενότητα είναι αυτή που υπογραμμίζεται περισσότερο από τις ειδικές διευθετήσεις μειονοτήτων. Εκτός από αυτό, σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες, η συνεργασία των κρατών μελών στο θέμα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μερικά μειονοτικά δικαιώματα δεν απορρίπτονται. Για παράδειγμα, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ προβλέπεται ο αγώνας κατά των εθνοτικών και φυλετικών διακρίσεων και η υποστήριξη των πολιτιστικών ποικιλιών. Επιπλέον, με τη Συνθήκη γίνονται αποδεκτές οι ρυθμίσεις του ΟΑΣΕ και η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες. Ωστόσο αυτή η αποδοχή πολύ περισσότερο παρουσιάζεται ως ένα κομμάτι της πολιτικής υποστήριξης της σταθερότητας ειδικά σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και συνέχισης της δημοκρατικής εξέλιξης στις καινούριες δημοκρατίες και τις χώρες μετάβασης (HUMAN ..., 2002: 1).

Παρ' όλο που η Ε.Ε. δεν έχει μια νομική διευθέτηση που να είναι ξεκάθαρα προσδιορισμένη στο θέμα των δικαιωμάτων μειονοτήτων, βασίζεται σε μερικά δελτία και αναφορές. Για παράδειγμα, στο δελτίο που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, υπογραμμίζεται η αναγνώριση της σημασίας των δικαιωμάτων των εθνοτικών και των εθνικών μειονοτήτων και η κατοχύρωσή τους (İZMİR BAROSU, 2002: 1).

Το σημείο που τράβηξε την προσοχή στο δελτίο είναι η διάκριση που κάνει η Ε.Ε. μεταξύ των εθνοτικών και τα εθνικών δικαιωμάτων. Όσο κι αν δεν δίνεται έμφαση στα βασικά κριτήρια αυτής της διάκρισης, σε μερικές αναφορές γίνεται ονομαστική

[41] Το Έγγραφο της Μόσχας του 1991, το Έγγραφο του Ελσίνκι του 1992 και η Χάρτα της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας βασίζονται εξ' ολοκλήρου στο Έγγραφο της Κοπεγχάγης. Για τις προαναφερθείσες ρυθμίσεις βλ. Uluslararası ..., ό.π., σ.σ. 466; ARSAVA, 1993: 103.

ταξινόμηση. Η αναφορά που έχει ετοιμαστεί για την Αλβανία αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα. Στην αναφορά οι πολίτες με Ρωμαίικη ή Σλαβομακεδονική καταγωγή χαρακτηρίζονται ως εθνικές μειονότητες, ενώ οι πολίτες με Μαυροβούνια και Βλάχικη καταγωγή ως εθνοτικές μειονότητες (CEC, 2001: 1).

Τα Αποτελέσματα της Ασάφειας στον Ορισμό της Μειονότητας

Δεν είναι εφικτό να πούμε ότι από άποψη διεθνούς δικαίου οι ορισμοί της εθνοτικής μειονότητας και της εθνικής μειονότητας έχουν γίνει. Επιπροσθέτως, οι μειονότητες χαρακτηρίζονται μονάχα ως εθνικές μειονότητες τις περισσότερες φορές στα διεθνή έγγραφα. (σελ.15) Ακόμα και το γεγονός ότι στις διεθνείς συμβάσεις υπογραμμίζεται η διαφορά μεταξύ εθνοτικής μειονότητας και εθνικής μειονότητας δεν είναι αρκετό για να λυθεί το πρόβλημα, διότι αυτή η διαφορά όχι μόνο δεν εκφράζεται ξεκάθαρα, αλλά δεν υπάρχει και νομική αναγνώριση. Συνεπώς, ένας από τους βασικούς λόγους που πολλά κράτη δεν αποδέχονται την έννοια της εθνικής μειονότητας είναι αυτή η ασάφεια. Και ένας άλλος λόγος είναι η ανησυχία ότι θα χαλάσει η εθνική ενότητα (KARASIMEONOV, 2002: 1).

Αυτή η ανησυχία αποτελεί επίμαχο θέμα για πολλά κράτη. Η Γαλλία δεν επιτρέπει την ένταξη της έννοιας της μειονότητας στους νόμους της χώρας με τη σκέψη ότι θα έρθει σε αντίθεση με την αρχή της αδιαιρετότητας του έθνους. Στην Ελλάδα οι Σλαβομακεδόνες και οι Τούρκοι χαρακτηρίζονται ως θρησκευτικές μειονότητες, στα Σκόπια οι Βούλγαροι και οι Βόσνιοι ως εθνοτικές μειονότητες, στη Βουλγαρία δεν παραχωρούνται δικαιώματα στους Σλαβομακεδόνες παρ' όλο που θεωρούνται μειονότητα, στην Αλβανία τα μειονοτικά δικαιώματα των Ελλήνων και των Σλαβομακεδόνων εφαρμόζονται μονάχα στις νότιες περιοχές (STATEMENT ...,2002: 1).

Τα κράτη θέτουν κάποιες επιφυλάξεις ως προς τις συνθήκες στις οποίες συμμετέχουν. Για παράδειγμα, Η Αγγλία και η Τουρκία έβγαλαν αποφάσεις σχετικά με το ότι το πεδίο προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας Εθνικών Μειονοτήτων του ΟΑΣΕ δεν πρέπει να εισβάλει στη σχέση με έναν οργανισμό ή άτομο είτε να εθελοτυφλεί στη βία. Η βασική αιτία αυτού είναι να εμποδίσουν τη Βόρεια Ιρλανδία και τους Κούρδους να αποτελέσουν πρόβλημα (HEINTZE, 2000: 387).

Επισημαίνεται ότι παρόμοιες προσεγγίσεις ισχύουν σε αρκετές χώρες. Παρ' όλο που υπάρχει μια συγκεκριμένη συμβατικότητα στη θεωρία από άποψη ορισμού της έννοιας της μειονότητας και είδους μειονότητας, το γεγονός ότι στο διεθνές δίκαιο το θέμα είναι ακόμα πιο περίπλοκο δικαιώνει τους ενδοιασμούς των κρατών στον τρόπο με τον οποίο βλέπουν τις μειονότητες, μαζί με το άγχος για την εθνική ενότητα.

Βιβλιογραφία

"A Counter Report by the Human Rights Association of Korean Residents in Japan" (2002), http:/ /www.korea-np.co.jp/pk/069TH_issue/98111108.htm.

"Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious or Linguistic Minorities" (2001), http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/d minori.htm.

"Human Rights and the External Relations of the European Community: An Analysis of Droctine and Practice" (2OO2), http://www .ejil. org/journal/Vol9 / No3/ art2-03. html.

"Minorities and Indigenous People" (2002), http://www.ykliitto.fi/ourcomhr/26minor.html.

"Statement at the OSCE on Unrecognized Minorities in Albania, Bulgaria, France, Greece; Macedonia, Slovenia and Turkey (24 October 2000)" (2002), http:/ /lists.partners-intl.net.

"The Concept of Minority Rights" (2002), http://unimondo.org

"Why is it Important Whether or not a Group is Defined as a Minority According to International Law?" (2OO2), http://terralingua.org/Questions/Qwhylmportant.html.

(CEC) Commission of the European Communities (2001), "Report from the Commission to the Council," (Brussels).

(HAK) Harp Akademileri Komutanlığı (1993), Avrupa'mn Yeni Kimliği (istanbul: Harp Akademileri Komutanlığı).

(TBMMiHiK) Türkiye Büyük Millet Meclisi insan Haklarını inceleme Komisyonu (2001), Uluslararası Temeıinsan Hakları Belgeleri (Ankara).

ALSAN, Zeki Mesud (1947), Devletler Hukuku (Ankara: Siyasal Bilgiler Okulu Yayını).

ARSAVA, Ayşe Füsun (1993), Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarımn Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi ışığında Incelenmesi (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları).

AYDIN, Suavi (1995), "Etnik Bir Ad Olarak Türk Kavramının Sınırları ve Genişletitmesi Üzerine," Birikim, 1995/71 - 72: 50-64.

BiLGiN, Nuri (1994), Kimlik Sorunu (izmir: Ege Yayıncılık).

CONNOR, Walker (1994), "A Nation is aNation, is a State, is an Ethnic Group, is a ... ," John HUTCHINSON, John i SMITH, Anthony D. (eds.), Nationalism (Oxford: Oxford University Press): 37-46.

Cyprus v Turkey (1999), App. No. 25781 i 94, European Commission of Human Rights.

ÇAVUŞOGLU, Naz (1999), Uluslararası Insan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları (istanbul: Bilim Yayınları).

çEliKEL, Aysel (1998), Yabancılar Hukuku (istanbul: Beta Yayınları, 8. Baskı).

Foreign Affairs (2002), "Roma Rights, Roma Wrongs," 81/2: 1.

GlRASOLl, Nicola (1995), National Minorities: Who Are They? (Budapest: Akademiai Kiado).

GÜLER, Ali (2002), "Lozan'da Azınlıklar ile ilgili Oluşturulan Statü ve Bunun Türkiye'nin Milli Birlik ve Bütünlüğü Açısından Önemi," http://www.eurasianet.org.

GÜNDÜZ, Aslan (1994), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler (istanbul: Beta Yayınları, 2.baskı).

HAWK, David (1988), 'The Cambodian Genocide," CHARNY, Israel W. (ed.), Genoeide a Critical Bibliographic Review (London: Mansell Publishing Ltd.): 137-154.

HECKMAN, Lale Yalçın (1995), "Ulus, Millet, Azınlık, Etnik Grup ve Kültür Kavramları Üzerine," Birikim, 1995/71-72: 81-85.

HEINTZE, Hans - Joachim (2000), "Minority lssues in Western Europe and the OSCE High Commissioner on National Minorities," International Journal on Minority and Group Rights, 200017: 381-392.

HENRARD, Kristin (2000), " Education and Multiculturalism: the Contribution of Minority Rights," International Journal on Minority and Group Rights, 2000/7: 393.410.

http://www.izmirbarosu.org.tr/ihm/avrupabirliğ_bulten1.htm (07.03.2002).

HUTNIK, Nimmi (1991), Ethnic Minority Identity (Oxford: Clarendon Press).

KAMPELMAN, Max M. (1990), "The Miner's Canary and Minority rights," World Affairs, 153/1 :1.

KARASIMEONOV, Georgi (2002), 'The Constitutional Rights of Minorities in Bulgaria," *http://www.cecl.gr.*

KONGAR, Emre (2002), "Gerçek Demokrasilerde Azınlıklar Olmaz, Olamaz," http://kongar.arg/aydinlanma/2000/aydin218. php.

KYMLlCKA, Willy (1998), Çokkültürlü Yurttaşlık (istanbul: Ayrıntı Yayınları) (Çev.: Abdullah Yılmaz).

LEMKIN, Raphael (1947), "Genocide as a Crime Under International Law," The American Journal of International Law, 1947/41: 145-151.

LUBET, Steven (1989), "Prospects for Implementation of the Genocide Convention Under United States Law," ASIL Proceedings: 323-326.

Milliyet, 20 Kasım 1999.

ORAN, Baskın (1991), Türk. Yunan Ilişkilerinde Batı Trakya Sorunu (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2.Baskı).

PAZARCI, Hüseyin (1996), Uluslararası Hukuk Dersleri 1/. Kitap (Ankara: Turhan Kitabevi).

POMMEREAU, Isabella (2002), "World Minority rights Win in Germany," Christian Science Monitor, 93/300: 8.

POTlER, Tim (2001), "Regionally non . Dominant Titular Peoples: the Next Phase in Minority Rights?," Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe: 1.14.

RATNER, S.R. / ABRAMS, J. S. (1997), Accountability for Human Rights Atrocities in International Law Beyond the Nuremberg Legacy (Oxford: Clarendon Press).

REX, John (1996), Ethnic Minorities in the Modern Nation State (London: MacMillan Press Ltd.).

SCHNAPPER, Dominique (1995), Yurttaşlar Cemaati (Istanbul: Kesit Yayıncılık) (Çev.: Özlem Okur).

SIMPSON, Fiona (2000), "Developing Support Structures for Ethnic Minorities in Slovakia," Geojournal, 2000/50: 127-130.

SINGH, Basil R. (1999), "Responses of Liberal Democratic Societies to Claims from Ethnic Minorities to Community Rights," Educational Studies, 25/2: 187-192.

SPINNER, Jeff (1994), The Boundaries of Citizenship (Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press).

STEWART, Tim (2002), "What's a Minority?," http://www.sccs.swarthmore.edu

TENDRE, G. K. Le (2000), 'The Problem of Minority Education in an International Perpective," International Journal of Educational Research, 2000/33: 577.583.

THORNBERY, Patrick (1994), "International and European Standarts on Minority Rights" MIALL, H. (ed.), Minority Rights in Europe Royal Institute of International Affairs (London: Pinter Publishers): 14-21.

TONlATTI, Roberto (1995), "Minorities and Protected Minorities: Constitutional Models Compared"

DUNNE, Michael / BONAZZI, Tiziano (eds.), Citizenship and Rights in Multicultural Societies (Keele: Keele University Press): 195.217.

United Nations (1996), "Concluding Observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Hungary," Distr. General, CERO / C / 304 / Add. 4.

United Nations (1999), 'The Concept of Minority," United Nations Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, Distr. General, E / CN. 4 / sub.2 / 1999 / NGO / 11.

United Nations (2001), "List of Issues to be Taken Up in Connection with the Consideration of the Fourth Periodic Report of Hungary," Distr. General, CCPR / C / 73 / L / HUN.

ÜSTEL, Füsun (1999), Yurttaşlık ve Demokrasi (Ankara: Dost Yayınları).

WALZER, Michael (1992), "Yeni Kabile Varlığı," Birikim, 1992145.46: 60.66.

WARDHAUGH, Ronald (1987), Languages in Competition . Dominance, Diversity and Decline (Oxford . London: Basil Blackwell).

\

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Η μετάφραση αποτελεί μετάβαση από το αρχικό κείμενο (κείμενο-στόχος) στο άλλο κείμενο (κείμενο-πηγή). Πιο συγκεκριμένα, *«είναι μια μετάβαση από μακροδομή σε μικροδομή κι όχι απλώς απόδοση μεμονομένων λέξεων ή φράσεων, αφού κάθε μεταφραζόμενη λέξη είναι λέξη ή φράση «εν κειμένω», λέξη ή φράση ενός ευρύτερου συνόλου , του μεταφραζόμενου κειμένου , στην υπηρεσία του οποίου νοείται και υπάρχει κάθε μικροδομή».* (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 13). Συνεπώς, κατά τη μετάφραση ανάμεσα σε δύο γλώσσες ο μεταφραστής μετατρέπει κείμενο-πηγή το οποίο είναι γραμμένο σε μια φυσική γλώσσα στο κείμενο-στόχος που είναι γραμμένο σε μια άλλη φυσική γλώσσα (Munday 2002, 24). Μεταφέρεται, δηλαδή, η σημασία και η μορφή του μηνύματος που θέλουμε να μεταδώσουμε. Η μετάφραση, επίσης, μπορεί να οριστεί ως ένα κείμενο (μετάφρασμα) σε μια γλώσσα που αντιπροσωπεύει ένα κείμενο σε άλλη γλώσσα. Ο όρος της μετάφρασης αναφέρεται, τέλος, στην πράξη παραγωγής ενός τέτοιου κειμένου (Palumbo 2009, 122).

Η μελέτη της ιστορίας της μετάφρασης υπενθυμίζει ότι η μετάφραση αποτελεί μια ανθρώπινη διαδικασία που συνεχίζει να υπάρχει από τότε που η γλώσσα άρχισε να εξελίσσεται (Kuhiwczak & Littau 2007, 64), δηλαδή από τότε που ξεκίνησε να αναπτύσσεται ένας κώδικας σημείων χάρη στα οποία μπορεί να επιτευχθεί η επικοινωνία μεταξύ μελών μιας γλωσσικής κοινότητας (Μπαμπινιώτης 1998, 30) και μπορεί να επηρεαστεί από εξωτερικούς παράγοντες τόσο απρόβλεπτους όσο και ανεξέλεγκτους. Μας δείχνει ότι οι αρχές της μετάφρασης δεν μπορούν πάντοτε να οριστούν και να τηρηθούν όπως οι επιστημονικές φόρμουλες, ενώ μερικές φορές είναι τόσο ευέλικτες και ασταθείς όπως και η ίδια η γλώσσα. Η τοποθέτηση μεταφρασμένων κειμένων στο ιστορικό τους πλαίσιο συμβάλλει στον καθορισμό και την κατανόηση των πολιτικών που εφήρμοζαν οι μεταφραστές του παρελθόντος και έτσι δίνει τουλάχιστον ένα σημείο εκκίνησης για την ανάπτυξη στρατηγικών. Εξετάζοντας την ιστορία της μετάφρασης, η θεωρία δίνει βάσεις για σύγκριση και καταδεικνύει αν οι μεταφραστές προχωρούν ή απλώς επαναλαμβάνουν τα ίδια λάθη. Βοηθά επίσης να εκτιμήσει εάν οι σύγχρονοι θεωρητικοί λένε κάτι νέο ή απλώς επαναλαμβάνουν τις ίδιες ιδέες σε διαφορετική γλώσσα (Kuhiwczak & Littau 2007, 64).

Κατά τη διάρκεια των αιώνων, όμως, ο Δυτικός θεωρητικός προβληματισμός σχετικά με τη μετάφραση προσπάθησε να διαπιστώσει αν και σε ποιο βαθμό η έννοια ενός κειμένου σε μια γλώσσα μπορεί να μεταφερθεί σε ένα κείμενο μιας άλλης γλώσσας. Οι απόψεις κυμαίνονται μεταξύ των θέσεων που υποστηρίζουν ότι ένα τέτοιο έργο είναι αδύνατο και εκείνων που, παρ' ότι κρίνουν ότι ένα κείμενο που μεταφράζεται σε μια δεδομένη γλώσσα δεν μπορεί να είναι ίδιο με το πρωτότυπο, αναγνωρίζουν ως δυνατή τη διαδικασία της μετάφρασης. Διάφορες μέθοδοι μετάφρασης έχουν προταθεί. Κάποιες από αυτές τις μεθόδους τονίζουν την υπάρχουσα ανάγκη ώστε το μετάφρασμα να είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά στο πρωτότυπο κείμενο ή/ και την αναγκαιότητα προσκόλλησης σε συγκεκριμένα μοντέλα μετάφρασης. Γενικά, η παραδοσιακή συζήτηση για τη μεταφραστικότητα μπορεί να θεωρηθεί ως αντίδραση στις πρώιμες Πλατωνικές ιδέες σχετικά με τη δυνατότητα μεταφοράς νοήματος σε όλες τις γλώσσες, αφήνοντάς το αμετάβλητο. Στη σύγχρονη έρευνα ξεκινώντας σχεδόν από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η δυνατότητα μετάφρασης τείνει να θεωρείται δεδομένη και ο θεωρητικός προβληματισμός αφορά κυρίως τη φύση της σχέσης μεταξύ μεταφράσματος και πρωτοτύπου καθώς και τη λειτουργία των μεταφράσεων. Οι γλωσσικές προσεγγίσεις τείνουν να εξισώσουν τη μετάφραση με μια πράξη αποκωδικοποίησης και επανασύνδεσης. Άλλες σύγχρονες προσεγγίσεις θεωρούν τη μετάφραση ως ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζεται από μεταβλητότητα και τη συζητούν με πιο λειτουργικούς όρους. Με άλλα λόγια, ενδιαφέρονται για το τι κάνει η μετάφραση (κυρίως στη κουλτούρα στόχο) και όχι για το τι είναι (Palumbo 2009, 123). Με άλλα λόγια, η μεταφρασεολογία αναπτύχθηκε πολύ τα τελευταία χρόνια και έδωσε πληθώρα θεωριών και προτύπων μεταφραστικής διαδικασίας (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 306). Παράδειγμα αυτής της ραγδαίας ανάπτυξης αποτελούν τα εξειδικευμένα προγράμματα σπουδών για τη μετάφραση σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο (Munday 2002, 25).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, ο μεταφραστής πρέπει να είναι σε θέση να ερμηνεύει και να εκφράζει εκ νέου ένα μήνυμα, δεξιότητες τις οποίες καλείται να αναπτύξει χάρη στις γλωσσικές και τις εγκυκλοπαιδικές του γνώσεις (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 310). Για αυτόν τον λόγο, σχολές κατάρτισης επαγγελματιών μεταφραστών σε παγκόσμιο επίπεδο εστιάζουν τόσο στο επίπεδο γλωσσομάθειας όσο και στις γνωσιακές δεξιότητες των φοιτητών τους (Πολίτης 2012, 77).

Σύμφωνα με τις Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη (2010, 282), η μετάφραση συνιστά μια γλωσσολογική διεργασία καθώς αποτελεί δημιούργημα του μεταφραστή έπειτα από πληθώρα γλωσσολογικών αναλύσεων και διεργασιών. Υπάρχουν πέντε γλωσσολογικά επίπεδα μετάφρασης στη βάση των οποίων γίνονται οι εν λόγω αναλύσεις και διεργασίες. Αυτά είναι το μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο, το επίπεδο συνθεματικής, το λεξιλογικό και σημασιολογικό επίπεδο, το υφολογικό επίπεδο και το πραγματολογικό επίπεδο. Επιπλέον, φέρει σε επαφή διαφορετικές γλώσσες και αποτελεί ένα φαινόμενο διγλωσσίας (Mounin 2002, 12). Η εξαιρετική μετάφραση είναι μια δημιουργική τέχνη που όχι μόνο αναπαράγει αλλά και μεταμορφώνει, γιατί βασικός στόχος της αποτελεί η αλήθεια του λόγου και της αναπαράστασης στο προσδιοριστικό και συσχετιστικό νόημα (Γούτσος 2005, 54)

Η αντίθεση μεταξύ «κατά λέξης» (πιστή) και «κατά νόημα» (ελεύθερη) μετάφρασης ανάγεται στον Κικέρωνα και στον Άγ. Ιερώνυμο (Munday 2002, 45). Λέγεται πως μια μετάφραση πρέπει να είναι είτε πιστή είτε όμορφη. Αυτό είναι το ζήτημα των «belles infidèles». Επομένως, ο μεταφραστής, σύμφωνα με Schleiermacher, καλείται να φέρει τον συγγραφέα του κειμένου-πηγή κοντά στον αναγνώστη του κειμένου-στόχου έτσι ώστε ο δεύτερος να κατανοήσει πλήρως τον συγγραφέα και να του δημιουργηθεί η ίδια αίσθηση που είχε ο μεταφραστής ενώ διάβαζε το πρωτότυπο κείμενο (διεθνοποίηση). Αρκετοί γλωσσολόγοι όπως οι Ortega y Gasset και Benjamin, υποστηρίζουν αυτή την προσέγγιση Στον αντίποδα δε, ο Willamovitz, θέτει το θέμα του ποιού, του είδους καθώς και των ενδιαφερόντων του κοινού ενώ σοβαρό ερώτημα για τον ίδιο αποτελεί το αν ο μεταφραστής μεταφράζει για μια μικρή ελίτ αναγνωστών ή για το ευρύ κοινό. Για τον Willamovitz, επίσης, είναι πολύ σημαντική η ανάγκη της ύπαρξης φιλολογικής ανάλυσης προκειμένου να επιτευχθεί μια καλή μετάφραση (πολιτογράφηση). Υπάρχει, τέλος, και η θεωρία που υποστηρίζει τον συγκερασμό των αντιθέσεων του Schleiermacher. Εν προκειμένω, ο Rosenzweig υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα του προβλήματος θέτοντας το ερώτημα του σε ποια σημεία της μετάφρασης, πρέπει ο μεταφραστής να δώσει προβάδισμα στον αναγνώστη πλησιάζοντάς τον στο κείμενο-πηγή (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 35-37).

Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, κλήθηκα να αντιμετωπίσω ποικίλα ζητήματα κατά τη διαδικασία της μετάφρασης προκειμένου να επιτευχθεί ο επικοινωνιακός σκοπός. Ο επικοινωνιακός σκοπός συνίσταται σε μια

γλωσσική πράξη σε ένα συγκεκριμένο γλωσσικό σύστημα, η οποία μπορεί μεθοδολογικά να προσδιοριστεί αντικειμενικά και με σαφήνεια διαμορφώνοντας τη λειτουργικότητα του όποιου εκφωνήματος (Μπατσαλιά 2001-2003, 511, 523). Επομένως, «*ο επικοινωνιακός σκοπός και η λειτουργικότητα του κειμένου, το οποίο συνιστά εκφορά γλωσσικής πράξης, αναδεικνύει την μεταφραστική διαδικασία ως αντικατοπτρισμό του πρωτότυπου επικοινωνιακού σκοπού, ο οποίος συντελείται σε μορφοσυντακτικό, λεξιλογικό, σημασιολογικό, πραγματολογικό και υφολογικό επίπεδο*» (Μπατσαλιά 2001-2003, 524). Τα εν λόγω επίπεδα αναλύονται παρακάτω.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2002, 1122), Μορφολογία είναι η επιστημονική μελέτη των μορφημάτων και πιο συγκεκριμένα το τμήμα της γραμματικής ανάλυσης της γλώσσας που εξετάζει τον σχηματισμό των λέξεων και κυρίως τις γραμματικές κατηγορίες της κλίσης καθώς και της παραγωγής και της σύνθεσης. Δηλαδή, το αντικείμενο της μορφολογίας είναι η δομή των λέξεων και οι τρόποι με τους οποίους αυτή η δομή αντανακλάται στις σχέσεις τους με τις άλλες λέξεις- σχέσεις που υπάρχουν τόσο σε μεγαλύτερες κατασκευές όπως οι προτάσεις όσο και στο πλαίσιο του συνολικού λεξιλογίου μιας γλώσσας (Anderson 1992, 7). Αυτό σημαίνει πως στη μορφολογία εξετάζονται και παρουσιάζονται οι μη λειτουργικοί και επιβαλλόμενοι από τη παράδοση περιορισμοί και οι δυσχέρειες με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η επικοινωνία (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 130). Ένα παράδειγμα της μορφολογίας αποτελεί η λέξη *wahi* των Ινδιάνων Λακότα, που σημαίνει *φθάνω*. Απλά κοιτάζοντας τη συγκεκριμένη λέξη, δεν μπορούμε να καθορίσουμε αν αποτελεί μια απλή ή πιο σύνθετη μορφή. Αν, όμως, τη συγκρίνουμε με τη λέξη *yahi*, που σημαίνει *φθάνεις* θα δούμε πως παρουσιάζει ομοιότητες. Επομένως, είναι σαφές το γεγονός ότι αυτές οι λέξεις αποτελούνται από μικρότερα μορφήματα, αν και δεν είναι δυνατό να ξέρουμε από ποια συγκεκριμένα στοιχεία, καθώς υπάρχουν τουλάχιστον τρεις τρόποι να τα χωρίσουμε, λόγου χάρη το ρήμα *φθάνω* είναι *–i, hi ή ahi* (Van Valin JR 2004, 13);

Η Σύνταξη αρχίζει να υφίσταται από τη στιγμή που συνεμφανίζονται δύο μονάδες στον λόγο. Αποτελεί ένα πρόγραμμα που επιτρέπει τον καθορισμό των σχέσεων μεταξύ των σημασιολογικών μονάδων έτσι ώστε το μήνυμα να αντιστοιχεί στην εμπειρία που θέλουμε να μεταδώσουμε (Κλαίρης 2007, 78,79). Η εμπειρία αυτή δεν ανήκει στην πραγματικότητα του μεταφραστή αλλά ενός άλλου ομιλητή ο οποίος έδρασε ως ανωτέρω για να τη μεταδώσει στους ομόγλωσσούς του. Επομένως, η σύνταξη συμβάλλει στην ανασύσταση της εμπειρίας (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 130). Επιπλέον, στοχεύει στη μελέτη των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των σημασιολογικών μονάδων μέσα στο λόγο (Κλαίρης 2007, 78). Οι μονάδες αυτές αποτελούν φορείς έννοιας (Φιλιππάκη- Warburton 1992, 74) και ο σκοπός των σχέσεών τους συνίσταται στη διαμόρφωση του νοήματος (Κλαίρης 2007, 78).

Η ελληνική και η τουρκική γλώσσα διαφέρουν πολύ τόσο από πλευράς συντακτικής όσο και από μορφολογικής δομής. Η απουσία κοινών συντακτικών σχέσεων ένεκα των διαφορετικών γλωσσικών συστημάτων δημιουργεί ποικίλα προβλήματα στον εκάστοτε μεταφραστή. Αυτό σημαίνει πως υπάρχει πληθώρα σχέσεων μεταξύ των μονημάτων των διάφορων γλωσσών οι οποίες σχέσεις δύναται να εκφράζονται διαφορετικά. Άρα, μια συντακτική λειτουργία μπορεί να εκφραστεί μέσω μιας πρόθεσης, ενός προθήματος, μιας προκαθορισμένης διάταξης των λέξεων στο εκφώνημα κ.ά.

Σημαντική διαφορά μεταξύ της ελληνικής και της τουρκικής γλώσσας συνιστά η γλωσσική οικογένεια στην οποία ανήκουν. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική γλώσσα ανήκει στις κλιτές, ή αλλιώς, συνθετικές γλώσσες οι οποίες περιλαμβάνουν τις γλώσσες με ρηματικές και ονοματικές κλίσεις καθώς επίσης και με παραλλαγές στη ρίζα. Τα κλιτικά γραμματικά μονήματα που βρίσκονται στο εσωτερικό της λέξης δηλώνουν τις συντακτικές λειτουργίες και η μορφή τους μπορεί να παραλλάσσει ανάλογα με την ομάδα της λέξης στην οποία εντάσσεται. Η τουρκική γλώσσα, από την άλλη πλευρά, αποτελεί μια συγκολλητική γλώσσα και χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι τα μονήματα συγκολλώνται μεταξύ τους, χωρίς να παρουσιάζονται παραλλαγές στη μορφή του σημαίνοντος. Επίσης, και στις δύο γλώσσες υπάρχει διάκριση μεταξύ των λεξιλογικών και γραμματικών μονημάτων. Στην Τουρκική οι συντακτικές τους σχέσεις δηλώνονται μέσω γραμματικών μονημάτων/επιθημάτων τα οποία τοποθετούνται, μετά τη ρίζα, σε μια καθορισμένη σειρά χωρίς να παραλλάσουν τη μορφή των λέξεων, ενώ στην Ελληνική οι συντακτικές σχέσεις δηλώνονται τόσο με γραμματικά μονήματα τα οποία «προτίθενται» των λέξεων των οποίων τον συντακτικό ρόλο προσδιορίζουν (προθέσεις και σύνδεσμοι) όσο και με «πτωτικά» μονήματα (πτώσεις) τα οποία αποτελούν αμαλγάματα με τις λέξεις των οποίων προσδιορίζουν τον συντακτικό ρόλο, παραλλάσσοντας τη μορφή αυτών (Σελλά-Μάζη 2004, 133,134).

Για τους παραπάνω λόγους, κατά τη διαδικασία της μετάφρασης προκλήθηκαν ποικίλα προβλήματα που σχετίζονται με το συντακτικό και το μορφολογικό επίπεδο. Κάποια από αυτά τα προβλήματα αναλύονται ενδεικτικά παρακάτω και αφορούν τη διασύνδεση των προτάσεων, τη σειρά με την οποία εμφανίζονται τα λεξήματα μέσα στη πρόταση, την αλλαγή του αριθμού κυρίως στα ουσιαστικά αλλά ενίοτε και στα

ρήματα, την αλλαγή στη φωνή του ρήματος, την προσθήκη ρημάτων ή ουσιαστικών καθώς και την στίξη.

α) Στίξη και διασύνδεση των προτάσεων

Οι γλωσσικές/υφολογικές συνήθειες της Τουρκικής είναι συνυφασμένες με τη δημιουργία μακροπερίοδων προτάσεων, ως εκ τούτου κατά τη μεταφραστική διαδικασία βρέθηκα αντιμέτωπη με τέτοιου είδους προτάσεις. Οι εν λόγω προτάσεις περιλαμβάνουν συνήθως κόμμα(τα) είτε σύνθετες μονάδες, δηλαδή «επιρρηματικές μορφές ρημάτων» που ονομάζονται «γερούνδια» και αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία στη τουρκική γλώσσα, καθώς η χρήση τους συναντάται σε ευρεία κλίμακα συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο καθοριστικά στη δημιουργία δευτερευουσών προτάσεων οι οποίες εκφράζουν κυρίως χρονικές λειτουργίες αλλά και τροπικές, αιτιολογικές, υποθετικές κα. Κατά τη μετάφραση, έκρινα σωστό να μην κατατμήσω τις μακροσκελείς προτάσεις σε περισσότερες προκειμένου να διατηρήσω το ύφος του εκάστοτε συγγραφέα. Ωστόσο, μεταφράζοντας κάποιες από τις προτάσεις των επιστημονικών άρθρων, ήταν εμφανής η διαφορετική δομή Τουρκικής και Ελληνικής. Σκεπτόμενη, λοιπόν, την ευρεία χρήση της ποικιλίας των συνδέσμων που διαθέτει η ελληνική γλώσσα, θεώρησα απαραίτητη τη χρήση συνδετικών κρίκων όπως οι παρατακτικοί και οι υποτακτικοί σύνδεσμοι ώστε η σύνταξη και η μορφολογία των λεξιλογικών μονάδων να συνάδει με την τρόπο έκφρασης των ελληνόφωνων.

Παράδειγμα

- *Benzer şekilde 10 Aralık 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 2. maddesinde de ayrımcılık yasağından bahsedilmekte, Birleşmiş Milletler Antlaşmasından farklı olarak ayırıcı özellikler arasına renk ve ulusal menşe dahil edilmektedir.* (Okutan 2004, 10)

Μετάφραση: *Με παρόμοιο τρόπο, στο άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ της 10 Δεκεμβρίου 1948 γίνεται λόγος για απαγόρευση των διακρίσεων, ενόσω μεταξύ των ειδοποιών χαρακτηριστικών που διαφέρουν από αυτά της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών συμπεριλαμβάνονται η φυλή και η εθνική καταγωγή.* (σελ. 96)

Μολονότι στο τουρκικό κείμενο υπάρχουν δύο ξεχωριστές προτάσεις χωρισμένες με κόμμα, στο ελληνικό κείμενο ένωσα τις δύο αυτές προτάσεις χρησιμοποιώντας τη διαρθρωτική λέξη *ενόσω* ως χρονικό υποτακτικό σύνδεσμο, προκειμένου να εκφράσω το γεγονός ότι αυτές οι δύο πράξεις συμβαίνουν παραλλήλως.

Ακόμα ένα σοβαρό ζήτημα αποτέλεσε η χρήση των σημείων στίξης. Τα σημεία στίξης αποτελούν απαραίτητο συστατικό στοιχείο σε κάθε κείμενο το οποίο είναι συντεταγμένο τόσο στην ελληνική γλώσσα όσο και στην τουρκική καθώς η ύπαρξή τους συμβάλλει στην κατανόηση του κειμένου. Ωστόσο, η διαφορετική χρήση των σημείων στίξης στις εν λόγω γλώσσες είναι εμφανής. Ο ενθουσιασμός, η έκπληξη, η απορία, η παύση κτλ. είναι στοιχεία που φαίνονται καθαρά στο ελληνικό κείμενο με τη βοήθεια του θαυμαστικού, του ερωτηματικού, του κόμματος κτλ. Στον αντίποδα, οι κανόνες στους οποίους υπάγονται τα σημεία στίξης στην τουρκική γλώσσα είναι διαφορετικοί. Για παράδειγμα στον μακροπερίοδο λόγο της Τουρκικής το κόμμα χρησιμοποιείται αμέσως μετά το υποκείμενο. Λόγω αυτού, χρησιμοποίησα σημεία στίξης, τα οποία δεν υπήρχαν στο κείμενο-πηγή, ενώ αφαίρεσα άλλα, προκειμένου αφ' ενός να μεταφέρω στο κείμενο-στόχο το αίσθημα που ο ίδιος ο συγγραφέας επιθυμεί να προκαλέσει στον αναγνώστη και αφ' ετέρου το μετάφρασμα να είναι συμβατό με τους κανόνες στίξης της ελληνικής γλώσσας. Το κόμμα αποτελεί την πιο ιδιόμορφη εκ των περιπτώσεων. Αυτό συμβαίνει διότι στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιείται πολύ συχνά, κυρίως για να διαχωρίσει τις κύριες από τις δευτερεύουσες προτάσεις. Σε αντίθεση, στη τουρκική γλώσσα υπάρχουν πολλά «γερούνδια», που εξηπηρετούν χρονικές, υποθετικές και λοιπές λειτουργίες όπως αναφέρθηκε προηγουμένως και ένας βασικός κανόνας της Τουρκικής είναι το ότι το κόμμα δεν ακολουθεί τους εν λόγω ρηματικούς τύπους.

Παραδείγματα

- *İşte, bizde kimilerinin "milletin bölünmez bütünlüğü"nü koruyacak diye alkışladığı bu Ulus-devlet, belli amaçlarla Üniter Devlet"le aynı kaba konuyor ve demokrasinin dağılma getireceğini düşünen bazıları huzura kavuşuveriyor.* (Oran 2010, 3)

Μετάφραση: *Κι όμως! Αυτό το Έθνος-κράτος, το οποίο επικροτούν κάποιοι από εμάς λέγοντας ότι θα προστατεύσει την «αδιαίρετη ολότητα του έθνους», για συγκεκριμένους*

λόγους εξισώνονται με το Ενιαίο Κράτος και όσοι σκέφτονται ότι η δημοκρατία θα διαλυθεί εφησυχάζουν. (σελ. 19)

Τα σημεία στίξης που υπάρχουν στην τουρκική πρόταση είναι το κόμμα, αμέσως μετά τη λέξη *İşte* και το υποκείμενο της πρότασης *Ulus-devlet,* και η τελεία στο τέλος. Στην απόδοση της πρότασης, όμως, έκρινα αναγκαία τη χρήση του θαυμαστικού, αντί του κόμματος, μετά το *κι όμως,* καθώς το θαυμαστικό έχει «προσωδιακή» λειτουργία. Δίνει, δηλαδή, πληροφορία στον αναγνώστη αναφορικά με τον τρόπο εκφώνησης και στην Ελληνική εισάγεται μετά από λέξεις που υπηρετούν την λειτουργία της δείξης όπως για παράδειγμα το εν λόγω μόριο. Επιπλέον χρησιμοποίησα τα κόμματα στην αρχή και το τέλος της δευτερεύουσας αναφορικής πρότασης *το οποίο… έθνους,* ώστε να τη διαχωρίσω από την κύρια που ακολουθεί.

- *"Azınlık" kavramı, yurttaşlığa yüklenen anlamla doğrudan bağlantılı olarak farklılaştı. (*Okutan 2004, 3)

Μετάφραση: *Η έννοια της «μειονότητας» διαφοροποιήθηκε από τη σημασία η οποία αποδίδεται στην υπηκοότητα και δεν είναι άμεσα συνδεδεμένη μαζί της.* (σελ. 87)

Στο εν λόγω παράδειγμα συναντάται το φαινόμενο της μετατόπισης. Με τον εν λόγω όρο ορίζουμε το φαινόμενο της διολίσθησης ενός στοιχείου του πρωτότυπου κειμένου της γλώσσας – πηγής από την αρχική του θέση σε κάποιο άλλο σημείο μιας ιδεατής κοινής κλίμακας των συστημάτων της γλώσσας – πηγής και της γλώσσας – στόχου, έτσι όπως αυτό παρουσιάζεται στο μεταφρασμένο στη γλώσσα – στόχο κείμενο (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη, 2010, 29). Η μετατόπιση δύναται να είναι προαιρετική ή επιβεβλημένη, και καλύπτει κάθε διαφοροποίηση που μπορεί να εμφανιστεί στο σημασιολογικό, λεξιλογικό, μορφολογικό, συντακτικό, πραγματολογικό και υφολογικό επίπεδο κειμένου (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη, 2010, 120,121). Πιο συγκεκριμένα, η τουρκική πρόταση περιέχει ένα κύριο ρήμα, ένα κόμμα μετά το υποκείμενό του, ένα «γερούνδιο», το *olarak* και μια «μετοχή» που παράγεται με τη βοήθεια του εγκλιτικού –en, δηλαδή το *yüklenen* που έχει χρήση αναφορικής πρότασης. Στη μετάφραση της στην Ελληνική, όμως, προτίμησα να αντικαταστήσω το «γερούνδιο» και τη «μετοχή» με ρήματα. Πιο συγκεκριμένα, αντί της αναφορικής «μετοχής» *yüklenen* χρησιμοποίησα το ρήμα *βαρύνει.* Η έννοια της μετατόπισης είναι εμφανής καθώς κατά τη μεταφραστική διαδικασία μετατοπίζεται

το λεξικό στοιχείο της Τουρκικής *yüklenen* από τη θέση των ρηματικών επιθέτων ή παρασυνθεμάτων (λειτουργική σύνταξη) της τουρκικής γραμματικής στη θέση των ρημάτων (ρηματικών συνταγμάτων) της ελληνικής γραμματικής. Επιπλέον στη θέση του «γερουνδίου» *olarak* χρησιμοποίησα τη λέξη *είναι*. Δηλαδή, μετατόπισα το λεξικό στοιχείο *olarak* από τη θέση των «επιρρηματικών μορφών ρημάτων» σε αυτή των ρημάτων. Αμφότερες οι αλλαγές όσον αφορά τα μέρη του λόγου κρίθηκαν απαραίτητες για τη δημιουργία μιας σωστής μετάφρασης καθώς η έκφραση της συγκεκριμένης πρότασης χωρίς τη βοήθεια της μετατόπισης δεν θα αποδιδόταν σωστά στην Ελληνική.

Τέλος συνέδεσα παρατακτικά τα ρήματα *διαφοροποιήθηκε* και *είναι* με το σύνδεσμο *και,* ώστε να συμβάλλει στο μήνυμα διαδοχής, συνέχειας και αλληλουχίας ενεργειών που εκφράζει ο συγγραφέας.

β) Σειρά των λεξημάτων μιας πρότασης

Η ελληνική και η τουρκική γλώσσα παρουσιάζουν διαφορές όσον αφορά τη σειρά με την οποία εμφανίζονται τα λεξήματα μιας πρότασης. Αυτό συμβαίνει καθώς η τουρκική γλώσσα έχει νόμους που προσδίδουν στην τουρκική φράση τα χαρακτηριστικά μιας αυστηρά συνθετικής δόμησης. Δηλαδή, έχει καθορισμένες θέσεις για τα λεξήματα που βρίσκονται σε μια πρόταση σύμφωνα με τη λειτουργία τους. Επομένως, η διάταξη των λέξεων είναι ανελαστική (Σελλά 2004, 263), αντίθετα με την ελληνική γλώσσα η οποία είναι πιο ελαστική με τη βοήθεια των άρθρων, των πτωτικών λειτουργικών μονημάτων και των προθέσεων μεταξύ άλλων. Πιο συγκεκριμένα, στην τουρκική γλώσσα ισχύει ο κανόνας πως τα λεξήματα που λειτουργούν ως προσδιορίζοντα προηγούνται των προσδιοριζομένων. Για παράδειγμα το ουσιαστικό ακολουθείται του επιθετικού προσδιορισμού. Επομένως, λόγω της ανωτέρω ιδιότητας της τουρκικής σειράς των όρων, χαρακτηριστικό παράδειγμα συντακτικής διαφοράς ανάμεσα στην τουρκική και την ελληνική γλώσσα είναι το γεγονός ότι το κύριο ρήμα βρίσκεται ως επί το πλείστον στο τέλος της τουρκικής πρότασης (Lewis 2000, 239). Αντίθετα, αν και στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν προτιμήσεις π.χ. το προσδιοριζόμενο προηγείται του προσδιορίζοντος, η εν λόγω γλώσσα έχει περισσότερο ελαστική δομή προσφέροντας μια σχετική ελευθερία στον μεταφραστή, διότι η διάταξη των λέξεων στον λόγο σπανίως δηλώνει τις ποικίλες συντακτικές σχέσεις ένεκα των πτωτικών λειτουργικών μονημάτων (Σελλά-Μάζη

2004, 263). Συνεπώς, οι θέσεις των λεξημάτων στα πρωτότυπα κείμενα έχουν μεγάλες αποκλίσεις από εκείνες στα μεταφράσματα και σε περίπτωση που γινόταν κατά λέξη μετάφραση το νόημα των προτάσεων θα χανόταν πλήρως.

Παραδείγματα

- *Bunun yanında, tarihsel süreç içinde azınlık, uluslararası ilişkiler bağlamında giderek önemi artan, hukuki ve sosyo-politik açıdan farklı anlamlar yüklenen bir kavram halini almıştır. (*Okutan 2004, 3)

Μετάφραση: *Επιπλέον, η μειονότητα μέσα στην ιστορική διαδικασία, έχει μετατραπεί σε μια έννοια της οποίας η σημασία σταδιακά αυξάνεται στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων και φέρει διαφορετικές σημασίες από νομική και κοινωνικο-πολιτική άποψη*. (σελ.87)

Η κατά λέξη μετάφραση της συγκεκριμένης πρότασης είναι η εξής: Αυτού /δίπλα του σε/, ιστορική/ διαδικασία/ μέσα της σε/ μειονότητα/, διεθνείς /σχέσεις / πλαίσιο των στο/, σταδιακά /σημασία την/ αυξάνεται που/, νομική/ και/ κοινωνικο-πολιτική/ άποψη από/ διαφορετικές/ σημασίες/ φορτώνεται που/ μια/ έννοια/ κατάσταση της την/ έχει πάρει.

Η δυσκολία της παραπάνω τουρκικής πρότασης έγκειται στο γεγονός ότι η διάταξη των όρων σε σχέση με την ελληνική γλώσσα είναι τελείως διαφορετική. Αν την απέδιδα στην Ελληνική ακολουθώντας τη σειρά των λεξημάτων όπως βρίσκονται στη τουρκική πρόταση, θα επικρατούσε νοηματική σύγχυση όχι μόνο για συντακτικούς λόγους, δηλαδή λόγω αλλαγής της θέσης των λεξημάτων στην εκάστοτε γλώσσα, αλλά και για σημασιολογικούς. Για παράδειγμα, το ρηματικό σύνταγμα της τουρκικής *halini almak,* ακόμα κι αν είναι διατυπωμένο σύμφωνα με τους κανόνες της ελληνικής γραμματικής, δεν δύναται να μεταφραστεί *έχει πάρει την κατάστασή της* αλλά ως *έχει μετατραπεί*, λόγω του συγκειμένου στο οποίο βρίσκεται.

- *Bir devletin azınlıklarına hakkaniyete ve hukuka uygun davranmaması o ülkedeki oydaşmayı bozmakta, ulusun oluşturucu unsurları arasında her düzeyde çatışma çıkarmakta, dolayısıyla ulusal gücü azaltmaktadır* (Oran 2003, 2)

Μετάφραση: : *Η απουσία κατάλληλης συμπεριφοράς ενός κράτους όσον αφορά τη δικαιοσύνη για τις μειονότητες και το δίκαιο χαλάει την ομοφωνία που υπάρχει σε εκείνη τη χώρα, προκαλεί συγκρούσεις κάθε επιπέδου ανάμεσα στα στοιχεία που συνθέτουν το έθνος και συνεπώς, μειώνει την εθνική δύναμη.* (σελ. 45)

Η κατά λέξη μετάφραση της συγκεκριμένης πρότασης είναι: Ένα/ κράτος του/ μειονότητές του προς/ δικαιοσύνη προς/ και/ δίκαιο προς/ κατάλληλη/ συμπεριφορά δεν του/ εκείνη/ χώρα που βρίσκεται/ ομοφωνία την/ χαλάει/, έθνους του/ συγκροτημένος/ στοιχεία του/ ανάμεσα του σε/ κάθε/ επίπεδο σε/ σύγκρουση/ προκαλεί/, συνεπώς/ εθνική/ δύναμη την/ μειώνει.

Το παραπάνω παράδειγμα χαρακτηρίζει τη δομή της τουρκικής γλώσσας, στην οποία το ρηματικό σύνταγμα καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην αλυσίδα των στοιχείων μιας πρότασης, αντίθετα με τη συνηθισμένη δομή της Ελληνικής όπου το προσδιοριζόμενο σύνολο προηγείται του προσδιορίζοντος (Σελλά 2004, 264). Άρα η κυριολεκτική απόδοση των προτάσεων από την τουρκική προς την ελληνική γλώσσα και το αντίστροφο μπορεί να προσφέρει μόνο προβλήματα κατανόησης και χάος. Η εντελώς διαφορετική δομή των προτάσεων φαίνεται ακόμα περισσότερο στη γραμματική ανάλυση των λεξημάτων.

Bir (αριθμητικό επίθετο) *devletin* (ουσιαστικό + επίθημα «γενική») *azınlıklarına* (ουσιαστικό + επίθημα πληθυντικού + 3ο προσ. + επίθημα «δοτική») *hakkaniyete* (ουσιαστικό + επίθημα «δοτική») *ve* (σύνδεσμος) *hukuka* (ουσιαστικό + επίθημα «δοτική») *uygun* (επίθετο) *davranmaması (*ονοματικό σύμπλεγμα της ρηματικής ρίζας «davran» παραγόμενο με την εγκλιτική κατάληξη «ma» + άρνηση + 3ο προσ.) *o* (δεικτική αντωνυμία) *ülkedeki* (ουσιαστικό + επίθημα «τοπική») *oydaşmayı* (ουσιαστικό + επίθημα «αιτιατική») *bozmakta* (ρήμα «ελληνικού ενεστώτα» που δηλώνει το ανεξακρίβωτο παρόν διαρκείας σε 3ο προσ.), *ulusun* (ουσιαστικό + επίθημα «γενική») *oluşturucu* (επίθετο) *unsurları* (ουσιαστικό + επίθημα «πληθυντικός» + επίθημα «αιτιατική») *arasında* (επίρρημα + 3ο προσ. + συνδετικό n + επίθημα «τοπική») *her* (αντωνυμία) *düzeyde* (ουσιαστικό + επίθημα «τοπική») *çatışma* (ουσιαστικό) *çıkarmakta* (ρήμα «ελληνικού ενεστώτα» που δηλώνει το ανεξακρίβωτο παρόν διαρκείας σε 3ο προσ..), *dolayısıyla* (επίρρημα) *ulusal* (επίθετο) *gücü* (ουσιαστικό + επίθημα «αιτιατική») *azaltmaktadır* (ρήμα «ελληνικού ενεστώτα» που δηλώνει το ανεξακρίβωτο παρόν διαρκείας σε 3ο προσ.).

Η (οριστικό άρθρο, θηλ. ονομ. πτ. εν.) *απουσία* (ουσιαστικό θηλ. + ονομαστική πτώση + εν.) *κατάλληλης* (επίθετο θηλ. + γενική πτώση + εν.) *συμπεριφοράς* (ουσιαστικό θηλ. + γενική πτώση + εν.) ενός (αριθμητικό επίθετο αρσ. + γενική πτώση + εν.) *κράτους* (ουσιαστικό αρσ. + γενική πτώση + εν.) *όσον* (αναφορική αντωνυμία αρσ. + αιτιατική πτώση) *αφορά* (ρήμα ενεστώτα ενεργ. φωνή 3ο προσ. + εν.) *τη (οριστικό άρθρο + αιτιατική πτώση + εν.) δικαιοσύνη* (ουσιαστικό θηλ. + αιτιατική πτώση + εν.) *για* (πρόθεση) *τις* (οριστικό άρθρο + αιτιατική πτώση + πληθ.) *μειονότητες* (ουσιαστικό θηλ. + πτώση αιτιατική + πληθ.) *και* (σύνδεσμος) *το* (οριστικό άρθρο + αιτιατική πτώση + εν.) *δίκαιο* (ουσιαστικό ουδ. + αιτιατική πτώση + εν.) *χαλάει* (ρήμα ενεστώτα ενεργ. φωνή 3ο προσ. + εν.) *την* (οριστικό άρθρο + αιτιατική πτώση + εν.) *ομοφωνία* (ουσιαστικό θηλ. + αιτιατική πτώση + εν.) *που* (σύνδεσμος) *υπάρχει* (ρήμα ενεστώτα ενεργ. φωνή 3ο προσ. + εν.) *σε* (πρόθεση) *εκείνη* (δεικτική αντωνυμία θηλ. + αιτιατική πτώση+ εν.) *τη* (οριστικό άρθρο + αιτιατική + εν.) *χώρα* (ουσιαστικό θηλ. + αιτιατική πτώση + εν.), *προκαλεί* (ρήμα ενεστώτα ενεργ. φωνή 3ο προσ. + εν.) *συγκρούσεις* (ουσιαστικό θηλ. + αιτιατική πτώση + πληθ.) *κάθε* (αντωνυμία) *επιπέδου* (ουσιαστικό + γενική) *ανάμεσα* (επίρρημα) στα (πρόθεση + άρθρο + πληθυντικός) *στοιχεία* (ουσιαστικό + πληθυντικός + αιτιατική) *που* (σύνδεσμος) *συνθέτουν* (ρήμα ενεστώτα ενεργ. Φωνή + 3ο προσ. + πληθ.) *το* (οριστικό άρθρο + αιτιατική πτώση + εν.) *έθνος* (ουσιαστικό ουδ. + αιτιατική πτώση + εν.) *και* (σύνδεσμος) *συνεπώς* (επίρρημα), μειώνει (ρήμα ενεστώτα ενεργ. φωνή 3ο προσ. + εν.) *την* (οριστικό άρθρο + αιτιατική πτώση + εν.) *εθνική* (επίθετο θηλ. + αιτιατική πτώση + εν.) *δύναμη* (ουσιαστικό θηλ. + αιτιατική πτώση + εν.).

γ) Αλλαγή του αριθμού στα ρήματα και στα ουσιαστικά

Παρά το γεγονός ότι τόσο η Τουρκική όσο και η Ελληνική διακρίνουν έξι πρόσωπα υπό τη μορφή ρηματικών καταλήξεων, στην τουρκική γλώσσα η ένδειξη του τρίτου προσώπου του πληθυντικού αριθμού είναι προαιρετική ειδικά σε περίπτωση που υπάρχει λεξιλογικά δηλωμένο υποκείμενο (Σελλά-Μάζη 2004, 152). Δηλαδή, το τρίτο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού δύναται να μη δηλωθεί και αντ' αυτού να χρησιμοποιηθεί το τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού, αντίθετα με τη νέα ελληνική γλώσσα. Η εν λόγω μορφολογική διαφορά δημιουργεί μεταφραστική δυσκολία στον μεταφραστή που πηγάζει από το ότι ο μεταφραστής καλείται να βρει το υποκείμενο

που υπάρχει στο πρωτότυπο κείμενο χωρίς να επηρεαστεί από την απόκλιση αναφορικά με το «πρόσωπο» που δηλώνεται στο ρηματικό σύνταγμα.

Παραδείγματα

- *Bunun örnekleri **çoktur** ve epey **şaşırtıcıdır**. (*Oran 2003, 31)

Μετάφραση: *Τα παραδείγματα αυτού **είναι πολλά** και πολύ **εντυπωσιακά. (***σελ.81)

Στη συγκεκριμένη απόδοση δεν υπάρχει φαινομενική διαφορά στην αλλαγή αριθμού του ρήματος από την Τουρκική στην Ελληνική, καθώς στην ελληνική γλώσσα το ρήμα *είναι* αποτελεί την ίδια λέξη στο τρίτο ενικό και τρίτο πληθυντικό πρόσωπο του ρήματος είμαι. Ωστόσο, στο πρωτότυπο κείμενο οι λέξεις *çoktur* και *şaşırtıcıdır* βρίσκονται σε τρίτο ενικό πρόσωπο. Στον αντίποδα, τα επίθετα *πολλά* και *εντυπωσιακά* στην ελληνική μετάφραση βρίσκονται σε τρίτο πληθυντικό πρόσωπο.

- *Bir kere, dinleri farklı **olduğu** için, Gayrimüslimleri asimile etmek düşünülemezdi.* (Oran 2010, 7).

Μετάφραση: *Κατ' αρχάς, δεν μπορούσε να εξεταστεί το ζήτημα της αφομοίωσης των μη μουσουλμάνων, επειδή **είχαν** διαφορετικές θρησκείες. (*σελ.25)

Σε αυτό το σημείο το «γερούνδιο» *olduğu için* το οποίο έχει αιτιολογική λειτουργία, αποδίδεται στην Ελληνική με τη σύνθεση του συνδέσμου *επειδή,* που εισάγει δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση και του ρήματος *είχαν*. Μολονότι το υποκείμενο στη συγκεκριμένη πρόταση είναι οι *μη μουσουλμάνοι* (*Gayrimüslimleri),* το εν λόγω «γερούνδιο» βρίσκεται σε τρίτο πρόσωπο ενικού (αν βρισκόταν σε τρίτο πρόσωπο πληθυντικού θα ήταν oldukları için), ενώ στο κείμενο-στόχο το ρήμα *είχαν* έχει επίθημα τρίτου προσώπου πληθυντικού αριθμού.

Η πλεοναστική χρήση του πληθυντικού αριθμού συνηθίζεται να παραλείπεται και στα ουσιαστικά στην τουρκική γλώσσα, ειδικά μετά από ορισμένες λέξεις που δηλώνουν πλήθος όπως αριθμοί, γεγονός που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με αυτό που συμβαίνει στην ελληνική.

Παραδείγματα

- *... özellikle* ***çok sayıda etnik topluluk*** *barındıran ülkelerde,...* (Okutan 2004, 3)

Μετάφραση: *...σε χώρες που στεγάζουν* ***πολυάριθμες εθνοτικές ομάδες. (***σελ.86)

- *Bir değil,* ***iki Fransa*** *var. (Oran 2010, 3)*

Μετάφραση: *Δεν υπάρχει μία, αλλά* ***δύο Γαλλίες. (***σελ.20)

Ενώ στην ελληνική γλώσσα πρέπει να υπάρχει μορφολογική συμφωνία στον αριθμό του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού και του προσδιορίζοντος επίθετου, αυτό δεν συμβαίνει στην τουρκική μορφολογία. Για τον λόγο αυτό η μετάφραση δεν μπορεί να γίνει *πολυάριθμες εθνοτική ομάδα* ή *δύο Γαλλία*, αντιστοίχως. Επιπλέον, στη τουρκική γλώσσα μετά από συγκεκριμένα μονήματα που φανερώνουν ποσότητα, όπως για παράδειγμα: bir takım, birkaç, çok κτλ., ή αριθμό ο οποίος προσδιορίζει την εν λόγω λέξη, η τελευταία είναι πάντοτε σε ενικό αριθμό, καθώς σε αυτές τις περιπτώσεις η προσθήκη της κατάληξης πληθυντικού είναι απαγορευτική (Σελλά-Μάζη 2004, 211 & Lewis 2000, 253).

δ) Αλλαγή φωνής του ρήματος

Μια πληροφορία η οποία μεταφέρεται μέσω της ενεργητικής ή της μεσοπαθητικής μορφής ενός ρήματος διαφοροποιείται αναφορικά με την επικοινωνιακή της δυναμική, γεγονός που επιφέρει υφολογικές επιπτώσεις (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 145). Το γεγονός ότι στην τουρκική γλώσσα υπάρχουν περισσότερες και διαφορετικής φύσης διακρίσεις «διαθέσεων/φωνών» από ότι στην ελληνική, προκαλεί μια σύγχυση τόσο στον μεταφραστή όσο και στον δίγλωσσο ομιλητή. Πιο συγκεκριμένα, η διάκριση «παθητική φωνή» της Ελληνικής δεν υφίσταται στην Τουρκική, ενώ η παράλειψη ή η υπεργενίκευση της παθητικής μπορεί να προκαλέσει πολλά λάθη. Επιπροσθέτως, αν και στις δύο γλώσσες υπάρχει η παθητική και η μέση διάθεση, η ελληνική γλώσσα στερείται την «ποιητική» και την «επιμεριστική» (Σελλά 2004, 257-258). Ωστόσο, οι διαθέσεις της αλληλοπαθητικής και τη μεταβιβαστικής οι οποίες δεν υπάρχουν στην Ελληνική, κάνουν δυσκολότερο το έργο του μεταφραστή, ο οποίος πρέπει να είναι σε θέση να αποδώσει σωστά και με

σαφήνεια το νόημα του πρωτοτύπου, προβαίνοντας ενίοτε σε αλλαγές μορφολογικού περιεχομένου.

Παραδείγματα

- *Avrupa Konseyinin ulusal azınlık tanımı yukarıda ifade edilen objektif ve sübjektif ölçütleri* ***temel almaktadır.*** (Okutan 2004, 6)

Μετάφραση: *Ο ορισμός της εθνικής μειονότητας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου* ***βασίζεται*** *στα αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια που επισημάνθηκαν παραπάνω. (*σελ.91)

Στο παραπάνω μετάφρασμα το ρηματικό σύνταγμα της τουρκικής *temel almaktadır* αποδίδεται ως *βασίζεται.* Αυτό το γεγονός αποτελεί αλλαγή της φωνής του ρήματος καθώς το «almak» είναι ενεργητικό ρήμα (που, μάλιστα, στη συγκεκριμένη πρόταση έχει ως αντικείμενό του τη λέξη temel), ενώ το «βασίζομαι» είναι ρήμα μέσης φωνής. Η συγκεκριμένη αλλαγή φωνής κρίνεται απολύτως απαραίτητη καθώς παρ' ότι το almak αποτελεί ενεργητικό ρήμα, συνδυαζόμενο με το ουσιαστικό temel αποκτά μια μέση διάθεση και δεν μπορεί να αποδωθεί με κάποιο ενεργητικό ρήμα αφού κάτι τέτοιο θα άλλαζε το νόημα της πρότασης.

- *Dolayısıyla, demokratik bir devlet modeli içinde azınlık anlayışına yer vermenin gereksiz olduğunu* ***ileri sürmek*** *mümkündür.* (Okutan 2004, 7)

Μετάφραση: *Συνεπώς, δύναται* ***να υποστηριχθεί*** *το γεγονός ότι είναι περιττό να συμπεριλαμβάνεται η αντίληψη της μειονότητας μέσα στο μοντέλο ενός δημοκρατικού κράτους. (*σελ.94)

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα μετέφρασα το ρήμα *ileri sürmek* ως *να υποστηριχθεί.* Δηλαδή, μετέφρασα την ενεργητική φωνή της Τουρκικής ως παθητική φωνή στην Ελληνική, αποφεύγοντας τη χρήση της αντωνυμίας *κάποιος*, η οποία θα εξασφάλιζε τη διατήρηση της φωνής του συγγραφέα. Η επιλογή μιας τέτοιας αλλαγής έγινε σκοπίμως καθώς η απόδοση ως *είναι εφικτό κάποιος να υποστηρίξει ότι* δεν προτιμάται τόσο έναντι της παθητικής φωνής στον γραπτό λόγο στην ελληνική γλώσσα, καθώς επεκτείνει το κείμενο χωρίς να υπάρχει ουσιαστικός λόγος.

- *Dahası, Türkiye'de q, x, w harflerini kullanmak hapis cezasını **gerektiren** bir suçtur. (*Oran 2010, 9)

Μετάφραση: *Επιπλέον, η χρήση των γραμμάτων q, x, w στην Τουρκία είναι αδίκημα που **χρίζει** ποινή φυλάκισης. (*σελ.28)

- *Hakim topluluğun temel değerleriyle sürekli çatışma halinde olmak, farklılığın korunmasını **güçleştirmektedir**. (*Okutan 2004, 9)

Μετάφραση: *Η συνεχής σύγκρουση με τις θεμελιώδεις αξίες της κυρίαρχης ομάδας **ενισχύει** την προστασία της ετερότητας. (*σελ.94)

Τέλος, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στα μεταβιβαστικά ρήματα και τα αλληλοπαθή ρήματα. Στο πρωτότυπο κείμενο, τα πρώτα συνήθως βρίσκονταν σε προτάσεις όπου δεν υπήρχε/ φαινόταν το πρόσωπο στο οποίο το υποκείμενο του κυρίου ρήματος αναθέτει την ενέργεια. Στην Τουρκική το πρόσωπο στο οποίο ανατίθεται η ενέργεια του ρήματος τίθεται σε δοτική πτώση και λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο (Δαφνοπατίδης & Σανλίογλου, 2011, 189). Η συγκεκριμένη κατηγορία ρημάτων αποδίδεται κατά βάση με την ενεργητική φωνή π.χ. χρίζει, ενισχύει. Στο παραπάνω παράδειγμα, η λέξη *güçleştirmek* συντίθεται από τη ρηματική ρίζα *güçleş-* η οποία προέρχεται από το λέξημα *güç* (δύναμη) και το επίθημα –tir που δεικνύει μεταβιβαστική διάθεση (Δαφνοπατίδης & Σανλίογλου, 2011, 189) ενώ δεν υπάρχει κάποιο έμμεσο αντικείμενο. Στην Ελληνική, ωστόσο, αποδίδεται απλώς με την ενεργητική φωνή.

ε) Δομή των ρημάτων

Στην Τουρκική η δομή και η λειτουργία των ρημάτων *είμαι* και *έχω* είναι πολύ διαφορετική σε σύγκριση με την υπάρχουσα στην Ελληνική. Επιπλέον, η χρήση των ρημάτων *είμαι, υπάρχω, έχω, γίνομαι* προκαλεί μια σύγχυση στον μεταφραστή. Πιο συγκεκριμένα, στην τουρκική γλώσσα δεν υπάρχει το ακριβές αντίστοιχο του ρήματος *είμαι* στην Ελληνική αλλά σχηματίζεται ως μια σειρά επιθημάτων που προσκολλώνται στην τουρκική ρίζα λ.χ. στο εκάστοτε ονοματικό, επιθετικό ή επιρρηματικό μόνημα προκειμένου να αποδοθεί η έννοια της «οντότητας», της «φύσει ή θέσει ιδιότητας». Άλλο παράδειγμα είναι εκείνο του ρήματος *έχω* στην ελληνική γλώσσα το οποίο στην Τουρκική δεν αποδίδεται με κάποιο αντίστοιχο ρήμα αλλά με διαφορετική δομή. Συνεπώς, δηλώνεται με το

μόνημα var στην κατάφαση και yok στην άρνηση και εκφράζει το «πραγματικό, υπαρκτό» και το «μη πραγματικό, ανύπαρκτο» αντίστοιχα. Τα μονήματα αυτά έχουν απρόσωπη αλλά και προσωπική χρήση. Η πρώτη σχηματίζεται με το επίθημα της «τοπικής» το οποίο δηλώνει στάση, τόπο και έχει υπαρκτική χρήση ενώ η δεύτερη με το επίθημα της «γενικής» στον κτήτορα και το επίθημα της «κτητικής» στο κτήμα και δηλώνει κτήση/κατοχή. (Σελλά-Μάζη 2004, 141-145). Στη μετάφραση προς την Ελληνική έκρινα απαραίτητη την ύπαρξη του ρήματος *είναι* ώστε να αποδοθεί ορθώς το νόημα της πρότασης, λόγω του ότι η απουσία του θα προκαλούσε δομικό κενό στο μετάφρασμα.

Παραδείγματα

- *... ama Üniter Devlet ile Ulus-devlet çok farklı kavramlar. Üniter Devlet"in anlamı basit.* (Oran 2010, 1)

Μετάφραση: *..., αλλά το Ενιαίο Κράτος και το Έθνος-κράτος* ***είναι*** *πολύ διαφορετικές έννοιες. Η σημασία του Ενιαίου Κράτους* ***είναι*** *απλή.* (σελ.17)

- *Demokratik Üniter Devlet"e bir diğer örnek, aşağida uzun uzun anlatacağım bugünkü Fransa. (*Oran 2010, 1)

Μετάφραση: *Ένα άλλο παράδειγμα Δημοκρατικού Ενιαίου Κράτος* ***αποτελεί*** *η σημερινή Γαλλία την οποία θα αναλύσω παρακάτω. (*σελ.17)

Στα εν λόγω παραδείγματα, στο πρωτότυπο κείμενο υπάρχουν προτάσεις που λειτουργούν ως ονοματικές φράσεις. Πιο συγκεκριμένα οι λέξεις *kavramlar, basit* και *Fransa* είναι κατηγορούμενα τα οποία συμπεριλαμβάνουν στην Τουρκική και το επίθημα –dir, δηλαδή το επίθημα του τρίτου προσώπου του ενεστώτα του είμαι στον ενικό, το οποίο ενδέχεται –όπως εν προκειμένω- να παραλείπεται. Το εν λόγω επίθημα αποτελεί, από συντακτική άποψη, ένα είδος «δείκτη κατηγορήματος». Στην απόδοση προς την Ελληνική προτιμήθηκαν τα ρήματα είναι (για το πρώτο παράδειγμα) και αποτελεί (για το δεύτερο) προκειμένου διατυπωθεί με ορθότητα και σαφήνεια το ύφος του γράφοντα.

Συμπεράσματα

Στα πρωτότυπα κείμενα υπήρξαν ποικίλα μεταφραστικά προβλήματα, στα οποία κλήθηκα να αναζητήσω και να βρω λύσεις. Οι μορφολογικές και συντακτικές

αποκλίσεις στη δομή της τουρκικής και της ελληνικής γλώσσας μου προσέφεραν τροφή για σκέψη και περαιτέρω έρευνα. Η χρήση διαρθρωτικών λέξεων, όπως οι *ενόσω, και* κτλ ήταν αναγκαία προκειμένου το μετάφρασμα να δομηθεί σύμφωνα με τα γλωσσικά πρότυπα του ελληνόφωνου αναγνώστη ενώ τα σημεία στίξης είχαν πολύ σημαντική θέση στην απόδοση του νοήματος των κειμένων. Επιπροσθέτως, η τουρκική γλώσσα έχει καθορισμένες δομές σύμφωνα με τις οποίες «χτίζεται» μια πρόταση σε αντίθεση με την ελληνική η οποία χαρακτηρίζεται από ελευθερία έκφρασης και ελαστικότητα, γεγονός που με βοήθησε αρκετά στη μετάφραση. Η αλλαγή αριθμού των ουσιαστικών που ακολουθούσαν αριθμητικά ή άλλα επίθετα ήταν αναπόφευκτη αφού στην ελληνική η συμφωνία μεταξύ του αριθμού του επιθέτου και του ουσιαστικού είναι απαραίτητη. Η αλλαγή του αριθμού των ρημάτων, δε, υπήρξε πιο σύνθετη διαδικασία καθώς η εύρεση του υποκειμένου αποτελούσε κλειδί για την εκάστοτε απόδοση. Η διαφορετική δομή στην τουρκική γλώσσα όσον αφορά τα ελληνικά ρήματα *είμαι, έχω, υπάρχω, γίνομαι* αποτέλεσε μια επιπλέον δυσκολία κατά τη μετάφραση, ενώ τέλος, οι ποικίλες διαφορές όσον αφορά τις διαθέσεις/ φωνές μεταξύ των ρημάτων της ελληνικής και της τουρκικής γλώσσας με οδήγησαν αρκετές φορές στην τροποποίηση της φωνής του ρήματος στην ελληνική γλώσσα.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΘΕΜΑΤΙΚΗΣ

Το «σύνθεμα», σύμφωνα με τον ορισμό της Λειτουργικής Γλωσσολογίας, είναι μια σημαίνουσα μονάδα η οποία αναλύεται μορφικά καθώς και σημασιολογικά σε δύο ή περισσότερα μονήματα ενώ παράλληλα διατηρεί από συντακτική άποψη τη λειτουργία της ως απλό μόνημα. Η αναγνώριση ενός συνθέματος μπορεί να γίνει βάσει δύο σημαντικών κριτηρίων. Το πρώτο είναι η ταυτότητα στις συναρμοστικότητες με ένα απλό μόνημα ή μια άλλη σύνθετη λέξη ενώ το δεύτερο είναι η μη- προσδιορισμότητα των συστατικών του στοιχείων. Το ιδιαίτερο γνώρισμα των συνθεμάτων συνίσταται στο γεγονός ότι ο περίπλοκος χαρακτήρας του όσον αφορά το σημασιολογικό επίπεδο δεν επηρεάζει τη λειτουργία τους. Ενώ δεν υπάρχει αναγκαστική διάκριση μεταξύ των όρων *μόνημα* και *σύνθεμα,* οι όροι *σύνθεμα* και *σύνταγμα* έρχονται σε αντίθεση, αφού στο δεύτερο κάθε μονάδα διατηρεί τόσο τη συντακτική όσο και τη σημασιολογική αυτονομία της (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 156,157).

Ακολούθως παρατίθενται κάποια από την πληθώρα παραδειγμάτων συνθεματικού χαρακτήρα που υπήρχε στα επιστημονικά άρθρα, με απώτερο σκοπό να καταστεί σαφής η δυσκολία που προέκυψε κατά τη μετάφραση. Τα συγκεκριμένα παραδείγματα υπηρετούν τον στόχο του να καλύψω το σημασιολογικό και συντακτικό εύρος των τουρκικών συνθεμάτων, γι' αυτό και τα δομικά τους σχήματα ποικίλλουν.

Παραδείγματα

- *Ulusal kimliğin tam olarak* ***oluşturulamadığı*** *durumlarda,…* (Okutan 2004, 2)

Μετάφραση: *Σε περιπτώσεις που η εθνική ταυτότητα* ***δεν μπορεί να δημιουργηθεί*** *πλήρως,…* (σελ.85)

Το σύνθεμα της Τουρκικής *oluşturulamadığı* συνδυάζεται από επτά μονήματα που έχουν είτε σημασιολογική είτε δομική λειτουργία. Συγκεκριμένα, το εν λόγω σύνθεμα συντίθεται από τη ρηματική ρίζα oluş- του oluşmak (αποτελούμαι, συνίσταμαι, δημιουργούμαι, γεννιέμαι), το οποίο προέρχεται από το ρηματικό θέμα ol- (είμαι, έχω, γίνομαι), το επίθημα –Uş, το επίθημα –tUr, που γενικά εισάγεται σε πολυσύλλαβα θέματα ρημάτων που λήγουν σε σύμφωνο πλην των –l και –r, προκειμένου να δηλώσει τη μεταβιβαστική φωνή, το επίθημα –Ul που

χρησιμοποιείται για να δηλώσει την παθητική φωνή, το επίθημα της άρνησης δυνητικής έγκλισης –AmA, το επίθημα –dIk που κατά τον Bazin αποτελεί «σύνθετο» ρηματικό όνομα, λειτουργεί ως δηλωτικό τόσο του δράστη όσο και της ενέργειας (Σελλά 2004, 169) και αναφέρεται σε παρελθόν ή παρόν και το επίθημα τρίτου προσώπου ενικού αριθμού. Προκειμένου να αποδώσω το εν λόγω σύνθεμα στην ελληνική γλώσσα, αρχικώς αναγνώρισα τα μέρη από τα οποία αποτελείται και έπειτα έκρινα επιβεβλημένη τη μετατόπιση του δομικού σχήματος της Τουρκικής ώστε να εκφέρω το σημασιολογικό περιεχόμενο του στην γλώσσα-στόχο. Η διαφορά στη δομή της Τουρκικής από την Ελληνική έγκειται στο γεγονός ότι η τουρκική γλώσσα είναι συγκολλητική, δηλαδή τα μονήματά της συγκολλώνται, σε αντίθεση με την Ελληνική που αποτελεί κλιτή γλώσσα, δηλαδή έχει ονοματικές και ρηματικές κλίσεις με παραλλαγές στη ρίζα (Σελλά 2004, 133-134). Συνεπώς, δεν υπήρχε η δυνατότητα να συνθέσω μια σημαίνουσα μονάδα στην ελληνική γλώσσα η οποία να αποτελείται από τα αντίστοιχα μορφικά και σημασιολογικά στοιχεία του συνθέματος *oluşturulamadığı*. Η ορθότερη επιλογή ήταν η απόδοση του εν λόγω συνθέματος με τη φράση *δεν μπορεί να δημιουργηθεί.* Η συγκεκριμένη απόδοση δεν δημιουργεί κανένα νοηματικό κενό στην υπό εξέταση περίπτωση, καθώς περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία του συνθέματος που είναι απαραίτητα για την κατανόηση του μηνύματος της πρότασης.

- *Bunun hukuksal sakıncası şudur ki, Türkiye'deki diğer vakıflar mal* ***edinirlerken*** *ve bu mallara tasarruf* ***ederlerken*** *Bakanlar Kurulu'nun değil, çok daha alt düzeydeki bir kurum olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün (VGM) iznini almaktadırlar. (*Oran 2003, 23)

Μετάφραση: *Ο νομικός κίνδυνος εδώ είναι ότι* ***ενώ*** *τα λοιπά ιδρύματα στην Τουρκία* ***αποκτούν*** *αγαθά και τα* ***διαχειρίζονται****, παίρνουν την άδεια όχι από το Υπουργικό Συμβούλιο αλλά από τη Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων που είναι φορέας πολύ χαμηλότερου επιπέδου* (σελ.70).

Στην παραπάνω πρόταση θα εστιάσω στα δύο «γερούνδια» *nedinirlerken* και *ederlerken*, τα οποία έχουν χρονική λειτουργία. Το πρώτο αποτελείται από το ρηματικό θέμα edin- (δηλαδή από το θέμα et- και το επίθημα –In) και το δεύτερο μόνο από το et-. Και στα δύο μονήματα έχει προστεθεί το επίθημα του τρίτου προσώπου πληθυντικού του geniş zaman, δηλαδή του χρόνου ενεστώτα διαρκείας.

Τέλος, υπάρχει το επίθημα του «γερουνδίου» –ken, το οποίο δηλώνει το ταυτόχρονο σε σχέση με το ρήμα της πρότασης (Δαφνοπατίδης & Σανλίογλου 2011, 235). Επομένως το *edinirlerken* αποδίδεται ως *ενώ αποκτούν* και το *ederlerken* ως *ενώ διαχειρίζονται.* Τα «γερούνδια» στην τουρκική γλώσσα, λοιπόν, μπορούν στην ελληνική να μεταφερθούν ως δευτερεύουσες προτάσεις. Αυτό μας οδηγεί στη διαπίστωση ότι η συνθεματική φύση της τουρκικής γλώσσας οδηγεί αναπόφευκτα σε μετατοπίσεις στο μορφολογικό επίπεδο της γλώσσας κατά τη διαδικασία της μετάφρασης. Η πιο συνηθισμένη μετατόπιση από την τουρκική προς την ελληνική γλώσσα είναι η αλλαγή των «γερουνδίων» της Τουρκικής σε ρήματα της Ελληνικής.

- Cumhurbaşkanı M. Kemal, (…), Ulusun kuruluşunda doğuştan **gelen** ve **değiştirilemeyen** "objektif kimliği" değil, kişinin iradesine bağlı **olan** "sübjektif kimliği" öne çıkarmaktadır (Oran 2003, 28).

Μετάφραση: *Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Μ. Κεμάλ προέβαλλε την «υποκειμενική ταυτότητα»* ***η οποία είναι*** *συνδεδεμένη με τη βούληση του ατόμου αντί της «αντικειμενικής ταυτότητας»* ***η οποία υπάρχει*** *από τη γέννηση της ίδρυσης του Έθνους και* ***δεν μπορεί να τροποποιηθεί****,…* (σελ.76)

Στην εν λόγω πρόταση υπάρχουν τρεις «μετοχές» ή αλλιώς «ρηματικά ονόματα που δηλώνουν τον δράστη» οι οποίες καλύπτουν τους χρονικούς άξονες του παρόντος και του παρελθόντος. Η μια εξ' αυτών συνοδεύεται από άρνηση και συντίθεται από περισσότερα μονήματα σε σχέση με τις υπόλοιπες δύο. Πιο συγκεκριμένα, οι «μετοχές» *gelen* και *olan* απαρτίζονται από τις ρηματικές ρίζες gel- και ol- αντίστοιχα και το εγκλιτικό επίθημα –en/-an το οποίο είναι η εκδοχή της αναφορικής αντωνυμίας της ελληνικής γλώσσας στην Τουρκική και επομένως αποδίδεται ως *ο/η/το οποίος/α/ο*. Η «μετοχή» *değiştirilemeyen* προέρχεται από το θέμα του ρήματος değişmek, το επίθημα –tir που μετατρέπει τα ρήματα σε μεταβιβαστικά και το επίθημα –il που δηλώνει την παθητική φωνή. Επομένως, έχουμε değişmek (αλλάζω ως αμετάβατο, μεταλλάσσομαι), değiştirmek (αλλάζω κάτι, τροποποιώ, μετατρέπω), değiştirilmek (τροποποιούμαι, μετατρέπομαι). Επιπλέον, έχει προστεθεί η άρνηση της δυνητικής έγκλισης –EmE, το ευφωνικό –y και το εγκλιτικό επίθημα –En.

- Üstelik, Kemalizm"in hedeflediği "milli burjuvazi" en kısa zamanda, daha Atatürk döneminde, uluslararası burjuvaziye ***eklemlenivere****cektir*. (Oran 2010, 13)

Μετάφραση: *Επιπλέον, η «εθνική αστική τάξη» στην οποία στόχευε ο Κεμαλισμός* ***θα διαρθρωθεί πολύ γρήγορα*** *σε διεθνή αστική τάξη σε πολύ λίγο διάστημα, ήδη από την εποχή του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ.* (σελ.33)

Στην παραπάνω πρόταση ο τύπος *eklemleniverecektir* αποτελεί σύνθεμα το οποίο συντίθεται από πολλά μονήματα. Η ρίζα της εν λόγω λέξης είναι το «eklem» που σημαίνει άρθρωση, κλείδωση. Σε αυτό το ουσιαστικό συγκολλείται το επίθημα –lEn και σχηματίζεται κατευθείαν το αυτοπαθές ρήμα *eklemlenmek* που σημαίνει *διαρθρώνομαι, αρθρώνομαι*. Με την προσθήκη του φωνήεντος –I της μικρής αρμονίας και της ρίζας ver- δημιουργείται αυτόματα ο τύπος –Iver που δηλώνει ταχύτητα και ενίοτε ευκολία στην πραγματοποίηση μιας ενέργειας, ενώ δεν σχετίζεται με την ερμηνεία του vermek ως δίνω. Συνεπώς, έχουμε ένα καινούριο θέμα ρήματος το οποίο είναι το eklemleniver-. Αν σε αυτό προστεθούν το επίθημα –EcEk του μέλλοντα και το –Dir του τρίτου ενικού προσώπου, που στη συγκεκριμένη περίπτωση δίνει έμφαση παρά υπογραμμίζει το πρόσωπο, σχηματίζεται το σύνθεμα *eklemleniverecektir* που υπάρχει στην πρόταση. Το εν λόγω σύνθεμα το μετέφρασα ως *θα διαρθρωθεί* προκειμένου στην ελληνική του απόδοση να συμπεριλάβω τόσο τον μελλοντικό χρόνο όσο και τη σημασία του ρήματος, ενώ παράλληλα πρόσθεσα ως προσδιορίζον του ρήματος το επίρρημα *πολύ γρήγορα,* ώστε να υπογραμμισθεί η ταχύτητα που δηλώνεται μέσω του επιθήματος –iver.

Συμπεράσματα

Το επίπεδο της συνθεματικής υπήρξε γεμάτο με μεταφραστικές δυσκολίες καθώς οι δομές της τουρκικής και της ελληνικής γλώσσας διαφέρουν πολύ ως προς τα επίπεδα της συνθεματικής, της μορφολογίας και του συντακτικού. Η Τουρκική είναι συγκολλητική γλώσσα, πράγμα που σημαίνει ότι χαρακτηρίζεται από μονήματα συγκολλώνται μεταξύ τους, χωρίς όμως να παραλλάσσεται η μορφή του σημαίνοντος της ρίζα και με τη δυνατότητα να συνδυάζονται λεξιλογικά με γραμματικά. Στον αντίποδα, η ελληνική γλώσσα αποτελεί μια συνθετική γλώσσα, δηλαδή διαθέτει ρηματικές και ονοματικές κλίσεις με παραλλαγές στη ρίζα (Σελλά-Μάζη 2004, 133,134).

Η σημαντικότερη δυσκολία στο επίπεδο της συνθεματικής έγκειται στο γεγονός ότι κλήθηκα να μεταφράσω τα συνθέματα που βρίσκονται στα πρωτότυπα κείμενα δίνοντας προσοχή σε όλα τα μονήματα τα οποία τα αποτελούν χωρίς, όμως, να

παραλείψω να αποδώσω το σύνολο των νοημάτων τους στην Ελληνική. Αυτό αποτέλεσε πρόβλημα αφού δεν ήταν λίγες οι φορές που ένα σύνθεμα στην Τουρκική περιελάμβανε πολλά επιθήματα (π.χ. oluşturulamadığı) τα οποία έπρεπε να βρω και να αναλύσω προκειμένου να πετύχω το καλύτερο δυνατό μετάφρασμα. Τέλος, κάποια από τα επιθήματα στη τουρκική όπως το –dik το οποίο είναι δηλωτικό μιας πράξης, δύναται να έχουν διττή χρονική αξία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτό το επίθημα δηλώνει τόσο παρελθοντικές όσο και παροντικές ενέργειες. Ως εκ τούτου έπρεπε να καταλάβω από τα συμφραζόμενα ποιον χρόνο θα έπρεπε να χρησιμοποιήσω.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το σημασιολογικό και το λεξιλογικό επίπεδο θεωρούνται ως δύο δίδυμοι κλάδοι, αφού και οι δύο ασχολούνται με το νόημα και την έκφρασή του αλλά η σχέση τους μόνο εύκολη δεν μπορεί να χαρακτηριστεί (Coleman & Kay 2000, 53). Η λεξικολογία, όπως την αναφέρει ο Μπαμπινιώτης, είναι η επιστήμη η οποία σχετίζεται με το λεξιλόγιο μιας γλώσσας (Μπαμπινιώτης 2002, 1002). Περιγράφει τις λέξεις μιας γλώσσας και εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο οι ομιλητές εκφράζονται λεξιλογικώς (Cabre 1999, 30).

Σημασιολογία είναι ο κλάδος που εξετάζει ό,τι έχει σχέση με τη σημασία, δηλαδή με το νόημα όπως τα διάφορα είδη σημασίας, τη μεταβολή της σημασίας, τις ποικίλες σημασιολογικές σχέσεις κτλ. (Μπαμπινιώτης 2002, 1586). Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί μελέτη των σχέσεων μεταξύ γλωσσικών τύπων και οντοτήτων του κόσμου, δηλαδή αφορά τον τρόπο σύνδεσης των λέξεων και των πραγμάτων (Yule 2006, 11).

Η μετάφραση, στο πλαίσιο της «σημασίας», μπορεί να θεωρηθεί ως ένας κλάδος της Συγκριτικής Γλωσσολογίας με δυναμική διάσταση (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 279). Οι σημασιολογικές σχέσεις μεταξύ των λέξεων των διαφόρων γλωσσών δεν έχουν αμφιμονοσήμαντες ή και πολυμονοσήμαντες αντιστοιχίες. Οι σχέσεις είναι πάντοτε πολυσήμαντες, με μεγάλα περιθώρια για αμφισημίες, ασάφειες και «συγκεχυμένα» όρια (Γούτσος 2005, 36). Η εξεύρεση σημασιολογικού ισοδύναμου απαιτεί διαφοροποίηση μεταξύ φράσης και έκφρασης, μεταξύ, δηλαδή, λέξεων και της επικοινωνιακής λειτουργίας αυτών. Όταν αναφερόμαστε σε «ισοδύναμο» εννοούμε το μόνημα εκείνο το οποίο έχουμε μεταφράσει σύμφωνα με την επικοινωνιακή λειτουργία της έκφρασης της οποίας αυτό αποτελεί στοιχείο. Κατά τη μεταφραστική διαδικασία δεν προβαίνουμε σε μεταφορά λέξεων από μια γλώσσα προς μια άλλη, αλλά στοχεύουμε στην εκφορά ισοδύναμης έννοιας στη γλώσσα-στόχο (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 185).

Οι μεταφραστικές δυσκολίες που κλήθηκα να αντιμετωπίσω στο πλαίσιο της λεξικολογίας και σημασιολογίας έγκεινται στα κύρια ονόματα, τις λέξεις που χαρακτηρίζονται από πολυσημία, τους ιδιωτισμούς καθώς και κάποιους όρους.

α) Κύρια ονόματα

Στα πρωτότυπα κείμενα γίνονται αναφορές σε πολλά κύρια ονόματα, τόσο τοπωνύμια και ανθρωπονύμια, όσο και ονομασίες εθνικοτήτων. Το σημαντικότερο πρόβλημα που κλήθηκα να λύσω αφορούσε τη μετάφραση ή μεταγραφή αυτών των ονομάτων κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Το γεγονός ότι τα υπό μετάφραση κείμενα συνιστούν επιστημονικά άρθρα και συνεπώς, οι ελληνόφωνες αναγνώστες τους θα αποτελούν μια κατηγορία σπουδαστών, μελετητών, ερευνητών και επιστημόνων με ενδιαφέρον αλλά και γνώσεις επί του συγκεκριμένου θεματικού πεδίου του εθνικού κράτους και των μειονοτήτων αλλά και των τουρκικών, με οδήγησε, στις περιπτώσεις των ανθρωπονυμίων, να αφήσω το ξένο όνομα ως έχει προκειμένου ο αναγνώστης να είναι σε θέση να αναζητήσει το εν λόγω άτομο σε περίπτωση που το θελήσει. Ωστόσο, προκειμένου να μη δημιουργήσω σύγχυση στον μη τουρκόφωνο αναγνώστη που ενδεχομένως να διαβάσει τα συγκεκριμένα επιστημονικά άρθρα, έκρινα απαραίτητη τη μεταγραφή των τουρκικών ονομάτων στην ελληνική γλώσσα δίπλα στην ξένη ονομασία. Επιπλέον, μέρη της Δύσης όπως η Λωζάννη, οι Βερσαλλίες, η Αλσατία και η Βεστφαλία και άλλα όπως το Σκούταρι που είναι γνωστά για τους Έλληνες, τα μετέφρασα χρησιμοποιώντας την ελληνική τους ονομασία, ενώ άλλα όπως το Αρνταχάν και το Μπαλουκλί τα μετέφερα φωνητικά στην ελληνική. Τέλος, όσον αφορά τα ονόματα των κομμάτων της Τουρκίας που αναφέρονται στο πρωτότυπο κείμενο, ενήργησα ως εξής. Μετέφρασα το όνομα του κάθε κόμματος στην ελληνική, προκειμένου ο ελληνόφωνας αναγνώστης να είναι σε θέση να προσδιορίσει σε αδρές γραμμές την πολιτική στάση του εκάστοτε κόμματος, αλλά επίσης, έβαλα σε παρένθεση το αρκτικόλεξο του κάθε τουρκικού ονόματος προκειμένου σε κάθε περίπτωση να διευκολύνει την αναζήτηση πληροφοριών.

Παραδείγματα

- ***Demokrasi Partisi (DEP)*** *Haziran 1994'te kapatılırken, … (Oran 2003, 18)*

Μετάφραση: *Ενώ το* ***Κόμμα (της) Δημοκρατίας (DEP)*** *έκλεινε τον Ιούνιο του 1994,…* (σελ.63)

- *Sonuçta,* ***Mesut Yeğen****"in bu terimleri taşıyan kitabında hatırlattığı gibi, …* (Oran 2010, 8)

Μετάφραση: *Ως αποτέλεσμα, όπως θυμίζει και ο **Mesut Yeğen (Μεσούτ Γεγέν)** στο βιβλίο του που φέρει αυτούς τους όρους,…*(σελ.26)

Στην παραπάνω πρόταση, αν απλώς μετέφερα φωνητικά το επώνυμο Yeğen στην ελληνική γλώσσα ως Γεγέν θα υπήρχε σύγχυση ως προς την ορθογραφία διότι κάποιος γνώστης της τουρκικής θα μπορούσε να σκεφτεί πως γράφεται Yeyen και να μην τον βρίσκει, σε περίπτωση που τον αναζητεί. Για αυτό τον λόγο, στο μετάφρασμα τα ονόματα υφίστανται τόσο με τον έναν τρόπο όσο και με τον άλλον, προς αποφυγήν κάθε είδους σύγχυσης.

- *Türkiye'yi aşağılayıcı bu durumun son ve çok çarpıcı örneği, 2003 yılının Şubat ayında, **Üsküdar**-İstanbul'daki bir gayrimüslim azınlık lisesinin okul binasının tapusunun iptali için açılan bir davadır.* (Oran 2003, 30)

Μετάφραση: *Το τελευταίο και πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κατάστασης που υποβαθμίζει την Τουρκία είναι μια αγωγή που εγέρθηκε για την ακύρωση του τίτλου ιδιοκτησίας του σχολικού κτηρίου του λυκείου μιας μη μουσουλμανικής μειονότητας στο **Σκούταρι** στην Κωνσταντινούπολη, τον Φεβρουάριο του 2003.* (σελ.79)

Η περιοχή του Σκούταρι ή αλλιώς Χρυσούπολη αποτελεί ρωμέϊκη συνοικία της Κωνσταντινούπολης και είναι γνωστή από την πλειονότητα των ελληνόφωνων αναγνωστών που ασχολούνται με θέματα της Τουρκίας. Για αυτόν τον λόγο, επέλεξα να μη μεταγράψω φωνητικά τη συγκεκριμένη περιοχή αλλά να την αποδώσω με την πιο διαδεδομένη ελληνική της ονομασία.

- *Fakat **Atatürk'**ün ömrü yetmemiştir ve beyannameler unutulmuştur. (*Oran 2003, 6)

Μετάφραση: *Ωστόσο, η ζωή του Μουσταφά Κεμάλ **Ατατούρκ** δεν άρκεσε και οι δηλώσεις ξεχάστηκαν.* (σελ.49)

Στο πρωτότυπο κείμενο η λέξη Ατατούρκ κάνει σαφή την αναφορά στον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, προσωπικότητα γνωστή σχεδόν σε ολόκληρο τον ελληνόφωνο κόσμο. Καθώς όμως στην ελληνική γλώσσα έχει επικρατήσει να αναφέρεται ολόκληρό το όνομά του, επέλεξα να μην τον παραθέσω απλά ως Ατατούρκ στην ελληνική μετάφραση

Στα επιστημονικά άρθρα τα οποία κλήθηκα να μεταφράσω, βρέθηκα αντιμέτωπη με λέξεις που χρησιμοποιούνταν με παραπλήσια σημασία από την κανονική τους. Ένα πολύ συχνό εξ΄ αυτών των παραδειγμάτων είναι το γεγονός πως σχεδόν παντού η αναφορά της Συνθήκης της Λωζάννης (τουρκ. Lozan antlaşması) γίνεται με τη λέξη Lozan, δηλαδή Λωζάνη. Ωστόσο, στην απόδοση αυτών των προτάσεων στην ελληνική επέλεξα κυρίως να χρησιμοποιήσω τον όρο *Συνθήκη της Λωζάνης,* καθώς η λέξη *Λωζάνη* δεν εξυπηρετούσε το ύφος του συγγραφέα.

- *Lozan tutanaklarında, hakların yalnızca gayrimüslim azınlıklara getirildiğine ilişkin sözler bulunduğu hususu. (Oran 2003, 8)*

Μετάφραση: *Το θέμα σύμφωνα με το οποίο υπάρχουν αναφορές σχετικά με την παραχώρηση δικαιωμάτων μόνο σε μη μουσουλμανικές μειονότητες, στα πρακτικά της Συνθήκης της Λωζάννης. (*σελ.51)

- ***Lozan*** *yalnızca gayrimüslimleri azınlık olarak tanımlayan, ama başka gruplara da kimi haklar getiren bir antlaşmadır*. (Oran 2003, 9)

Μετάφραση: *Η συνθήκη της* ***Λωζάννης*** *αποτελεί μια συνθήκη η οποία αναγνωρίζει ως μειονότητα μόνο τους μη μουσουλμάνους, αλλά δίνει κάποια δικαιώματα και σε άλλες ομάδες.* (σελ.53)

Σε αυτό το σημείο, το τοπωνύμιο της Λωζάννης μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα, καθώς η περιοχή είναι αναμφισβήτητα γνωστή από όλους τους Έλληνες λόγω της συνθήκης η οποία υπεγράφη εκεί και αφορούσε τη συνθήκη ειρήνης που έθετε τα όρια της σύγχρονης Τουρκίας.

- *Arnavutluk'ta Yunan ve* ***Makedon*** *azınlıkların hakları sadece ülkenin güney bölgelerinde uygulamaya konmaktadır.* (Okutan 2004, 15)

Μετάφραση: *... στην Αλβανία τα μειονοτικά δικαιώματα των Ελλήνων και των* ***Σλαβομακεδόνων*** *εφαρμόζονται μονάχα στις νότιες περιοχές.* (σελ.102)

Στο τουρκο-ελληνικό λεξικό του Tuncay (2000, 482), οι όροι Makedonya κ Makedonyalı αποδίδονται ως *Μακεδονία* και *Μακεδόνας*, αντιστοίχως. Στο παρόν επιστημονικό άρθρο, όμως, αυτοί οι όροι αναφέρονται στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, δηλαδή τα Σκόπια. Προτεραιότητά μου, ως μεταφράστρια, στο συγκεκριμένο σημείο υπήρξε η αποφυγή σύγχυσης μεταξύ των

κατοίκων της ανωτέρω περιοχής και των Ελλήνων που κατοικούν στο ελληνικό γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας. Επομένως, έκρινα απαραίτητη την απόδοση αυτού του όρου ως *Σλαβομακεδόνας* αντί της επιλογής *Μακεδόνας*.

β) Πολύσημες λέξεις

Σε όλες τις γλώσσες υπάρχουν πολύσημες λέξεις. Ο μεταφραστής, όταν συναντήσει μια τέτοια λέξη ή κάποιον συνδυασμό λέξεων που απαρτίζουν έναν όρο, καλείται να επιλέξει την ερμηνεία η οποία ταιριάζει περισσότερο στο περιεχόμενο και το ύφος του κειμένου και εξυπηρετεί αποτελεσματικότερα τον επικοινωνιακό του σκοπό. Οι όροι αποτελούν οντότητες που έχουν μια συγκεκριμένη κοινωνική ύπαρξη η οποία εκδηλώνεται στην πραγματική επικοινωνιακή δραστηριότητα σε έναν τομέα (Kageura 2002: 12 – 13). Η ορολογία είναι η επιστήμη που ασχολείται με την συλλογή, περιγραφή, επεξεργασία και παρουσίαση των όρων, δηλαδή λέξεων που ανήκουν σε εξειδικευμένους τομείς χρήσης μιας ή περισσότερων γλωσσών (Sager 1990: 2 - 3). Η κλασική προσέγγιση της ορολογίας, όπως ξεκίνησε από τον Eugen Wüster, στόχευε σε ορολογικούς ορισμούς που συνίσταντο από αναγκαίες και επαρκείς προϋποθέσεις. Τα προβλήματα κατά τη διατύπωση ορολογικών ορισμών προκύπτουν από το γεγονός ότι οι φυσικές έννοιες, όπως προκύπτουν στο μυαλό των ανθρώπων, βασίζονται σε πρωτότυπα. Οι λεξικογραφικοί ορισμοί προκαλούν ένα τέτοιο πρωτότυπο. Σε πολλά κείμενα, ακόμη και για εξειδικευμένο λεξιλόγιο, δεν χρειάζεται να καταβληθεί περαιτέρω προσπάθεια σχηματισμού ενός ορολογικού ορισμού. Μόνο όταν προκύπτουν συγκρούσεις σχετικά με το συγκεκριμένο όριο της έννοιας, για παράδειγμα λόγω επιστημονικών αξιώσεων ή νομικών διαφορών, είναι απαραίτητο να καθοριστεί ένας. Όταν ένας ορολογικός ορισμός ισχύει για μια επιστημονική έννοια, ο βαθμός ακρίβειας εξαρτάται από τις γνώσεις μας. Καθώς αναπτύσσονται οι γνώσεις μας και η χρήση των όρων δύναται να αλλάζει συχνά, κρίνεται απαραίτητη η περιοδική αναθεώρηση των ορισμών. Στην περίπτωση των νομικών εννοιών, τα όρια που επιβάλλονται από τον ορισμό θα επηρεάσουν αυτό που γίνεται στον πραγματικό κόσμο. Σε γενικές γραμμές , ο ακριβής ορισμός ενός όρου μπορεί να είναι θέμα συζήτησης (Kockaert & Steurs 2015: 12).

Παραδείγματα

- *Ulus, bunu Yürütme ve Yargı ile paylaşarak kullanır. (Oran 2003, 2)*

Μετάφραση: *Το έθνος τη χρησιμοποιεί μοιράζοντας τη στα Εκτελεστικά και τα Δικαστικά Όργανα.* (σελ.44)

Yürütme σημαίνει *εκτέλεση, διοίκηση, ξεκίνημα, κλεψιά* ενώ μερικές φορές χρησιμοποιείται ως επίθετο με την ερμηνεία εκτελεστικός ή νομοτελεστικός (Tuncay 2000, 850). Από την άλλη πλευρά, η λέξη yargı έχει τη σημασία της δικαιοσύνης, της εκδίκασης, της απόφασης δικαστηρίου, της ιδέας και της κρίσης (Tuncay 2000, 850). Η παραπάνω πρόταση στην ελληνική γλώσσα δεν μπορεί να μεταφραστεί με κάποια από τις προαναφερθείσες λέξεις στη θέση των yürütme και yargı, διότι το νόημα θα φαινόταν ελλιπές. Λόγω αυτού, έκρινα απαραίτητη την πρόσθεση της λέξης *όργανα.*

- *Anayasanın bu **fıkra**sında ifadesini bulan ve milletin teklik'i ile birlik'ini birbirine karıştıran bu anlayış,…* (Oran 2003, 12)

Μετάφραση: *Αυτή η αντίληψη, η οποία βρίσκει την έκφρασή της σε αυτή την **παράγραφο** του Συντάγματος…* (σελ.56)

Σύμφωνα με το τουρκο- ελληνικό λεξικό του Κέντρου Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμού (Tuncay & Καρατζάς 2000, 236), το ουσιαστικό *fikra* δύναται να σημαίνει *ανέκδοτο, ιστοριούλα, ευθυμογράφημα, εδάφιο, περικοπή, παράγραφος και χρονογράφημα.* Στη συγκεκριμένη πρόταση γίνεται λόγος για το Σύνταγμα. Επομένως, το συγκείμενο μας οδηγεί στη χρήση της λέξης *παράγραφος.*

- *Dolayısıyla, özgün bir kimliğin çağdaş liberal demokrasilerin içinde korunamayacağı endişesi, "ayrılma"ya kadar varabilecek ciddi **tehditler barındırmaktadı**r* (Okutan 2004, 9)

Μετάφραση: *Συνεπώς, η ανησυχία για το αν μια ιδιαίτερη ταυτότητα θα μπορέσει να προστατευτεί μέσα σε μια σύγχρονη φιλελεύθερη δημοκρατία **ενέχει** σοβαρούς **κινδύνου**ς που μπορεί να καταλήξουν σε «διάσπαση».* (σελ.95)

Το ρήμα *barındırmak*, σύμφωνα με τους Tuncay και Καρατζά (2000, 69) και το Λεξικό του Ιδρύματος Τουρκικής Γλώσσας έχει τις ερμηνείες *στεγάζω, παρέχω άσυλο*

και *προστατεύω*. Ενώ κατά τους Tuncay και Καρατζά (2000, 727) η λέξη tehdit ορίζεται ως *απειλή, φοβέρα, φόβητρο*. Η κυριολεκτική μετάφραση της συγκεκριμένης έκφρασης θα ήταν, λοιπόν, *(η ανησυχία) στεγάζει (σοβαρές) απειλές*. Αυτή η έκφραση, ωστόσο, δεν είναι δόκιμη στην ελληνική γλώσσα. Συνεπώς, σε αυτό το σημείο χρησιμοποίησα τη σύναψη *ενέχει (σοβαρούς) κινδύνους*, η οποία αποτελεί σημασιολογικό ισοδύναμο του *tehditler barındırmak* που υπάρχει στο πρωτότυπο κείμενο και της οποίας η συχνή χρήση αντικατοπτρίζεται στο Σώμα Ελληνικών Κειμένων (βλ. Εικόνα 1).

Αποτελέσματα αναζήτησης

Η αναζήτηση για τη λέξη **'ενέχει'** επέστρεψε 118 αποτελέσματα

Ταξινόμηση:	Τρόπος	Είδος	Κειμενικό Υποείδος	Χρονολογία

#	Περικείμενο		
1	α μετά τις «Σημειώσεις για ένα Ημερόλογιο»,	ενέχει	χαρακτηριστικά νεωτερικής γραφής, συνταιρ
2	α οφείλει να μην απουσιάζει.	ενέχει	στοιχεία αβεβαιότητας. Και, ενόψει των συνο
3	των σχέσεων μεταξύ των τριών ομάδων - χωρών	ενέχει	τον κίνδυνο της πόλωσης για την παγκόσμια
4	ης Βραζιλίας (15%), το οποίο επισημαίνεται ότι	ενέχει	και το μεγαλύτερο ρίσκο. Οσον αφορά τις δι
5	«διεθνή παράγοντα». Αυτή η πολιτική θεώρηση	ενέχει	σπέρματα λογικής, αν συνταιριάζεται με μια
6	ολλές φορές ακόμη και εθνικής σημασίας, που	ενέχει	, επιτρέπει την άσκηση εκκλησιαστικής πολι
7	είπε ότι η υποβολή ενός τρίτου σχεδίου Ανάν	ενέχει	κινδύνους και προτάσεις μη αποδεχτές για τ
8	η δημιουργία γιγαντιαίων τραπεζών, ειδικά,	ενέχει	κινδύνους. Ολοι γνωρίζουμε τις επιβλαβείς
9	Ίσως γιατί το μυστηριώδες και ανεξιχνίαστο	ενέχει	πάντα μια γλυκιά πρόκληση. Εκεί λοιπόν, υπ
10	υς «τεράστιους οικονομικούς κινδύνους» που	ενέχει	η διάδοση της Αρκούδας στην Πίνδο για την Ε
11	ου πληθυσμού. Και η είσοδος αυτών των θεσμών	ενέχει	κινδύνους και για τη γλώσσα μας και για τον
12	τροπές. Η σκληρή αυτή πραγματικότητα, όμως,	ενέχει	τρεις σοβαρούς κινδύνους. Πρώτο, η Εταιρικ
13	του πολιτικού κόστους, το οποίο οπωσδήποτε	ενέχει	η άμεση ή έμμεση αναγνώριση εκ μέρους της κ
14	ό την προϋπόθεση βεβαίως ότι θα υλοποιηθεί,	ενέχει	μείζονα γεωστρατηγική σημασία για την ευρ
15	ος. Ο ίδιος υπογραμμίζει τους κινδύνους που	ενέχει	για τη σταθερότητα των Βαλκανίων η ανεξαρτ

Σελίδα 1 από 8
Σελίδες: [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] Επόμενη

Εικόνα 1

- *Bu "bölge ve azınlık dilleri"nin sayısı,* ***Deniz Aşırı Topraklar*** *da katıldığında, yetmiş beş"in üstündedir*. (Oran 2010, 11)

Μετάφραση: *Αυτός ο αριθμός των «τοπικών γλωσσών και μειονοτικών γλωσσών», όταν συμπεριληφθούν και τα* ***Υπερπόντια Διαμερίσματα****, ξεπερνά τις ογδόντα πέντε.* (σελ.30)

Η έκφραση *Deniz Aşırı Topraklar* κατά λέξη σημαίνει *Εδάφη Πέρα από τη Θάλασσα*. Κάνοντας μια ενδελεχή έρευνα επί του θέματος κατέληξα στο ότι ο συγκεκριμένος τουρκικός όρος αναφέρεται στα εδάφη της Γαλλίας που δεν βρίσκονται μέσα στα σύνορα της χώρας (département d'outre-mer). Το καθεστώς των Υπερπόντιων Διαμερισμάτων διέπεται από το άρθρο 73 του Συντάγματος της Πέμπτης Γαλλικής

Δημοκρατίας και σήμερα αφορά τα κράτη της Γουαδελούπης, της Γαλλικής Γουιάνας, της Μαρτινίκας, της Μαγιότ και της Ρεϋνιόν. Ο ελληνικός όρος για την απόδοση αυτού είναι *Υπερπόντιο Διαμέρισμα.* Η παραπάνω δυσκολία ήταν μια από αυτές που με ταλαιπώρησε περισσότερο, καθώς αποτελούσε θέμα πολιτικής/ διοικητικής ορολογίας και συνεπώς, απαιτούσε όχι μόνο καλή γνώση τουρκικής γλώσσας αλλά και διεθνών σχέσεων, ιστορίας, γεωγραφίας, αγγλικής και γαλλικής γλώσσας προκειμένου να είμαι σίγουρη για την απόδοση του εν λόγω όρου, καθώς οι τουρκικές και οι ελληνικές πηγές δεν επαρκούσαν.

- *Yargıç isterse, Fransa'da duruşmalarda* ***tarafların*** *doğrudan doğruya azınlık dilinde konuşmaları da mümkündür.* (Oran 2010, 13)

Μετάφραση: *Αν ο δικαστής θελήσει, στη Γαλλία είναι δυνατό οι* ***διάδικοι*** *στις δικασίμους να μιλήσουν απευθείας σε μειονοτική γλώσσα. (*σελ.33)

Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί ένα καλό παράδειγμα για την πολυσημία των λέξεων σε συνδυασμό με την ανάγκη χρήσης νομικής ορολογίας. Σύμφωνα με το προαναφερθέν λεξικό, η λέξη *taraf* ορίζεται ως *πλευρά, μέρος, μεριά, πλευρό, όψη, μπάντα, κατεύθυνση, άποψη, διάδικος, μερίδα* και *στρατόπεδο* (Tuncay & Καρατζάς, 2000, 711). Η πληθώρα των παραδειγμάτων αποδεικνύει την ανάγκη χρήσης μονογλωσσικού λεξικού προκειμένου ο μεταφραστής να αποδώσει ορθώς τον εκάστοτε όρο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το ύφος και το ειδικό λεξιλογικό περιεχόμενο της πρότασης με παρέπεμψε στη χρήση της λέξης *διάδικος*, καθώς ο συγγραφέας του πρωτοτύπου θέλει να δηλώσει τα διάδικα μέρη, δηλαδή τα πρόσωπα που λαμβάνουν μέρος στη δίκη είτε ως ενάγοντες είτε ως εναγόμενοι.

γ) Ιδιωτισμοί

Σύμφωνα με τον ορισμό του Nida, ο ιδιωτισμός είναι μια έκφραση που αποτελείται από διάφορες λέξεις, ενώ η σημασία της δεν μπορεί να εξαχθεί από τις σημασίες των μεμονωμένων λέξεων από τις οποίες αποτελείται (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 293). Στη θεωρία της μετάφρασης, οι ιδιωτισμοί δεν αποτελούν σοβαρό πρόβλημα καθώς ο μεταφραστής μπορεί να τους αντιμετωπίσει στο πλαίσιο των εικόνων, των μεταφορών και των συνάψεων με τη βοήθεια του συνδυασμού της καταλληλότητας των συνθηκών επικοινωνίας και της κατανόησης του μηνύματος (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 299,300). Η μακρόχρονη επαφή του ελληνικού με τον τουρκικό

λαό ήταν η αιτία που οδήγησε στην παραλληλία πολλών πολιτισμικών στοιχείων και ενίοτε σε κοινούς ιδιωτισμούς.

Παραδείγματα

- *...çünkü o iddiayı yapan adamın* ***kafasını uçurmuşlardı***. (Oran 2010, 5)

Μετάφραση: *...διότι* ***αποκεφάλιζαν*** *τον άνθρωπο που το ισχυριζόταν αυτό*. (σελ.22)

Ο ιδιωματισμός *kafayı uçurmak* κατά κυριολεξία σημαίνει «πετάω το κεφάλι». Το κεφάλι, όμως, ως μέρος του σώματος, αφ' ενός είναι δύσκολο να αποκολληθεί, αφ' ετέρου δεν αποτελεί σύνηθες αντικείμενο «ρίψης». Συνεπώς, αυτός ο ιδιωματισμός παραπέμπει σε αποκεφαλισμό αυτών που αντιστέκονταν και ενεργούσαν κατά βούληση. Ένεκεν τούτου, επέλεξα τη λέξη *κόβω* αντί για *πετάω,* καθώς στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιούμε πολλές εκφράσεις ιδίως με τη λέξη κεφάλι και κάποιες από αυτές, μάλιστα, είναι παραπλήσιες του παραπάνω παραδείγματος τόσο λεξιλογικά όσο και σημασιολογικά π.χ. κόβω το κεφάλι μου.

- *Zaten 1982 Anayasası bugüne kadar defalarca değiştirilmiştir ve artık "****dikiş tutmadığı" kabul edilen eskimiş bir kumaştır.*** (Oran 2004, 10)

Μετάφραση: *Εξάλλου, το Σύνταγμα του 1982 έως σήμερα τροποποιήθηκε πολλές φορές και αποτελεί πια ένα* ***φθαρμένο ύφασμα για το οποίο όλοι συμφωνούν ότι «δεν μπορεί να μπαλωθεί».*** (σελ.53)

Ο παραπάνω ιδιωτισμός αποτέλεσε μεγάλο πρόβλημα κατά τη διαδικασία της μετάφρασης και αυτό γιατί δεν υπάρχει αντίστοιχη έκφραση στην ελληνική. Παρά το γεγονός πως ενώ διάβαζα το πρωτότυπο, είχα σχηματίσει στο μυαλό μου τη γνώριμη εικόνα ενός παλιού υφάσματος το οποίο είναι τόσο φθαρμένο που δεν μπορεί να κεντηθεί, δεν κατάφερα να συντάξω κάποια παρόμοια μεταφορά. Για αυτό τον λόγο κράτησα το μετάφρασμα όσο πλησιέστερα γίνεται στο νόημα και τις λέξεις του πρωτοτύπου. Με την παραπάνω απόδοση από τη μια πλευρά δεν αλλοίωσα την ελληνική δομή και από την άλλη πλευρά μετέφρασα την πρόταση με τρόπο που θα δημιουργήσει στον ελληνόφωνο αναγνώστη την ίδια εικόνα που είδα κι εγώ διαβάζοντας το πρωτότυπο κείμενο.

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τις παραπάνω αναλύσεις, υπήρξε πληθώρα μεταφραστικών δυσκολίιών τόσο στο λεξιλογικό όσο και το σημασιολογικό επίπεδο. Κάποια κύρια ονόματα, κυρίως ανθρωπονύμια, τα άφησα στην ξένη γλώσσα, ενώ παράλληλα τα μετέτρεψα φωνητικά μέσα σε παρένθεση για τους μη τουρκόφωνους, ενώ τις περιοχές, που οι περισσότερες είναι γνωστές στο ελληνόφωνο αναγνωστικό κοινό, τις έγραψα με την ελληνική τους ονομασία. Η πληθώρα πολύσημων λέξεων αποτέλεσε μια ακόμα δυσκολία η οποία όμως δεν στάθηκε σημαντικό εμπόδιο στη μετάφραση των επιστημονικών άρθρων καθώς το συγκείμενο βοηθούσε στην εύρεση του ισοδύναμου λεξήματος ή έκφρασης ιδιωτισμού στην ελληνική. Εξαίρεση σε αυτό αποτέλεσε η αναζήτηση και εύρεση ισοδύναμων εννοιών στην Ελληνική για τους όρους που δεν υπήρχαν στα διαθέσιμα τουρκο-ελληνικά λεξικά. Τα κείμενα που κλήθηκα να μεταφράσω δεν είχαν πολλούς ιδιωτισμούς, αλλά όσοι υπήρχαν αποτέλεσαν πρόβλημα σχετικά τον τρόπο με τον οποίο θα αποδίδονταν και όχι με την κατανόηση της σημασίας τους. Σε αυτό βοήθησε ιδιαίτερα η κοινή νοοτροπία και αντίληψη των δύο λαών, ως αποτέλεσμα της μακρόχρονης επαφής τους.

ΥΦΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η Υφολογία συνιστά ιδιαίτερο κλάδο της γλωσσικής επιστήμης (Μπαμπινιώτης 1998, 67) και συγκεκριμένα της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 203). Ιστορικά, οι υφολόγοι χρονολογούνται πολύ παλιά οπότε και έδιναν προσοχή στο ύφος της προφορικής έκφρασης, η οποία καλλιεργήθηκε χάρη στη ρητορική. Παρ' όλα αυτά, η υφολογία γνώρισε μεγάλη άνθηση στη Βρετανία και τις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1960 (Nørgaard, Montoro & Busse 2010, 2). Σύμφωνα με το έργο της Wales (2011, 399), αποτελεί τη μελέτη του ύφους, όμως, το γεγονός ότι το ύφος μπορεί να ιδωθεί με πολλούς τρόπους δημιουργεί ποικίλες υφολογικές προσεγγίσεις. Πιο συγκεκριμένα, η υφολογία πραγματεύεται πληθώρα ζητημάτων όπως μεμονωμένα υφολογικά στοιχεία καθώς και το ύφος διαφόρων ειδών κειμένων. Επίσης, μελετά τη λειτουργικότητα του ύφους στον γραπτό λόγο ενώ παράλληλα ασχολείται με τα υφολογικά φαινόμενα του προφορικού λόγου (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 203). Για αυτό τον λόγο, το ύφος συνιστά ένα από τα πιο σοβαρά ερευνητικά ζητούμενα των επιστημών του ανθρώπου, παρ' όλο που απασχολεί το ανθρώπινο πνεύμα περισσότερο από δύο χιλιάδες χρόνια (Χαραλαμπάκης 2001, 27). Οι υφολόγοι χρησιμοποιούν γλωσσολογικά μοντέλα, θεωρίες και πλαίσια ως αναλυτικά εργαλεία προκειμένου να περιγράψουν και να εξηγήσουν τον τρόπο πώς ένα κείμενο λειτουργεί καθώς και τον τρόπο με τον οποίο φτάνουμε από τις λέξεις στο πραγματικό νόημα του εκάστοτε κειμένου. Μάλιστα, ενώ κάποιες υφολογικές προσεγγίσεις εστιάζουν στο ύφος ενός συγκεκριμένου συγγραφέα, άλλες ενδιαφέρονται μόνο για το καθ' εαυτό κείμενο (Nørgaard, Montoro & Busse 2010, 1).

Παρ' ότι το ύφος απαντάται πολύ συχνά στη Λογοτεχνική Κριτική, ο ορισμός του είναι πολύ δύσκολος στις μεταφραστικές σπουδές, την κοινωνιογλωσσολογία και ειδικά την Υφολογία, καθώς υπάρχουν πολλοί ορισμοί του ύφους. Στην πιο απλή του προσέγγιση, το ύφος αναφέρεται στον αντιληπτό διακριτικό τρόπο έκφρασης γραφής ή ομιλίας (Wales 2011, 397). Σύμφωνα με τον Buffon, «Το ύφος είναι ο ίδιος άνθρωπος» (Χαραλαμπάκης 2001, 31) ενώ κατά τον Vossler «Ύφος είναι η ατομική γλωσσική χρήση σε αντίθεση με τη γενική» (Χαραλαμπάκης 2001, 33).

Το σίγουρο είναι πως υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι ύφους σε διαφορετικές περιστάσεις αλλά και διαφορετικοί τρόποι ύφους στην ίδια περίσταση (π.χ. δεν

ζωγραφίζουν όλοι οι άνθρωποι δεν τον ίδιο τρόπο). Το ύφος, επίσης, ποικίλλει από ανεπίσημο σε επίσημο ανάλογα με την υφιστάμενη κατάσταση (Wales 2011, 397). Τέλος, το ύφος κατέχει ιδιαίτερη σημασία κατά τη διάρκεια της επικοινωνιακής πράξης καθώς περιέχει πολλές πληροφορίες όπως την τοποθέτηση του ομιλητή απέναντι στον συνδιαλεγόμενό του, τη μεταξύ τους σχέση, το θέμα και τις συνθήκες επικοινωνίας (Μπατσαλιά & Σελλά2010, 204-205).

Η μεταφορά του ύφους κρίνεται απαραίτητη προκειμένου ο αναγνώστης να κατανοήσει τον σκοπό του κειμένου-πηγής, για αυτό τον λόγο στο μετάφρασμα δεν έλειψαν οι μετατοπίσεις προκειμένου να βρεθώ κοντά στο ύφος του συγγραφέα. Παρακάτω ακολουθεί σχολιασμός παραδειγμάτων που ανήκουν στο υφολογικό επίπεδο. Τα παραδείγματα έχουν διακριθεί σε τρεις κατηγορίες ώστε να δοθεί έμφαση στην υφολογική τους διαφορά.

α) Απόδοση συγκεκριμένου επιπέδου λόγου

Τα υπό εξέταση επιστημονικά άρθρα περιέχουν πολλά αποσπάσματα από Συνθήκες και το Σύνταγμα της Τουρκίας. Επομένως, ειδικά τα συγκεκριμένα σημεία έπρεπε να αποδοθούν με τέτοιο τρόπο ώστε η γλώσσα και το αρχαιοπρεπές, λόγιο ύφος που χρησιμοποιείται στο πρωτότυπο και το μετάφρασμα να συνάδουν μεταξύ τους.

Παραδείγματα

- *"Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır."* (Oran 2003, 8)

Μετάφραση: *Ουδείς περιορισμός θέλει επιβληθή κατά της ελευθέρας χρήσεως παρά παντός τούρκου υπηκόου οιασδήποτε γλώσσης, είτε εν ταις ιδιωτικαίς ή εμπορικαίς σχέσεσιν, είτε ως προς την θρησκείαν τον τύπον και πάσης φύσεως δημοσιεύματα, είτε εν ταις δημοσίαις συναθροίσεσιν.* (σελ.27)

Ο Οράν στο κείμενό του παραθέτει μεταφρασμένη στην Τουρκική την παράγραφο 4 του άρθρου 39 της Συνθήκης της Λωζάννης. Για αυτόν τον λόγο, μετά από αναζήτηση και μελέτη της επίσημης ελληνικής απόδοσης του συγκεκριμένου άρθρου της Συνθήκης, και έπειτα από αντιπαραβολή με την τουρκική για τυχόν παραλείψεις και αποκλίσεις, επέλεξα να μην μεταφράσω την εν λόγω παράγραφο από την

Τουρκική προς την Ελληνική αλλά να παραθέσω την ήδη μεταφρασμένη ελληνική εκδοχή της με σκοπό αφ' ενός να διατηρήσω το ύφος του πρωτότυπου κειμένου και αφ' ετέρου να μην αλλοιώσω το πρωτότυπο περιεχόμενο του εν λόγω άρθρου.

- *Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin gayrimenkul iktisapları men edilmiştir*. (Oran 2003, 21)

Μετάφραση*: Φαίνεται ότι η απόκτηση ακινήτων νομικών προσώπων που απαρτίζονται από μη Τούρκους έχει απαγορευτεί.* (σελ.68)

- *Görülüyor ki Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır*. (Oran 2003,22)

Μετάφραση: *Φαίνεται ότι η απόκτηση ακινήτων νομικών προσώπων που απαρτίζονται από μη Τούρκους έχει απαγορευτεί. (*σελ.68)[42]

Η δυσκολία των παραπάνω προτάσεων έγκειται στο γεγονός ότι η απόδοση τους στην ελληνική είναι ακριβώς η ίδια. Η διαφορά, όμως στην τουρκική γλώσσα βρίσκεται στο ότι το λεξιλόγιο και ως εκ τούτου το ύφος της πρώτης πρότασης είναι διαφορετικό από αυτό της δεύτερης διότι χρησιμοποιεί πιο παλιές λέξεις, ενώ η δεύτερη πιο σύγχρονες, π.χ. gayrimenkul και taşınmaz, iktisap και mal, men edilmek και yasaklanmak. Μια από τις σκέψεις που έκανα όταν κλήθηκα να μεταφράσω τις ανωτέρω προτάσεις ήταν να αποδώσω την πρώτη αρχαιοπρεπώς. Θεώρησα, όμως, ότι κάτι τέτοιο δεν θα μετέφερε στον αναγνώστη του ελληνικού κειμένου τις αλλαγές στις συγκεκριμένες λέξεις αλλά θα προσέδιδε στη πρόταση έναν γενικότερο πεπαλαιωμένο τόνο, κάτι το οποίο δεν αποτελούσε στόχο του συγγραφέα του πρωτοτύπου. Καθώς, λοιπόν, η εν λόγω υφολογική διαφορά είναι δύσκολο να αποδοθεί στο μετάφρασμα, θεώρησα σωστότερη την προσθήκη του σημειώματος του μεταφραστή προκειμένου να καταστήσω στον αναγνώστη σαφή την ανομοιότητα μεταξύ των δύο προτάσεων που βρίσκονται στο πρωτότυπο κείμενο από την επαναδιατύπωσή της με ύφος διάφορο από αυτό του Οράν.

[42] ΣτΜ: Στη συγκεκριμένη πρόταση ο συγγραφέας στο πρωτότυπο χρησιμοποιεί διαφορετικές και πιο σύγχρονες λέξεις για τα *ακίνητα,* την *απόκτηση* και το *απαγορεύεται* από αυτές τις προηγούμενης παραγράφου. Στην πρώτη παράγραφο για τα *ακίνητα* χρησιμοποιεί τη λέξη *gayrimenkul* ενώ στη δεύτερη τη *taşınmaz, στην πρώτη παράγραφο* για την *απόκτηση* χρησιμοποιεί τη λέξη *iktisap*, ενώ στη δεύτερη τη λέξη *mal*. Αντιστοίχως, για να εκφράσει το ρήμα *απαγορεύεται* χρησιμοποιεί τις λέξεις *men edilmek* και *yasaklanmak*, με την πρώτη να ανήκει στην οθωμανική περίοδο.

β) Απόδοση ύφους συγκεκριμένου είδους κειμένου

Τα πρωτότυπα κείμενα περιέχουν πολλά χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. Συγκεκριμένα, ο λόγος στα άρθρα τόσο του Οράν όσο και του Οκουτάν είναι περιγραφικός και ερμηνευτικός και τεκμηριώνεται με επιχειρήματα, στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον επιστημονικό λόγο και συγκεκριμένα τα είδη του πληροφοριακού λόγου και του λόγου της πειθούς. Επίσης, και οι δύο συγγραφείς είτε μέσα στο κείμενό τους είτε στο τέλος αυτού αναφέρονται στη βιβλιογραφία την οποία χρησιμοποίησαν παραπέμποντας στις σχετικές έρευνες, γεγονός που δεικνύει την κριτική στάση και την αντικειμενικότητα, τα οποία, επίσης, αποτελούν χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. Επιπλέον, γενικά στα επιστημονικά και ειδικά στα υπό μελέτη άρθρα υπάρχει λογική οργάνωση, δηλαδή το εκάστοτε κείμενο έχει πρόλογο, κύριο μέρος και επίλογο. Μάλιστα το άρθρο *Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu* του Οράν κλείνει με μια παράγραφο υπό τον τίτλο *Sonuç*, δηλαδή *συμπεράσματα.* Τέλος, τα εν λόγω άρθρα, όπως φαίνεται και από τα παραδείγματα, συμπεριλαμβάνουν πολλές λέξεις ειδικού λεξιλογίου, δηλαδή όρους. Η πλειονότητα αυτών των όρων είναι νομικής ή πολιτικής φύσεως.

Παραδείγματα

- *Francesco Capotorti tarafından 1978 yılında yapılan azınlık tanımı genel bir çerçeve oluşturmuştur. Buna göre azınlık, "bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısalolarak az olan, egemen konumda bulunmayan, - o devletin vatandaşı olan - üyeleri nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa dayanışma duygusu gösteren bir grup" olarak tanımlanmaktadır (ÇAVUŞOGLU, 1999: 25)* (Okutan 2004, 4)

Μετάφραση: *Ο ορισμός της μειονότητας που διατύπωσε ο Francesco Capotorti το 1978 αποτέλεσε ένα γενικό πλαίσιο. Σύμφωνα με αυτόν, η μειονότητα ορίζεται ως «μια ομάδα η οποία αριθμητικά είναι μικρή σε σχέση με το υπόλοιπο του πληθυσμού ενός κράτους, δεν βρίσκεται σε κυρίαρχη θέση, έχει διαφορετικά εθνοτικά, θρησκευτικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά από τα υπόλοιπα μέλη του πληθυσμού – που είναι πολίτες εκείνου του κράτους- και δείχνει αίσθημα αλληλεγγύης, ακόμα κι αν είναι συγκαλυμμένο, το οποίο στρέφεται στην προστασία του πολιτισμού, της θρησκείας είτε της γλώσσας της (ÇAVUŞOGLU, 1999: 25)*. (σελ.88)

Εδώ, ο Οκουτάν παραθέτει τον ορισμό της μειονότητας σύμφωνα με τον Francesco Capotorti, όπως αυτός γράφεται στο έργο του Çavuşoğlu με ημερομηνία έκδοσης 1999 στη σελίδα 25. Με αυτόν τον τρόπο, ο Οκουτάν κρατάει ουδέτερη στάση από τον εν λόγω ορισμό και δεν εκφράζει κάποιου είδους κριτική. Η αντικειμενικότητα καθώς και η βιβλιογραφία είναι πολύ σημαντικές στα επιστημονικά άρθρα προκειμένου ο αναγνώστης να σχηματίσει τη δική του άποψη λαμβάνοντας γνώσεις από αμερόληπτες πηγές και να ανατρέχει στο πρωτότυπο έργο, όταν χρειάζεται.

- *Dahası, bu üst kimlik, "soy" kadar "din" faktörünü de içermektedir. Millet Sisteminin hâlâ süren etkisinin sonucu, "Türk" sayılabilmek için Müslüman da olmak gerekmektedir; hatta Sünni Müslüman. Türkiye'de herhangi bir gayrimüslimden söz edildiği zaman "Türk" değil de "Vatandaş" denmesinin nedeni budur*. (Oran 2003, 29)

Μετάφραση: *Επιπλέον, αυτή η «υπερταυτότητα» περιέχει τον παράγοντα «θρησκεία» όσο και αυτόν της «οικογένειας». Ως αποτέλεσμα της επιρροής του Εθνικού Συστήματος, η οποία διαρκεί ακόμα, για να μπορεί κάποιος να θεωρηθεί «Τούρκος», πρέπει να είναι και Μουσουλμάνος. Μάλιστα, Σουνίτης Μουσουλμάνος. Αυτός είναι ο λόγος που όταν γίνεται αναφορά στην Τουρκία σε έναν οποιοδήποτε μη μουσουλμάνο, δεν λέγεται «Τούρκος» αλλά «Πολίτης».* (σελ.78)

- *Fransa şimdi bambaşka bir ülke. Çünkü: Bir kere, "azınlık" kavramını reddeden Fransa, bugün ülkesinde kolektif azınlık haklarının "teritoryal" (bölgesel) diye anılan en aşırı türünü tanımış durumda. Sınır boyları (İspanya ve Almanya sınırları) ve ada (Korsika) dahil. Bu iki noktayı vurgulayışımın sebebi: Ulus-devlet olmayan çok daha özgürlükçü devletler bile böyle "uçtaki" yerlerde (hele de, adalarda!) bölgesel haklar tanımaktan nefret ederler, bir gün ayrılabilir diye.* (Oran 2010, 3)

Μετάφραση: *η Γαλλία, από την άλλη πλευρά, είναι μια εντελώς διαφορετική χώρα, διότι η Γαλλία που κάποτε αμφισβήτησε την έννοια της «μειονότητας» είναι σε θέση να αναγνωρίζει το πιο ακραίο είδος συλλογικών δικαιωμάτων μειονοτήτων σήμερα στη χώρα της που μνημονεύονται ως «εδαφικά» (περιφερειακά), συμπεριλαμβανομένου του μήκος συνόρων (μεταξύ Ισπανίας και Γερμανίας) και του νησιού (Κορσική). Ο λόγος που υπογραμμίζω αυτά τα δύο σημεία είναι το γεγονός ότι ακόμα και τα πιο φιλελεύθερα κράτη που δεν αποτελούν έθνη-κράτη μισούν να αναγνωρίζουν εδαφικά*

δικαιώματα σε «απομακρυσμένα» μέρη (πόσο μάλλον στα νησιά!) σκεπτόμενοι πως μια μέρα ίσως αποσχιστούν. (σελ.20)

Η αποδεικτικότητα του λόγου συνιστά βασικό γνώρισμα ενός επιστημονικού άρθρου. Σε αυτά τα σημεία ο Οράν παρουσιάζει και υποστηρίζει με επιχειρήματα τη θεωρία του αναφορικά με την υπερταυτότητα και τη Γαλλία, ενώ η επίκληση στη λογική υπερτερεί έναντι της επίκλησης στο συναίσθημα και τα σοφίσματα.

γ) Απόδοση Ύφους των Συγγραφέων (Ιδιόλεκτος)

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τη μετάφραση και τον σχολιασμό επιστημονικών άρθρων δύο συγγραφέων, του Μ. Οράν και του Μ. Τσ. Οκουτάν. Ο Οράν στον γραπτό λόγο του προτιμάει τις σύντομες προτάσεις οι οποίες αφ' ενός προσφέρουν πολλές πληροφορίες και αφ' ετέρου δεν κουράζουν τον αναγνώστη. Οι περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιεί μακροπερίοδο λόγο είναι αυτές στις οποίες θέλει να παραθέσει αποσπάσματα κυρίως από το Σύνταγμα της Τουρκίας. Επομένως, ο μακροπερίοδος λόγος δεν μπορεί να αποτελέσει χαρακτηριστικό της ιδιολέκτου του. Επιπλέον, ο Οράν κάνει ευρεία χρήση διαρθρωτικών λέξεων π.χ. *bununla birlikte, sonuç olarak, diğer yandan, nitekim, yani* κα. και στα δύο υπό ανάλυση μεταφράσματα.

- *Şimdi bu iki devlet türünün Fransa"da tarih içinde nasıl oluştuğunu ve nasıl muazzam bir evrim geçirerek bugünkü Demokratik Devlet"e dönüştüğünü izleyelim. Tabii, Türkiye"ye de gerekli göndermeleri yaparak. Ulus-devlet ve Üniter Devlet"in Batı"daki en mümtaz örneği Fransa idi. İdi. Bizde hep bu ülkeye gönderme yapılmasının sebebi de bu, zaten. Mesela deniyor ki Fransa "azınlık" kavramını reddediyor, hemen seviniyoruz.* (Oran 2010, 3)

Μετάφραση: *Τώρα ας παρακολουθήσουμε πως δημιουργήθηκαν αυτοί οι δύο τύποι κράτους στη Γαλλία μέσα στην ιστορία και πως μεταμορφώθηκαν στο σημερινό Δημοκρατικό Κράτος παρουσιάζοντας τεράστια εξέλιξη, κάνοντας, φυσικά, κάνοντας τις απαραίτητες αναφορές και στην Τουρκία. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του έθνους-κράτους και του Ενιαίου Κράτους στη Δύση ήταν η Γαλλία. Ήταν. Αυτός είναι, άλλωστε, και ο λόγος που κάνουμε συνεχώς αναφορά σε αυτή τη χώρα. Για παράδειγμα, λέγεται ότι η Γαλλία αμφισβητεί την έννοια της «μειονότητας» και αμέσως χαιρόμαστε.* (σελ.20)

- *Fransız Krallığı yalnızca din konusunda baskı yaptı, dil değil. Çünkü zamanın "tutunum ideolojisi" yani birleştirici tutkalı din idi ve 16. Yüzyılda ortaya çıkan Protestanlar karşısında kralın Katolik olması gerekiyordu. Nitekim Huguenot"lar (Fransız Protestanları) 1572"de St. Barthélemy Katliamı"na uğratıldılar. Bunların hayatta kalabilmiş asilleri Katolikliği kabul zorunda kaldılar, kitleler ise Fransa"dan kaçtılar. Tabii, olanlar Fransa"ya oldu çünkü bu insanlar hem sermayenin hem de ileri teknolojinin (özellikle, saat teknolojisi) sahibiydiler. Onları kucaklayan İngiltere gibi ülkeler ihya oldular. Fransa, Sanayi Devrimi"ni başlatma şerefini İngiltere"ye böyle kaptırdı.* (Oran 2010, 12)

Μετάφραση: Το Βασίλειο της Γαλλίας άσκησε καταπίεση μόνο αναφορικά με τη θρησκεία, όχι με τη γλώσσα, διότι, η «βασική ιδεολογία», δηλαδή ο συνδετικός κρίκος ήταν η θρησκεία και η ύπαρξη ενός Καθολικού βασιλιά απέναντι στους Προτεστάντες που εμφανίστηκαν τον 16ο αιώνα ήταν αναγκαία. Τελικά, οι Ουγενότοι (Γάλλοι Προτεστάντες) σφαγιάστηκαν το 1572 τη «Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου». Οι ευγενείς εξ αυτών που κατάφεραν να επιζήσουν υποχρεώθηκαν να αποδεχτούν τον Καθολικισμό, ενώ οι μάζες δραπέτευσαν από τη Γαλλία. Φυσικά, ό,τι είχαν έμεινε στη Γαλλία, διότι, αυτοί οι άνθρωποι κατείχαν και κεφάλαιο αλλά και προχωρημένη τεχνολογία (ειδικά τεχνολογία ρολογιών). Οι χώρες. όπως η Αγγλία, που τους «αγκάλιασαν», ευτύχησαν. Η Γαλλία έχασε, με αυτόν τον τρόπο, από την Αγγλία την ευκαιρία η οποία θα πυροδοτούσε τη Βιομηχανική Επανάσταση. (σελ.33)

- *UE'nin içe dönük anlamı, toplumun yüce sadakat odağının yalnızca "ulus"a yönelik olması anlamındadır. Ulus, bu egemenliği seçtiği temsilciler (Yasama) eliyle kullanır. UE'nin bu anlamının kökleri 19. yüzyıl batı Avrupasındadır ve dolayısıyla bu kavram artık anakronik (bugünle uyumsuz, geride kalmış) duruma düşmüştür. Bugün artık bu egemenliği kullanmanın en azından üç önemli sınırlaması vardır.* (Oran 2003, 3,4)

Μετάφραση: *Η εσωστρεφής σημασία της ΕΚ έχει το νόημα της εστίασης υπέρτατης πίστης της κοινωνίας που αφορά μόνο στο «έθνος». Το έθνος χρησιμοποιεί αυτή την ηγεμονία μέσω των εκλεγμένων εκπροσώπων (της Νομοθετικής Εξουσίας). Οι ρίζες αυτής της σημασίας της ΕΚ βρίσκονται στη δυτική Ευρώπη του 19ου αιώνα και συνεπώς αυτή η έννοια έχει πλέον περιέλθει σε μια αναχρονιστική (ασύμφωνη με το σήμερα,*

κολλημένη στο παρελθόν) κατάσταση. Σήμερα πλέον υπάρχουν τουλάχιστον τρεις σημαντικοί περιορισμοί της χρήσης αυτής της κυριαρχίας. (σελ.44)

Εν αντιθέσει, ο Οκουτάν στο άρθρο του χρησιμοποιεί πληθώρα μακροπερίοδων προτάσεων στις οποίες βρίσκονται πολλά «γερούνδια» και «μετοχές» προκειμένου να διατηρηθεί η συνοχή τους, χωρίς αυτό να σημαίνει πως λείπουν οι σύντομες προτάσεις από το κείμενό του. Κατά τη μεταφραστική διαδικασία, έκρινα αναγκαία τη διατήρηση, όσο αυτό ήταν εφικτό, των σύντομων ή των μακροπερίοδων προτάσεων ώστε ο αναγνώστης να έχει τη δυνατότητα να ταυτιστεί με τον λόγο του εκάστοτε συγγραφέα και να τον αναγνωρίσει σε περίπτωση που διαβάσει ξανά έργο του.

Παράδειγμα

- *AGİT' in 1 Ağustos 1975 tarihli Sonuç Bildirgesi (Helsinki Nihai Senedi)nde, ülkelerinde ulusal azınlıklar barındıran katılımcı devletlerden, bu azınlıklara mensup bireylerin yasa önünde eşit haklarına saygı göstermeleri ve temel özgürlüklerden yararlanmaları için tam fırsat tanımaları istenmektedir* (Okutan 2004, 12)

Μετάφραση: *Στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, την 1η Αυγούστου 1975, επιδιώκεται από τα μετέχοντα κράτη που φιλοξενούν εθνικές μειονότητες, να σεβαστούν τα ίσα δικαιώματα ενώπιον του νόμου των ατόμων που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες και να δώσουν σε αυτά τα άτομα την ευκαιρία να ωφεληθούν από τις θεμελιώδεις ελευθερίες.* (σελ.98)

Συμπεράσματα

Τα υφολογικά θέματα αποτελούν ακόμα μια δυσκολία κατά τη μεταφραστική διαδικασία, αφού ο μεταφραστής καλείται να προβεί σε εκείνες τις επιλογές οι οποίες θα πραγματοποιήσουν τον επικοινωνιακό σκοπό και θα μεταφέρουν το ύφος του πρωτότυπου κειμένου στο μετάφρασμα. Η μελέτη του ύφους των τουρκικών άρθρων και η ανάλυση των λεξημάτων που χρησιμοποιεί ο κάθε συγγραφέας είναι προαπαιτούμενα του μεταφραστικού έργου, προκειμένου ο μεταφραστής να αποδώσει με κατάλληλο ύφος και επίπεδο λόγου το νόημα του πρωτοτύπου στον αναγνώστη του μεταφράσματο

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η Πραγματολογία εξετάζει τη σημασία όπως αυτή μεταδίδεται στην επικοινωνία από τον πομπό και ερμηνεύεται από τον δέκτη. Ασχολείται, δηλαδή, με το τι εννοούν οι άνθρωποι με τα εκφωνήματά τους σε ένα συμφραστικό πλαίσιο και όχι τόσο με τη σημασία των λέξεων ή των εκφράσεων. Υπ' αυτό το πρίσμα, θα μπορούσαμε να ορίσουμε την πραγματολογία ως τη μελέτη των σχέσεων ανάμεσα σε γλωσσικούς τύπους και τους χρήστες τους, με έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα. Το πλεονέκτημα της πραγματολογικής μελέτης είναι το γεγονός ότι παρουσιάζεται το νόημα, οι σκοποί και οι επιδιώξεις των πομπών κατά τη διαδικασία της ομιλίας, ενώ το αρνητικό είναι πως αυτές οι έννοιες δεν είναι εύκολο να αναλυθούν με συνέπεια και αντικειμενικότητα (Yule 2006, 10-11).

Η Πραγματολογία εστιάζει στο μήνυμα το οποίο θέλει να προκαλέσει ο γράφων. Οι σημασίες των λέξεων και η δομή με την οποία έχουν τοποθετηθεί δεν αρκούν προκειμένου ο αναγνώστης να κατανοήσει το νόημα του κειμένου που διαβάζει. Το ποιος εκφώνησε την πρόταση και υπό ποιες συνθήκες είναι σημαντικές προϋποθέσεις ώστε ο δέκτης να κατανοήσει τους λόγους για τους οποίους ο πομπός γράφει το συγκεκριμένο κείμενο και τους σκοπούς του (Briner 2013, 1).

Σύμφωνα με τον Bühler, τα γλωσσικά σημεία που ανταλλάσσονται μεταξύ πομπού και δέκτη αναφέρονται σε αντικείμενα ή ζητήματα της πραγματικότητας, είτε αυτή είναι υποθετική, είτε παρελθούσα, μελλοντική, φανταστική κτλ. (Μπατσαλιά & Σελλά 2010, 219).

Ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων συνέβαλαν ατομικά όσο και συλλογικά προκειμένου να ορίσουν τον τομέα της Πραγματολογίας. «Πρωτεργάτης» αυτών, ο Morris, ανέπτυξε την ιδέα πως η Πραγματολογία συμπεριλαμβάνει όχι μόνο τον χρήστη του γλωσσικού σημείου – και τα ίδια τα γλωσσικά σημεία- (Verschueren & Ostman 2009, 2-3) αλλά και το συγκείμενο καθώς και την επικοινωνιακή κατάσταση. Ένας κεντρικός όρος για τη μελέτη της πραγματολογίας είναι το συγκείμενο. Δεν πρέπει, όμως, να παραληφθεί η ιδέα πως η ίδια η γλώσσα μπορεί να αποτελεί δράση και να αναλυθεί ως δράση και αλληλεπίδραση. Ο χρήστης της γλώσσας, τόσο ο ομιλητής όσο και ο ακροατής, συνδέει το συγκείμενο και τη δράση. Η Πραγματολογία αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ του πομπού και του δέκτη και του γλωσσικού σημείου καθώς επίσης και στις σχέσεις μεταξύ του πομπού και του δέκτη

και του μέσω χρήσης γλωσσικού σημείου προσδοκώμενου και επιτευχθέντος επικοινωνιακού σκοπού (Μπατσαλιά & Σελλά 2010, 220). Ως εκ τούτου, η Πραγματολογία μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο μια στάση που μπορούμε να υιοθετήσουμε κατά την αντιμετώπιση γλωσσικών προβλημάτων, παρά ένας συγκεκριμένος κλάδος της Γλωσσολογίας (Nerlich & Clarke 1996, 3-4), και ασχολείται με ζητήματα όπως η χρήση της γλώσσας, η επίδραση της γλώσσας στην ανθρώπινη συμπεριφορά, η συμβολή της γλώσσας σε κοινωνικές δραστηριότητες κτλ.

Ο μεταφραστής καλείται να κρίνει αν η πραγματολογική αναφορά μπορεί να διατηρηθεί. Κριτήριο στις επιλογές πραγματολογικού χαρακτήρα αποτελεί το ερώτημα αν το μετάφρασμα ανταποκρίνεται στον επικοινωνιακό σκοπό του πρωτότυπου κειμένου και αν αυτός εκφέρεται σύμφωνα με τις υφολογικές συμβάσεις που διέπουν στη γλώσσα - στόχο τη σύνταξη αυτού του είδους κειμένων (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010, 220).

Στη συνέχεια παρατίθενται και εξετάζονται παραδείγματα πραγματολογικού περιεχομένου τα οποία αποτέλεσαν εμπόδιο κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Ως γνωστόν, οι διαφορετικές γλώσσες συνεπάγονται και διαφορετικές πραγματικότητες. Ο ρόλος του μεταφραστή σε αυτές τις περιπτώσεις είναι να καταστήσει τον αναγνώστη ικανό να κατανοήσει την ξένη πραγματικότητα που του παρουσιάζεται. Επομένως, η απόδοση των πραγματολογικών στοιχείων αποτελεί άκρως σημαντικό στοιχείο σε μια μετάφραση.

Παραδείγματα

- *İskoç ve İrlanda aristokrasisi (feodalitesi/asilleri) İngiltere"nin işgal ve asimilasyon çabalarına ciddi biçimde direndi ("**Cesur Yürek**" filmini hatırlayınız).* (Oran 2010, 6)

Μετάφραση:) *Η αριστοκρατία της Σκωτίας και της Ιρλανδίας αντιστάθηκαν σθεναρά στις προσπάθειες κατοχής και αφομοίωσης της Αγγλίας (θυμηθείτε την ταινία «**Braveheart**»).* (σελ.24)

Στο συγκεκριμένο σημείο ο συγγραφέας κάνει λόγο για μια ιστορική πολεμική ταινία η οποία εξιστορεί τη ζωή ενός Σκωτσέζου πολεμιστή. Οι τουρκόφωνοι γνωρίζουν την εν λόγω ταινία ως *Cesur Yürek* που κυριολεκτικά σημαίνει Γενναία Καρδιά. Αν

επέλεγα να αποδώσω αυτή την ταινία με την κατά λέξη σημασία της, ο ελληνόφωνος αναγνώστης δεν θα καταλάβαινε σε ποια ταινία αναφέρεται ο συγγραφέας του πρωτοτύπου, καθώς στην Ελλάδα έχει διατηρηθεί ο αγγλικός τίτλος της ο οποίος είναι *Braveheart.* Επομένως, δεν είχα άλλη επιλογή από το να αποδώσω τον τουρκικό τίτλο στην Αγγλική και όχι στην Ελληνική, προκειμένου να αποδοθεί το σωστό μήνυμα στον αναγνώστη.

- *Hahamların dışında,* ***helal et kesimciye (sacrificateur)*** *ve* ***sünnetçiye de (mohel)*** *devlet maaş verir. (Oran 2010, 15)*

Μετάφραση: *Εκτός από τους ραβίνους, το κράτος δίνει μισθό* ***και στο άτομο που σφάζει το ζώο (sacrificateur) και στον ειδικό που κάνει περιτομή (mohel). (***σελ.36)

Η παραπάνω αποτέλεσε μια από τις πιο μεγάλες δυσκολίες κατά τη μεταφραστική διαδικασία και αυτό διότι η ελληνική πραγματικότητα, ειδικά όσον αφορά θέματα θρησκείας, είναι εντελώς διαφορετική από την τουρκική. Στην Τουρκία και γενικά στους εβραϊκούς και μουσουλμανικούς πληθυσμούς, οι γονείς αναθέτουν σε κάποιον ειδικό να κάνει περιτομή στα άρρενα παιδιά τους, συνήθως σε μικρή ηλικία. Στον ελληνόφωνα χριστιανικό πληθυσμό αυτή η διαδικασία δεν υφίσταται, για αυτόν τον λόγο στην ελληνική γλώσσα δεν υπάρχει συγκεκριμένη λέξη με την οποία αποδίδουμε αυτόν τον ειδικό (στην τουρκική γλώσσα sünnetçi). Επιπλέον, στο Ισλάμ η σφαγή των ζώων γίνεται με μαχαίρι, ευλογείται στο όνομα του Αλλάχ και τότε ταυτοποιείται ως «helal». Αυτός ο όρος αποτελεί άγνωστη λέξη για την πλειονότητα των Ελλήνων. Είναι αραβικός και σημαίνει κάτι αποδεκτό σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο, είτε πρόκειται για αντικείμενο, είτε για προϊόν, είτε για πράξη. Και σε αυτή την περίπτωση, δεν υφίσταται ισοδύναμη λέξη στην ελληνική γλώσσα για το συγκεκριμένο άτομο που σφάζει το ζώο σύμφωνα με καθορισμένη διαδικασία, γι' αυτό και αποδίδεται περιφραστικά. Παρ' όλα αυτά, έκρινα αναγκαίο το γεγονός να προσθέσω σημειώσεις του μεταφραστή και στους δύο όρους στη συγκεκριμένη πρόταση, ώστε να κατανοήσει ο αναγνώσεις την τουρκική πραγματικότητα.

- *Bugün Fransız dediğimiz insanlara Osmanlı"da "****Fransevî****" denirdi;*(Oran 2010, 10)

Μετάφραση: *Οι άνθρωποι που σήμερα αποκαλούμε Γάλλους, κατά την οθωμανική περίοδο ονομαζόταν «****Φράγκοι****».* (σελ.29)

Η λέξη *Fransevi* της Οθωμανικής Τουρκικής υπήρξε πραγματική πρόκληση κατά τη διαδικασία της μετάφρασης, καθώς δεν αναφερόταν καν στο Λεξικό του Ιδρύματος Τουρκικής Γλώσσας, το οποίο αποτελεί το καλύτερο τουρκο- τουρκικό λεξικό που υπάρχει αυτή τη στιγμή, γεγονός που αποδεικνύει πως η ερμηνεία της συγκεκριμένης λέξης αποτελεί δυσκολία και για τους τουρκόφωνους. Επιπροσθέτως, δεν αποδίδεται με κάποια λέξη στην ελληνική σε κανένα λεξικό, καθώς, ως φαίνεται, δεν υπήρξε η ανάγκη να δηλωθεί η έννοια της στη δική μας πραγματικότητα. Η εν λόγω λέξη δεν έπρεπε να μεταφραστεί ως *Γάλλος* καθώς θα υπήρχε νοηματική σύγχυση στη πρόταση που ήδη κάνει μια αναφορά στους Γάλλους με το λέξη *Fransız.* Επομένως, θεώρησα πως η απόδοση ως «Φράγκος» θα εξυπηρετούσε τον επικοινωνιακό σκοπό, δηλαδή την επιτυχή επικοινωνία μεταξύ του πομπού (συγγραφέα) και του δέκτη (αναγνώστη), από τη στιγμή, δε, που σημαντικό βοήθημα στην κατανόηση της εν λόγω λέξης αποτελεί η αμέσως επόμενη πρόταση του πρωτοτύπου δηλαδή *Fransalı demekti.*

Συμπεράσματα

Ο συγκεκριμένος γλωσσολογικός τομέας προκάλεσε πληθώρα δυσκολιών τις οποίες έπρεπε να ξεπεράσω. Λέξεις και φράσεις οι οποίες υπάρχουν στη μια γλώσσα μπορεί να μην αντικατοπτρίζουν κάποια έννοια στην πραγματικότητα της άλλης. Τα πραγματολογικά σχόλια των επιστημονικών άρθρων παρουσιάζουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον καθώς χάρη σε αυτά μπορούμε να παρατηρήσουμε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των δύο γλωσσών και των πολιτισμών τους. Ο ρόλος του εκάστοτε μεταφραστή είναι πολύ σημαντικός διότι οφείλει να κατέχει γνώσεις που αφορούν όχι μόνο τη γλώσσα-πηγή και τη γλώσσα-στόχο αλλά και τις πολιτισμικές πραγματικότητες αμφότερων των γλωσσικών κοινοτήτων, προκειμένου να γεφυρώσει το πολιτισμικό χάσμα μεταξύ των δύο λαών και να αποδώσει με τον πιο ορθό τρόπο το πρωτότυπο κείμενο ώστε το μετάφρασμα να δίνει τη δυνατότητα στους αναγνώστες να παράγουν σκέψεις και συναισθήματα παρόμοια με αυτά των αναγνωστών του πρωτοτύπου.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
1	1936 Beyannamesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7	Δήλωση του 1936	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25
2	ademimerkeziyetçi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	αποκεντρωτικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	21
3	alt-kimlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	υπο-ταυτότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	18
4	antiemperyalizm	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3	αντιιμπεριαλισμός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20
5	Aristokrasi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	Αριστοκρατία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22
6	asimilasyon	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	αφομοίωση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19
7	asimilasyoncu	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3	αφομοιωτικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20
8	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
9	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	89
10	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	5	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	48
11	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	5	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	48
12	Avrupa Konseyi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	6	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	91
13	Avrupa Konseyinin Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47
14	Aydınlanma Çağı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	Εποχή Διαφωτισμού	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
15	ayrıcalık	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	7	προνόμιο	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	50
16	Ayrımcılığın önlenmesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	παρεμπόδιση των διακρίσεων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47
17	Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonunu	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5	Υποεπιτροπή Καταπολέμησης των Διακρίσεων και Προστασίας των Μειονοτήτων	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	90
18	azınlık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3	μειονότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20
19	azınlık hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3	δικαιώματα μειονοτήτων	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20
20	Azınlıklar Tali Komisyonu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	33	Δευτερεύουσα Επιτροπή Μειονοτήτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	83

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
21	azınlıkların korunması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	προστασία των μειονοτήτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47
22	Bakanlar Kurulu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32	Υπουργικό Συμβούλιο	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82
23	Bask Etüdleri Enstitüsü	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	14	Ινστιτούτο Βασκικών Σπουδών	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	34
24	başkasılık	Teori ve Uluslararası Metinl	3	ετερότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	51
25	Başlıca Müttefik ve Ortak Devletler	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	7	Κύριες Συμμαχικές και Σχετιζόμενες Δυνάμεις	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	85
26	bireysel ve kollektif özgürlükler	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	2	ατομικές και συλλογικές ελευθερίες	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	96

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
27	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	10	Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	95
28	Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	9	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	90
29	BM (Birleşmiş Milletler) İnsan Hakları Komisyonu	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5	Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	37
30	Bölgesel Özerklik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15	Τοπική Αυτονομία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	21
31	burjuvazi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	αστική τάξη	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24
32	can ve mal emniyeti	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	ασφάλεια ζωής και των αγαθών	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	80
33	Çekiç Güç	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	31	Επιχείρηση Σφυρί	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
34	ceza muhakemeleri usulü kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	24
35	Çitleme Hareketi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	Κίνηση Περίφραξης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	44
36	çoğunluğun iradesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	2	βούληση της πλειονότητας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	41
37	çokhukukluluk	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	18	πολυνομία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19
38	Demokratik Devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	Δημοκρατικό Κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	18
39	demokratik düzenleme	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	δημοκρατική ρύθμιση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	54
40	demokratikleşme	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	10	εκδημοκρατισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	29

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
41	Deniz Aşırı Topraklar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	10	Υπερπόντια Διαμερίσματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	37
42	Dinsel ve etnik haklar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15	θρησκευτικά και εθνικά δικαιώματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	44
43	Dış Göreli Özerklik	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	2	Εξωτερική Σχετική Αυτονομία	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	74
44	dış self-determinasyon	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	26	εξωτερική πολιτική αυτοδιάθεση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23
45	Donsuzlar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	Ξεβράκωτοι	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	51
46	Ege Denizi Kıta Sahanlığı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8	Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23
47	egemenlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	κυριαρχία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	31

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
48	eğitim konusu	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	11	αντικείμενο εκπαίδευσης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22
49	Ekonomik Pazar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	Οικονομική Αγορά	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	65
50	Emek Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	19	Εργατικό Κόμμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	94
51	eşitlik ilkesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	8	αρχή της ισότητας	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	91
52	Etnik Azınlık	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	6	Εθνοτική Μειονότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	19
53	etnik/dinsel temizlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	εθνική/ θρησκευτική κάθαρση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17
54	evrensel	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	3	οικουμενικός	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	17
55	evrenselci	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	3	οικουμενιστικός	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	22

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
56	Federal	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	ομοσπονδιακός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19
57	federe devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	ομόσπονδο κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	23
58	feodal beyleri	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	φεουδάρχες	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	26
59	Gayrimüslim	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	μη μουσουλμάνος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	47
60	gelişmekte olan işçi sınıfı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	ανερχόμενη εργατική τάξη	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	80
61	Genelkurmay	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	8	Γενικό Επιτελείο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22
62	gönüllü örgütler	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	εθελοντικές (μη κυβερνητικές) οργανώσεις	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	98
63	Güvenli Bölge	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	31	Ασφαλής Περιοχή	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	19

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
64	halk tabakaları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	λαϊκά στρώματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	29
65	Helsinki Nihai Senedi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	12	Τελική Πράξη του Ελσίνκι	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	44
66	Homogenlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	ομοιογένεια	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	74
67	hukuksal varlık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	10	νομική υπόσταση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22
68	İç Göreli Özerklik	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	2	Εσωτερική Σχετική Αυτονομία	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	24
69	iç self-determinasyon	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	26	εσωτερική πολιτική αυτοδιάθεση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	31
70	insan hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	ανθρώπινα δικαιώματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	33
71	işgal	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	κατοχή	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
72	İstinaf Mahkemesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	11	Εφετείο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25
73	İttihatçılar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	13	Ενωτικοί	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24
74	ırkçılık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	ρατσισμός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	62
75	Jakobenlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7	Ιακωβινισμός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43
76	Jön Türkler	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	Νεότουρκοι	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	98
77	karşılıklılık (mütekabiliyet) maddesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17	άρθρο αμοιβαιότητας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	99
78	Kemalizm	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1	Κεμαλισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	39
79	Kendi Kaderini Tayin Hakkı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	12	Δικαίωμα της Αυτοδιάθεσης	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	53

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
80	Kopenhag Belgesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	13	Έγγραφο της Κοπεγχάγης	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	35
81	Korsika Teritoryal Kolektivitesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	17	Εδαφική Αρχή της Κορσικής	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43
82	Kurucu Antlaşma	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	10	Ιδρυτική Συνθήκη	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	51
83	Laiklik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	14	κοσμικότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17
84	Lausanne Barış Antlaşması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1	Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	18
85	MC (Milletler Cemiyeti) garantisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8	εγγύηση της Κοινωνίας των Εθνών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	21
86	merkezî otorite	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	κεντρική εξουσία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
87	merkeziyetçi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	συγκεντρωτικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17
88	Merkeziyetçi Krallık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	Συγκεντρωτική Βασιλεία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	18
89	meşruiyet temeli	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	βάση της νομιμότητας	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	56
90	milletin bölünmez birlik ve beraberliği	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	αδιαίρετη ενότητα και ομόνοια του έθνους	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	73
91	milletin bölünmez bütünlüğü	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	αδιαίρετη ολότητα του έθνους	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24
92	milletin bütünlüğü	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	12	ολότητα του έθνους	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	18
93	Milli Güvenlik Kurulu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	25	Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	43
94	misyoner okulları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	ιεραποστολικά σχολεία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	80

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
95	monolitik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2	μονολιθικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	49
96	Muasır Medeniyet	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1	Σύγχρονος Πολιτισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	36
97	mukaddes korku	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	31	ιερός φόβος	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	26
98	mülkiyet hakkı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	6	δικαίωμα ιδιοκτήσίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	22
99	Müslüman Karesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15	Μουσουλμανικό Τετράγωνο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	54
100	Müstakbel Türk	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	8	Μελλοντικός Τούρκος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24
101	Mutlakiyetçi/Merkeziyetçi Devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4	Απολυταρχικό/ Συγκεντρωτικό Κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
102	negatif hak	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	11	αρνητικό δικαίωμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	37
103	Osmanlı Beyliği	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	Οθωμανική Ηγεσία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	37
104	otokton (yerli) halkları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7	αυτόχθονες λαοί	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	63
105	özel temsil hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15	ειδικά δικαιώματα αντιπροσώπευσης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	21
106	özel yönetim hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15	ειδικά δικαιώματα διοίκησης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	62
107	Özgürlük ve Demokrasi Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17	Κόμμα Ελευθερίας και Δημοκρατίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23
108	özgürlükçü devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3	φιλελεύθερο κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
109	paralel yükümlülük	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17	παράλληλη υποχρέωση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	57
110	Paris Komünü	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	Παρισινή Κομούνα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	52
111	pogrom	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7	πογκρόμ	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	94
112	Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13	Νόμος Αστυνομικών Καθηκόντων και Αρμοδιοτήτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	54
113	Polonya Azınlıklar Antlaşması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	9	Μικρή Συνθήκη των Βερσαλλιών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	57
114	pozitif ayrımcılık	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	8	θετική διάκριση	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	45

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
115	pozitif hak	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	11	θετικό δικαίωμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	68
116	Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13	Νόμου Περί Ίδρυσης και Εκπομπής Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23
117	recim	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	3	λιθοβολισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23
118	Rum Hastanesi Vakfı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	21	Ρωμαίικο Νοσοκομειακό Ίδρυμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	76
119	Sanayi Devrimi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	Βιομηχανική Επανάσταση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	57
120	sermaye ihracı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	εξαγωγή κεφαλαίου	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	38

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
121	Sevr Paranoyası	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	27	Παράνοια των Σεβρών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	38
122	Siyasi Partiler Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13	Νόμος Περί Πολιτικών Κομμάτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	63
123	sınaileşme	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	16	εκβιομηχάνιση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	1
124	sosyal güvenlik sistemi	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	16	σύστημα κοινωνικής ασφάλισης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	97
125	Sosyalist Parti	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17	Σοσιαλιστικό Κόμμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	26
126	Sosyalist Türkiye Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	18	Σοσιαλιστικό Κόμμα της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	79

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
127	Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasma Dair Sözleşme	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	10	Σύμβαση για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	53
128	Sözde Vatandaş	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	8	Τάχα Πολίτης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	57
129	Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	30	Αρμενικό Λυκειακό Ίδρυμα Τίμιου Σταυρού	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82
130	TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) Hükümeti	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	10	Κυβέρνηση της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	63
131	Terörle Mücadele Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13	Αντιτρομοκρατικός Νόμος	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	61
132	Türk Ceza Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32	Τουρκικός Ποινικός Κώδικας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	61

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
133	Türkiye Birleşik Komünist Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17	Ενωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	57
134	Türkiye Emekçi Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	16	Κόμμα Εργαζομένων της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	79
135	Türkiye İşçi Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	16	Εργατικό Κόμμα της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	51
136	Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13	Νόμος Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	75
137	Türklük	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	30	Τουρκικότητα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	17

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
138	tutanaklar	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8	πρακτικά	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	84
139	ulus inşa aşaması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	27	οικοδόμηση του έθνους	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	43
140	Ulus-devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	Έθνος-κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43
141	ulusal azınlık	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	1	εθνική μειονότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	85
142	Ulusal Devlet	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1	Εθνικό Κράτος	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	97
143	Ulusal Egemenlik	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1	Εθνική Κυριαρχία	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
144	ulusal kimlik	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	2	εθνική ταυτότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	51
145	Ulusal veya Etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Bildiri	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	11	Διακήρυξη Σχετικά με τα Δικαιώματα των Ατόμων που Ανήκουν σε Εθνικές, Εθνοτικές, Θρησκευτικές είτε Γλωσσικές Μειονότητες	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	84
146	ulusal yetki	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	εθνική αρμοδιότητα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	55
147	ulusalcı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	10	εθνικιστής	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17
148	Uluslararası Adalet Divanı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8	Διεθνές Δικαστήριο της Δικαιοσύνης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	26
149	uluslararası düzenlemeler	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	1	διεθνείς διευθετήσεις	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	82

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
150	uluslararası garanti	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	11	διεθνής εγγύηση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	51
151	Üniter Devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1	Ενιαίο Κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	49
152	üst-kimlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7	υπερ-ταυτότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	49
153	Uyum Paketi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32	Πακέτο Εναρμόνισης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	25
154	uyuşmazlık	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8	ασυμβατότητα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	62
155	Vakıflar Genel Müdürlüğü	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	6	Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
156	Vakıflar Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	6	Νόμος περί Ευαγών Ιδρυμάτων (Βακουφίων)	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	90
157	Varlık Vergisi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7	Φόρος Περιουσίας	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	100
158	Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17	Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	24
159	Yabancı Dilde Eğitim ve Öğretim Yasası	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32	Νόμος Περί Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας σε Ξένη Γλώσσα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	38
160	Yabancı Kayıt Belgesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5	Πιστοποιητικό Εγγραφής Αλλοδαπού	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	23
161	Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	13	Χάρτης των Παρισίων Για Μια Νέα Ευρώπη	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	46

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Τουρκικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Ελληνικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
162	Yeni Osmanlılar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6	Νεοοθωμανοί	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43
163	Yerel Dernekler Yasası	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	16	Νόμος Περί Τοπικών Συλλόγων	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	23
164	yerel diller	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5	τοπικές γλώσσες	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	87
165	Yorum Beyanı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4	Ερμηνευτική Δήλωση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	87
166	Yüce Sadakat Odağı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1	Εστίαση Υπέρτατης Πίστης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	86
167	Yürütme Konseyi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	17	Εκτελεστικό Συμβούλιο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	29

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

	Ελληνικός Ορισμός	Κείμενο	Σελίδα	Τουρκικός Ορισμός	Κείμενο	Σελίδα
1	αδιαίρετη ενότητα και ομόνοια του έθνους	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	73	milletin bölünmez birlik ve beraberliği	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
2	αδιαίρετη ολότητα του έθνους	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24	milletin bölünmez bütünlüğü	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
3	ανερχόμενη εργατική τάξη	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	80	gelişmekte olan işçi sınıfı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5
4	ανθρώπινα δικαιώματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	33	insan hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5
5	αντιιμπεριαλισμός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20	antiemperyalizm	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3
6	αντικείμενο εκπαίδευσης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22	eğitim konusu	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	11
7	Αντιτρομοκρατικός Νόμος	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	61	Terörle Mücadele Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
8	αποκεντρωτικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	21	ademimerkeziyetçi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4
9	Απολυταρχικό/ Συγκεντρωτικό Κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25	Mutlakiyetçi/Merkeziyetçi Devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4
10	άρθρο αμοιβαιότητας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	99	karşılıklılık (mütekabiliyet) maddesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17
11	Αριστοκρατία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22	Aristokrasi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4
12	Αρμενικό Λυκειακό Ίδρυμα Τίμιου Σταυρού	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82	Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	30

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
13	αρνητικό δικαίωμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	37	negatif hak	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	11
14	αρχή της ισότητας	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	91	eşitlik ilkesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	8
15	αστική τάξη	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24	burjuvazi	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	4
16	ασυμβατότητα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	62	uyuşmazlık	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8
17	ασφάλεια ζωής και των αγαθών	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	80	can ve mal emniyeti	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	6

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

	Ελληνικός Ορισμός	Κείμενο	Σελίδα	Τουρκικός Ορισμός	Κείμενο	Σελίδα
18	Ασφαλής Περιοχή	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	19	Güvenli Bölge	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	31
19	ατομικές και συλλογικές ελευθερίες	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	96	bireysel ve kollektif özgürlükler	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	2
20	αυτόχθονες λαοί	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	63	otokton (yerli) halkları	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	7
21	αφομοίωση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19	asimilasyon	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	2
22	αφομοιωτικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20	asimilasyoncu	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	3
23	βάση της νομιμότητας	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	56	meşruiyet temeli	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	5

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
24	Βιομηχανική Επανάσταση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	57	Sanayi Devrimi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5
25	βούληση της πλειονότητας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	41	çoğunluğun iradesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	2
26	Γενική Διεύθυνση Ευαγών Ιδρυμάτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82	Vakıflar Genel Müdürlüğü	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	6
27	Γενικό Επιτελείο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22	Genelkurmay	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	8
28	Δευτερεύουσα Επιτροπή Μειονοτήτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	83	Azınlıklar Tali Komisyonu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	33

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
29	Δήλωση του 1936	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25	1936 Beyannamesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7
30	δημοκρατική ρύθμιση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	54	demokratik düzenleme	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
31	Δημοκρατικό Κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	18	Demokratik Devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
32	Διακήρυξη Σχετικά με τα Δικαιώματα των Ατόμων που Ανήκουν σε Εθνικές, Εθνοτικές, Θρησκευτικές είτε Γλωσσικές Μειονότητες	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	84	Ulusal veya Etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Bildiri	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	11
33	Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
34	διεθνείς διευθετήσεις	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	82	uluslararası düzenlemeler	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	1
35	Διεθνές Δικαστήριο της Δικαιοσύνης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	26	Uluslararası Adalet Divanı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8
36	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	90	Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	9
37	διεθνής εγγύηση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	51	uluslararası garanti	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	11
38	δικαίωμα ιδιοκτήσίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	22	mülkiyet hakkı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	6

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
39	Δικαίωμα της Αυτοδιάθεσης	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	53	Kendi Kaderini Tayin Hakkı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	12
40	δικαιώματα μειονοτήτων	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20	azınlık hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3
41	Έγγραφο της Κοπεγχάγης	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	35	Kopenhag Belgesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	13
42	εγγύηση της Κοινωνίας των Εθνών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	21	MC (Milletler Cemiyeti) garantisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8
43	Εδαφική Αρχή της Κορσικής	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43	Korsika Teritoryal Kolektivitesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	17

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
44	εθελοντικές (μη κυβερνητικές) οργανώσεις	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	98	gönüllü örgütler	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4
45	εθνική αρμοδιότητα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	55	ulusal yetki	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4
46	Εθνική Κυριαρχία	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47	Ulusal Egemenlik	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1
47	εθνική μειονότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	85	ulusal azınlık	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	1
48	εθνική ταυτότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	51	ulusal kimlik	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	2

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
49	εθνική/ θρησκευτική κάθαρση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17	etnik/dinsel temizlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
50	εθνικιστής	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17	ulusalcı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	10
51	Εθνικό Κράτος	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	97	Ulusal Devlet	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1
52	Έθνος-κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43	Ulus-devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
53	Εθνοτική Μειονότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	19	Etnik Azınlık	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	6
54	ειδικά δικαιώματα αντιπροσώπευσης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	21	özel temsil hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
55	ειδικά δικαιώματα διοίκησης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	62	özel yönetim hakları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15
56	εκβιομηχάνιση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	1	sınaileşme	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	16
57	εκδημοκρατισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	29	demokratikleşme	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	10
58	Εκτελεστικό Συμβούλιο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	29	Yürütme Konseyi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	17
59	Ενιαίο Κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	49	Üniter Devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
60	Ενωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	57	Türkiye Birleşik Komünist Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
61	Ενωτικοί	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24	İttihatçılar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	13
62	εξαγωγή κεφαλαίου	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	38	sermaye ihracı	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5
63	εξωτερική πολιτική αυτοδιάθεση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23	dış self-determinasyon	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	26
64	Εξωτερική Σχετική Αυτονομία	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	74	Dış Göreli Özerklik	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	2
65	Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	37	BM (Birleşmiş Milletler) İnsan Hakları Komisyonu	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
66	Επιχείρηση Σφυρί	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82	Çekiç Güç	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	31
67	Εποχή Διαφωτισμού	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22	Aydınlanma Çağı	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	5
68	Εργατικό Κόμμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	94	Emek Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	19
69	Εργατικό Κόμμα της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	51	Türkiye İşçi Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	16

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
70	Ερμηνευτική Δήλωση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	87	Yorum Beyanı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4
71	Εστίαση Υπέρτατης Πίστης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	86	Yüce Sadakat Odağı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1
72	εσωτερική πολιτική αυτοδιάθεση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	31	iç self-determinasyon	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	26
73	Εσωτερική Σχετική Αυτονομία	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	24	İç Göreli Özerklik	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	2

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
74	ετερότητα	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	51	başkasılık	Teori ve Uluslararası Meti	3
75	Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47	Avrupa Konseyinin Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4
76	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	48	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	5
77	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	48	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	5
78	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	91	Avrupa Konseyi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	6

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
79	Εφετείο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25	İstinaf Mahkemesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	11
80	θετική διάκριση	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	45	pozitif ayrımcılık	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	8
81	θετικό δικαίωμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	68	pozitif hak	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	11
82	θρησκευτικά και εθνικά δικαιώματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	44	Dinsel ve etnik haklar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15
83	Ιακωβινισμός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43	Jakobenlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7
84	Ιδρυτική Συνθήκη	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	51	Kurucu Antlaşma	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	10

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
85	ιεραποστολικά σχολεία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	80	misyoner okulları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6
86	ιερός φόβος	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	26	mukaddes korku	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	31
87	Ινστιτούτο Βασκικών Σπουδών	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	34	Bask Etüdleri Enstitüsü	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	14
88	κατοχή	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19	işgal	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6
89	Κεμαλισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	39	Kemalizm	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1
90	κεντρική εξουσία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22	merkezî otorite	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
91	Κίνηση Περίφραξης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	44	Çitleme Hareketi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6
92	Κόμμα Ελευθερίας και Δημοκρατίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23	Özgürlük ve Demokrasi Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17
93	Κόμμα Εργαζομένων της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	79	Türkiye Emekçi Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	16
94	κοσμικότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17	Laiklik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	14
95	Κυβέρνηση της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	63	TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) Hükümeti	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	10

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
96	κυριαρχία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	31	egemenlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5
	Κύριες Συμμαχικές και Σχετιζόμενες Δυνάμεις	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	85	Başlıca Müttefik ve Ortak Devletler	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	7
97	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	24	ceza muhakemeleri usulü kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32
98	λαϊκά στρώματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	29	halk tabakaları	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	5
99	λιθοβολισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23	recim	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	3

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
100	μειονότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	20	azınlık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	3
101	Μελλοντικός Τούρκος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	24	Müstakbel Türk	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	8
102	μη μουσουλμάνος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	47	Gayrimüslim	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
103	Μικρή Συνθήκη των Βερσαλλιών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	57	Polonya Azınlıklar Antlaşması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	9
104	μονολιθικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	49	monolitik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
105	Μουσουλμανικό Τετράγωνο	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	54	Müslüman Karesi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	15
106	Νεοοθωμανοί	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	43	Yeni Osmanlılar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
107	Νεότουρκοι	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	98	Jön Türkler	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6
108	νομική υπόσταση	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	22	hukuksal varlık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	10
109	Νόμος Αστυνομικών Καθηκόντων και Αρμοδιοτήτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	54	Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13
110	Νόμος Περί Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας σε Ξένη Γλώσσα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	38	Yabancı Dilde Eğitim ve Öğretim Yasası	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32
111	Νόμος περί Ευαγών Ιδρυμάτων (Βακουφίων)	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	90	Vakıflar Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	6

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
112	Νόμος Περί Πολιτικών Κομμάτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	63	Siyasi Partiler Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13
113	Νόμος Περί Τοπικών Συλλόγων	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	23	Yerel Dernekler Yasası	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	16
114	Νόμος Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	75	Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13
115	Νόμου Περί Ίδρυσης και Εκπομπής Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23	Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	13
116	Ξεβράκωτοι	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	51	Donsuzlar	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	5

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
117	Οθωμανική Ηγεσία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	37	Osmanlı Beyliği	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	6
118	οικοδόμηση του έθνους	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	43	ulus inşa aşaması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	27
119	Οικονομική Αγορά	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	65	Ekonomik Pazar	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4
120	Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	95	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	10
121	οικουμενικός	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	17	evrensel	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	3
122	οικουμενιστικός	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	22	evrenselci	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	3

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
123	ολότητα του έθνους	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	18	milletin bütünlüğü	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	12
124	ομοιογένεια	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	74	Homogenlik	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
125	ομοσπονδιακός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19	Federal	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
126	ομόσπονδο κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	23	federe devlet	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
127	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	89	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5
128	Πακέτο Εναρμόνισης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	25	Uyum Paketi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
129	παράλληλη υποχρέωση	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	57	paralel yükümlülük	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17
130	Παράνοια των Σεβρών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	38	Sevr Paranoyası	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	27
131	παρεμπόδιση των διακρίσεων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47	Ayrımcılığın önlenmesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4
132	Παρισινή Κομούνα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	52	Paris Komünü	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	5
133	Πιστοποιητικό Εγγραφής Αλλοδαπού	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	23	Yabancı Kayıt Belgesi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
134	πογκρόμ	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	94	pogrom	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	7
135	πολυνομία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	19	çokhukukluluk	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	18
136	πρακτικά	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	84	tutanaklar	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8
137	προνόμιο	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	50	ayrıcalık	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	7
138	προστασία των μειονοτήτων	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	47	azınlıkların korunması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	4

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
139	ρατσισμός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	62	ırkçılık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	2
140	Ρωμαίικο Νοσοκομειακό Ίδρυμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	76	Rum Hastanesi Vakfı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	21
141	Σοσιαλιστικό Κόμμα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	26	Sosyalist Parti	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17
142	Σοσιαλιστικό Κόμμα της Τουρκίας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	79	Sosyalist Türkiye Partisi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	18
143	Συγκεντρωτική Βασιλεία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	18	Merkeziyetçi Krallık	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	4

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
144	συγκεντρωτικός	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	17	merkeziyetçi	Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu	1
145	Σύγχρονος Πολιτισμός	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	36	Muasır Medeniyet	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1
146	Σύμβαση για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	53	Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasma Dair Sözleşme	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	10
147	Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	24	Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	17
148	Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	43	Milli Güvenlik Kurulu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	25

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
149	Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	18	Lausanne Barış Antlaşması	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	1
150	σύστημα κοινωνικής ασφάλισης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	97	sosyal güvenlik sistemi	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	16
151	Τάχα Πολίτης	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	57	Sözde Vatandaş	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	8
152	Τελική Πράξη του Ελσίνκι	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	44	Helsinki Nihai Senedi	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	12
153	τοπικές γλώσσες	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	87	yerel diller	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	5
154	Τοπική Αυτονομία	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	21	Bölgesel Özerklik	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	15

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
155	Τουρκικός Ποινικός Κώδικας	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	61	Türk Ceza Kanunu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32
156	Τουρκικότητα	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	17	Türklük	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	30
157	υπερ-ταυτότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	49	üst-kimlik	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	7
158	Υπερπόντια Διαμερίσματα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	37	Deniz Aşırı Topraklar	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	10
159	υπο-ταυτότητα	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	18	alt-kimlik	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	1
160	Υποεπιτροπή Καταπολέμησης των Διακρίσεων και Προστασίας των Μειονοτήτων	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	90	Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonunu	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	5

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
161	Υπουργικό Συμβούλιο	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	82	Bakanlar Kurulu	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	32
162	Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου	Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ	23	Ege Denizi Kıta Sahanlığı	ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE	8
163	φεουδάρχες	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	26	feodal beyleri	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	4
164	φιλελεύθερο κράτος	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	25	özgürlükçü devlet	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	3
165	Φόρος Περιουσίας	Το Πρόβλημα του Ενιαίου Κράτους στη Γαλλία και στην Τουρκία	100	Varlık Vergisi	Fransa’da ve Türkiye’de Üniter Devlet Sorunu	7
166	Χάρτης των Παρισίων Για Μια Νέα Ευρώπη	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	46	Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	13

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ						
	Ελληνικός Ορισμός	**Κείμενο**	**Σελίδα**	**Τουρκικός Ορισμός**	**Κείμενο**	**Σελίδα**
167	Χάρτης των Παρισίων Για Μια Νέα Ευρώπη	Ο Ορισμός της Μειονότητας στη Θεωρία και τις Διεθνείς Διευθετήσεις	100	Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı	Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı	13

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία είχε ως αντικείμενό της τη μετάφραση από την Τουρκική προς την Ελληνική επιστημονικών άρθρων με θεματολογία το Εθνικό Κράτος και τις Μειονότητες και τον μεταφραστικό σχολιασμό τους βάσει της γλωσσολογικής προσέγγισης των Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη (2010). Στην αρχή, έγινε αναφορά στους συγγραφείς των υπό μετάφραση και μελέτη άρθρων, έπειτα παρουσιάστηκαν και μελετήθηκαν έννοιες που αφορούν το γλωσσικό πεδίο του «εθνικού κράτους και των μειονοτήτων». Τέτοιες έννοιες είναι *το έθνος, η εθνότητα, η εθνικότητα, το έθνος-κράτος, ο εθνικισμός* και *η μειονότητα.* Στη συνέχεια, παρατέθηκαν τα μεταφράσματα και τέλος, παρουσιάστηκαν και σχολιάστηκαν, με θεωρητικό υπόβαθρο τη γλωσσολογική προσέγγιση των Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη οι μεταφραστικές δυσκολίες που αντιμετώπισα. Οι μεταφραστικές δυσκολίες καθώς και ο τρόπος επίλυσης αυτών ανεδείχθησαν με τη χρήση αντιπροσωπευτικών παραδειγμάτων από τα μεταφράσματα.

Η απόδοση των άρθρων του Οράν και του Οκουτάν αποτέλεσε μια δύσκολη υπόθεση, καθώς τα κείμενα ήταν γεμάτα με όρους της νομικής και της πολιτικής επιστήμης. Επομένως, η προέρευνα και η μελέτη έργων που σχετίζονται με το θέμα των εν λόγω άρθρων ήταν απαραίτητες. Το έργο μου ως μεταφράστρια ήταν ιδιαίτερα δύσκολο και πολυδιάστατο, καθώς η καλή γνώση μιας ξένης γλώσσας δεν αρκεί προκειμένου να επιτευχθεί σωστή μετάφραση. Ωστόσο, αποτέλεσε μια δημιουργική διαδικασία που άξιζε κάθε λεπτό από τις ώρες μελέτης, προσπάθειας και σκέψης που καταβλήθηκαν, αφού τα οφέλη είναι πολλαπλά. Ένα από αυτά είναι το γεγονός ότι η συγκεκριμένη εργασία με βοήθησε να συνειδητοποιήσω ακόμα περισσότερο ότι μετάφραση δεν έγκειται μονάχα στην αντιστοιχία ισοδύναμων λεξημάτων, συνταγμάτων και φράσεων αλλά στη μεταφορά του μηνύματος το οποίο ο συγγραφέας του πρωτοτύπου επιθυμεί να μεταδώσει στον αναγνώστη του κειμένου-πηγής και ο μεταφραστής στον αναγνώστη του κειμένου-στόχου.

Η εκπόνηση μιας διπλωματικής εργασίας συνιστά εμπειρία μεθοδικής εργασίας, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να δημιουργήσουμε ένα «προϊόν» που, κατ' αρχάς, να χρησιμεύει και σε άλλους. Μέσω της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας οι σπουδαστές μαθαίνουν να βάζουν σε τάξη τις ιδέες τους και να τακτοποιούν τα δεδομένα που ήδη έχουν (Eco 1994, 37) για αυτό και αποτελεί πολυδιάστατη διαδικασία.Συγκεκριμένα, κατά τη μεταφραστική διαδικασία ήρθα αντιμέτωπη με πληθώρα προβλημάτων τα οποία διέκρινα στα επίπεδα της μορφολογίας και της σύνταξης, της συνθεματικής, της λεξικολογίας και της σημασιολογίας, της υφολογίας και της πραγματολογίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα συγκεκριμένα επίπεδα λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Μέσω της θεωρητικής ανάλυσης, είχα την ευκαιρία να εντρυφήσω σε πολιτιστικά, πολιτικά, κοινωνικά, νομικά και ιστορικά στοιχεία τόσο της Τουρκίας όσο και της Γαλλίας που εξετάζεται λεπτομερώς σε ένα από τα κείμενα του Οράν, καθώς και να σκεφτώ τρόπους επίλυσης προβλημάτων που δεν είχα αντιμετωπίσει έως τώρα.

Τα άρθρα που κλήθηκα να μεταφράσω δύνανται να αποτελέσουν πηγή ενδιαφέροντος για τους ελληνόφωνους αναγνώστες που δεν γνωρίζουν την τουρκική γλώσσα, και που ασχολούνται κυρίως με τις νομικές και πολιτικές επιστήμες καθώς τα μεταφρασμένα κείμενα περιλαμβάνουν πολλών ειδών πληροφορίες όσον αφορά την Τουρκία και το

Σύνταγμά της, σημαντικές συνθήκες όπως η Συνθήκη της Λωζάννης, την Ε.Ε. και τις μειονότητες.

Τέλος, σημαντικό κομμάτι της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτέλεσε η δημιουργία των γλωσσαρίων με όρους που ανήκουν στο υπό εξέταση γνωστικό πεδίο από την Τουρκική προς την Ελληνική και το αντίστροφο, καθώς το περιορισμένο υλικό που διαθέτουν οι μεταφραστές του ζεύγους Ελληνικής – τουρκικής, καθιστά επείγουσα την ανάγκη παραγωγής ορολογικών λεξικών, γλωσσαρίων και θησαυρών όρων για κάθε θεματικό πεδίο, προκειμένου να υποβοηθηθεί το έργο τους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μολονότι η μετάφραση αποτελεί μόνο το πρώτο μέρος της παρούσας διπλωματικής - το δεύτερο μέρος έγκειται στον γλωσσολογικό σχολιασμό-, είναι σίγουρα χόμπι με το οποίο λατρεύω να ασχολούμαι. Η καθημερινή ενασχόληση με το εν λόγω αντικείμενο υπήρξε όχι μόνο εκπαιδευτικού αλλά και ψυχαγωγικού περιεχομένου. Το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα έβαλε ένα ακόμα λιθαράκι στην εξέλιξή μου και την ακαδημαϊκή πορεία που επιθυμώ να ακολουθήσω. Τα ενδιαφέροντα που απέκτησα χάρη στα μαθήματα που παρακολούθησα ήταν πολλά, ενώ οι γνώσεις που πήρα ακόμα περισσότερες. Αυτά τα δύο στοιχεία είναι μείζονος σημασίας για την επίτευξη του απώτερου στόχου που μου είναι η συνέχιση της μάθησης, καθώς όπως πολύ σωστά έχει πει ο Σωκράτης «Η παιδεία, καθάπερ ευδαίμων χώρα, πάντα τ' αγαθά φέρει», η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προσφορά μου στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Ο δρόμος θα είναι δύσβατος, όμως μένω αποφασισμένη και ακλόνητη.

Τέλος, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους καθηγητές μου οι οποίοι με τον ζήλο που υπέδειξαν, την υπομονή, και ενίοτε την πίεσή τους είχαν έναν καθοριστικό ρόλο στη ζωή μου τους τελευταίους μήνες. Ελπίζω και εύχομαι η συνεργασία μου μαζί τους να συνεχιστεί –αρχικά– σε διδακτορικό επίπεδο διότι σίγουρα έχουν πολλά να μου μάθουν ακόμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Γούτσος, Δ. (2005). *Ο Λόγος της Μετάφρασης.* εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα Αθήνα.

Δαφνοπατίδης, Β. & Σανλίογλου Χ. (2011). *Τουρκική Γραμματική στα ελληνικά.* Perugia. Αθήνα.

Eco, U. (1994). *Πώς γίνεται μια διπλωματική εργασία.* μτφ. Κονδύλη Μ. Εκδόσεις νήσος. Αθήνα.

Κλαίρης, Χ. (2007). *Λειτουργική Γλωσσολογία*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.

Mounin, G. (2002). *Τα θεωρητικά προβλήματα της Μετάφρασης,* μτφ.: Ι. Παπασπυρίδου. εκδόσεις Π.Τραυλός. Αθήνα.

Μπατσαλιά, Φ. & Σελλά- Μάζη, Ε. (2010). *Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της Μετάφρασης*. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα. [α' έκδοση 1994, Ιόνιο Πανεπιστήμιο]

Μπατσαλιά, Φ (2001-2003). *Το μετάφρασμα ως γλωσσική πράξη*. Παρουσία, Τόμος ΙΕ-ΙΣΤ΄, Αθήνα 2001-2003, σελ.511-525

Munday, J. (2002). *Μεταφραστικές Σπουδές. Θεωρίες και Εφαρμογές*. μτφ. Ά. Φιλιππάτος. Μεταίχμιο. Αθήνα.

Πολίτης, Μ. (2012). *Ζητήματα γνωσιακής προσέγγισης της διδακτικής της μετάφρασης.* Ανατολικός. Αθήνα.

Σελλά - Μάζη, Ε. (2016). *Διγλωσσία, εθνική ταυτότητα και μειονοτικές γλώσσες,* εκδόσεις Λειμών. Αθήνα.

Σελλά - Μάζη, Ε. (2004). *Στοιχεία αντιπαραβολικής γραμματικής Ελληνικής - Τουρκικής*. εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα.

Φιλιππάκη - Warburton, Ε. (1992). *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία.* εκδόσεις Νεφέλη. Αθήνα.

Χαραλαμπάκης, Χ. (2001). *Νεοελληνικός λόγος.* εκδόσεις Κ.Τσιβεριώτης. Αθήνα.

Yule, G. (2006). Πραγματολογία. μτφρ. Α. Αλβανούδη και Χ. Καπελλίδη. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Β) Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Anderson, St.R. (1992). *A-Morphous Morphology*. Cambridge University Press. UK.

Barth, F. (1998). *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference.* Waveland Press.

Birner, B. J. (2013). *Introduction to Pragmatics. Blackwell Textbooks in Linguistics.* Oxford: John Wiley& Sons.

Cabre, M. T. (1999). *Terminology: Theory, methods and applications*. J. Benjamins Pub. Co. Amsterdam.

Calhoun, Cr. (1993). Nationalism and Ethnicity. Annual Review of Sociology, Volume 19. 212.

Capotorti, F. (1979). *Stydy on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*. E/CN.4/Sub.2/384/Rev.1. United Nations. New York.

Coleman, J. & Kay, C. (2000). *Lexicology, Semantics and Lexicography*. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/ Philadeplhia.

Eriksen, T.H. (1991). *Ethnicity versus Nationalism*. Journal of Peace Research. Vol. 28. No. 3. 264

Grigoriadis, I. (2017). *On the Europeanization of Minority Rights Protection.* in Aylin Güney and Ali Tekin (eds.), The Europeanization of Turkish Public Policies: A Scorecard (Oxford & New York: Routledge: 2015), pp. 130-142.

Hale, H. (2004). *Explaining Ethnicity*. Comparative Political Studies.Volume: 37 issue: 4. 458.

Kageura, Kyo (2002), *The dynamics of terminology*, J. Benjamins Pub. Co., Amsterdam.

Kochaert, Hendrik J. & Steurs Frieda (2015), *Handbook of Terminology,* J. Benjamins Pub. Co., Amsterdam.

Kuhiwczak P. & Littau K. (2007*). A Companion to Translation Studies.* Multilingual Matters Ltd. UK.

Lewis, G.L. (2000). *Turkish Grammar*. Oxford University Press. New York.

Nerlich B. & Clarke D. D. (1996). *Language, Action and Context.* John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/Philadelphia.

Nørgaard N., Montoro, R. & Busse, B. (2010) *Key terms in Stylistics*. Continuum.

Opello JR., W.C. & Rosow, St. J. (2004). *The Nation-State and Global Order: A Historical Introduction to Contemporary Politics*. Second Edition. Lynne Rienner Publishers. USA.

Palumbo, G. (2009) *Key Terms in Translation Studies*.Continuum. London.

Regmi R. (2003). *Ethnicity And Identity*. Occasional Papers in Sociology and Anthropology Vol.8. 3.

Sager, Juan C. (1990), *A practical course in terminology processing,* J. Benjamins Pub. Co., Amsterdam.

Smith, A. (1998). *Nationalism And Modernism*. Routledge. London.

Van Valin JR, R.D. (2004) *An introduction to Syntax*. Cambridge University Press. UK.

Verschueren J. & Ostman J.-O. (2009). *Key Notions for Pragmatics.* John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/Philadelphia.

Wales, K. (2014). *A Dictionary Of Stylistics*. Third Edition. Routledge. USA

Yang, Ph. Q. (2000). *Ethnic Studies: Issues and Approaches*. State University on New York Press.

Γ) Διαδυκτιακές Πηγές

http://www.analyst.gr, (ιστοσελίδα σχετική με την οικονομία, τη γεωοικονομία και την πολιτική) προσπελάστηκε στις 25/08/2017

www.aves.ktu.edu.tr, (βιογραφικά στοιχεία αναφορικά με τον Μουσταφά Τσαγατάϊ Οκουτάν) προσπελάστηκε στις 20/08/2017.

www.baskinoran.com, (βιογραφικά στοιχεία αναφορικά με τον Μπασκίν Οράν) προσπελάστηκε στις 21/08/2017.

www.sek.edu.gr, (Σώμα Ελληνικών Κειμένων) προσπελάστηκε στις 04/08/2017.

www.tdk.gov.tr, (μονογλωσσικό λεξικό τουρκικής γλώσσας) προσπελάστηκε στις 19/07/2017.

www.tureng.com, (διαδικτυακό λεξικό από την τουρκική στην αγγλική γλώσσα και το αντίστροφο) προσπελάστηκε στις 19/07/2017.

Δ) Λεξικά

Καρατζάς, Λ. & Tuncay, F. (2000). *Τουρκο- Ελληνικό Λεξικό.* Κέντρο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμού. Αθήνα

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.* Κέντρο Λεξικολογίας. Αθήνα.

ΒΟΗΘΗΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ackema, P. and Neeleman, A. (2004). *Beyond morphology*. Oxford: Oxford University Press.

Black, E. (2006). *Pragmatic stylistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Boase-Beier, J. (2014). *Stylistic approaches to translation*. London ; New York: Routledge.

Boeckx, C. (2008). *Bare syntax*. Oxford [u.a.]: Oxford Univ. Press.

Brown, D. (2013). *Canonical morphology and syntax*. Oxford: Oxford Univ. Press.

Calder, G., Cole, P. and Seglow, J. (2010). *Citizenship acquisition and national belonging*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Chloupek, J. and Nekvapil, J. (1993). *Studies in functional stylistics*. Amsterdam: J. Benjamins Pub. Co.

Decimo, F. and Gribaldo, A. (2017). *Boundaries within: Nation, Kinship and Identity among Migrants and Minorities*. Cham: Springer.

Dressler, W., Luschützky, H., Pfeiffer, O. and Rennison, J. (n.d.). *Contemporary Morphology*.

Farrell, P. (2005). *Grammatical relations*. Oxford: Oxford University Press.

Fawcett, P. (2016). *Translation and language*. [Place of publication not identified]: Routledge

Halliday, M. (2004). *Lexicology and corpus linguistics*. London: Continuum.

Jakielaszek, J. (n.d.). *A minimalist view on the syntax-semantics relationship*.

Jespersen, O. (1969). *Analytic syntax*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Macey, M. and Carling, A. (2011). *Ethnic, racial and religious inequalities*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Mereu, L. (1999). *Boundaries of morphology and syntax*. Amsterdam [u.a.]: Benjamins.

Miller, J. (2011). *A critical introduction to syntax*. London: Continuum.

Reno, F. (2016). *Politics Of Identity*. [Place of publication not identified]: Palgrace Macmillan.

Rex, J. (1996). *Ethnic minorities in the modern nation state*. London: Macmillan.

Riemer, N. (2010). *Introducing semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.

San Segundo, P. and Nieto Caballero, G. (2016). *Stylistics in use*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Scalise, S. (2011). *Generative morphology*. Berlin: De Gruyter.

Semino, E. and Culpeper, J. (2002). *Cognitive Stylistics. Language and cognition in text analysis*. John Benjamins Publishing Company.

Taras, R. (2001). *National identities and ethnic minorities in Eastern Europe*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave.

Vinay, J. and Darbelnet, J. (1995). *Comparative stylistics of French and English*. Philadelphia: J. Benjamins.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Fransa'da ve Türkiye'de Üniter Devlet Sorunu

Baskın Oran

Kavramlar

Türkiye'de birileri hep aynı şeymiş gibi sunmaya çalışıyor, ama Üniter Devlet ile Ulus-devlet çok farklı kavramlar. Üniter Devlet'in anlamı basit: Federal olmayan devlet türü. Yani, anayasal olarak egemenliği federe devletlerle (eyaletlerle) paylaşmayan *merkezî* bir otorite. Merkezde yaptığı yasaları ülkenin her köşesinde uyguluyor. Ama Üniter Devlet çağdaş dünyada otoriter bir tutum izliyorsa (Türkiye gibi), "milletin bölünmez birlik ve beraberliği"ne zarar verebilir. Onun içindir ki, ülkenin farklı köşeleri farklı kurallar talep ediyorsa, bu birliği bozmamak için, yine merkezde yasalar yaparak bu farklılıkları tanıyor. Böylece, vatandaşlığın "zorunlu" değil "gönüllü" yapılması sayesinde varlığını güvenle devam ettiriyor. Mesela "İngiltere" diye andığımız ülke (Birleşik Krallık) aslında bir Üniter Devlet; ama başkent Londra dışında İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın kendi kuralları, hatta parlamentoları ve hükümetleri var. Londra bunu onlara tanımış.

Demokratik Üniter Devlet'e bir diğer örnek, aşağıda uzun uzun anlatacağım bugünkü Fransa. Üniter Devlet'in mabedi kabul edilen bu ülkenin anayasası (madde 72) Fransız topraklarında çok çeşitli etnik, dinsel, vb., kültürlerin yaşadığını kabul ediyor ve bunların kendi özelliklerine göre nasıl yerinden yönetileceklerini anlatıyor. Bir diğer örnek, İspanya. Yine federal olmayan bu ülkenin anayasasının 2. maddesi "Bu anayasa, İspanyol Milleti'ni oluşturan milliyetlerin ve bölgelerin özerkliğini ve bunların arasındaki dayanışmayı tanır ve garanti eder" diyor. Bu, maddenin ikinci kısmı. Birinci kısmını merak ediyorsanız: "Bu anayasa, İspanyol Milleti'nin dağılmaz birliği, bütün İspanyolların ortak ve bölünmez ülkesi üzerine bina edilmiştir." Diğer yandan, federasyonun da demokratik bir düzenleme olduğu sanılmasın. SSCB bir federasyondu ama çok merkeziyetçiydi, demokratik değildi; bu yüzden de dağıldı gitti.

Sanırım açıklığa kavuşmuştur: Üniter Devlet türü, demokrasiye engel değildir; ama, sağlam biçimde devam edebilmesi için, ülkenin bazı yerlerinde farklı bünyelerin (alt-kimliklerin) mevcudiyetini kabul eden zihniyette bir başkent tarafından yönetilmesi gerekir. Yani, gerektiğinde yerel yönetimlere gerekli yetkiler tanınmalıdır. Aksi takdirde, Üniter Devlet

tamamen anti-demokratik olur çıkar. Bugünün dünyasında da anti-demokratik bir devletin devam edebilmesi *mümkün* değildir; dağılır gider. Maalesef, bizde bazılarının "Üniter Devlet kırmızı çizgidir" dedikleri zaman kafalarındaki model, bu farklılıkları inkâr eden anti-demokratik Üniter Devlet türüdür. 1930'larde kalmış bir Üniter Devlet.

Ulus-devlet ise bizde bazıları tarafından, 12 Eylül faşizminin yaptığı 1982 Anayasası'nın "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" hükmünü gerçekleştirecek devlet türü diye düşünülüyor. Dahası, bu hükmü zor kullanarak gerçekleştirmek var zihinlerde. Oysa, Azınlık Raporu'nda (Ekim 2004) açıkça anlattığımız gibi: "'Devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğü' son derece doğal ve tüm dünyada tartışmasız kabul edilen bir husustur. Fakat 'milletin bölünmez bütünlüğü' kavramı, bizlere doğal gibi gelivermekle birlikte, bir Batılıya son derece terstir. Çünkü bu terimi kullanmak milletin tek parça (monolitik) olduğunu söylemektir ki, milleti oluşturan çeşitli alt-kimliklerin inkârı anlamına gelir ve dolayısıyla demokrasinin özüne karşıdır."

Sonuçta, Fransa'da 1950'lerin başına kadar görülen Ulus-devlet uygulaması ile Türkiye'nin bugüne kadarki uygulamasından çıkan tek bir Ulus-devlet tanımı var: Ulus'unu *tek kimlikli* kabul eden ve bunu gerçekleştirmek için duruma göre *asimilasyon* (eritme) ve/veya *etnik/dinsel temizlik* uygulayan devlet türü. Yani, rahatça demokratik olabilen Üniter Devlet'in aksine Ulus-devlet, alt-kimlikleri inkar etmek suretiyle demokrasiye rahatça engel olabilen bir devlet türü.

Hatta, ayrıntı istiyorsanız, iki tür Ulus-devlet var. Her ikisi de gerçek demokrasiye engel, ama ikinci türü "demokrasi" kelimesiyle aynı cümlede bir araya gelemeyecek kadar engel: *Birinci tür*, Fransa tipi. Belli bir etnik gruba değil, belli bir kültürel yapıya asimile olunmasını ister. (Çünkü, aynen İspanya'da 'İspanyol' diye bir etnik grup olmadığı gibi, Fransa'da da 'Fransız' diye bir etnik grup yoktur). Homogenliği (tek tipli yapıyı) böyle sağlamaya çalışır. Aşağıda uzun uzun anlatacağım – Fransa bu nispeten az zararlı modeli bile altmış yıldır aşama aşama terk etti, Demokratik Devlet'e geçti. *İkinci tür*, Türkiye tipi: Belli bir etnik gruba asimile olunmasını ister. (Çünkü Türkiye'de 'Türk' diye bir başat etnik grup vardır). Bu tür Ulus-devlet ırkçı olmayabilir, ama ırkçılıktan bir önceki istasyondur. Çünkü, homogenliği asimilasyonla sağlayamazsa, ek olarak etnik hatta etno-dinsel temizlik politikasına da girişebilir. Nitekim, aşağıda geleceğim, Türkiye Kürtlere hep asimilasyon uyguladı, Gayrimüslimlere de etnik ve dinsel temizlik. Sonra, Kürtlerin asimile olmayacağını anlayınca, aşağıda ele alacağım gibi, işler

karıştı. Bu tür bir devletin Demokratik Devlet türüne geçmesi tabii ki epey sancılı olur; zaten şu anda acıtan sancılar tamamen buradan geliyor.

İşte, bizde kimilerinin "milletin bölünmez bütünlüğü"nü koruyacak diye alkışladığı bu Ulus-devlet, belli amaçlarla Üniter Devlet'le aynı kaba konuyor ve demokrasinin dağılma getireceğini düşünen bazıları huzura kavuşuveriyor. "Ulus-devlet ve Üniter devlet kırmızı çizgidir" denmesi, dua okuyup rahatlamak gibi. Kanlı çatışmadan rant sağlayanlara sözüm yok. Ama bu rahatlayanlar onlardan değil. Üstelik bunlar, çocukları askere gidip de gelemeyenler. Korkuları da samimi. Fakat yılların milli eğitimi bunlara Ulus-devlet'i ilah olarak ezberlettiği için, böyle bir refleks geliştirmişler. Aralarında, maalesef, kendilerini hâlâ solcu diye takdim edip sol'u batıranlar özel yer tutuyor. Bunlar, 1960-70'lerde kulaktan duydukları "antiemperyalizm" kavramını bugün Batı (hatta, yabancı) düşmanlığı ve insan hakları paranoyası üretmekte kullanıyorlar.

Tarih

Şimdi bu iki devlet türünün Fransa'da tarih içinde nasıl oluştuğunu ve nasıl muazzam bir evrim geçirerek bugünkü Demokratik Devlet'e dönüştüğünü izleyelim. Tabii, Türkiye'ye de gerekli göndermeleri yaparak. Ulus-devlet ve Üniter Devlet'in Batı'daki en mümtaz örneği Fransa idi. İdi. Bizde hep bu ülkeye gönderme yapılmasının sebebi de bu, zaten. Mesela deniyor ki Fransa "azınlık" kavramını reddediyor, hemen seviniyoruz: "Koskoca Fransa reddederken, biz azınlık mı yaratacağız?" Mesela deniyor ki Fransız Anayasası "Cumhuriyet'in dili Fransızcadır" (*La langue de la République est le Français*) diyor (madde 2), hemen atılıyoruz: "Bak, aynen bizim anayasamızın "[Devletin] Dili Türkçedir" demesi gibi (madde 3/1) Fransa da "resmî dili" dememiş!"

Yalnız, daha ileri gitmeden söylemek zorundayım: Bir değil, iki Fransa var. Biri tarih içinde kalmış (asimilasyoncu) Fransa, biri bugünkü (demokrat) Fransa: (1) Fransa tarih içinde Merkeziyetçi Devlet'i hep yücelten bir ülke olageldi ve 19. Yüzyılda kurduğu Ulus-devlet modeliyle *ciddi* biçimde asimilasyon yaptı; (2) Fransa şimdi bambaşka bir ülke. Çünkü:
Bir kere, "azınlık" kavramını reddeden Fransa, bugün ülkesinde kolektif azınlık haklarının "teritoryal" (bölgesel) diye anılan en aşırı türünü tanımış durumda. Sınır boyları (İspanya ve Almanya sınırları) ve ada (Korsika) dahil. Bu iki noktayı vurgulayışımın sebebi: Ulus-devlet olmayan çok daha özgürlükçü devletler bile böyle "uçtaki" yerlerde (hele de, adalarda!) bölgesel

haklar tanımaktan nefret ederler, bir gün ayrılabilir diye. İkincisi, "Cumhuriyetin dili" diyor ama, onun yanında (bizde çok kimsenin hiç duymadığı) "Fransa Dilleri" (*Les Langues de France*) diye bir kavram da var. Anayasa Madde 75-1 aynen şöyle: "Bölgesel diller Fransa'nın ortak mirasına dahildir" (*Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France*). Zaten, Cumhurbaşkanı Mitterrand'ın 1981'de yaptığı şu saptama da bu "İki Fransa"nın olabilecek en veciz anlatımı: "Fransa'nın *kurulabilmesi* için, geçmişte, güçlü ve merkeziyetçi bir iktidara gereksinme duyulmuştur. Bugün ise, *dağılmaması* için, siyasal iktidarın ağırlıklı olarak yerel yönetimlere bırakılması zorunlu hale gelmiştir." (abç)

Önce birinci Fransa'yı tarih içinde anlatalım, sonra ikinci Fransa'ya geçelim. Aslında Fransa, merkeziyetçi olması açısından Batı Avrupa'da büyük bir istisna. Diğer ülkeler (Hollanda, İsviçre, İspanya, İtalya, Nazi dönemi hariç Almanya, vb.) hep daha ademimerkeziyetçi oldular. Hele İngiltere. Fransa'yı anlayabilmek için asıl İngiltere'yle birlikte tahlil etmek lazım. İngiltere tarih içinde bırakınız Ulus-devlet'i, merkeziyetçilikten bile hep uzak oldu. Çünkü henüz Merkeziyetçi Krallık'ın kurulması döneminde (buna biraz aşağıda geleceğiz) Galler'i, İskoçya'yı ve İrlanda'yı yutmak/asimile etmek istediyse de iç ortam ve koşullar bunu engelledi. Bireysel hakları güçlendiren bu ortam ve koşullar, İngiltere'de, Ulus-devletin ruhunu oluşturan asimilasyona izin vermeyen, gerek duyurmayan, aksine, uzlaşmayı öne çıkaran bir durum yarattı. Fransa'da olay çok farklıydı. İktidarı evrimle değil devrimle ele geçiren Fransız burjuvazisi bireysel haklar'ın yanı sıra, ilginçtir, devlet'i de yüceltti.

İngiltere'de burjuvazinin ortaya çıkmasının ardından Fransa onu takip etti. O tarihlerde, Paris'teki kralın amacı basitti: Aristokrasiyi (feodal beyleri) zayıflatarak krallık topraklarını genişletmek. Tüccarların, yani istikbaldeki burjuvazinin de amacı basitti: Daha geniş topraklarda, hukuk ve huzur sayesinde ticareti geliştirebilmek. Çünkü iç gümrükler, farklı hukuklar ve asayişsizlik, ticaret yaptırmıyordu. Güçlerini birleştirdiler. Sonuç, aristokrasiyi denetime alan ve burjuvazinin zenginleşmesine yardım eden Mutlakiyetçi/Merkeziyetçi Devlet türü oldu; doruğu, Louis XIV dönemidir (1638-1715). Bu sayede asayiş sağlandı ve ülkede tek bir hukuk geçerli oldu. Gelişen ticaret çok daha geniş bir Ekonomik Pazar yarattı. Bunun sınırları içinde çok farklı halklar temelde aynı kültürü paylaşmaya başladılar. Böylece, 16. yüzyılın sonunda, bugün ulus adını verdiğimiz toplumsal olgu filiz vermeye koyuldu. Bir süre sonra burjuvazi, kendisinden aldığı vergileri İngiltere'yle nafile savaşlarda ve zevk-ü sefada harcayan kralı 1789 ayaklanmasıyla devirdi.

Burjuvalar, iktidarlarının meşruiyet temelini (o zamana kadar tarihteki istisnasız bütün hükümdarların yaptığı gibi) Tanrı olarak ilan etmeye devam edemezlerdi, çünkü o iddiayı yapan adamın kafasını uçurmuşlardı. Zaten, dinsel etkileri temizleyen bir Aydınlanma Çağı yaşanmıştı. Meşruiyet temeline kendi sınıflarının adını da koyamazlardı, çünkü halk tabakaları tepki gösterirdi. Egemen bir etnik grup da yoktu adını verecek. J.-J. Rousseau'nun (1712-1778) fetvasını yazdığı gibi, meşruiyet temelini millet olarak ilan ettiler, halloldu. Yani, milliyetçilik ideolojisinin Fransa'daki ilk işlevi, iktidarın kraldan/aristokrasiden burjuvaziye geçişini temellendirmek oldu.

Mutlakiyetçi/Merkeziyetçi Devlet sayesinde gelişen burjuvazi onu yıkmıştı. Ama, dediğim gibi, bireysel haklarla birlikte güçlü devlet kavramını da getirmişti. Bunun somut ifadeleri, bizzat, tarihte ilk defa "insan hakları" kavramını ortaya atan "1789 İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi"nde görülür. Şu tip cümle ve terimlerde: "Yasaya uygun olarak yakalanan, direnirse suçlu olur" (madde 7), "...meğer ki, bu inançların açıklanması, yasayla kurulan kamu düzenini bozmuş olsun" (madde 10), "Yurttaş, ifade özgürlüğünün kötüye kullanılması hallerinden sorumlu olur" (madde 11), "Kamu gücü, herkesin yararı için kurulmuştur" (madde 12).

Çünkü Fransız burjuvazisi devlet'e muhtaçtı. Birkaç nedenle: (1) Bir İngiliz veya Amerikan burjuvazisine oranla zayıftı. Nitekim, İngiltere dünyayı egemenliği altına almış, mesela 1763'te Fransa'yı Kuzey Amerika'daki bütün sömürgelerinden atmıştı. (2) Fransa'da krallık, aristokrasiyi Versailles Sarayı'na bir tür hapsetme sonucu topraklarının başından uzaklaştırarak bir karikatür haline sokmuştu. Yani güçlüydü. Burjuvazi onu devirmek için aşağı sınıflarla (*sans-culottes*, "Donsuzlar") ittifak kurmak zorunda kalmıştı. Şimdi onlardan korkuyordu. Tabii, gelişmekte olan işçi sınıfından da. (3) Burjuvazinin nispî zayıflığı nedeniyle, Fransa topraklarında yerel diller (*patois*) güçlüydü. (4) İngiltere emperyalizme başlamıştı ve gittikçe hızlanan Sanayi Devrimi'nin hammadde, pazar, sermaye ihracı gibi ihtiyaçları karşısında rekabet etmek gerekiyordu.

İşte, zaten merkeziyetçi gelenekten gelmekte olan Fransa, 1789'dan sonra bu muhtaçlıklar nedeniyle Ulus-devlet mekanizmasını icat ederek içte asimilasyona, dışta emperyalizme girişti. Asimilasyon; çünkü Fransa'da Bask, Breton, Norman, Kors gibi yerel kültürler ve diller yeni "ulusal" kültüre direniyorlardı. "Birlik-beraberlik" sağlanacaktı ki kolayca yönetmek mümkün olsun. Birlik-beraberlik deyince, tabii, 1871 Paris Komünü

denemesini yapmış olan proletaryanın baş eğdirilmesini de unutmamak lazım. Emperyalizm; çünkü hem ulusal sınırlar ticarete artık dar geliyordu, hem de İngiltere'yle rekabet edebilmeliydi.

Bütün bu anlattıklarımı şu formülle özetleyebiliriz: Burjuvazi + Kral = Mutlakiyetçi/Merkeziyetçi Devlet = Asayiş ve Tek Hukuk = Ticaret = İç Ekonomik Pazar = Ortak dil, kültür, vs. = Millet = Milliyetçilik ideolojisi = Ulus-devlet = İçte Asimilasyon, Dışta Emperyalizm.

İngiltere niye "Ulus-devlet" olmadı da özgürlükçü oldu? (1) İskoç ve İrlanda aristokrasisi (feodalitesi/asilleri) İngiltere'nin işgal ve asimilasyon çabalarına ciddi biçimde direndi ("Cesur Yürek" filmini hatırlayınız); (2) İngiliz burjuvazisi çok erken güçlenerek bütün bu bölgeleri ekonomik (ve tabii, kültürel) etkisi altına aldı; asimilasyon uygulamasına lüzum kalmadı; (3) İngiliz burjuvazisi, Fransa'da olduğunun aksine, aristokrasiyi bir devrimle (ihtilalle) alt edip iktidarı zapt etmedi. Geçiş, bir evrim biçiminde oldu. Çünkü: (a) Aristokrasi, Merkeziyetçi Krallık'ı çok erken bir tarihte, daha Osmanlı Beyliği'nin kurulmasından bile seksen dört yıl önce, 1215'te Magna Carta'yla sınırlamıştı. Düşününüz ki, Osmanlı'da bu belgeye karşılık düşen Senet-i İttifak 1808, can ve mal emniyetini getiren Tanzimat Fermanı ise 1839 tarihlidir. Biri beş yüz doksan üç, öteki altı yüz yirmi dört yıl sonra! (b) Bizzat bu aristokrasi, daha 16. yüzyılın başından itibaren burjuvaziye dönüşmeye başladı. Zorla çevirip otlak haline soktuğu köylü tarlalarında ("Çitleme Hareketi") koyun otlatıp yününü satarak. Bizim kestirmeden "İngiltere" diye etnik bir adla anıverdiğimiz devletin isminin katiyen bu olmayışı, "Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı" gibi tamamen teritoryal (toprağa ilişkin) bir isim oluşu çok şey söylüyor.

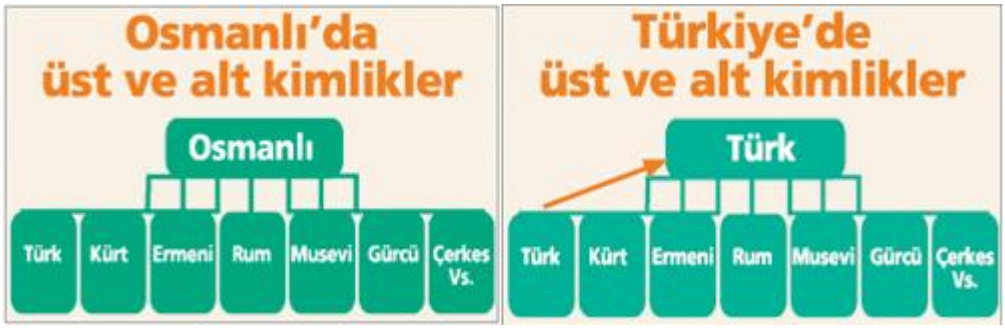
Azgelişmiş ülkelerde (ve biraz farklı olarak Türkiye'de) Ulus-devlet'in ortaya çıkması, yukarıda verdiğim özet-formülün (Burjuvazi+Kral... Dışta Emperyalizm), bir anlamda, bıraktığı yerden devamla oldu. Emperyalizmle doğrudan tanışan Afrika gibi yerlerde metropol ülkenin açtığı misyoner okulları Batı kültürü getirdi. Osmanlı'da ise Avrupa'ya iki dalga halinde giden öğrenciler ülkelerine Batı kültürü taşıdılar. Bunlar, döndüklerinde Birinci Meşrutiyet'i (1876) kuran "Yeni Osmanlılar" ile İkinci Meşrutiyet'i (1908) kuran "Jön Türkler" idi. Batı Avrupa'da 17.-18. yüzyıllarda yaşanan Aydınlanma Çağı'nı kendi ülkelerine ithal ettikleri için bunlara "Aydın" dendi. Sınıf kökeni olarak, küçük burjuvazinin okumuş kanadından geliyorlardı. Bu küçük burjuvalar, aynen 1789'daki burjuvazinin yaptığını yaptılar: Devleti (Osmanlı'yı) yıktılar

ve onun yerine çok daha merkeziyetçi bir devleti, yani Ulus-devlet'i kurdular. Hemen ardından, kendilerinden başka modern devlet yönetme bilgisine sahip sınıf olmaması sayesinde bir ideoloji (milliyetçilik) formüle ettiler. Onu uygulayarak, Fransa'da öğrendikleri Jakobenliği (tepeden inmeci "toplum mühendisliği"ni) uygulamaya koyuldular. Tabii, dışta emperyalizme girişecek halleri yoktu; içte asimilasyona giriştiler. Asimilasyon, ulusun 'u'sunun olmadığı bir ortamda zor kullanarak (Tek Millet, Tek Dil, Tek Lider, vs.) bir "Ulus" inşa etmek, yani ülkedeki çok farklı unsurları (özellikle Kürtleri) ülkedeki egemen etnik-dinsel unsur (Türkler) içinde eritmek anlamına geliyordu.

Bu çok zor politika, hâlâ dinsel niteliklerini koruyan bir ortamda, Türk-olmayan göçmen Müslümanlarda (Pomak, Boşnak, hatta Çerkes, vs.) çok başarılı oldu. Ama göçmen-olmayan, Anadolu'nun otokton (yerli) halkları açısından durum pek öyle değildi. Bir kere, dinleri farklı olduğu için, Gayrimüslimleri asimile etmek düşünülemezdi. Onun için Cumhuriyet bunları, Lozan'ın koruyucu hükümlerini (Madde 37 ilâ 44) açıkça ihlal ederek, sistematik bir ayrımcılık politikasıyla etnik-dinsel temizliğe tâbi tuttu. Lozan'ın hemen ardından başlayan bu süreç, doruk noktasını 1942 Varlık Vergisi ile 6-7 Eylül 1955 pogromunun oluşturduğu olaylarla sürdürüldü. (Pogrom, azınlığa çoğunlukça yapılan devlet destekli saldırıdır). Bugün de, hâlâ tasfiye edilemeyen '1936 Beyannamesi'yle sürdürülüyor. Sonuçta, Osmanlı'nın en güçlü döneminde nüfusun 1/3'ünü oluşturan, Cumhuriyet'in ilk yıllarında oranları 1/55 olan Gayrimüslim vatandaşların oranı günümüzde 1/1000'e düştü. Hani, "İstanbul'da Vatikan kuracak" olan Rumlar var ya, sayılarını başarıyla 2000'e indirmiş bulunuyoruz. Yetmiş iki milyonda iki bin.

Diğer otokton halkların en önemlisi Kürtler idi. Bunların yaklaşık tümünün Müslüman, yüzde 75'ininin de Sünni oluşu asimilasyona elveriyordu. Nitekim, bir kısmı asimile edildi. Ama çeşitli nedenlerle (ülkenin ekonomik pazarına dahil edilmeme, tecrit edilmiş bir bölgede yoğun yaşama, isyanlar, aşağılanma, baskılar, vb.) büyük çoğunluk asimile edilemedi. Bunda, Kürtlere "Türk'üm, Doğruyum, Çalışkanım, Varlığım Türk Varlığına Armağan Olsun!" biçiminde yapılan bunaltıcı vurgunun itici rolü de büyük oldu. Problemin kaynağı, üst-kimliği teritoryal (ülkesel) olarak saptamış Fransa'nın aksine, Türkiye Cumhuriyeti'nde üst-kimliğin etnik ('Türk') olarak saptanmış olmasıydı. Osmanlı'dayken bütün alt-kimlikler "Osmanlı" üst-kimliğinde toplandığı için kuramsal bir sorun çıkmıyordu. Ama Türkiye'de, (hele de rejimin başlangıç yıllarında) bizzat kendisi bir etnik alt-kimlik olan Türk unsurunun aynı zamanda üst-kimlik ilan edilmesi, herkesin Türk oluverdiğinin ilanı, Kürtlerde büyük tepki doğuracaktır. (Bkz. aşağıdaki

şema). Sonuçta, Mesut Yeğen'in bu terimleri taşıyan kitabında hatırlattığı gibi, bir dönem "Müstakbel Türk" olmaları umulan Kürtler asimile edilemeyip de direnince, 2005'te Genelkurmay tarafından "Sözde Vatandaş" biçiminde "tenzil-i rütbe"ye uğratılacaklardır. Nihayet, 17.08.2009 tarihli *Cumhuriyet*'te Prof. Mümtaz Soysal onların Kuzey Irak'a gönderilmesini önererek vatandaşlıktan atmayı da bir tür tamamlamış olacaktır.

Bu son anlattıklarımı da, yukarıda "... Dışta Emperyalizm" diye biten formülün bir devamı olarak şu formülle özetleyebiliriz: Batı kültürü = Aydınlar = Ulus-devlet = Milliyetçilik İdeolojisi = Millet İnşası = "Herkes Türk'tür" = Kürt milliyetçiliği / direnişi. Türkiye'nin Kürt sorununu bu formül özetler. Kemalist aydınlar Fransa'yı taklit ederek içte asimilasyon uygulamışlardır, herkesi Türk yapıp çıkmışlardır, bu da Kürt tepkisi doğurmuştur. Bir bakıma, o zaman yapılanlar, kendi dönemi açısından çok acayip değildir. Düşünün ki bütün Avrupa size "Türkler Avrupa'nın hasta adamı" diyor. Osmanlı size "Etrak-ı bî idrak" diyor. "Türk ne bilir âdâbı, lak lak içer ayranı" diyor. 1930'lara gelince bütün Avrupa, bırakınız faşizmi, resmen ırkçı rejimlerle dolup taşıyor. İsviçreli, Macaristanlı profesörler Kemalizm'e harıl harıl Türkçü teori üretiyor. Son derece tahrik edici. Ama, artık seksen altı yıl sonra bunların bu kadar ters sonuç verdiği ortadayken, Kürtleri bu kadar yabancılaştırdığı ortadayken devam ettirilmesini ve savunulmasını korkunç buluyorum. Ülkeyi bu kadar bölen, insanı ve haklarını bu kadar yerin dibine batıran bir Türkçülük anlayışını tek kelimeyle korkunç buluyorum.

Örneğin, şu anda, Siyasi Partiler Kanunu Madde 43/3 şöyle demektedir: "...aday adayları Türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar." Madde 81: "Tüzük ve programların yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçeden başka dil kullanamazlar; Türkçeden başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve

dağıtamazlar." Bu yasa maddeleri, kurucu antlaşmamız Lozan'ın açık ihlalidir: "Herhangi bir Türk uyruğunun gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konuları ile açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır." (Madde 39/4). İşin tuhaflıkları arasında şu da vardır: Temmuz 2007 seçimlerinde "Kürtçe seçim propagandası" yapmaktan Orhan Miroğlu'na üç dava açılmış, şu anda bunlardan biri altı ay hapisle sonuçlanmıştır. Fakat Miroğlu Yargıtay'a gidememektedir, çünkü yeni usule göre kendisi "Denetimli Serbestlik" altındadır. Beş yıl boyunca her üç ayda bir izlenecek, Kürtçe konuşup konuşmadığı Mersin Savcılığı'na bildirilecek, konuştuğu tespit edilirse cezası infaz edilecektir. (*Taraf*, 11.09.08). Dahası, Türkiye'de q, x, w harflerini kullanmak hapis cezasını gerektiren bir suçtur. Bu yüzden Kars eski milletvekili Mahmut Alınak birkaç kere hapse girmiş, Avukat Mehdi Tanrıkulu da beş ay hapis cezasına çarptırılmıştır. (*Milliyet*, 08.02.08).

Fransa'nın Türkiye için örnek gösterilmesi ise tamamen geçersizdir. Fransa 1950'den beri muazzam bir değişime uğradı ve azınlıkları açısından inanılmaz bir ademimerkeziyetçi-demokratik yapı kurdu. Onlara her türlü kolektif ve hatta teritoryal azınlık hakları verdi. Bazıları Fransa'yı hâlâ 1950 öncesi Fransa sanmakta. Jakonbenliğin bayrağını Fransa icat etmişti, onun çöpe attığını şimdi Türkiye sırtladı taşıyor. Şimdi, bu "ikinci Fransa"yı, bugünkü Fransa'yı görelim.

Günümüzde Fransa: Azınlık Dilleri ve Dinleri[1]

Burjuvazisi olmadığı için, "millet"i Fransa kadar bile inşa edemeyen Türkiye, asimile edici platform olarak "Türk Devleti" kavramını ve "Türkçe"yi kullanmıştır. Aynen, Fransa'nın Fransızcayı kullanmış olması gibi. Ama iki asimilasyon arasındaki fark muazzamdır: Fransa'da herkesin değerlerine asimile edildiği Frank diye bir etnik grup yoktur, onların da Fransızca diye bir dili. Franklar, İ.S. 5. Yüzyıl başında bu toprakları işgal ederek "Francia" adını veren bir Germen boyudur. Fransızca da Romalıların Latincesinden türemiştir. Oysa Türkiye'de herkesin asimile olması istenen "Türk" diye bir etnik grup ve onların dili Türkçe vardır. Bu etnik grubun değerlerinin "üst-kimlik", Türkçenin de "bütün vatandaşların anadili" olarak empoze edilmesi, ikinci önemli etnik grup olan Kürtleri Türkiye'ye çok yabancılaştıracak, bitmek tükenmek bilmeyen ayaklanmalara yol açacaktır. Fransa adının Germenlerden geldiğini bildikleri bile çok şüpheli olan kimselerin, "Türkiyeli" üst-kimliğine akıl almaz bir itirazı da var: "Fransalı demiyoruz ki, Fransız diyoruz!" Ama bu iki terim farklı değildir ki. Bugün Fransız dediğimiz

insanlara Osmanlı'da "Fransevî" denirdi; Fransalı demekti. Bizim ulusalcılar büyük olasılıkla "Britanyalı" (British) terimini de duymamışlar; sadece "İngiliz"i bilmekteler. "Türkiyeli" teriminin "British" ile tamı tamına paralel olduğunu idrak etmeleri epey zaman alacağa benzer. Ulusalcılarımızın, Atatürk'ün "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" özdeyişi üzerine oturup düşündüklerini de sanmıyorum. Atatürk "doğana" demedi ve bu o zamanın ırkçılık atmosferi için çok ileri bir anlayıştı; ama vatandaş "Türk'üm" demiyorsa ne olacaktır? Cevap maalesef şu olmuştur: Mutsuz olacaktır, yani edilecektir.

Mitterrand'ın o veciz sözü, bir daha hatırlanmaya değecek kadar önemli: "Fransa'nın *kurulabilmesi* için, geçmişte, güçlü ve merkeziyetçi bir iktidara gereksinme duyulmuştur. Bugün ise, *dağılmaması* için, siyasal iktidarın ağırlıklı olarak yerel yönetimlere bırakılması zorunlu hale gelmiştir." Fransa bugün tam da bunu yapmış bulunuyor. Bugün, Fransa'da, onu örnek gösterenlerin inanamayacağı bir düzen var: Devlet okullarında Fransızca dışında altı "bölgesel" dilde öğretim yapılıyor. Bazı bölgelerde oranın bölgesel dili mahkeme duruşmalarında kullanılıyor. Bazı bölgelerde daha henüz Fransızcaya çevrilmemiş Alman yasaları geçerli. Yani, Fransa'da çokdillilik ve çokhukukluluk var. Üstelik, Fransa'nın Korsika adasının ayrı bir "hukuksal varlık"ı, ayrı bir Meclis'i, ayrı bir Yürütme Organı var. Şimdi bunları teker teker görelim.

Önce şunu belirteyim: Türkiye'yle karşılaştırma yapabilmek için, bu yazıda yalnızca "Metropol Fransa" (veya, Kıta Fransası) denilen, bizim bildiğimiz Fransa'yı anlatacağım. Fransa'nın "Deniz Aşırı Topraklar" diye adlandırdığı bütün Fransa'yı ele almayacağım. Azınlık hakları oralarda fevkalade daha fazladır; örneğin, Fransa sınırları içinde olan Yeni Kaledonya bölgesinde Fransızca dili birinci değil, yerel dillerin yanında ikinci dildir.

Daha önce de belirtildiği gibi, Fransız Anayasası'nın 2. maddesi şöyledir: "Cumhuriyetin dili Fransızcadır". Bizim anayasamızın 3/1 maddesindeki "[Devletin] Dili Türkçedir" ibaresini hatırlatıyor. Fakat Fransa'da bir de "Fransa Dilleri" (*Les Langues de France*) kavramı vardır. Bunun bizde karşılığı olsaydı, "Türkiye dilleri" olurdu. Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı bünyesinde bulunan ve eski adı "Fransızca Dili Genel Delegasyonu" olup 16 Ekim 2001'de "Fransızca Dili ve Fransa Dilleri Genel Delegasyonu" (*Délégation Générale à la langue française et aux langues de France*) olarak değiştirilen resmî kurum, "Fransa Dilleri" kavramını şöyle tanımlamaktadır: "Fransa dilleri terimiyle kastedilen, Cumhuriyet topraklarında Fransa yurttaşlarınca geleneksel olarak konuşulan ve hiçbir devletin resmî dili olmayan, bölge veya

azınlık dilleridir.” Burada “hiçbir devletin resmî dili olmayan” dediğine bakmayınız, Alsace bölgesindeki Alsasça, Almancanın aynısıdır, sadece içinde bazı bölgesel kelime ve terimler vardır. Bu “bölge ve azınlık dilleri”nin sayısı, Deniz Aşırı Topraklar da katıldığında, yetmiş beş’in üstündedir. Yalnızca Metropol Fransa’dakiler on altı tanedir ve bunlar “Bölgesel Diller” ve “Teritoryal Olmayan Diller” diye ayrılır.

“Bölgesel” Fransa Dilleri on tanedir: Alsas dili, Bask dili, Breton dili, Katalan dili, Korsika dili, Batı Flamanca, Mozel Fransik dili, Frankoprovansal dili, Oy dilleri, Ok dilleri (Oksitan). “Teritoryal Olmayan” Fransa Dilleri altı tanedir: Diyalektal Arapça, Batı Ermenicesi, Berberce, Jüdeo-İspanyol dili, Romani (Çingene) dili, Yidiş (Yahudi) dili. Bütün bu dillerin konuşulması, yazılması, yayınlanması, sanat konusu yapılması, vb., tamamen serbesttir. 1951’de çıkan Yerel Dil ve Diyalektlerin Öğretimi Hakkında “Deixonne Yasası” bunların arasından Breton, Bask, Katalan ve Oksitan dillerinde öğretim yapılabileceğini ilan etmiş (madde 10), bu dillerin hangi üniversitelerde öğretim ve araştırma konusu yapılacağını da saptamıştır (madde 11). 16 Ocak 1974 tarihli kararnameyle Korsika dili, 30 Mayıs 2003 tarihli idarî kararla da Alsace-Moselle’de konuşulan azınlık dili Alsasça “eğitim konusu” (*l’objet d’un enseignement*) olabilecek diller arasına katılmıştır.

Burada bir parantez açıp, Alsace-Moselle bölgesi ve burada konuşulan azınlık dili hakkında kısa bilgi vereyim. Fransa’nın Almanya sınırındaki bu bölge, aynen 1918-39 arası Türkiye’den ayrılan ve sonra dönen Hatay gibi veya 1878-1918 arası Rusya’ya geçip sonra geri dönen Kars-Ardahan gibi. 1871’de Almanya’nın kurulması ve Fransa’yı yenmesi üzerine Almanya’ya verilen ve ancak 1918’de Fransa’ya geri dönen Alsace-Lorraine’in bir parçası. Aşağıda anlatacağım kolektif azınlık haklarının geçerli olduğu bu yer, Alsace ilinin tamamından ve Lorraine ilinin Moselle kesiminden oluşur. Diğer bölgeler gibi, kendi bayrağı vardır (*drapeau*). Yukarıda da belirttim; burada konuşulan dil, dil uzmanlarına göre ayrı bir dil olmayıp, Almancanın bir ağzıdır. Buna rağmen bu diyalekt “Fransa Dilleri” kapsamında bir azınlık dili olarak kabul edilmiştir ve bunun sağladığı bütün ayrıcalıklardan (artı haklardan) yararlanmaktadır. Biraz aşağıda anlatacağım gibi, Fransa’nın bu bölgesinde insanlar özel ve kamusal yaşamlarında bu dili kullanırlar ve Alman hukuku altında yaşarlar. Bütün belediyelerde, belediye nizamnamesi öngördüğü takdirde Alsasça kullanılır. Bu bölgede kurulmuş dernekler de faaliyetlerinde Alsasça kullanırlar. 1993’te Colmar İstinaf Mahkemesi, bir derneğin genel kurulunun Alsas diyalektinde yapıldığı gerekçesiyle açılan iptal davasını reddetmiştir. Bu

tarihten sonra derneklerde Alsasça kullanılmasında bir engelin bulunmadığı kabul edilmiştir. Alsasça, Alsace'daki kamu kurumlarında da serbesttir. 4 Ağustos 1994 tarihli, Fransızca Dilinin Kullanılmasına Dair "Toubon Yasası" eğitimde, iş ilişkilerinde ve kamu hizmetlerinde Fransızcanın kullanılmasını zorunlu kıldığı halde, Alsace'da bu böyledir. Çünkü aynı yasanın 21. maddesi şöyle der: "İşbu yasanın hükümleri, Fransa'nın bölgesel dillerine ilişkin yasama metinlerine ve düzenlemelerine karşı uygulanamaz ve bu dillerin kullanılmasına engel oluşturamaz." Dolayısıyla, bu bölgede kamu kurumlarında da yerel dilin sözlü olarak kullanılmasının yasak olmadığı sonucuna varılmıştır ve uygulama böyledir. Bölgede, 1919'dan bu yana seçim ve propaganda afişleri de Fransızca ve Almanca basılmaktadır. "10.08.1979 tarih ve 1619 s. genelgeden bu yana, karayolu levhalarındaki yerleşim yeri isimleri iki dilde yazılabilir. Strasbourg'un tarihî kesiminde sokak isimleri iki dildedir."

Devrimin yapıldığı 1789'da nüfus yirmi sekiz milyondu. Bunun içinde altı milyonu (yüzde 21) Fransızcayı hiç bilmiyor, altı milyon kadarı da uzunca bir konuşmayı sürdürecek kadar beceremiyordu. İyi bilenlerin sayısı üç milyonu geçmemekteydi (yüzde 10.7). Hatta, 1863'te, yani emperyalist yayılmanın arifesinde yapılmış bir istatistik bile otuz sekiz milyonluk Fransa'da yedi buçuk milyon vatandaşın Fransızca bilmediğini ortaya koymuştu (yüzde 20). Yani, devrimden yetmiş yıl sonra bile her beş vatandaştan biri Fransızca bilmiyordu. Sözünü etmekte olduğumuz "Birinci" Fransa, bu Fransızca meselesini Ulus-devlet gücüyle çözmeye girişecektir. Bunu da, muazzam emperyalist yayılma sayesinde inşa ettiği "ulusal gurur" ortamında, iki yöntemle yapacaktır: Zorunlu askerlik ve zorunlu/parasız temel öğretim. Yine de Baskça, Bretonca, Alsasça gibi yerel diller Fransızcanın asimilasyonuna bugüne kadar direnecektir.

Fransız Krallığı yalnızca din konusunda baskı yaptı, dil değil. Çünkü zamanın "tutunum ideolojisi" yani birleştirici tutkalı din idi ve 16. Yüzyılda ortaya çıkan Protestanlar karşısında kralın Katolik olması gerekiyordu. Nitekim Huguenot'lar (Fransız Protestanları) 1572'de St. Barthélemy Katliamı'na uğratıldılar. Bunların hayatta kalabilmiş asilleri Katolikliği kabul zorunda kaldılar, kitleler ise Fransa'dan kaçtılar. Tabii, olanlar Fransa'ya oldu çünkü bu insanlar hem sermayenin hem de ileri teknolojinin (özellikle, saat teknolojisi) sahibiydiler. Onları kucaklayan İngiltere gibi ülkeler ihya oldular. Fransa, Sanayi Devrimi'ni başlatma şerefini İngiltere'ye böyle kaptırdı.

Aynı olayı bizde İttihatçılar 1915'te Ermenilere, Rumlara ve Süryanilere, Cumhuriyet Türkiyesi de tüm Gayrimüslim vatandaşlara yapmıştır, ülkenin tek burjuvazisi olan bu insanları Cumhuriyet tarihi boyunca etnik-dinsel temizliğe uğratacaktır. Sonuç, Türkiye'nin sınaileşmesinin/ kalkınmasının en az yarım yüzyıl ertelenmesidir. Yani, Fransa din uğruna kendi ayağına kurşun sıkmışsa, Türkiye de aynı şeyi milliyetçilik uğruna yaptı. Üstelik, Kemalizm'in hedeflediği "milli burjuvazi" en kısa zamanda, daha Atatürk döneminde, uluslararası burjuvaziye eklemleniverecektir. Kemalizm'in önde gelen kalemi F. R. Atay bu süreci *Çankaya* adlı kitabında birinci elden anlatır.

Fransız yargısındaki durum da kimilerine fevkalade bölücü, dehşet verici gelebilir. 1919, 1922 ve 1928 tarihli cumhurbaşkanlığı kararnameleri, mahkemelerde savunmaların Fransızca, Almanca veya yerel diyalektle (Alsasça) yapılabileceğini belirtmiştir. Yine aynı kararnamelere göre noter belgeleri, eğer taraflar Fransızcayı yeterince bilmediklerini beyan ederlerse, Alsasça düzenlenebilir. Yargıç isterse, Fransa'da duruşmalarda tarafların doğrudan doğruya azınlık dilinde konuşmaları da mümkündür. Çünkü yeni Hukuk Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 23. maddesine göre: "Yargıç, tarafların kullandığı dili biliyorsa, ayrıca bir çevirmen getirtmek zorunda değildir."

Eğitimdeki durum daha da çarpıcı: Bu azınlık dilleri özel ve resmi okullarda okutuluyor. Fransız topraklarının tamamında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2002 yılı verilerine göre 250 bin öğrencinin okuduğu bu dillerin özel okullarda isteyen öğrencilere öğretilmesi anaokulundan itibaren serbesttir. O kadar ki, örneğin Bask ve Alsace-Moselle bölgelerinde isteyen anaokulları ve ilkokullar eğitimi tamamen Bask veya Alsas dilinde verebilirler; hiçbir hukuksal engel yoktur. Orta öğretimde de durum aynıdır. Bazı okullar ise bu dillerde dersler sunmakla yetinirler. Devlet bu sisteme malî katkı yapar. Örneğin, İspanya sınırında konuşulan Bask dili, bölgede yüzde 70 oranında devlet, yüzde 30 oranında ana-babalar tarafından finanse edilmektedir. Devlet okullarında veya devletle sözleşmeli okullarda ise bu dersler, aynen yabancı dil dersleri gibi, haftada iki saatle sınırlıdır. "İki Dilli" (*bilingue*) denilen türde her düzeyde (ana, ilk, orta düzeyde) okullarda ise, 31 Temmuz 2001 tarihli idarî karar gereğince derslerin yarısı Fransızca, yarısı azınlık dilinde okutulur . Bu okullarda "bölgesel diller" diye ayrı bir bölüm de vardır. Nitekim Alsace-Moselle'de kimi okullar yarı yarıya Almanca (Alsasça) ve Fransızca eğitim verir. Üniversiteye kadar durum böyle devam eder. Üniversitede de Edebiyat ve Bölgesel Diller bölümüne devam etmek mümkündür. Kimi bölgelerde yalnızca azınlık dilinde eğitim veren

yüksek öğretim kurumları mevcuttur. Örneğin Bayonne kentindeki Bask Etüdleri Enstitüsü (*L'Institut d'Etudes Basques*) böyledir. İlave etmeye gerek var mı: Sözünü ettiğim bütün bu "Fransa Dilleri" için bütün bu dersler, normal ders saatleri içindedir.

Kültür ve sanatta da durum aynı. Bu bölge ve azınlık dilleri yalnızca eğitim alanıyla sınırlı değil. Bu diller kültür, eğitim ve medya alanlarında korunuyor. Müzik, kitap, tiyatro, etnolojik zenginlik, arşiv, müze, sinema gibi çok çeşitli alanlarda Fransa devleti tarafından finanse ediliyor. Örneğin, "Fransa Dilleri Kitaplığı" adlı program, bu Fransa Dilleri'nde yazılmış veya bu dilleri araştıran kitap alımı yapan kütüphanelere kredi vermek ve bu dillerde yayın yapacak yayınevlerine malî teşvikte bulunmak için kurulmuştur. Fransa'da bir işbölümü vardır: Milli Eğitim Bakanlığı Fransızca dilinin, Kültür ve İletişim Bakanlığı da "Fransa Dilleri"nin korunması ve geliştirilmesi için faaliyet gösterir.

Bu noktaya kadar Korsika dilinden hiç bahsetmedim. Çünkü biraz aşağıda bu adadaki özerk idarî statüyü anlattığım zaman, buradaki Korsika dili eğitiminin ve genel yerinin ne durumda olduğu kendiliğinden anlaşılacak. Burada şu kadarını söylemekle yetineyim: Korsika dili 1974'ten bu yana ilk ve orta dereceli okullarda ve ayrıca 1980'de açılan Corte Üniversitesinde okutulmakta. 1998 verilerine göre adadaki ilkokul öğrencilerinin yüzde 85'i okullarda ve özellikle de "iki dilli" 11 okulda Korsika dili öğrenmekte.

"Laiklik konusunda da Fransa bizim bildiğimiz Fransa değildir!" demek istemezdim, ama ne yapayım ki öyle. Fransa'da dinsel azınlıklar da vardır, bu azınlıkların kâğıda geçmiş ve uygulanan hakları da. Fransa'da din ile devlet işlerini birbirinden ayıran 1905 yasasından sonra din konusunda standart bir uygulama olmuştur. Ama Alsace-Moselle bölgesi hariç. Örneğin, Fransa'nın hiçbir yerinde ilk ve orta dereceli kamusal okullarda zorunlu veya seçimlik hiçbir din dersi okutulmaz; yasaktır. (Ama, bu okullar, isteyen ana-babanın çocuğuna okul dışında din dersi aldırabilsin diye Çarşambaları tatildir, buna karşılık Cumartesi okul vardır. Özel okullar din derslerine kendileri karar verirler). Oysa, Alsace-Moselle bölgesinde ilk ve orta dereceli özel ve kamusal okullarda din dersi zorunludur. Yalnızca, ana-babalar, çocuklarının Katolik, Protestan, Yahudi veya Ahlak derslerinden hangisini seçeceğini saptayabilir.

Fransa'nın hiçbir yerinde din adamları devletten maaş almazlar, devlet tarafından atanmazlar, müminlerin verdikleri bağışlarla geçinirler, devlet protokolünde de yer almazlar. Oysa bu bölgede, Fransa'ca tanınmış üç din ve mezhebin (Katoliklik, Protestanlık, Yahudilik) din adamları devlet memurudur, devletten maaş alırlar, bunlara idarî birim komünler lojman

tahsis ederler. Katolik cemaati tarafından seçilen başpiskoposun atamasını bizzat Cumhurbaşkanı yapar. İki tanınmış Protestan kilisesi için de durum aynıdır. Yahudi cemaati tarafından seçilen başhahamı vali onaylar. Hahamların dışında, helal et kesimciye (*sacrificateur*) ve sünnetçiye de (*mohel*) devlet maaş verir. Bütün bu din adamları devlet protokolünde yer alırlar.

Fransa'nın hiçbir yerinde dinsel mezarlık yoktur; bütün mezarlıklar belediyelere aittir ve hukuksal olarak farklı dinden insanlar karışık olarak gömülürler ve ayrılmaları da yasaktır. Örneğin Yılmaz Güney, Paris'in kuzey kesimindeki Père Lachaise mezarlığında herkesle birlikte yatmaktadır. Oysa bu bölgede mezarlıklar dinsel mezarlıktır ve yanlarındaki dinsel yapıya aittirler. Bu nedenle Alsace-Moselle'deki mezarlıklarda "Müslüman Karesi" denilen özel Müslüman gömme alanları ayrılmıştır.

Bizde Fransa'dan (ve dünyadan) habersiz kişilerin Türkiye'ye örnek olarak verdiği, "azınlık kavramını reddeden", "laik" Fransa'da İçişleri Bakanı aynı zamanda Din İşleriyle Görevli Devlet Bakanı'dır. Alsace-Moselle dışındaki tüm bölgelerde bu sorumluluk büyük ölçüde sembolik olmakla birlikte, bu bölgede devletçe tanınmış bu inançlar, İçişleri Bakanı'nın yani devletin resmî ve fiilî himayesi altındadır. Yani, hem malî hem protokoler açıdan bu durum bu bölgedeki dinler ve mezhepler için bir dinsel ayrıcalık (artı hak, kolektif hak) oluşturur.

Fransa'da Bölgesel Özerklik[2]

Bırakınız Deniz Aşırı Toprakları, Metropol Fransa'da bile iki azınlık kendi bölgelerinde özel hukuksal/yönetsel azınlık haklarına sahiptir: Alsace-Moselle bölgesi ve Korsika adası. Düşününüz – biri Alman sınırında, öbürü ada. "Dinsel ve etnik haklar", "özel temsil hakları", "özel yönetim hakları": Bunlar, azınlıkların talep ettikleri grup haklarıdır, kolektif haklardır. Bunların içinde en ciddi olanı üçüncüsü yani "özel yönetim hakları"dır ve Ulus-devletler bunu vermekten hiç hoşlanmazlar. Çünkü bu, azınlığın kendi kendini yönetmesi ve kendini "millet"ten soyutlaması, ayırması demektir. Böyle durumlarda azınlık ya kimi konularda kararları kendisi alır, ya da daha ileri gider ve bu özerkliği teritoryal (sınırları belli bir toprak parçası) biçime sokarak belli bir bölgede uygulatır.

Alsace-Moselle ve Korsika için burada bahsettiğim, bu sonuncu durum, bu taleplerin en ciddi olanının en radikal/aşırı biçimidir. Alsace-Moselle'de önemli ölçüde hukuksal artı haklar vardır, Korsika'da da doğrudan doğruya yönetsel azınlık hakları. Görelim:

(a) Alsace-Lorraine'in Fransa'ya dönmesinden sonra, Alsace-Moselle'de Fransız ceza yasaları hemen yürürlüğe sokulmuş, ama Alman hukukundan gelen yerel yasaların bir kısmı korunmuştur. Fransa Yargıtayı, bu bize çok acayip gelecek durumu, 1937'de aldığı bir kararla "Bu yasalar Fransız yasası haline gelmiştir" diyerek tevil etmek zorunda kalmıştır. Çok da akıllılık etmiştir, çünkü bugün Fransa'da Alsace-Lorraine'de hiçbir azınlık sorunu yoksa, bu tür pragmatik akıllılıklar sayesinde yoktur.

(b) Almanya sınaileşmeye Fransa'dan önce başladığı için, sosyal güvenlik önlemleri açısından zamanının önünde olmuştur. Bölge Fransa'ya geçtikten sonra bu hukuk kuralları da muhafaza edilmiştir. Örneğin bu bölgede, sosyal sigortalıların yüzde 20 yerine yüzde 10 katılım payı ödedikleri ek bir sosyal güvenlik sistemi yürürlüktedir.

(c) 19. yüzyıl Almanyasında belediye başkanı gerçek bir yönetim makamı niteliği taşıdığından, bölge 1918'de Fransa'ya geçtikten sonra da buradaki belediye başkanlarının yetkileri, Fransa'nın diğer belediye başkanlarınınkinden fazla olmuştur. Durum ancak 1982 yerel yönetim yasası sonucu eşitlenebilmiştir.

(d) Bu bölgedeki dernekler Alman Medeni Kanunu'nun çeşitli maddelerine tabidirler. Örneğin bölgesel hukuka göre kurulmuş bir dernek, kâr amacı güdebilir.

(e) Dahası, Alsace-Moselle bölgesinde geçerli olan kimi yasalar, örneğin Yerel Dernekler Yasası Fransızcaya çevrilmemiştir bile; Almanca olarak durmaktadır. 1975'te İstinaf Mahkemesi, bu yasanın Almanca olması nedeniyle geçersiz olduğu yolundaki bir başvuruyu reddetmiştir. 10 Mart 1988'de Fransız Yargıtayı bir kararında şöyle demiştir: "Kimi Almanca yerel hukuk metinlerini yürürlükte tutan 1 Haziran 1924 sayılı yasa, bunların uygulanmasını Fransızca olarak yayımlanmış olmalarına bağlamamıştır." Yani Fransa'da uygulanan kimi yasalar yalnızca Almancadır.

(f) Bölgenin bu hukuksal ayrıcalıkları, "azınlıkları reddeden" Fransa'daki Anayasa Konseyi'nden de onay görmüş ve Konsey bu azınlık ayrıcalıklarını "Cumhuriyet'in bölünmezliği" veya "yurttaşların eşitliği" ilkelerine aykırı saymamıştır.

Son olarak, gelelim Korsika'ya. Korsika adası Fransa'dan teritoryal olarak ayrı yönetilen bir birimdir. O kadar ki, Deniz Aşırı Topraklar'da uygulanan farklı hukuktan esinlenen özel statüsü, Metropol Fransa ile bu Deniz Aşırı Topraklar arasına oturan bir yere sahiptir ve bugün Fransa'daki tek örnektir. Burada, Korsika'nın 1982, 1991 ve 2002 yasalarıyla yaşadığı

değişiklikleri anlatmayacağım. Yalnızca şu andaki durumunu vereceğim. Korsika'nın ayrı bir Hukuksal Varlık'ı, ayrı bir Meclis'i, ayrı bir Yürütme Organı vardır.

(a) Korsika Teritoryal Kolektivitesi: Ada, 1991 yılında getirilen "Korsika Teritoryal Kolektivitesi" (*Collectivité Territoriale de Corse*) adlı bir özel statüyle yönetilir. Mesela, bizde Marmara Adası'nın özel bir statüyle yönetilmesi gibi. Aslında Lozan'ın 14. maddesi İmroz ve Bozcaada'nın özel bir statüyle yönetileceğini öngörmüştür; ama bugüne kadar hiçbir zaman uygulanmamıştır. Bu statünün getirdiği yetkiler akla gelebilecek bütün alanları içine alır: Ekonomik kalkınma, mali işler, tarım, ormancılık, turizm, enerji, konut, her türlü ulaşım ve taşımacılık, eğitim, yükseköğretim, araştırma, meslekî formasyon, her türlü okul inşası, mekânın düzenlenmesi, çevre koruması, yerel kalkınma, Korsika dili ve kültürünün geliştirilmesi, sanat ve kültür, devlete ait olmayan tarihsel yapıların korunması, vs.. Korsika Teritoryal Kolektivitesinin bu işleri, eskiden "ulusal" statüdeyken şimdi "teritoryal" statü kazanan yerel dairelerce yürütülür.

(b) Korsika Meclisi: Adanın sorunları, 1982'den bu yana Korsikalılar tarafından altı yıllığına seçilen bir "Korsika Meclisi" tarafından tartışılır ve karara bağlanır. Yılda üçer ay sürebilen iki olağan toplantı yapan ve ayrıca olağanüstü de toplanabilen elli bir üyeli bu Meclis kendi iç tüzüğünü yapar, Korsika bütçesini ve Korsika gelişme planını kabul eder, bir de aşağıda anlatacağım "Yürütme Konseyi"ni denetler. Fransa Parlamentosu, Korsika'yı ilgilendiren yasa tasarıları ve kararnameler çıkarmadan, Korsika Meclisi'ne danışmak zorundadır. Meclis bunlar konusundaki eğilimini bir ay içinde bildirir; acil durumlarda bu süre Korsika valisinin talebi üzerine on beş güne indirilebilir. Meclis, Korsika'yı ilgilendiren yasa ve düzenlemelerde değişiklik yapılmasını Fransız Hükümeti'ne önerme yetkisine sahiptir. Korsika Meclisi'nin işlemez hale gelmesi durumunda, Fransız Hükümeti, Bakanlar Konseyi kararnamesiyle onu dağıtabilir. Bu durumda, iki ay içinde yeni bir Meclis seçimine gidilir. Bu süre içinde cari işlere Yürütme Konseyi Başkanı bakar ve onun bu kararları Korsika valisinin onayıyla yürürlüğe girer. Korsika Meclisi'ndeki görüşmeler genellikle Fransızca olarak yürütülmekle birlikte, isteyen üyeler Korsika dilinde konuşabilir. Meclis 26 Haziran 1992'de Korsika dilini bütün adada resmi dil ilan eden bir karar almıştır (md.1). Aynı karar, resmi dil olarak "Korsika halkının dili Korsikacanın" ve "Devletin resmî dili olan Fransızcanın" Korsika Meclisinin iki resmi dili olacağını belirtmiştir (md.2). Md. 5'e göre her düzeyde öğrenciler haftada maksimum üç saat

Korsika dili göreceklerdir. Bununla birlikte o tarihten bu yana Korsika Meclisi'nden ve Fransız Hükümeti'nden bu konuda bir ses gelmemiş, bu karar bir sonuç yaratmadan kalmıştır.

(c) Korsika Yürütme Konseyi: Yürütme Konseyi, Korsika Meclisi içinden seçilen bir başkan ve altı üyeden oluşur. Konsey'in görevi, Korsika Teritoryal Kolektivitesi'ni her alanda yönetmek ve özellikle de ekonomik, toplumsal, eğitsel ve kültürel kalkınma konuları ile mekânın düzenlenmesi konularında faaliyet göstermektir. Konsey başkanı ve üyeleri Meclis'in toplantılarına ve görüşmelerine katılabilirler. Meclis, Konsey'i bir güvensizlik oyuyla düşürebilir. Fakat bu gerçekleşmeden önce, boşluk olmasın diye, Meclis'te siyasal grupların yeni bir Yürütme Konseyi üzerinde anlaşmaya varmış olmaları şarttır. Yürütme Konseyi başkanı, Korsika Teritoryal Kolektivitesi'ni temsil eder. Adanın ita amiri odur. Her yıl Meclis'e bir rapor sunan başkan, Kolektivite'deki kamu hizmetleri konusunda Fransa başbakanına her türlü öneriyi götürme yetkisine sahiptir. Meclis'e ve Konsey'e Korsika Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Konseyi danışmanlık yapar.

Çok özetle, Korsika adası devlet içinde devlet gibidir. Hatta, "gibi"si fazladır. Alsace-Moselle bölgesi de; en hoşgörülü Ulus-devletlerin dahi duymaya tahammül edemeyeceği "çok-hukukluluk" uygulamasıyla, eski can düşmanı Almanya'nın dilini mahkemelerde konuşturmasıyla, Alman yasalarını bile Almanca uygulamasıyla, yine devlet içinde devlettir. Bu durum ("benzetmek gibi olmasın ama") Hatay'da Arapçayı ve Suriye hukukunu, Kars ve Ardahan'da da Rusçayı ve Moskof hukukunu geçerli kılmakla aynıdır. Türkiye'ye durmadan örnek gösterilen Fransa, işte böyle bir ülkedir. Bitirmeden, sizi bıktırmak pahasına tekrar Mitterrand'a dönmek istiyorum çünkü Türkiye'nin kurtuluşu o sözlerde: "Fransa'nın *kurulabilmesi* için, geçmişte, güçlü ve merkeziyetçi bir iktidara gereksinme duyulmuştur. Bugün ise, *dağılmaması* için, siyasal iktidarın ağırlıklı olarak yerel yönetimlere bırakılması zorunlu hale gelmiştir."

Sonuç

İşin acayip tarafı Türk ulusçularının dünya konusunda karanlıkta oluşu değil. Çünkü bütün dünyada milliyetçiler dünyaya kapalıdır. İşin en acayip tarafı, yukarıda anlattığım yeni Fransa'yı, hiç Fransa adını anmadan bir reform önerisi olarak yazıp yayınlasaydım ve deseydim ki "Şu adamıza özerklik verelim, şu bölgemize şu hakları getirelim, şu sınır bölgemizde duruşmalarda istenilen dil konuşulabilsin, şu bölgemizde ayrı Meclis, ayrı Yürütme bulunsun" veya bunların

yarısını demiş olsaydım, "Milletin bölünmez bütünlüğünü bozmak"tan tutun, "halka kin ve nefret yaymak"tan geçerek "Örgüt propagandası ve üyeliği"ne kadar her bir şeyden mahkemeye verirlerdi de, hayatımın geri kalanını içeride geçirirdim. İşin asıl acayip tarafı işte burasıdır. Veya, Ulus-devlet aynen budur.

NOTLAR

(1) Délégation Générale à la langue française et aux langues de France, *Le Corpus juridique des langues de France*, Etude réalisée par Violaine Eyssèric, Paris, Avril 2005; *Les langues de France: un patrimoine meconnu, une realitée vivante*, Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığının web sayfası: www.culture.gouv.fr/culture/dglf/lgfrance/lgfrance_presentation.htm; www.languefrancaise.net/dossiers/dossiers.php?id_dossier=45; www.uoc.es/euromosaic/web/document/basc/fr/i3/i3.html#3.1; Jean-Luc Valens, "Le maintien d'un droit local en Alsace-Moselle", Quand la France se nomme diversité, Partie 2, *Problèmes politiques et sociaux*, no.909, Fevrier 2005; *Le Guide du Droit local: le droit applicable en Alsace et en Moselle de A à Z*, Paris, Publications de l'Institut du Droit Local/Ecomica, 2002; Norbert Rouland, Stephane Pierre-Caps, Jacques Poumarede, *Droit des minorités et des peuples autochtones*, Paris, Presses Universitaires de France, 1966.

(2) Le Statut particulier de la Corse, www.corse.pref.gouv.fr/scripts/display.asp?P=COstatut; Collectivité Territoriale de Corse, www.corse.fr/institution/assemblee/?id=1&id2=47; Présentation du statut de la Collectivité Territoriale de Corse, www.eurisles.com/Textes/presentation/PresStatut_CTC_FR.html; Vie Publique.FR – Découverte des institutions, La Corse, www.vie-publique.fr/decouverte_instit/approfondissements/approf_083.htm; La collectivité territoriale de Corse, http://www.corse.pref.gouv.fr/scripts/display.asp?P=COloi91legis; www.transcript-review.org/section.cfm?id=232&lan=fr; www.tlfq.ulaval.ca/ax1/europe/corsemotion.htm.

ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ, AZINLIKLAR VE TÜRKİYE

(Lozan Barış Antlaşmasına ve Azınlık Kavramıyla İlgili Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi İçtihadına Özel Vurguyla)

Prof. Dr. Baskın Oran[*]

GİRİŞ: ULUSAL EGEMENLİK KAVRAMI VE DÖNÜŞÜMÜ

Ülkemizde Ulusal Egemenlik (UE) kavramı bugünlerde büyük tartışmalara sahne oluyor. Anayasa Mahkemesi'nin kuruluş yıldönümünde bu konunun ele alınıyor oluşu boşuna değil.

Bu tartışmaların nedeni şu: Özünde tamamen bir modernleşme projesi ("Muasır Medeniyet") olan Kemalizm'in kimi yorumcuları, bu modernleşme projesinin terminal istasyonu olan Avrupa Birliği'ne girmek için gerekli olan egemenlik devri kavramına karşı çıkıyorlar. Bunun Kemalizm'i inkar olacağını düşünüyorlar.

Bu nedenle, UE kavramını ve sonuçlarını tartışmak özel bir önem kazanıyor.

17. yüzyıldan beri Ulusal Devletin (yani, merkeziyetçi krallığın), 19. yüzyıldan beri de Ulus-Devletin (yani, tek bir etnik gruptan oluştuğunu varsayan devlet biçiminin) olmazsa olmaz parçası sayılan UE kavramı, içe ve dışa dönük olmak üzere iki farklı anlam ifade eder.

UE'nin içe dönük anlamı, toplumun yüce sadakat odağının[1] yalnızca "ulus"a yönelik olması anlamındadır. Ulus, bu egemenliği seçtiği temsilciler (Yasama) eliyle kullanır.

UE'nin bu anlamının kökleri 19. yüzyıl batı Avrupasındadır ve dolayısıyla bu kavram artık anakronik (bugünle uyumsuz, geride

---

[*] **Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Uluslararası İlişkiler Profesörü.**

[1] **Yüce Sadakat Odağı kavramı için bkz. Baskın Oran, "Kemalizm, İslamcılık, Küreselleşme (Türkiye'de 'Yüce Sadakat Odağı' Kavramı Üzerine Düşünceler)", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 54, no.2 (Nisan-Haziran 1999), s.133-162.**

kalmış) duruma düşmüştür. Bugün artık bu egemenliği kullanmanın en azından üç önemli sınırlaması vardır:

1) Ulus, bunu Yürütme ve Yargı ile paylaşarak kullanır;

2) Ülkedeki sınıf yapısı bu kullanımı etkiler, yani sınıflardan birinin ötekilerden fazlasıyla güçlü olmadığı durumlarda ulusun temsili bir bütün olarak daha doğrudan gerçekleşir ("İç Göreli Özerklik" kavramı[2]) ve tabii, *vice versa*;

3) En önemlisi: Ulus'un temsili (yani, demokrasi), 19. yüzyılda "çoğunluğun iradesi" anlamını taşımışken, 21. yüzyılda "alt-kimliklere saygı" anlamına dönüşmüştür. Artık çoğunluk, bir diktatör gibi her istediğini yapamamaktadır; toplumda her türlü azınlığı temsil eden düşünce, talep, çıkar vs.'yi dikkate almak artık demokrasinin temel direği ve ulus bütünlüğünün temel ilkesi haline gelmiştir. Ulus-devlet, asimilasyoncu devlet anlamında, artık ölmüştür.

UE'nin dışa dönük anlamı ise şudur: Devletin, yalnızca kendi taahhütleri (ör. antlaşmalar) çerçevesinde sınırlanabilen bağımsızlığı.

UE'nin bu anlamının da kökleri, mutlakiyetçi/merkezî devlet modelinin belirdiği 17. yüzyıl batı Avrupasındadır ve dolayısıyla kavram yine anakroniktir. Bugün artık UE'den değil, ancak "Dış Göreli Özerklik"ten söz etmek mümkündür. Çünkü devletin diğer devletler karşısındaki gücü, bölgesel ve evrensel güç dengesi, ve hepsinden de önemlisi, uluslararası sistemin yapısı gibi birçok unsur bu kavramın kullanımını sınırlar.

Bu yazının anahtar kavramı, UE'nin bu iki anlamının kesişme noktasıdır: **Azınlık kavramı**. Azınlık kavramı ve politikası, konumuz bakımından iki temel açıdan öne çıkmaktadır. Başka bir deyişle, azınlıklar konusu kimi durumlarda devlet için iki açıdan zafiyet yaratabilir:

1) İçte zayıflık yaratabilir: Bir devletin azınlıklarına hakkaniyete ve hukuka uygun davranmaması o ülkedeki oydaşmayı bozmakta, ulusun oluşturucu unsurları arasında her düzeyde çatışma çıkarmakta, dolayısıyla ulusal gücü azaltmaktadır;

---

[2] İç Göreli Özerklik ve Dış Göreli Özerklik kavramları için bkz. B. Oran, "Devletin İç ve Dış Göreli Özerkliği" kutusu, B. Oran (ed.), Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Yedinci Basım, Cilt I (1919-1980), İstanbul, İletişim Yayınları, s.40.

2) Dışa karşı zayıflık yaratabilir: Batının üç küreselleşme dalgası halinde (1490'lar, 1890'lar ve 1990'lar) dünyayı etkisine alması üzerine, azınlıklara saygı kavramı özellikle 1990'lardan sonra uluslararası ilişkilerin standart bir "olmazsa olmaz" koşulu haline gelmiştir. Bunun sonucu olarak, bu uluslararası standarda uymayan ülkeler gittikçe yoğunlaşan biçimde dış müdahaleyle karşılaşmakta, bunların ulusal egemenlikleri yıpranmaktadır. 17. yüzyılda devletin içe nasıl muamele ettiği (iç UE) değil, dışta ne kadar güçlü olduğu (dış UE) önemliydi; oysa 21. yüzyılda dış açıdan egemenlik artık iç açıdan egemenliğe bağlı hale gelmiştir. İçe yönelik UE yani demokrasi sağlamsa (ki, bu sağlamlık meşru olmak ve asimilasyon politikası izlememek anlamındadır), dışa yönelik UE (bağımsızlık) kolaylaşmaktadır çünkü uluslararası ortamdan daha az müdahale gelmektedir. Ör. Karakollarda görülen işkence olayları Türkiye'yi bir Batı müdahalesine maruz bırakmaktadır; eğer recm (zina yapan kadının taşlanarak öldürülmesi) olayları görülmüş olsaydı bu müdahale oransız derecede daha yoğun olacaktı.

Bu durumda, şu sonuca rahatlıkla varabiliriz: Günümüz dünyasında UE'nin dışa yönelik tarafı hâlâ zora (güç unsuruna) dayandığı zaman sağlam olmaya devam etmektedir ama, içe yönelik anlamı tam tersine zora dayanmadığı zaman sağlam olmaktadır. Büyük dönüşüm budur. UE konusunun anlaşılmasında en önemli nokta budur.

BİRİNCİ BÖLÜM: AZINLIK KAVRAMI VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMASI: LOZAN

Günümüzdeki anlamıyla azınlık, ulusun çoğunluğundan farklı nitelikler taşıyan (nesnel unsur) ve bu nitelikleri kimliğinin vazgeçilmez parçası sayan (öznel unsur) ve başat olmayan küçük gruptur.

Türkiye'nin 1923 Lozan Antlaşmasından kaynaklanan resmî azınlık tanımı ise, bu antlaşmanın uluslararası güvence altına aldığı tek azınlık türüne ilişkindir: gayrimüslim Türk yurttaşları. Hatta Türkiye, imzaladığı uluslararası insan ve azınlık hakları sözleşmelerine "ihtirazi kayıt" biçiminde eklediği ama uluslararası pratikte bir sonuç doğurmayan bir "Yorum Beyanı"yla bu resmî tanımı daha da daraltmaktadır: **"***Türkiye Cumhuriyeti, bu Sözleşmenin xxx maddesini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ve 24 Temmuz 1923*

tarihli Lozan Barış Andlaşması ve Eklerinin ilgili hükümlerine ve usullerine göre uygulama hakkını saklı tutar."

Bu "Yorum Beyanı"nın söylediği şudur: Türkiye'nin katıldığı sözleşmelerde getirilen haklar eğer Türk anayasası tarafından yasaklanan haklardansa veya Lozan'da azınlık kabul edilenler dışındaki kimselere de haklar getiriliyorsa, bunlar kabul edilemez. Oysa, özellikle 1990 sonrası dünya gelişmeleri sonucu azınlık hakları hem coğrafi açıdan çok genişlemiş hem de nitelik bakımından çok derinleşmiştir ve bu süreç hızla devam etmektedir[3]. Bu durumda, iki önemli saptama yapmak mümkündür:

1) Türkiye'nin sınırlayıcı tutumu, dünyadaki eğilimlere gitgide ters düşmektedir. Lozan'dan bu yana seksen yıl geçmiştir. Bu süre

---

[3] **Genişlemenin nedenleri şöyle özetlenebilir: Sovyet Blokunun çökmesi sonucu Doğu Avrupa ülkelerinin genellikle uluslararası örgütlere ve özellikle de AK'ye ve AB'ye girmek istemeleri üzerine insan ve azınlık haklarını benimsemeleri; Asya ve Afrika ülkelerinden Avrupa'ya gelen göç dalgalarının kalıcı nitelik kazanması üzerine Avrupa'da fiili azınlıkların oluşması ve sonuçta bunların çeşitli haklar kazanması; esas olarak küreselleşmenin getirdiği etkiler sonucu Üçüncü Dünya ülkelerinin hem Batının demokratikleşme taleplerine açılmaları hem de çok partili rejime geçme sonucu insan haklarına göreli olarak önem veren daha açık toplumlar haline dönüşmeleri.**
1990 sonrası insan ve özellikle de azınlık haklarındaki derinleşmenin belirtileri ise şunlardır: "Ayrımcılığın önlenmesi"nden "azınlıkların korunması"na doğru bir gidiş başlamıştır; azınlıkların korunması eskiden devlete azınlıklara ayrımcı davranışlardan kaçınma gibi "pasif, negatif" bir görev yüklerken, artık devlete azınlık haklarını özel olarak korumak ve hatta bu korumanın koşullarını yaratmak gibi "aktif, pozitif" bir görev yüklemektedir; yalnızca vatandaşların azınlık sayılmasından, vatandaş olmayanlara da kimi haklar tanınmasına doğru bir gidiş eğilimi belirmiştir; bir devlette azınlık bulunup bulunmadığı konusu AGİT düzeninde (1990 Paris Yasası) ve hatta BM düzeninde (1992 BM Ulusal yada Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi) artık o devletin takdirine bırakmamaktadır; insan ve azınlık hakları konusunda uluslararası örgütler ve kimi devletlerin yanı sıra gönüllü örgütlerin de (NGO) ortaya çıkması, bu hakların uygulanmasını kuvvetlendirmektedir; Avrupa Konseyinin Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) adlı organının 2000 yılı içindeki son toplantılarının da gösterdiği gibi, azınlık hakkı ihlalleri gitgide ırkçılıkla aynı kaba konmaya başlanmıştır; belki de en önemlisi, AGİK 1991 Cenevre Azınlık Uzmanları Toplantısından bu yana ulusal azınlıklar konusu artık "ulusal yetki"ye (*compétence nationale, domestic jurisdiction*) girer kabul edilmemektedir.

içinde hem azınlığın etnik-dilsel-dinsel biçiminde üçlü bir ölçütle tanımlanması kemikleşmiş ve evrensel kabul görür olmuştur, hem de BM'de ve artık bir tür BM halini almış olan AGİT düzeninde bir devlette azınlık bulunup bulunmadığı veya hangi tür azınlık bulunduğu hususu artık ilgili devletin takdirine bırakılmamaktadır. Genel eğilime göre, azınlığın "varlığı" sorunu o devletin iradesinden bağımsızdır; bir ülkede azınlık bulunup bulunmadığı o devlete sorulmamakta ve objektif bir durum/gerçek olarak telakki edilmektedir. Eğer etnik-dilsel-dinsel bakımdan farklılık gösteren ve bu farklılığı kimliğinin ayrılmaz parçası sayan gruplar varsa, o devlette azınlık olduğuna hükmedilmektedir. Zaten, bu üçlü ölçüte dayanan AGİT metinlerinin, örneğin 1990 Paris Yasası'nın (Paris Şartı'nın) altında Türkiye'nin de imzası bulunmaktadır.

Diğer yandan, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), azınlık haklarından söz etmemekle birlikte, azınlık haklarının bir parçası olduğu insan haklarını uygulama bakımından Türkiye'nin denetçisi durumundadır. Nitekim, Üçüncü Bölümde göreceğimiz gibi, Anayasa Mahkemesi'nin azınlıklar konusunda verdiği parti kapatma kararlarının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından AİHS'nin 11. maddesine aykırı bulunması, Türkiye'nin 1923'e dayanan tutumunun 21. yüzyıl başında yetersiz kaldığını göstermektedir.

2) Türkiye, Lozan'ı da gerektiği gibi uygulamamaktadır. Bu konuda birbirinden önemli iki şey söylenebilir:

a) Gayrimüslimlere getirilmiş haklar tam olarak uygulanmamaktadır:

Lozan'ın hiçbir yerinde Ermeni, Rum ve Musevi adı geçmediği ve azınlık hakları "gayrimüslimler"e verildiği halde, bu haklar yalnızca bu üç büyük azınlığa tanınmaktadır. Örneğin, en eski Hıristiyanlar olan Süryaniler, Lozan md. 40'ta sözü edilen "(...) *her türlü okullar* (...) *kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak* (...)" hakkından yoksundurlar. Yine örneğin, Ocak 2003'te başlayan uygulamaya varıncaya kadar, Süryanilerin ve benzeri ufak Hıristiyan grupların vakıfları tanınmamıştır.

Bu vakıflar konusunda "1936 Beyannamesi" diye ünlenen konu, bu hukuk dışı uygulamayı özellikle temsil eder niteliktedir[4]. Devrim

---

[4] **Bu konuda bkz. Yuda Reyna ve Yusuf Şen, Cemaat Vakıfları ve Sorunları, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1994, s.28-33. Bu konudaki**

kanunları arasında 1936 yılında yürürlüğe giren ve şu anda da (Nisan 2003) yürürlükte olan Vakıflar Kanunu, tüm vakıflardan, ellerindeki taşınmazların listesini gösteren bir mal beyannamesi istemiştir. Rejimin amacı, İslamcıların ekonomik kaynaklarını kurutacak düzenlemeler yapmaktır. Fakat Atatürk'ün ömrü yetmemiştir ve beyannameler unutulmuştur.

Kıbrıs sorununun iyice alevlendiği 1970'lerden itibaren Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), Gayrimüslim Türk Vakıflarının vakıfnamelerini istemeye başlamıştır. Oysa bunların vakıfnameleri yoktur, çünkü Osmanlı dönemindeki usule göre bunların her biri ayrı bir padişah fermanıyla kurulmuştur. Bu yönde aldığı cevap üzerine VGM, 1936'da verilen beyannameleri bu vakıfların vakıfnamesi sayacağını bildirmiş ve bu vakıfların 1936 yılından sonra edindiği taşınmazlara el koymaya başlamıştır. Çünkü, VGM'ye göre, bu taşınmazlar 1936 mal beyannamesinde kayıtlı değillerdir ve bu mal beyannamesinde bu vakıfların taşınmaz edinebilecekleri konusunda bir hüküm de bulunmamaktadır.

1936'nın sadece bir taşınmaz listesi olmak nedeniyle böyle bir hususu içermesinin mümkün olmadığı itirazı durumu değiştirmemiştir ve iktisap biçimi (satın alma, bağış, piyango, vasiyet, vb.) ne olursa olsun, 1936'dan sonra edinilen taşınmazlara el konmaya devam edilmiştir. Hem Lozan'ın hem de mülkiyet hakkının bir ihlali olarak el konulan mallar, onları satmış sahiplerine veya onların mirasçılarına bilabedel iade edilmiş, mirasçının bulunmaması halinde ise yine bilabedel Hazineye aktarılmıştır. 1970'lerin başında devreye giren bu ayrımcı uygulama, Üçüncü Bölümde de göreceğimiz gibi ancak Ocak 2003'te çıkartılan AB Uyum Paketiyle resmen ve hukuken sona erdirilecek, fakat fiiliyatta devam etmesi önlenemeyecektir.

b) Lozan'ın Azınlıkların Korunması başlıklı III. Kesiminde gayrimüslimler dışındaki kimi gruplara da haklar getirilmiştir ama devlet bunları kabul etmemekte ve uygulamamaktadır.

Lozan'a göre yalnızca gayrimüslimler azınlık sayılır ama, sözü edilen III. Kesimde yalnızca gayrimüslimlere hak getirilmiş değildir. Gayrimüslimler dışında ayrıca üç gruba derece derece haklar getirilmiştir. Bu dört hak grubu şöyle sıralanabilir[5]:

Yargıtay Kararları Üçüncü Bölümde incelenecektir.

[5] B. Oran, "Bir İnsan Hakları ve Çok Kültürcülük Belgesi Olarak 1923 Lausanne Barış Antlaşması", Kopenhag Kriterleri, (Yayına Hazırlayan: İbrahim Kaboğlu), İstanbul, İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi

A Grubu: Gayrimüslim TC yurttaşları (md.38/3, 39/1, 40, 41/1 ve 2, 42/1, 43). Bu grubun hakları, doğal olarak, ayrıca diğer üç grubunkileri de içermektedir.

B Grubu: Türkçe'den başka bir dil konuşan TC yurttaşları (Md.39/5). Bu grubun hakları, doğal olarak, C ve D gruplarınınkini de içermektedir.

C Grubu: Tüm TC yurttaşları (Md.39/3 ve 4). Bu grubun hakları, doğal olarak, D grubununkileri de içermektedir.

D Grubu: Türkiye'de oturan herkes (Md. 38/1 ve 2, 39/2). Bu grubun hakları bunlardan ibarettir.

Lozan bu dört gruba farklı farklı, ama 37. madde gereği hiçbiri hiçbir işlemle geri alınamayacak haklar getirmiştir. Bunlar arasında gayrimüslimlerin yalnızca iki ayrıcalığı vardır: En fazla hakka sahip olmak ve Md. 44/1 hükmü gereğince hakları uluslararası garanti altına konmuş olmak. Ama bunun dışında, gayrimüslimler Lozan'ın bu Kesiminde hak sahibi kılınan dört gruptan yalnızca bir tanesidir. Kesim, görüldüğü gibi, "Tüm Türk yurttaşları"na ve hatta "Türkiye'de oturan herkes"e bile hak getirmektedir. Bu durumda, Kesim bu haliyle hem bir azınlık hakları, hem de bir insan hakları metni niteliği taşımaktadır[6]. Bu durumu en iyi biçimde Md. 39/4'te görebiliriz.

Yayını, Kasım 2001, s.210-219.

[6] Türkiye'de yıllardır ileri sürmekte olduğum bu önemli sonuca itiraz eden ve Lozan'ın yalnızca gayrimüslim azınlıkların haklarını ortaya koyan bir metinden ibaret olduğunu iddia edenlerin savları şu noktalara dayanmaktadır:

1) Kesimin başlığının "Azınlıkların Korunması" olduğu hususu: Oysa, Kesimin başlığının böyle olmasının çok net ve temel nedenleri vardır:

Bir kere, Başlıca Müttefik ve Ortak Devletler, esas amaç olarak, Birinci Dünya Savaşını çıkaran iki önemli nedenden biri olan orta ve doğu Avrupa azınlık sorunlarını halletmek için yola çıkmışlardır. Ama, bu arada bu ülkelerde oturan herkese de haklar getirmişlerdir. Bunda, bu ülkelerde ticaret yapan kendi vatandaşlarını koruma endişesinin önemli rol oynadığı görülmektedir (bkz. Lozan görüşmeleri, 23 Aralık 1923 tarih ve 9 sayılı tutanak, Seha L. Meray (çev.), Lausanne Barış Konferansı, Tutanaklar, Belgeler, Takım I, Cilt 1, Kitap 2, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1970, s. 206).

İkincisi ve çok daha önemlisi, "insan hakları" terimi 1789'la birlikte dünya siyaset bilimi literatürüne yerleşmiş olmakla birlikte, yalnızca ulusal alanla sınırlı kalmıştı. Bu terim uluslararası sözleşme ve

Md. 39/4'ün Önemi

Md. 39/4'ün tam metni şöyledir: *"Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır."*

Günümüzde genellikle kültürel haklar, özellikle de Kürtlerin radyo ve TV yayını yapıp yapamayacakları tartışması sonucu ayrı bir

---

belgelere ilk defa ancak İkinci Dünya Savaşı ertesinde BM Antlaşmasının 1/3 maddesiyle girecektir. Yani Birinci Dünya Savaşı ertesinde insan hakları terimi uluslararası planda söz konusu değildir. Dolayısıyla, Kesimin adında geçmesi olanaksızdır.

Üçüncüsü, "azınlık" terimi spesifik (özel) değil, jenerik (genel) bir terimdir. Bir antlaşma 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi bağlamında yorumlanırken, onda yer alan jenerik-olmayan terimler antlaşmanın yapıldığı tarihteki olağan anlamlarında alınırlar. Fakat jenerik terimlere verilecek olağan anlamın yalnızca o antlaşmanın yapıldığı tarihteki anlamla sınırlı tutulması yeterli değildir; bu tür terimlerin olağan anlamı, zaman içinde uluslararası hukukta meydana gelen gelişmelerin ışığında belirlenmek zorundadır. Nitekim, Uluslararası Adalet Divanı, Yunanistan'ın Türkiye aleyhine açtığı Ege Denizi Kıta Sahanlığı davasında verdiği 1978 kararında (para. 77-80), "Yunanistan'ın teritoryal statüsüne ilişkin uyuşmazlıklar" ifadesini yorumlarken, bu terimin (Yunanistan'ın iddiasının aksine) 1928 veya 1931'deki anlamının değil, hukuktaki gelişmeleri izleyerek 1978'de sahip olduğu anlamın esas alınarak yorumlanması gerektiğini bildirmiştir (Prof. Turgut Tarhanlı'yla 10 Şubat 2003 tarihli görüşme).

2) Lozan tutanaklarında, hakların yalnızca gayrimüslim azınlıklara getirildiğine ilişkin sözler bulunduğu hususu (bkz. Meray, agy, s. 309-310):

Oysa, Lozan'da hakların yalnızca gayrimüslimlere getirildiği iki nedenden ötürü yanlıştır. Birincisi, hukukun genel ilkelerine ve ayrıca Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi Md. 32'ye göre, hazırlık çalışmalarına ve tutanaklara ancak antlaşma metni açık olmadığı zamanlar başvurulur. Oysa Md. 37 ve 39 metinleri herhangi bir tereddüde yol açmayacak kadar açıktır. İkincisi, bu sözlerden kasıt, "uluslararası garanti altındaki" azınlık haklarıdır, çünkü o dönemde "azınlık hakları" denilince kastedilen yalnızca budur. Bu konuşmalarda sözü edilen "koruma tedbirleri" de, dönemin azınlık hakkı anlayışının en belirgin özelliği olan "MC garantisi" anlamındadır. Yine daha önce belirtilmiş olduğu gibi, Kesim III'ün Md. 44/1'indeki uluslararası garanti yalnızca gayrimüslimler için verilmiştir; yukarıda sözü edilen diğer üç hak grubuna getirilmiş haklar için böyle bir garanti söz konusu değildir.

önem kazanan bu fıkra hakkında üç önemli noktaya değinmek gerekir:

Birincisi, fıkra, bütün Türk yurttaşlarına istedikleri herhangi bir dili, resmî daireler dışındaki herhangi bir zaman ve mekanda kullanma hakkını vermektedir. Çünkü madde, yazıldığı 1922 tarihinde ve kabul edildiği 1923 tarihinde dilin bilinen her türlü kullanımını sıralamış durumdadır ve resmî daireler dışarıda tutulacak olursa bu listede bulunmayan bir dil etkinliği düşünmek zordur.

İkincisi; o tarihte düzenli radyo yayıncılığı yalnızca ABD'de bulunmaktadır, televizyon ise kavram olarak bile mevcut değildir. Fakat burada kullanılan "*basın ya da her çeşit yayın konuları*" terimi her türlü yayıncılığı içine aldığından, Md. 39/4'ün hükümlerinin radyo ve TV yayınlarını da kapsadığı yorumu rahatlıkla yapılmalıdır[7].

Lozan'da hangi gruplara hangi hakların getirildiği tartışması konusunda; uluslararası hukuk, Lozan'ın müzakere edildiği dönem ve müzakerenin tarihçesi, Antlaşmanın lafzı ve ruhu, Antlaşma hükümlerinin anlamı ve amacı gibi hususların günümüz bilgisi ve bilinciyle incelenmesiyle çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1) Lozan'da kabul edilen azınlık tanımı ile Lozan'da getirilen hakları birbirine karıştırmamak gerekir. Lozan yalnızca

---

[7] **Bu söylediklerime karşı, imzacı tarafların amacının Türkiye'deki Kürt vb. farklı anadil konuşan gruplara hak getirmek olmadığını ve bu konuda da tutanaklara başvurmak gerektiğini söyleyenler çıkabilir ve sözlü olarak çıkmaktadır. Oysa, Konferansın ilgili komisyonunda bu konuda tartışma olmamıştır. Şu basit gerçekten ki, Birinci Dünya Savaşından sonra yapılan azınlık koruma antlaşmalarının ilki ve şablonu olan Polonya Azınlıklar Antlaşmasının 7/3 maddesinden aynen aktarılma olan Lozan Md. 39/4 metni, aynı zamanda TBMM Hükümeti heyetinin de teklifidir.**
Tabii, yanlış anlamalara yol açmayı önlemek için hemen hatırlatılmalı: Md. 39'un 4. ve 5. fıkraları dışında Kürtler (ve anadili Türkçe olmayan başka Müslüman Türk yurttaşları) Lozan'da herhangi bir pozitif hak sahibi değildirler ve aynen diğer Müslümanlar gibi onların da sahip oldukları haklardan hiçbiri uluslararası güvence altında bulunmamaktadır. Zaten, uluslararası güvenceyi sağlayan MC bugün artık yoktur ve uluslararası planda onun yerine geçen BM'nin bu konuda yetkili olduğunu iddia etmek zordur. Ama, daha önce de belirtildiği gibi, bütün bu haklar Türk ulusal hukuk sistemi altında geçerlidir.

gayrimüslimleri azınlık olarak tanımlayan, ama başka gruplara da (uluslararası garantiye girmeyen ama iç hukuka giren) kimi haklar getiren bir antlaşmadır.

2) Dolayısıyla, Md. 39/4'ün Kürtler gibi Müslüman gruplara haklar getirdiğine ilişkin yorumlar doğrudur. Md. 37'ye göre hiçbir resmî işlemle değiştirilemeyecek olan bu madde, Türkiye'de Türkçe'den başka dillerde radyo-TV yayını yapılıp yapılamayacağına ilişkin süregelen tartışmaya net cevap getirici niteliktedir.

3) Bu yorumun kabul edilmesinin Türkiye'nin resmî tezleri açısından tereddüt uyandırabilecek herhangi bir yönü bulunmamaktadır, çünkü 39/4'ün getirdiği haklar/özgürlükler azınlıkları değil "Tüm Türk yurttaşları"nı ilgilendirmektedir.

4) Md. 39/4'ün bu anlamı, Türkiye'nin dört açıdan çok işine yarayacak bir nitelik taşımaktadır:

Birincisi, Türkiye eğer AB'ye girecekse, zaten şu anda uluslararası planda dikkate alınmayan "Yorum Beyanı"nda ileri sürdüğü hususlardan vazgeçmek zorunda kalacaktır. Zaten 1982 Anayasası bugüne kadar defalarca değiştirilmiştir ve artık "dikiş tutmadığı" kabul edilen eskimiş bir kumaştır.

Yorum Beyanında yapılacak muhtemel değişikliğin AB zoruyla değil, Türkiye'nin kendi iradesiyle yapılmış olması ulusal egemenlik kavramı bakımından önemlidir ve bunun da yurt dışında "Türkiye'nin "Kurucu Antlaşması" olan Lozan'ın uygulanması" biçiminde takdimi devletin prestijini kurtaracaktır. (Lozan Türkiye devletinin kurucu antlaşmasıdır çünkü Türkiye Cumhuriyetinin 29 Ekim 1923'te kurulmuş olmasına karşılık, Türkiye Devleti Lozan'ın uluslararası tanımasıyla yani Antlaşmanın imzalandığı 24 Temmuz 1923 tarihinde kurulmuştur; ondan önceki adı "TBMM Hükümeti" idi. Lozan konferansına katılan Ankara heyetinin temsil ettiği tarafın resmî adı buydu).

İkincisi, Türkiye'nin gittikçe demokratikleşmesi açısından, bir gün her türlü dilde yayına geçileceği hesaplanmalıdır. Nitekim, sol uçtan başlayarak, Türkiye'de büyük burjuvazinin başlıca temsilcisi TÜSİAD'a kadar kamuoyunun önemli kesimlerinin eğilimi daha şimdiden budur. Bu durumda, yurt içindeki bu nazik geçişin ülkede mümkün olduğunca tartışma ve çatışma yaratmadan yapılması isteniyorsa, Kurucu Antlaşma Lozan'ın zaten anayasa değerinde olan hükümlerinin uygulandığı gerekçesini ileri sürmek devlet için büyük kolaylık sağlayacaktır.

Tabii, burada sözü edilen "her dilde radyo-TV yayınları"nın devletin bir mecburiyeti olarak değil, "yurttaşların bir özgürlüğü" olarak algılanması gerektiğini eklemeye gerek yoktur. Yani, bunların devlet radyo ve TV'sinden yapılması diye bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Üçüncüsü, Türkiye'de azınlık yaratmamak açısından, bütün yurttaşlara mümkün olduğu kadar geniş özgürlükler verilmesi gerektiği açıktır. Çünkü, "negatif hak"ların (yani, *bütün* yurttaşlara verilecek olan özgürlüklerin ve hakların) genişletilmesi, kimi yurttaş gruplarının "pozitif hak" (yani, yalnızca azınlıklar gibi dezavantajlı gruplara, kimliklerini koruyabilmeleri için verilmesi gereken, çoğunluğun sahip olmadığı haklar) taleplerini önleyecektir. Ayrıca, bu grupların arkasında çeşitli niyetlerle yer alabilecek yabancı baskı gruplarının elinde malzeme birikmesi de engellenmiş olacaktır.

Nitekim, şimdiye kadar uluslararası garanti altında azınlık hakkı vermemekte direnmiş ve hatta ülkesinde azınlık bulunduğunu dahi kabul etmemiş bir ülke olan Fransa, günümüzde uluslararası garanti altında azınlık hakları vermekten yine kaçınmakla birlikte, hem bu türden hakları kendi yasalarıyla bütün yurttaşlarına yayarak "negatif hak" haline getirme politikası izlemekte, hem de azınlıkları tanımama ilkesine durmadan "esneklikler" getirmektedir[8].

Dördüncüsü, mesele felsefi açıdan ele alındığında; Türkiye'de devletin kendi insanına daha insanca muamele yapmasının, ülkede "birlik ve beraberliğin" sağlanması bakımından da çok önemli olacağına kuşku yoktur. Çünkü bu birlik ve beraberlik, bu ülkede doğmuş ama bu ülkeden memnun olmayan, fırsatını bulduğunda hemen kaçacak "zorunlu yurttaşlar"la değil, bu ülkede yaşamaktan memnun olan "gönüllü yurttaşlar"la sağlanır. Yurttaşları memnun edecek demokratik gelişmelerin dış baskılarla değil, bizzat devletin kendi iradesiyle gerçekleşmesinin Türkiye açısından yüz ağartıcı bir durum oluşturacağı açıktır.

---

[8] **Bu konuda bkz. Nicole Guimezanes'in bildirisi: "Fransa ve Azınlıklar", Ulusal, Ulusalüstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Lozan Antlaşması), İstanbul, İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi, 2002, s. 285-294. (bu kitabın adı bundan sonraki dipnotlarında *Azınlık Hakları* biçiminde kısaltılacaktır).**

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE AZINLIK MEVZUATI VE UYGULAMASI

Türkiye'de azınlıklar konusunda uygulanan mevzuat, ülkede azınlık kavramı ve hakları konusundaki resmî görüşten de daha kısıtlayıcı niteliktedir.

Bu politikanın temel kaynağı, Anayasa Md. 3'ün birinci fıkrasında ifadesini bulan anlayıştır: "*Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir".* Yine Anayasa'nın 4. Maddesine göre "*değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez"* olan bu önemli fıkra, iki cümlesi ayrı ayrı ele alınarak incelenmek gerekir.

"Milletin Bölünmez Bütünlüğü" İlkesi

Biri çok doğru, biri de çok yanlış iki öğeyi birlikte barındıran bu fıkrada, Türkiye devletinin bölünmez bir bütün olarak ifade edilmesi tamamen normaldir. Hiçbir devlet bölünmek istemez ve bunun gerçekleşebileceği durumlara karşı devletin alacağı makul önlemler de tamamen meşrudur. Zaten uluslararası hukuk da bunu kabul ettiği içindir ki, azınlık haklarıyla ilgili uluslararası bütün metinlerde bu endişeyi karşılamak için iki hukuksal önlem alınır[9]: 1) "Azınlıklara mensup bireylerin hakları" denerek, hakların gruplara (kolektiviteye) değil bireylere verildiği ifade edilir; 2) "Bu haklar ülkenin toprak bütünlüğüne zarar vermemek şartıyla kullanılır" türünden bir hüküm getirilir.

Ama "milletin bütünlüğü" terimi, demokrasinin özüne karşıdır. Çünkü milletin bölünemeyeceğini, Hammurabi kayası gibi tek parça (monolitik) olduğunu söylemek, alt-kimliklerin (demokrasinin) tanınmayacağını söylemekle aynı kapıya çıkar.

Anayasanın bu fıkrasında ifadesini bulan ve milletin teklik'i ile birlik'ini birbirine karıştıran bu anlayış, 1930 modeli bir ulus-devlet ilkesinin 12 Eylül 1980 askerî darbesi tarafından elden geçirilmiş biçimidir. Bu haliyle, ülkede (Lozan'da mecburen kabul edilmiş azınlıklar dışında) azınlık olmadığı, dolayısıyla da azınlık hakları bulunmadığı önermesine kaçınılmaz olarak varmakta ve bu önermeye karşı çıkmayı da cezalandırılmaktadır. Nitekim, bu anlayış çok sayıda kanunda tekrarlanmıştır ve Türk mevzuatı 1930 modeli bir

---

[9] Naz Çavuşoğlu, "Azınlık Hakları: Avrupa Standartları ve Türkiye – Bir Karşılaştırma", Azınlık Hakları, s.127-128.

ulus-devlet anlayışının örnekleriyle doludur. Bunların arasında şunlar örnek olarak sayılabilir[10].

3713 sayılı ve 1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu, Md. 1'de terörü "(...) *Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak* (...) *amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemler*" olarak tanımlar. Aynı kanun Md. 8/1'in 6 Şubat 2002'de aldığı yeni biçim şöyledir:

"*Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapanlar hakkında (...) hükmolunur. Bu suçun terör yöntemlerine başvurmaya özendirecek şekilde işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır, mükerreren işlenmesi halinde ise, verilecek hapis cezaları paraya çevrilemez*".

"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" terimi yine örneğin 2559 sayılı ve 1934 tarihli Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu Md. 8 ve Ek Md. 7'de, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu Md. 5/A'da, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Md. 4'te, 2908 sayılı Dernekler Kanunu Md. 44 ve 55'te, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu Md. 78 ve 101'de aynen geçmektedir.

Konumuz açısından önemli olan husus şudur: Türkiye'de etnik, dinsel ve dilsel farklılıklara dayanan azınlıkların (alt-kimliklerin) var olduğu ileri sürüldüğü anda, bu "bütünlük"ün bozulmak istendiği varsayılmakta ve bunu yapanlar "bölücülük ve/veya yıkıcılık"la suçlanarak cezalandırılmaktadır. Nitekim, biraz aşağıda da görüleceği gibi, Anayasa Mahkemesi siyasi partileri hep "devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü" ilkesi ve "azınlık yaratma" yasağı dolayısıyla kapatmıştır.

Burada sözü edilen "azınlık yaratma yasağı" (ve, dolayısıyla, suçu) Dernekler Kanunu'nda ve Siyasi Partiler Kanunu'nda ifadesini bulmaktadır. Dernekler Kanunu Md. 5, 2 Ocak 2003'teki değişikliğe kadar şöyledir: "*Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ırk, din, mezhep, kültür veya dil farklılığına dayanarak azınlıklar bulunduğunu ileri*

---

[10] Bu taramada esas olarak şu kaynaktan yararlanılmıştır: Aynur Ayzit, "Mevzuatın Görünümü", Azınlık Hakları, s. 242-261. Kanunlarda 2003 yılı içinde yapılan değişiklikleri tarayarak bana yardımcı olan arkadaşlarım Kaan Esener ve Yonca Sunel'e teşekkür ederim.

sürmek veya Türk Dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak suretiyle azınlık yaratmak (...) *amacıyla dernek kurmak yasaktır".* 2 Ocak 2003'teki değişiklik sonucunda bu madde bir miktar yumuşatılmıştır: "(...) *milli güvenliğe ve kamu düzenine* (...) *aykırı olarak; Türkiye Cumhuriyeti'nde ırk, din, mezhep ve bölge farklılığı veya bunlara dayanarak azınlık yaratmak ve Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısını bozmak* (...) *amacıyla dernek kurulamaz*".

Siyasi Partiler Kanunu Md. 81 ise "milletin bütünlüğü"nün azınlık kavramıyla bozulacağı anlayışını çok daha iyi yansıtmaktadır:

"*Siyasi partiler a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde* (...) *farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler; b) Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar".*

Siyasi Partiler Kanunu'ndaki bu yasaklar, Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinden kaynaklanmaktadır. Md. 68'e göre "*Siyasal partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne* (...)" aykırı olamaz. Md. 69'a göre "*Bu nitelikteki fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi*" durumunda siyasi parti kapatılır.

"Türkiye Devletinin Dili Türkçe'dir" İlkesi

Diğer yandan, "devletin dili" kavramı yalnızca demokrasiye değil, doğaya da aykırıdır. Bir devletin ancak "resmî dili" olur ve onun yanı sıra o devletteki insanlar, resmî dil dahil, çeşitli diller konuşurlar ve yazarlar.

"Milletin bölünmez bütünlüğü"nü dil bağlamında korumak istemenin bir devletteki demokrasiyi nasıl sakatlayabileceği konusundaki belki en iyi örnek, 12 Eylül yönetimi tarafından çıkarılmış 1983 tarih ve 2932 sayılı yasadır. Yasa Md. 2'ye göre "*Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmî dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasak*"tır. Kürtçe konuşulmasının ve yayın yapılmasının milletin bölünmez bütünlüğünü bozacağı anlayışı burada o denli güçlüdür ki, maddenin yazımında cidden büyük mesai harcanmıştır:

"Birinci resmî dil" denerek Irak'ın ikinci resmî dilinin Kürtçe olduğu ustalıkla dikkate alınmış, "Türk devleti tarafından tanınmış"lık ölçütü ise ileride kurulabilecek bir Kürdistan'ı yine ustalıkla bertaraf etmiştir. Md. 3 ise "*Türk vatandaşlarının anadili Türkçe'dir*" demektedir ki, buna karşı hiçbir şey söylememeyi tercih ediyorum.

Lozan Md. 39/4'ün açık ihlali olan bu yasa 1991'de, buna dayanak oluşturan Anayasa Md. 26 ("*Düşüncelerin açıklanmasında ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz*") ve Md. 28 de ("*Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz*") 2001'de kaldırılmıştır ama, sözü edilen anlayışın çeşitli ifadeleri birçok kanunda halen mevcuttur.

Anayasa Md. 42'ye göre "(...) *Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez*".

Siyasi Partiler Kanunu Md. 43/3'e göre "(...) *Aday adayları Türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar*". Md. 81'e göre siyasi partiler "*Tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanamazlar; Türkçe'den başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve dağıtamazlar*". Bu ifadeler, Lozan Md. 39/4'ün açık ihlalidir.

1587 sayılı Nüfus Kanunu md. 16'nın "*Çocuğun adını ana ve babası koyar. Ancak milli kültürümüze* (...) *uygun düşmeyen* (...) *adlar konulamaz*" biçimindeki hükmü, bu satırların yazıldığı tarihte bile (Mayıs 2003) çocuklara Kürtçe adların konmasına engel olmaktadır ki, Türk etnik grubunun dışındaki bir etnik gruba mensup insanları devletine bundan daha yabancılaştırıcı örnek bulmak zordur. Dahası, Türkiye'de egemen olan anlayış yalnızca Kürtçe isimleri yasaklıyor da değildir; "Melisa" veya "Eftelya" gibi adların konması da yasak kapsamındadır[11]. Yani anlaşıldığı kadarıyla temel olay, Türkiye'ye birçok kez isyan etmiş silahlı Kürt milliyetçiliğini önlemek değil, bizzat çoğulculuğu önlemektir. Bizzat farklılığın ta kendisini önlemektir. 1930 modeli ulus-devlet anlayışını aynen korumaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE AZINLIKLARLA İLGİLİ ANAYASA MAHKEMESİ VE YARGITAY İÇTİHADI

[11] **"Eftelya ismi de yasak", Cumhuriyet gazetesi, 21 Ocak 2003.**

Siyasi Parti Kapatmayla İlgili Kararlar ve Anayasa Mahkemesi:

Yetkileri arasında siyasal partileri kapatma da bulunan Anayasa Mahkemesi, Türkiye'de azınlıklarla ilgili olarak İkinci Bölümde sözü edilmiş mevzuatın ana eğilimini oluşturan "milletin bölünmez bütünlüğü" anlayışına dayanarak siyasi partileri kapatmaktadır[12].

Bu yöndeki ilk uygulama, Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) Temmuz 1971'de Anayasa'nın 57. maddesinde ifadesini bulan temel ilkesine ("Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği") ve Siyasi Partiler Kanunu'nun 81. maddesindeki "*azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler, azınlık yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler*" kuralına aykırı görüş ve tutumları nedeniyle kapatılmasıdır (Aliefendioğlu, s. 228-229).

Anayasa Mahkemesi Türkiye Emekçi Partisi'ni (TEP) Mayıs 1980'de kapatırken "(...) *bir kesim vatandaşta, kendilerinin azınlık oldukları düşüncesini yaratmaya çalışmak* (...) *devletin ülkesi ve ulusuyla bütünlüğü temel ilkesine kesinlikle aykırı"* düşer demiştir. Mahkeme aynı kararda Anayasa Md. 3'ün "*Resmî dil Türkçe'dir*" hükmünü de tartışmış ve bunu "*resmî yazışmalar yanında, öğretimin ve ulusal kültürün yalnızca Türkçe'ye dayanacağı, başka bir deyişle ülkedeki tek ulusal kültürün Türk kültürü olduğu"* biçiminde yorumlamıştır. Yine aynı kararda "[ulus bütünlüğünün] *Türk milliyetçiliğine aykırı biçimde din, dil ya da ırk gibi öğelere dayanarak bölünmesine yönelik davranışlara da* [Anayasa] *açık değildir"* denmektedir (Aliefendioğlu, s. 229-230).

Mahkemenin yine bu kararında, hukukun temel ilkelerine aykırı ve azınlık hakları açısından vahim sonuçlar doğurabilecek bir husus mevcuttur: "*Lozan Barış Antlaşmasının III. Fasıl* [Kesim] *hükümleriyle gayrimüslim azınlıkların varlığı tanınmış ve bunların yararlanacakları hak ve ayrıcalıklar belirtilmiştir. Konferansta uzun tartışmalar sonunda saptanan bu hükümler mütekabiliyet esasına dayanmakta ve Yunanistan'da bulunan Müslüman azınlık da aynı hak ve ayrıcalıklardan yararlanmaktadır"* (Aliefendioğlu, s. 230). Bu hükmün sonucu şudur ki, Yunanistan bir gün Batı Trakya Türk'lerine uygulamakta olduğu hakları uygulamaktan vazgeçerse, Türkiye'nin

[12] **Bu konudaki örnekler esas olarak şu makaleden alınmıştır ve alındıkları sayfalar, metinde yeri geldikçe parantez içinde belirtilecektir.: Yılmaz Aliefendioğlu, "Azınlık Hakları ve Türk Anayasa Mahkemesinin Azınlık Konusuna Bakışı", Azınlık Hakları, s.218-241**

de kendi gayrimüslimlerine tanıdığı haklardan vazgeçmesi söz konusu olabilecektir!

Bir kere, Lozan md. 45 bir karşılıklılık (mütekabiliyet) maddesi değil, bir "paralel yükümlülük" maddesidir[13]. Üstelik madde, Türkiye'de gayrimüslim azınlıklara verilecek hakların, Yunanistan tarafından da kendi Müslüman azınlığına verilmesi gerektiğini söylemektedir; yani, Türkiye'ye değil Yunanistan'a yükümlülük getirmektedir.

İkincisi, Lozan md. 45'in "karşılıklılık" olarak yorumlanmasının doğru olduğunu bir an için kabul etsek bile, o zaman da bu yorum 22 Mayıs 1969'da BM tarafından kabul edilerek 27 Ocak 1980'de yürürlüğe giren Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 60/5 maddesinin ihlali olmaktadır[14]. Bu madde, insan hakları konusunda olumsuz bir "karşılıklılık" anlayışını kesinlikle yasaklamaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin Viyana 60/5'i bilmemesi/dikkate almaması imkansızdır.

Anayasa Mahkemesi, Temmuz 1991'de Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni (TBKP) "*Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak*"tan kapatmıştır. Bu karar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından Ocak 1998'de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesine aykırı bulunmuştur (Aliefendioğlu, s. 230-231).

Sosyalist Parti (SP) Temmuz 1992'de "*Ülkenin ve ulusun bölünmez bütünlüğünü bozacak eylemlerle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasası'na aykırılık*"tan kapatılmıştır. Mahkeme bu davada "*Ülkenin her yerinde her kökenden gelen değişik oranda yurttaş yaşamaktadır. Bilimsel yönden azınlık sayılmaya yeterli özellik ve öğe yoktur*" demiştir. Karar, Mayıs 1998'de AİHM tarafından AİHS'nin 11. maddesine aykırı bulunmuştur (Aliefendioğlu, s. 231-232).

Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP) Kasım 1993'te yine aynı gerekçeyle kapatılmış, Mahkeme "[partinin programı] *Türk ulusunun bütünlüğünü (...) Türk ve Kürt olarak ikiye ayırmayı öngörmektedir. Bu tür program hükümlerinin ülke ve millet bütünlüğünü yıkmayı amaçladığı açıktır"* hükmüne varmıştır. AİHM,

---

[13] **Turgut Tarhanlı'nın bildirisi, Cemaat Vakıfları, Bugünkü Sorunları ve Çözüm Önerileri, İstanbul, İstanbul Barosu Yayını, 2002, s. 37.**

[14] **Tarhanlı, aynı yapıt, aynı sayfa.**

bu kararı Aralık 1999'da AİHS'nin 11. maddesine aykırı bulmuştur (Aliefendioğlu, s. 232-233).

Sosyalist Türkiye Partisi (STP) yine Kasım 1993'te programındaki kimi bölümler nedeniyle, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78/a ve 81/a,b maddelerine göre, yine "*devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozucu*" davranışları yüzünden kapatılmıştır (Aliefendioğlu, s. 233).

Demokrasi Partisi (DEP) Haziran 1994'te kapatılırken, Mahkeme aynı yorum ve tutumunu sürdürmüş ve "*...ırk ve dil farklılıklarına göre azınlık statüsü tanımak ülke ve millet bütünlüğü kavramıyla bağdaşmaz*" demiştir. Mahkemeye göre "*Devlet tek, ülke tüm, ulus bir*"dir; Lozan yalnızca gayrimüslimleri azınlık olarak kabul etmektedir (Aliefendioğlu, s. 234-235).

Yalnız Mahkeme, Lozan'ın, öngördüğü düzenlemeyle gayrimüslimlere de Müslümanların yararlandıkları medeni ve siyasal haklardan yararlanma olanağı sağladığını ve böylece yasalar önünde din ayrımı yapılmaksızın herkese eşitlik getirilmiş olduğunu söylemiştir. Bunu anlamak epey güçtür. Çünkü bütün yurttaşlara getirilen "negatif hak" ile yalnızca kimi dezavantajlı yurttaşlara (burada: gayrimüslimler) getirilen "pozitif hak" ayrımı burada hiç dikkate alınmamışa benzemektedir. Nitekim, bu kararda rastlanan "*Sınırsız hakları sınırlı haklara, ulusun kendisi olmayı azınlık olmaya dönüştürmenin anlamsızlığı açıktır*" cümlesi bunu göstermektedir.

Bütün parti kapatma iddianamelerinde aynen geçen şu sözler de, negatif-pozitif hak ayrımının Mahkeme tarafından bilinmediği/dikkate alınmadığı (ki, iki durum da birbirinden vahimdir) izlenimini bırakır niteliktedir: "*...Böylesine ayrıcalıksız konumdaki bir kısım yurttaşlar arasında, bir azınlığa mensup olduğu duygu ve düşüncesini yaratmak ve onların sınırlı haklar rejimine tabi kılınmasını, ulusun bizzat kendisi iken azınlık haline gelmesini istemek ulus bütünlüğünü bozmaktan başka biçimde yorumlanamaz"*[15]*.*

Burada, negatif/pozitif hak ayrımının bilinmemesi veya bilinmezden gelinmesinin ötesinde, daha da vahim bir durum vardır: Anayasa Mahkemesi'nin bu yaklaşımı, satır arasında, çoğunluğa mensup yurttaşları 1. sınıf ve azınlığa mensup yurttaşları da 2. sınıf saymaktadır. İster bilinçli ister bilinçsiz söylenmiş olsun (ki, bunun bilinçsiz olduğunu kabul etmek daha doğrudur), "*Ulusun kendisi*

[15] **Fethiye Çetin, " 'Yerli Yabancılar' ", Azınlık Hakları, s.80.**

olmayı, azınlık olmaya dönüştürmek" gibi bir ifadenin başka bir biçimde yorumlanması epey zor gözükmektedir.

Emek Partisi (EP) de Şubat 1997'de "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü"ne aykırılıktan kapatılmıştır. Burada Mahkeme azınlık bulunduğunun belirtilmesi sonucu ulus bütünlüğünün ortadan kaldırıldığı yorumunu şu hükmüyle tekrarlamıştır:

"*Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun söylendiği, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır*" (Aliefendioğlu, s. 236).

Anayasa Mahkemesi'nin bu kapatma kararları konusunda önemle belirtilmesi gereken iki husus bulunuyor:

1) Mahkemenin TEP konusunda verdiği karar, "azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek" ile "azınlıklar yaratma"nın ne anlama geldiğini açıklamaktadır. Buna göre,

"(...) *bir ulusun içindeki belli bir vatandaş topluluğunun dilinin ya da dininin toplumun öteki kesimlerinden ayrı olduğundan nesnel biçimde söz etmek, tek başına, bir 'azınlık bulunduğunu ileri sürmek' anlamına gelmez. Buna ek olarak, söz konusu topluluğun, toplumun öbür kesimlerinden ayrılan varlığını ve niteliklerini koruması ve sürdürmesi için, kendisine özel bir hukuksal güvence tanınması gerektiğinin, yani bu kimselerin 'azınlık hukukundan yararlanmaya hak kazanmış olduklarının da açık ya da örtülü biçimde ileri sürülmüş bulunması gerekir. İşte* (...) *'azınlıkların bulunduğunu ileri sürmek' biçiminde tanımlanan ve yasaklanan durum budur."* [16]

Karar buraya kadar okunduğu zaman, Anayasa Mahkemesi'nin azınlıklar konusunda çağdaş eğilimlere uygun bir tutum içinde olduğunu düşündürmektedir. Çünkü Mahkeme farklı kimlikler olduğunun ileri sürülebilmesini normal karşılamakta, bu kimliklerin "azınlık hukukundan yararlanmaya hak kazanmış olduklarının" ileri sürülmemesi (yani, uluslararası korumayı davet etmeme) durumunda "ülke ve millet bütünlüğü"nü ihlal edecek bir suç oluşmadığını kabul etmektedir. Eğer "*azınlıklar bulunduğunu ileri sür*"enler, bu azınlıklar

[16] **Çavuşoğlu, agm, s. 135-136.**

için "*özel bir hukuksal güvence tanınması gerektiği*"ni de ileri sürmezlerse, bir suç oluşmamış olacaktır. Nitekim, böyle bir özel güvence (pozitif hak) tanınmasını istemek yerine, azınlık mensuplarının farklı özelliklerinin ülkede gerçek bir demokratik ortam sağlanarak (negatif hak) korunmasını istemek mümkündür ve bu seçenek çok yararlıdır. Çünkü hem azınlığın çoğunluğa hedef gösterilmesini önleyecektir, hem de ülkeye bu vesileyle demokrasi getirilmesini sağlayacaktır.

Ama, Mahkeme yukarıda bıraktığımız yerden aynen şöyle devam etmektedir:

"(...) *'azınlıklar yaratma' deyiminin* (...) *'azınlıklar bulunduğunun ileri sürülmesi' deyimiyle sıkı ilişkisi göz önünde tutularak, aynı doğrultuda yorumlanması zorunludur. Böyle bir yorumla varılacak sonuç ise, 'azınlık yaratma' deyiminin, ancak, 'bir vatandaş topluluğunda, azınlık hukukundan yararlanmaları gerektiği düşüncesini yaratma' anlamına gelebileceğidir* [17]*.*

Yani Mahkeme, uluslararası korumaya ileride yol açabilir ve bu koruma da Türkiye'yi parçalar diye, bir eliyle verdiğini öbür eliyle almakta ve bu yolla "ülke ve milletin bölünmez bütünlüğü"nü korumuş olmaktadır. Ama bu durumda hukukun ne hale geldiği, ayrı bir konudur.

2) Anayasa Mahkemesi, ırk ve dil farklılıklarını vurgulama yoluyla "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesinin ihlal edildiğini söylerken, Türk ulusu içinde değişik etnik kökenli bireylerin bulunduğunu reddediyor değildir. Nitekim, Anayasa'nın 66. maddesindeki "*Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür"* ilkesini yorumlarken, DEP kararında, yurttaşlık ve ulusal kimliğin "*vatandaşların etnik kökenlerini yadsıma anlamına"* gelmediğini söylemiştir. Mahkemeye göre, bu konudaki "*yasal düzenlemelerin amacı ülkedeki farklılıkların ve bunların dil ve kültürlerinin yasaklanması"* değildir: "*Yasaklanan, kültürel farklılıkların ve zenginliğin belirtilmesi olmayıp, bunların Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak, ulus bütünlüğünün bozulması ve buna bağlı olarak ayrımlara dayanan yeni bir devlet düzeninin kurulması amacıyla kullanılması"*dır. Bu noktada, Mahkeme, "*başlangıçta kabul edilebilir istekler gibi görünen ayrımcılığa yönelik*

[17] **Aynı makale, s. 136.**

kültürel kimliğin tanınması istemleri[nin] *zamanla bütünden kopma eğilimine"* gireceği endişesini ortaya koymaktadır[18].

Bu durum, Türkiye'de azınlıklarla ilgili mevzuatın, bu mevzuatın yorumlanmasının ve uygulanmasının temel eksenini oluşturan (ve aşağıda sözü edilecek olan) bir korkunun, bütün içtihadın da temel eksenini oluşturduğunu gösteriyor: Farklı kimliklerin tanınmasının, devletin parçalanmasına yol açacağı korkusu. Bu durumda, Anayasa Mahkemesi'nin, Türkiye'de farklı etnik kökende kişilerin varlığını tanıması ile tanımaması arasında fazla bir fark olmamaktadır.

Sonuç olarak Türk Anayasa Mahkemesi, bu korkunun etkisiyle; azınlık haklarını evrensel insan hakları bağlamında değil, ulusal hukuk ve Türkiye'nin yaptığı uluslararası sözleşmeler (Lozan) bağlamında ele almakta, bu kavramı "ülkenin bölünmez bütünlüğü ve üniter devlet" ilkeleriyle çatışan bir kategori olarak görmektedir (Aliefendioğlu, s. 237). Anayasa'dan ve Siyasi Partiler Kanunu'ndan kaynaklanan bu bakış açısı, doğal olarak, devletin bu konudaki tüm tutumunu etkilemektedir.

Gayrimüslim Vakıflarıyla İlgili Kararlar ve Yargıtay:

Anayasa Mahkemesi'nin tutumunun Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu hükümlerinden kaynaklanmasına karşılık, Yargıtay'ın tutumu için böyle bir durum söz konusu değildir. Yargıtay; mevcut yasaları yorumlarken çok yerleşmiş hukuk kavramlarını bilmediği/hiç dikkate almadığı izlenimini bırakmaktadır. Aşağıdaki karar örneklerinin başka türlü düşünülmesi epeyce zordur[19]:

Daha önce görmüş olduğumuz 1936 Beyannamesi konusunda Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 06.07.1971 tarihinde oybirliğiyle aldığı 4449 E, 4399 K, sayılı ilamının gerekçesinde şöyle demektedir: "*Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin gayrimenkul iktisapları men edilmiştir* (...). Oysa Dairenin burada mal edinemeyeceğini söylediği tüzel kişilik, Ortodoks dininden Türk yurttaşları tarafından kurulmuş ve yönetilmekte olan Balıklı Rum Hastanesi Vakfı'dır; "yabancı" bir vakıf değildir.

---

[18] Aynı makale, s. 127 ve 141 dn. 23, 24 ve 25.

[19] Örnekler için bkz. Bkz. Reyna ve Şen, agy, s. 90-93; Fethiye Çetin, agm, s. 76-77.

Daha ilginç ve üzücü olan husus şudur ki, konu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na 1974 yılında geldiğinde aynı inanılması güç karar bu sefer Osmanlıca sözcüklerin yerine daha Türkçe sözcükler kullanılarak yinelenmiştir: "*Görülüyor ki Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır"* (Hukuk Genel Kurulunun 1971/2-820 Esas, 1974/505 Karar sayılı ve 08.05.1974 tarihli kararı). Ertesi yıl, Yargıtay 1. Hukuk Dairesi aynı konuda yine aynı yaklaşımı gösterecektir:

"...Gerek 16 Şubat 1328 sayılı kanun ve gerekse 2762 sayılı kanunun 44. maddesindeki koşullar dışında, yabancıların Türkiye'de mal edinmeleri yasaklanmış olup bu hükümler kamu düzeni ile ilgili olduğu için davalı kurumun bu konudaki yasa dışı eylemine davacı idarenin karşı çıkmasında ve kanunsuz tasarrufun iptali için dava açmasında kanuna aykırı bir yön yoktur. Bu itibarla yukarıda açıklanan nedenlere ve mahkeme kararında gösterilen diğer gerekçelere göre yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanmasına... oybirliğiyle karar verildi" (Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 24.06.1975, no. 3648-6594 sayılı karar).

Bu konuda Türkiye açısından daha da ilginç ve üzücü bir durum isteniyorsa, o da şudur: Balıklı Rum Hastanesi Vakfı avukatları kararın düzeltilmesi istemiyle başvurmuşlardır ve aynı Daire, bu kararını 11.12.1975 günlü ve E:975/11168; K:975/12352 sayılı kararında şöyle düzeltmiştir:

"*Davalı mülhak vakfın Türk vatandaşları tarafından kurulmuş olmasına karşı*[n] *onama kararında 'yabancıların Türkiye'de taşınmaz mal edinmelerini yasaklayan yasalardan söz edilmesi' bir yanılgı sonucudur.* [Bu nedenle o tümcenin] *düzeltme yoluyla ilamdan çıkarılmasına, bunun dışında* (...) *düzeltme isteğinin reddine*...".

Bu son kararın önemi şuradadır ki, Yargıtay'ın yanılgıya düşüp de Yabancı-Yurttaş ayrımını gözden kaçırmadığını, kimi Türk yurttaşlarını gayrimüslim oldukları için açıkça "Yabancı" saydığını göstermektedir.

Yargıtay'ın bu uygulaması, hemen aşağıda anlatılacağı gibi, ancak Ağustos 2002'de çıkartılan ve Ocak 2003'te düzeltilen yasa hükümleriyle son bulacaktır.

<u>Azınlık Vakıflarıyla İlgili Son Gelişmeler</u>

Gayrimüslimleri tehlikeli ve "yabancı" sayan zihniyet; B. Ecevit Başbakanlığında görevde bulunan DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümetinin son aylarında, 03 Ağustos 2002'de 4771 tarihiyle TBMM'den çıkan AB'ye uyum yasa paketinin 4. maddesini oluşturan kanunla önemli ölçüde geriletilmiş ve gayrimüslim vakıflarının diğer vakıflarla eşitliği büyük ölçüde sağlanmıştır:

"Cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın, Bakanlar Kurulu'nun izniyle dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilirler ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilirler.

"Bu vakıfların dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, her ne suretle olursa olsun, tasarrufları altında bulunduğu, vergi kayıtları, kira sözleşmeleri ve diğer belgelerle belirlenen taşınmaz mallar, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvurulması hâlinde vakıf adına tescil olunur. Cemaat vakıfları adına bağışlanan veya vasiyet olunan taşınmaz mallar da bu madde hükümlerine tâbidir."

Bu yasanın hazırlanması ve çıkarılması sürecini yakından izleme olanağı bulduğum için şahsen biliyorum; gayrimüslim vakıflarına mal edinme ve bu mallara tasarruf izni verilirken, yukarıda sözü edilen zihniyet, "İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarının izni" zorunluluğunun yasaya konması için çok uğraşmıştır. Çünkü İçişleri Bakanlığı demek polis ve istihbarat örgütleri demektir ve bu dini farklı yurttaşların "sakıncalı" olduğunun simgesidir. Dışişleri Bakanlığı da bu vakıfların "yabancı" sayıldıklarının simgesidir.

Bu vakıfların "Türkiye'ye karşı kurabilecekleri komplolar" temelinde kendini meşrulaştırmaya çalışan bu zihniyetin yaklaşımı İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Nejat Arseven'in ve özellikle de Dışişleri Bakanlığının çabaları sonucu engellenmiş, fakat iznin Bakanlar Kurulu'ndan alınacağına ilişkin bir ibarenin yasaya girmesi engellenememiştir. Bunun hukuksal sakıncası şudur ki, Türkiye'deki diğer vakıflar mal edinirlerken ve bu mallara tasarruf ederlerken Bakanlar Kurulu'nun değil, çok daha alt düzeydeki bir kurum olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün (VGM) iznini almaktadırlar. Bu nedenle de, Lozan başta olmak üzere kimi uluslararası antlaşma ve sözleşmelere aykırılığın yanı sıra, Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesinin de ihlalidir.

Fakat asıl sakınca, bu yasanın uygulanması için VGM'nin hazırladığı ve 04 Ekim 2002 tarih ve 24896 sayıyla *Resmî Gazete*'de

yayınlanan Yönetmelikle ortaya çıkmıştır. Zihniyetin nasıl direndiğini somut biçimde gösteren Yönetmelik, yasayla getirilmeye çalışılan eşitliği fiilen engellemek için yazılmış gibidir. Nitekim, mal edinebilmek için, gayrimüslim vakıflar, diğer vakıflardan hiçbir biçimde istenmeyen çok sayıda belge sunmak zorunda bırakılmakta, daha önemlisi, VGM'ye bu belgelerin Bakanlar Kurulu'na kadar ulaşmasını engelleyecek yetkiler tanınmaktadır. Zihniyet, bununla da kalmamış, Yönetmeliğin uygulamasını "uluslararası karşılıklılık" koşuluna bağlamıştır ki, insan hakları konusunda ve yurttaş söz konusu olduğunda karşılıklılık ilkesinin uygulanamayacağı herkesçe bilinen bir husustur. Gayrimüslim Türk yurttaşlarının "yabancı" sayıldıklarını burada bir kere daha görmek mümkündür.

Bu durumda yasa ve/veya yönetmelik ulusal ve uluslararası hukukun çok sayıda belgesini ihlal etmiştir[20]. Bunların arasında şunlar sayılabilir: Anayasa Md. 2, 10, 35, 90/5, Vakıflar Kanunu Md. 44; 4771 sayılı kanun Md. 4; Lozan Md. 37, 39/2, 40, 42/3; AİHS Md. 14; 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi Md. 60/5.

Başbakan Ecevit yönetimindeki koalisyonun son dönemlerinde bu durumların düzeltilmesi için harcanan çabalar, 03 Kasım 2002'de yapılan genel seçimlerde büyük bir çoğunlukla iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) tarafından daha güçlü biçimde sürdürülmüştür. Özellikle, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ertuğrul Yalçınbayır'ın gayretleriyle, 4771/4 sayılı yasadaki "Bakanlar Kurulu izniyle" ifadesi "Vakıflar Genel Müdürlüğü izniyle" biçiminde değiştirilerek diğer vakıflarla eşitlik büyük ölçüde sağlanmıştır.

Bununla birlikte, aynı zihniyet bu sefer yine yönetmelik aşamasında devreye girmiş, yeni yasa için 24 Ocak 2003'te çıkartılan yeni uygulama yönetmeliği, diğer vakıflardan istenmeyen (ve daha önce engellendiğini görmüş olduğumuz) bir koşul getirmiştir: gayrimüslim vakıflarının taşınmaz mal satın alma ve onlara tasarruf etme başvuruları "gerektiğinde ilgili Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınarak" karara bağlanacaktır. Burada sözü edilen kuruluşlar tabii ki yine emniyet ve istihbarat kuruluşlarıdır. Bu

---

[20] **Bu yönetmeliğin ayrıntılı bir eleştirisi, Resmî Gazete, 04 Ekim 2002, Sayı:24896'da yayınlanmış, Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları Hakkında Yönetmelik ile Vakıflar Genel Müdürlüğünün 11.10.2002 Tarih ve 2002/3 Sayılı Genelgesi Hakkında Prof. Dr. Baskın Oran'ın Hukuki Mütalaası başlıklı belgede mevcuttur. Belge, yazarından epostayla istenebilir.**

yönetmelik hükmü yasada bulunmamaktadır ve yine Anayasa ve Lozan'a kesinlikle aykırı bir durum söz konusudur.

Nitekim bu hukuksuzluk, sonucunu derhal vermekte gecikmeyecektir: 5 Mayıs 2003 tarihli *Radikal* Gazetesi'nde "Vakıflar Umduğunu Bulamadı" başlığıyla çıkan haberde altbaşlık şöyledir: "AB'ye uyum kapsamında mülke edinme hakkı kazanan cemaat vakıfları bürokrasi engeline takıldı. 1813 başvurudan 574'ü reddedildi, 579'u 'belgeler eksik', 226'sı da 'hak sahibi değilsiniz' diye geri çevrildi".

Ertesi günkü aynı gazetede aynı konuda verilen çok ilginç bir haber, bu durumun Türkiye için çok üzücü arka planını ortaya koymuştur. Milli Güvenlik Kurulu'nun 7 Nisan 2003 tarihinde Başbakanlığa yolladığı, oradan da ilgili devlet dairelerine gönderilen bir "Gizli" yazıda aynen şöyle denmektedir:

"Vakıflar Genel Müdürlüğünün müracaatları incelemesi için tanınan 2 aylık süre son derece sınırlı olmakla birlikte, bu sürenin yasal olarak uzatılması zor olduğu için, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ***birtakım idari uygulamalarla süreyi daha verimli kullanabileceği*** *düşünülmüştür. Müracaatların bakanlık kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınması ve detaylı olarak incelenmesi neticesinde cevaplandırılması uygun olacaktır".*

Bu gizli yazının yukarıda siyah puntolarla vermiş olduğum ifadesi, eşine ender rastlanacak bir "üslup kıvraklığı" içinde, gayrimüslim vakıflarıyla ilgili başvuruların her türlü "idari uygulama" kullanılarak sonuçsuz bırakılmasını Vakıflar Genel Müdürlüğü bürokrasisine telkin etmektedir. Türkiye'de anayasal bir devlet kurumunun, anayasa ve yasa hükümlerinden kimi vatandaşların yararlandırılmaması için resmen çaba gösterdiğine bundan daha açık bir örnek bulmak zor olsa gerektir.

Üstelik, dinsel ayrımcılık yapılmasını isteyen kuruluş da, Türkiye'de laikliğin başlıca savunucusu olan Silahlı Kuvvetler mensuplarının çok etkili oldukları Milli Güvenlik Kurulu'dur. Nitekim, gizli yazının altındaki imza şöyledir: "Fethi Tuncel, Korgeneral, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreter Başyardımcısı".

SONUÇ: TÜRKİYE'DE AZINLIKLARLA İLGİLİ DURUMUN KURAMSAL VE SİYASAL TEMELLERİ

Bilim adamından politikacısına, gazetecisinden yüksek yargıcına kadar Türkiye'de azınlık konusu çok dar ve yanlış bir açıdan ele alınmaktadır. Bu açının temel direkleri şöyle özetlenebilir:

1) Azınlık kavramının ve hukukunun dünyadaki gelişmelerini izlemek yerine, 1923 yılına takılıp kalınmakta, üstelik 1923 Lozan da yanlış ve/veya eksik yorumlanmaktadır.

Türkiye özellikle AGİK/AGİT'le birlikte çok sayıda insan/azınlık hakları belgesine imza atmıştır. Bugün dünyada çeşitli açılardan çoğunluktan farklı olan ve bu farklılığı korumak isteyen gruplar "azınlık" olarak kabul edilmektedir. Artık bundan sonra Türkiye'nin bu gelişmeler hiç olmamış gibi davranması ne çaredir, ne de mümkündür. Sadece, dış müdahale davet edicidir.

Lozan'ın yanlış/eksik yorumlanması konusu daha önce yeterince işlendiği için burada tekrar ele alınmayacaktır. Yalnız, şu kadarını hatırlatmak gerekir ki, Türkiye'de negatif hak-pozitif hak kavramlarının bilinmemesi/bilinmek istenmemesi diye ciddi bir sorun vardır.

2) Azınlığın farklı kimliğinin kabulü ile azınlık hakları vermek aynı şey sayılmakta/sanılmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi, bunlardan birincisi nesnel bir durumdur: Belli konularda farklı bir grup varsa ve bu grup o farklılıkları kimliğinin vazgeçilmez parçası sayıyorsa, azınlık var mı yok mu diye sormak anlamsızdır; farklı bir kimlik ve dolayısıyla azınlık vardır. Oysa, azınlık hakları verip vermemek devletin bileceği bir iştir. Azınlık hakları vermemek için farklı kimlikleri tanımamak demokrasinin sakatlanmasına, o da azınlığın devlete yabancılaşmasına yol açmakta, ulusal entegrasyonu baltalamakta, ayrıca da dış müdahaleyi davet etmektedir.

3) Demokrasi talebi anlamına gelen "iç self-determinasyon" ile parçalanma anlamına gelen "dış self-determinasyon"u[21] aynı şey sanmak sonucu, farklı kimliklerin tanınması ile devletin parçalanması aynı şey sayılmakta/sanılmaktadır.

---

[21] **Üç self-determinasyon türü için bkz. B.Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, 4. basım, Ankara, İmaj Yayınları, Aralık 2001, s.108-118.**

4) Millet konusunda teklik ile birlik aynı şey sayılmakta/sanılmakta ve birincinin ikinciyi gitgide tahrip etmekte olduğunun farkına varılmamakta/varmak istenmemektedir.

1930'ların koşul ve kavramlarının artık AGİT sonrası dünya için tamamen değiştiğini, hatta tersine döndüğünü anlamamanın bir devlet için vahim sonuçları vardır: Bugünün dünyasında artık farklı (alt) kimliklerin tanınmasının reddi, üst kimliği temsil eden devleti parçalanma noktasına getirmektedir. Millet konusunda tekliği savunmak da milletin birliğini sabote etmektedir. Burada açıkça, alt kimlik-üst kimlik terimlerinin ve ilişkilerinin iyi anlaşılmaması/anlaşılmak istenmemesi söz konusudur.

5) Bir millet olarak Türklerden söz ederken, "Türk" teriminin aynı zamanda bir etnik grup anlamına geldiği görülmemekte/görmek istenmemektedir.

Aşağıda ayrıca işlenecek olan bu durum, Atatürk milliyetçiliğinde ulus inşa aşamasının (*nation-building),* esas olarak teritoryal (topraksal) temele dayanmakla birlikte, içinde kan ve hatta din temeline ilişkin önemli unsurlar barındırdığını bir türlü fark/kabul edememekten ileri gelmektedir.

Bu saptamaların bize öğrettiği temel husus şudur:

Demokrasi tahrip edilecekse veya devlet parçalanacaksa, yasaklama getirmek meşrudur ve AİHM de bunu böyle yorumlamaktadır. Fakat Türkiye'deki yasaklamaların temeli, parçalanma tehlikesi değildir. Çünkü ortada şiddete hiç başvurma durumu olmadığı zaman da farklı kimlikler yasaklanmaktadır; örneğin yukarıda da yazıldığı gibi "Melissa" adı yasaklanmaktadır. Anlaşılan devlet, "farklılıkları tanırsam ardından birtakım başka hak talepleri gelir, bunlar da parçalanmaya yol açar" gerekçesiyle, "Farklıyım" demeyi yasaklamaktadır. Yasaklanan, farklılığın ta kendisidir. Olayın temeli, 1930'ların bugün hâlâ uygulanmak istenen ulus-devlet anlayışının farklılık kabul etmemesidir.

Bu tutum; biri kuramsal diğeri de tarihsel ve siyasal olmak üzere iki temelden kaynaklanmaktadır. Kuramsal neden Türkiye Cumhuriyeti'ndeki üst kimlik-alt kimlik ilişkisidir, tarihsel ve siyasal neden de "Sevr Paranoyası".

Kuramsal Neden: Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Alt Kimlik-Üst Kimlik İlişkisi[22]*:*

Osmanlı İmparatorluğu (Oİ) ile onun halefi olan Türkiye Cumhuriyeti (TC) arasında alt ve üst kimlikler karşılaştırması öğreticidir. Oİ'de çok sayıda alt kimlik vardı: Türk, Kürt, Gürcü, Abhaz, Ermeni, Arnavut, Rum, Musevi, vs. Bütün bunlar yönetim tarafından tanınıyordu ve daha önemlisi, bunlardan hiçbiri "Osmanlılık" biçiminde ifadesini bulan üst kimlikle özdeş olmadığı için bir sorun çıkmıyordu.

TC kurulunca, özellikle gayrimüslimleri daha azar sayıda içermekle birlikte, bu alt kimlikler tablosu aynı kalmıştır. Ama üst kimlik "Türklük" biçiminde değiştirilmiştir. Bu üst kimlik, ülkedeki alt kimliklerden en önemlisi olan "Türk" alt kimliğiyle özdeştir. İşte bu durum, diğer alt kimliklerin ve özellikle de Kürtlerin dışlanması tablosunu yaratacaktır.

Aslında, "Türk" teriminin özü "soy"a değil, "kültür"e dayanmaktadır. Nitekim, rejimin milliyetçi ideolojiyi en katı uyguladığı 1930'larda bile, gelecek göçmenler için "Türk olmak" değil, "Türk kültürüne bağlı olmak" ölçütünü getirilmiştir. Cumhurbaşkanı M. Kemal, Onuncu Yıl Nutkunun (1933) sonunda kullandığı ünlü özdeyişinde "Ne Mutlu Türk Olana/Doğana" değil, "Ne Mutlu Türküm Diyene" diyerek, Ulusun kuruluşunda doğuştan gelen ve değiştirilemeyen "objektif kimliği" değil, kişinin iradesine bağlı olan "sübjektif kimliği" öne çıkarmaktadır.

Bununla birlikte, "Türk" terimi 1 değil 3 anlama gelmektedir: TC'ye yurttaşlık bağıyla bağlı olmanın adı, kurulma sürecindeki bir milletin adı, Orta Asya kökenli bir soyun adı.

Bunlardan birincisi, kimliğin teritoryal tanımıdır ve Türkiye gibi çok karmaşık bir toplamda ulus inşa etmenin tek yöntemidir. Fakat 1930'larda dünyada esen ırkçılık rüzgarlarından da etkilenen Türkiye, Kürt ayaklanmalarının da koşullandırdığı bir ortamda, zaman zaman en büyük vurguyu, ulus inşa etmenin "kan" temeli demek olan üçüncü anlama yapmıştır. Bunda, aslına bakılırsa, "Avrupa'nın hasta adamı" psikolojisinin yarattığı rahatsızlığı "demiri tersine bükerek" tedavi etme amacının da rolü vardır. Fakat bu konuda epey aşırı uygulamalar görüldüğü de belirtilmelidir. 1930'larda, Türklerin

---

[22] **Bu ilişki konusunda bkz. B.Oran, Küreselleşme ve Azınlıklar, s. 75 ve devamı.**

"Brakisefallerin Alpli adı verilen en ileri zümresine mensup" olduğunu kanıtlamak için kafatası ölçümleri yapılmıştır. Örneğin Mimar Sinan'ın mezarı Ağustos 1935'te açılmış, iskelet üzerinde "biyolojik ve morfolojik" araştırmalar yapıldıktan sonra tekrar kapatılmıştır[23]. Oysa, Mimar Sinan bir devşirme yani Müslüman yapılarak devlet hizmetine alınmış bir Hıristiyan genci idi. 1934 tarih ve 2510 sayılı İskan Kanunu "Türk Irkı" terimini kullanmaktadır. 1950'lere varıncaya kadar, askerî okullara girebilmenin bir numaralı koşulu "Türk yurttaşı olmak" değil, "Öz Türk Irkından Olmak"tır.

Bu tutum yalnızca tarihte kalmış da değildir. Bugün Türkiye'nin yurt dışındaki azınlıklarını anlatmak için çok sık kullanılan "Yurt dışındaki soydaşlarımız" sözü, Türkiye'deki kimlik tanımında "Türk soyu" ölçütünün epey güçlü olduğunu göstermektedir.

Diğer yandan, "*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür*" (Anayasa Md. 66) dendiği anda, diğer alt kimliklere seçim hakkı bırakılmamış olmaktadır.

Dahası, bu üst kimlik, "soy" kadar "din" faktörünü de içermektedir. Millet Sisteminin hâlâ süren etkisinin sonucu, "Türk" sayılabilmek için Müslüman da olmak gerekmektedir; hatta Sünni Müslüman. Türkiye'de herhangi bir gayrimüslimden söz edildiği zaman "Türk" değil de "Vatandaş" denmesinin nedeni budur. Bugün, ne kadar okumuş ve uygar olursa olsun, hiçbir Müslüman Türk, bir gayrimüslim Türk yurttaşından söz ederken "Türk" demez; Rum, Ermeni, vs. Vatandaş der.

Bu durum sokakta adam arasında kalmamıştır. Yakın tarih içinde Türkiye'de politikalara da ciddi biçimde yansımıştır. Dine (ve hatta mezhebe) dayalı Millet Sisteminin egemen olduğu Osmanlı döneminde gayrimüslim yurttaşlara "ecanip" (ecnebiler) diyen zihniyet, Cumhuriyet döneminde daha 1940'lara kadar gayrimüslim yurttaşları, nüfus kayıtlarının "Ecanip" (Yabancılar) kısmına kaydetmiştir[24].

Bu anlayış, gayrimüslimlere ve Dönmelere Müslümanlardan oransız derecede fazla vergi tarh eden 1942 Varlık Vergisi olayıyla doruğuna varmış, ama burada bitmemiştir. Üçüncü Bölümün sonunda görmüş olduğumuz gibi, 1936 Beyannamesi uygulaması sonucu

---

[23] **Utkan Kocatürk, Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi, 1918-1938, Ankara, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü yayını, 1973, s. 373.**

[24] **Fethiye Çetin, agm, s.70 ve 75**

gayrimüslim Türk vakıflarının mal edinmesi önlenmiş, malları hukuk dışı olarak ellerinden alınmış, bu konuda verilmiş Yargıtay kararlarıyla durum 1970'lerde içtihat halini alarak devam etmiş ve ancak AB'ye uyum yasaları bağlamında yasa çıkartılarak değiştirilebilmiştir. 28 Aralık 1988'de çıkartılan "Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği"nde hangi kategorilerin sabotaj yapabileceklerini sıralarken, gayrimüslim TC yurttaşlarını da "*Memleket içindeki yerli yabancılar (Türk tabalı) ve yabancı ırktan olanlar*" diyerek bu kategoriye katmıştır[25].

Türkiye'yi aşağılayıcı bu durumun son ve çok çarpıcı örneği, 2003 yılının Şubat ayında, Üsküdar-İstanbul'daki bir gayrimüslim azınlık lisesinin okul binasının tapusunun iptali için açılan bir davadır. Hazinenin, "Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı (Surp Haç Tıbrevank Ermeni Ruhban Okulu Vakfı)" adıyla belirttiği hasmına açtığı davada verdiği dilekçe aynen şu paragrafı içermektedir:

"*Ülke güvenliği açısından azınlık faaliyetlerinin kontrolü ile görevli İçişleri Bakanlığı Azınlık Tali Komisyonu'nca alınan kararda; Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı adı altında bir vakfın hukuken mümkün olmadığı, (...) bu nedenle vakıf olarak adına tescil ettirdiği taşınmazların tapularının iptali ile Hazine adına tescilinin sağlanması istenmektedir".* [26]

Demek ki Türkiye Cumhuriyeti, kendi gayrimüslim yurttaşlarını, aynen sakıncalı yabancılar gibi "ülke güvenliği açısından" kontrol etmek için bir devlet kurumu bile kurmuş ve işletmektedir: Azınlık Tali Komisyonu. Devlet örgüt şemasında görülmeyen ve ne olduğu konusunda bilgi bulunmayan bu Komisyon, Türkiye'nin "ülke güvenliğini korumak" için mahkeme kararlarının gerekçesi olabilecek kararlar almaktadır. Bu, faşist olmayan bir ülke için biraz fazladır.

Sonuç olarak, "Türklük" biçimindeki üst kimlik, hem gayrimüslimleri hem de Türklerden sonra en önemli alt kimlik olan Kürtleri karşısına almıştır. Oysa, üst kimlik "Türkiyelilik" biçiminde belirlenseydi, Atatürk "Ne Mutlu Türkiyeliyim Diyene" demiş olsaydı, tamamen toprak esasına (teritoryal esasa) bağlı kalınmış ve tamamen sübjektif kimlik ölçütüne uyulmuş olacağından, hiçbir alt kimlikle kuramsal çatışma ortamı yaratılmayacaktı. M. Kemal'in bütün Kurtuluş Savaşı boyunca "Türk" yerine kullandığı "Türkiye" sözcüğünü (Türkiye Halkı, Türkiye Milleti, Türkiye Ordusu, Türkiye

---

[25] **aynı makale.**

[26] ***Agos* gazetesi (İstanbul, haftalık), sayı 361, 28 Şubat 2003**

genci, vb.)[27] devam ettirmek, entegrasyon açısından çok olumlu sonuçlar doğurabilecekti.

21. yüzyılın eşiğinde kimi kişiler ve kurumlar, çağdaş gelişmelere uygun düşecek biçimde bu üst kimlikte bir reforma gitmek istememekte ve direnmektedir. Bu direnişi devam ettirebilmek için de, Profesör Vamık Volkan'ın "*chosen trauma*" dediği, burada rahatlıkla "mukaddes korku" denebilecek bir durumdan yararlanmak istemektedirler: Sevr Sendromu.

Tarihsel ve Siyasal Neden: Sevr Sendromu:

Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisinin ardından Osmanlı İmparatorluğu'nun imzalamak zorunda kaldığı bu antlaşmanın İmparatorluğu parçalamasının toplumda yarattığı psikolojik etkiler bugün de sürmektedir, hatta artmıştır. Çünkü 1970'lerde Kıbrıs sorununun yanı sıra başlayan ASALA terör eylemleri Ermenilerin, 1980'lerde başlayıp 1990'ların sonuna kadar 30.000 kişinin ölümüne yol açan PKK terör eylemleri de Kürtlerin Türkiye'den toprak koparark 1920 Sevr Barış Antlaşmasının kadük kalan parçalamasını tamamlayacağı endişesini yaratmıştır. Irak'ın kuzeyinde ABD'nin Çekiç Güç'ü sayesinde kurulan Güvenli Bölge (*Safe Haven)* içinde gelişen Iraklı Kürt örgütlenmesi ayrı bir korku kaynağı olmuştur. Bu eylemlerin Batı ülkeleri ve kamuoyları tarafından sempatiyle karşılanması ise, Türkiye'nin müttefiklerinin de bu parçalanmayı destekledikleri izlenimini vererek tabloyu tamamlamış, bu sendromu paranoyaya dönüştürmüştür.

ASALA eylemleri 1980'lerin ortalarında sona ermiştir. Arkasından başlayan Ermeni Tasarıları kampanyası yıllardır tavsamış durumdadır. Şubat 1999'da PKK lideri Öcalan'ın yakalanması sonucu PKK eylemleri de bitmiştir. Fakat Sevr Paranoyası en ufak vesilede parlamaktadır.

Bunun örnekleri çoktur ve epey şaşırtıcıdır: Doğu Karadeniz'de bir Pontus Rum devleti kurulmak istendiği ve Amerikalı doktorların buna hazırlık niteliğinde olmak üzere Türk yurttaşlarından kan örnekleri almaya başladıkları, 17. yüzyılda Müslümanlığı kabul etmiş Musevilerin (Dönmeler, Sabetaycılar) gerçek kimliklerini hiçbir zaman unutmadıkları ve bugün Türkiye'de her alana gizlice egemen bulundukları, ABD'nin Irak'ın kuzeyinde kurdurmak istediği Kürt

---

[27] B.Oran, Atatürk Milliyetçiliği, resmî ideoloji dışı bir inceleme, 5. baskı, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1999, s. 209-211, dn. 343a.

devletinin güneydoğu Türkiye'den toprak koparacağı, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesinin İstanbul'da evler satın alarak bir Vatikan Devleti haline geleceği, vs.

Böyle bir ortamda Türkiye'deki en masum kimlik talepleri bile Türkiye'nin parçalanmak istendiği biçiminde yorumlanarak anında bastırılmaktadır.

Görüldüğü gibi, bir yandan AB'ye girerek cumhuriyetin en temel projesi olan çağdaşlaşmayı sonuçlandırmak isteyen Türkiye, bir yandan da 1930'lardaki ideolojisinin 21. yüzyılın gelişme ve gerçekleri karşısında yetersiz kalışını 1930'daki koşulların ortadan kalktığını reddetmekle ikame etmeye çalışmaktadır. Bu, gerek iç gerekse dış politikada çıkar yol değildir. Çünkü bu tutumuyla Türkiye hem kendi yurdunda demokrasiyi geciktirmektedir, hem de uluslararası politikanın şu anda en fazla önem verdiği "azınlıkların korunması" konusunda dış müdahaleyi davet edecek biçimde davranmaktadır.

Bununla birlikte, AB'ye hazırlık süreci, Türkiye'deki azınlık hakları konusunu her şeye rağmen çok olumlu bir sürece sokmuştur. Bu süreç, 1920 ve 30'larda Kemalizm'in ülkeyi çağdaşlaştırmak için "yukarıdan devrim"le yaptığı hukuk reformlarının doğrudan devamı niteliğindedir. Bu satırların yazıldığı Mart 2003 tarihinde beş ayrı uyum paketi halinde yapılmış bulunan bu AB'ye uyum reformlarının, azınlıklar konusunu uzaktan/yakından ilgilendiren maddelerini şöyle özetlemek mümkündür:

İkinci Uyum Paketi (26 Mart 2002): Basın Yasası'nda, yasak dillerde yayın yapma konusundaki hüküm kaldırılmıştır.

Üçüncü Uyum Paketi (03 Ağustos 2002): Yabancı Dilde Eğitim ve Öğretim Yasası'nda yapılan değişikliklerle, Türk yurttaşlarınca geleneksel olarak kullanılan farklı dil ve diyalektlerin öğrenilmesindeki sınırlamalar kaldırılmıştır. Radyo ve Televizyon Kurumları Kuruluş ve Yayın Yasası'nda yapılan değişiklikle, bu dillerde ve diyalektlerde yayın yapma sınırlamaları kaldırılmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesi değiştirilerek ifade özgürlüğü AİHS normlarına getirilmiştir. Vakıflar Kanunu değiştirilerek, gayrimüslim vakıfların Bakanlar Kurulu kararıyla gayrimenkul mal edinmeleri sağlanmıştır. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda yapılan ve bir yıl sonra yürürlüğe girecek bir değişiklikle, medeni hukuk ve ceza hukuku davalarının yeniden görülebilmesi mümkün kılınmıştır.

Dördüncü Uyum Paketi ("Kopenhag Paketi", 02 Ocak 2003): Vakıflar Kanunu tekrar değiştirilerek, gayrimüslim vakıflarının gayrimenkul edinmeleri, Bakanlar Kurulu yerine Vakıflar Genel Müdürlüğü iznine bağlanarak kolaylaştırılmıştır. "Cemaat Vakıflarının Mal Edinmeleri, Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları ve Tasarrufları Altında Bulunan Taşınmaz Malların Bu Vakıflar Adına Tescil Edilmesi Hakkında Yönetmelik 24 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Beşinci Uyum Paketi (23 Ocak 2003): Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu değiştirilerek, paketin yürürlüğe girmesine kadar kesinleşen ve o tarihten itibaren yapılan başvurulara ilişkin davaların yeniden görülebilmesi mümkün kılınmıştır.

Bu satırların yazıldığı tarihte (9 Mayıs 2003) Altıncı Uyum Paketi'nden bahsedilmektedir. Temmuz 2003'te çıkarılacağı tahmin edilen bu pakette azınlıklarla ilgili olacağı basında bildirilen hususlar şunlardır: Türkçe'den başka dillerde yayın (radyo, TV) yapılabilmesi, ebeveynin çocuklarına Türkçe'den başka dillerde isim koyabilmesi, gayrimüslim vakıflarının mal edinebilmesi, camiden başka ibadet yerlerinin de açılabilmesi.

Görüldüğü gibi, buradaki kimi reformlar daha önceki uyum paketlerinde de vardır. Fakat bir türlü uygulanamadığı için, kanun koyucu bunları tekrar tekrar getirmektedir.

Nasıl 1920 ve 30'larda, Kemalist yukarıdan devrim programındaki reformlara şiddetli tepkiler gelmişse, burada da gelecektir ve gelmektedir. Yukarıda "Azınlıklar Tali Komisyonu"yla ilgili paragrafta da görüldüğü gibi, Sevr Paranoyasının beslediği zihniyet, reformlara halen şiddetle direnmektedir.

Fakat, Türkiye'deki mevzuatı çağdaşlaştırmamak yüzünden AİHM'nin artık Yargıtay üzerinde bir temyiz mahkemesine dönüştüğü ve AİHS'nin ihlali olarak görülen ulusal mahkeme kararlarının tekrar görülmesinin mümkün kılındığı bir Türkiye'de, artık buradan geriye dönüş, çok şükür ki, zor gözükmektedir.

TEORİ VE ULUSLARARASI METİNLERDE AZINLIK TANIMI

Yrd. Doç. Dr. M. Çağatay Okutan
Karadeniz Teknik Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

• • •

Özet

Azınlıklar ve bu bağlamda azınlık hakları üzerinde yapılan tartışmalar her geçen gün artmaktadır. Aynı zamanda, azınlıklarla ilgili uluslararası düzenlemelerin sayısı da çoğalmaktadır. Teoride ve pratikte yaşanan bu yoğunluğa rağmen, gelinen nokta itibariyle, çok önemli bir aşama kaydedilmiş olduğunu söylemek güçtür.

Bunun temel nedeni, "azınlık" kavramının içeriğinin belirlenmesinde farklı yaklaşımların söz konusu olmasıdır. Teoride belirgin bir uzlaşının varlığına rağmen, uluslararası düzenlemeler açısından ciddi karışıklıklar mevcuttur. Genel eğilim, bütün azınlık kategorilerinin "ulusal azınlık" içerisinde değerlendirilmesi yönündedir. Oysa, bu yönde bir eğilim, ulusal azınlık-etnik azınlık ayırımının gerekliliğini dışarıda tutmaktadır. Bu durum, devletlerin, uluslararası azınlık düzenlemeleri konusundaki çekincelerinin de bir nedeni olmaktadır. Dolayısıyla, yapılan uluslararası düzenlemelerde ulusal azınlık-etnik azınlık ayırımının net bir şekilde ortaya konma zorunluluğu vardır.

Anahtar Kelimeler: Azınlıklar, ulusal azınlık, etnik azınlık, azınlık hakları, uluslararası düzenlemeler.

Definition of Minority in Theory and International Texts

Abstract

The discussion concerning minorities and minority rights has been recently increasing. In this context, there are lots of international regulations concluded by the international community. Despite the existence of a considerable number of works both in theory and practice, it is not possible to say that a significant progress has been made.

The existence of different approaches towards the content of the term "minority" is the main reason to reach such a conclusion. Although there is a clear consensus in theory, the international texts are not in compliance with one to another. The generally accepted view in this regard can be indicated as follows: all different types of minorities should be considered as "national minority". However, this way of understanding ignores the difference between the concepts of "national minority" and "ethnic minority". This situation is the major reason for states that have reservations on minorities. For this reason, the terms "national minority and ethnic minority" need to be clarified in the international documents.

Keywords: Minorities, national minority, ethnic minority, minority rights, international documents.

Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı

Etnik çatışmaların yoğun olduğu alanlarda bireysel ve kollektif özgürlüklerin temin edilmesi, demokratik siyasal kültür ve toleransı gerekli kılmakta, herkes için kabul edilebilir prensiplerin oluşturulması sorununu beraberinde getirmektedir (KAMPELMAN, 1990: 16). Bu bağlamda "ulusal kimlik", arzu edilen konsensüsün "olmazsa olmaz"ı gibi kabul edilir. Ulusal kimliğin tam olarak oluşturulamadığı durumlarda, hakim etnik topluluğun dışında kalan topluluklardaki şüpheci ve ulusçu eğilimlerin kuvvetlenmesi ihtimalini veya aslında pratik gerçekliğin de bu yönde bir kaygıyı haklı çıkardığını ileri sürmek (SIMMPSON, 2000: 127), kimlik farklılıklarını görmezden gelen ve ulus-devletin vazgeçilmezi olarak görülen yurttaşlığın sorun çözmede "biricik" olacağı yanlışlığına düşürmektedir. Ulus-devleti tehdit eden her türden farklılığın veya en azından azınlık kimliklerinin kaynağında yurttaşlık ekseninde oluşturulan birlikteliğin olduğu unutulmamalıdır.

Ulus-devletin karşılaştığı en ciddi sorunlardan biri, etnik çeşitlilikle demokrasinin temel ilkelerinin uzlaştırılmasıdır. Sorunun kaynağında ulus-devlet kurgusunun somut gerçeklikle uyuşmaması bulunmaktadır. Merkezileşme isteği, Aydınlanma düşüncesi ve İlerleme, farklılıkların olmadığı bir toplum modeli öngörmekteydi ve bu noktada yurttaşlık duygusu öngörülen modelin ana unsuru olmak durumundaydı. Ancak, aynı model kendi içinde yurttaşlık eksenli konsensüsü sorgulayan bir "başkasılık" duygusunu da barındırmaktadır (ÜSTEL, 1999: 16). Bütün sosyal gruplar, kendi özel kimlikleri, doğal ve kültürel farklılıklarıyla insan türünü eşit derecede temsil ediyorlarsa da, bir grup diğer gruplarla kurduğu ilişkiler sonucunda farklılığının bilincine varmakta ve grup birliği öne çıkarılmaktadır. Bu yönde bir birliğin, çoğunluk kültürü karşıtlığı temelinde oluşturulmasının sonuçlarından biri de azınlık olarak konumlanmaktır (TONIATTI, 1995: 201). Üstelik, toplumların oluşum süreçlerinde "ben ve öteki", "yerli ve yabancı", "çoğunluk ve azınlık" benzeri kategoriler yaratılmakta, plüralist bir toplum modeli ile farklılıkların ancak kendi özgün ortamlarında hayatta kalabileceğini savunan iki ayrı yaklaşım söz konusu olmaktadır (HECKMAN, 1995: 82-83). Ancak, her iki

yaklaşımın pratiğe aktarılması noktasında doğurabilecekleri sonuçlar açısından benzerlikleri vardır. Çoğulcu bir siyasal ve toplumsal örgütlenme için asgari düzeyde de olsa belirlenmesi zorunlu olan üst normlar, asimile olma endişesi ile farklı kimliklerin kendi içine kapanmalarını doğurabilmektedir. Öbür yandan, kendi özgün ortamlarında hayatta kalma mücadelesi, grup kimliğinin her zaman öne çıkmasını sağlamakta ve bu durum, özellikle çok sayıda etnik topluluk barındıran ülkelerde, toplumsal konsensüsün sağlanmasını güçleştirmektedir. Dolayısıyla farklılıklar, ulus-devlet modeli içinde ve liberal özgürlük pratikleriyle önemsizleşmemekte, hatta daha çok öne çıkarılmaktadır.

Bu durum, "kimlik" kavramı eksenli çok temel ve Aydınlanma düşüncesinden itibaren varolan bir tartışmaya işaret etmektedir. "Evrenselci akım"ın, en genel ifadesiyle, tek biçimli toplum öngörüsünün karşısında "farkçı akım", küçük grupları öne çıkaran ve global insanlığın reddini içeren bir düşünceyle ortaya çıktı (BİLGİN, 1994:11). Evrensel olanın reddinin, ulus-devlet örgütlenmesi çerçevesinde tezahürü üst kimlik normlarına duyulan tepki oldu. Bu şekilde, siyasal olarak örgütlenmemiş olan etnik gruplar, "ulus"tan ayrı oldukları kolayca fark edilebilen (SCHNAPPER, 1995: 33) alt kimlikler olarak konumlandılar.

Bu noktada temel sorun, hak paylaşımının ve/veya dağıtımının ne şekilde olacağıdır. Ancak, "farklılık" kavramı odaklı çok geniş bir değerlendirmeye gitmektense, belki de en çok farklı olan ve uluslararası düzeyde korunmaları için uzun yıllardır çaba harcanan azınlıklar üzerinde durmak, metodolojik bir kolaylık sağlayacaktır. Bu yönde bir tercih kolaycılığa yönelme olarak algılanmamalıdır. Çünkü, azınlık olanın belirlenmesi diğer birçok farklılık kategorilerinin konumlanmasını kolaylaştıracaktır. Üstelik, bu yönde bir belirleme hem çok zordur, hem de bu zorluğun bir uzantısı olarak devletler açısından dışsal ve içsel çok sayıda soruna işaret etmektedir.

Azınlık Kavramı

"Azınlık" kavramı, yurttaşlığa yüklenen anlamla doğrudan bağlantılı olarak farklılaştı. Kavram sadece etnik, dinsel ve kültürel topluluklar açısından değil, özürlüleri, kadınları, eşcinselleri, yabancı işçileri vb.lerini de içine alacak şekilde geniş bir boyutta ele alınmaya başlandı. Bunun temel nedenlerinden biri, ulus-devletin "biz"i içine hapsedilen kimlik tepkileriydi (ÜSTEL, 1999: 37). Bunun yanında, tarihsel süreç içinde azınlık, uluslararası ilişkiler bağlamında giderek önemi artan, hukuki ve sosyo-politik açıdan farklı anlamlar yüklenen bir kavram halini almıştır. Anlam farklılaşması hem hukuki ve siyasi metinlerde, hem de teorik çalışmalarda görülür olmuştur (GÜLER, 2002: 1).

Azınlık kavramının içini doldurabilmek için sayı, yerlilik, etnik menşe, dilsel menşe, dinsel kimlik, cinsel tercih, renk, göçmenlik, doğum yeri, cins/tür, yurttaşlık vb çok sayıda kriterden faydalanmak mümkündür (TENDRE, 2000: 578). Ancak, bu unsurların hiçbiri tek başına azınlığı tanımlamak için yeterli değildir. Örneğin ırki vurgu, zulme uğramış bir grubu ve genelde beyaz olmayanları ima ettiği noktada doğru bir değerlendirmenin yapılmasını zorlaştırmaktadır. Üstelik, ırk temelli bir baskının söz konusu olduğu durumlarda nüfus içinde bir sayısal azınlık olma ilişkisinin kurulması yanlıştır (STEWART, 2002: 1). Zira, sayısal olarak küçük, fakat gücü yüksek olan grupların bir ülkede egemen (dominant) pozisyonda bulundukları örneklere rastlamak mümkündür (TENDRE, 2000: 577). Dolayısıyla, azınlığın tanımlanması girişimlerinde birçok unsurun bir arada ele alınmasına önem verilmektedir.

Francesco Capotorti tarafından 1978 yılında yapılan azınlık tanımı genel bir çerçeve oluşturmuştur. Buna göre azınlık, "bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda bulunmayan, - o devletin vatandaşı olan - üyeleri nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa dayanışma duygusu gösteren bir grup" olarak tanımlanmaktadır (ÇAVUŞOĞLU, 1999: 25).[1]

Sayısal boyut bir yönüyle grup amaçlarına ulaşmada yeterliliği ima etmekte, bir yönüyle de çoğunluğa yakın bir miktara ulaşılmamasını öngörmektedir. Egemen konumda olmayan ve gelenek, kültür, dil ve dinlerini korumaya dönük olarak ciddi bir grup bilincine sahip olan topluluğun azınlık olabilmesi için yaşadıkları devletin uyrukluğunda bulunmaları gerekmektedir. Azınlığı "yabancı"dan ayıran en önemli unsur da budur (GÜLER, 2002: 1). Örneğin, başka bir ülkenin yurttaşı olan işçiler azınlık değil, yabancı statüsündedirler (ORAN, 1991: 42).

Bulundukları ülkenin yurttaşı olmaları halinde azınlık olabilen toplulukların sadakati de önemli bir unsurdur. Zira, başka bir devlet kurma yönündeki istek ve eylemler içinde olan bir topluluğun azınlık olarak kabul görmesi mümkün değildir. Yanı sıra, azınlık bilinci önemli bir öznel ölçüt durumundadır. Farklılığın farkında olunmalı ve bunu sürdürme yönündeki istek canlı tutulmalı ve çoğunluk da bu eğilimi algılayıp ona göre davranmalıdır. Bir

1 Bu tanımın çok uluslu bir devlet açısından daha açık hale geldiği söylenebilir. Zira, her farklı nüfus topluluğu tanım içinde ifade edilen kriterlere uyduğu sürece azınlık olarak nitelenebilir. Ancak, bu yönde bir nitelemenin çokkültürcü (multiculturalist) bir yaklaşımla yakından ilişkisi vardır. Kristin Henrard, "Education and Multiculturalism: the Contribution of Minority Rights," *International Journal on Minority and Group Rights*, No: 7, 2000, s. 393.

başka ifadeyle, "baskı" yoksa azınlık kavramından söz etmek güçleşmektedir (ORAN, 1991: 42).

F. Capotorti'nin tanımı uluslararası örgütlerce de kısmen benimsenmiştir. Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) azınlıkların tanımlanmasında objektif ölçütler olarak dil, din, kültür, nüfusun geri kalanından sayısal olarak daha az olma ve egemen konumda bulunmamayı, sübjektif ölçütler olarak da kültür, gelenek, dil ve dinin korunması yönündeki istekliliği / bilinci dikkate almaktadırlar. Ancak her iki organizasyon, azınlığın tanımlanmasında temel alınacak ölçütler açısından bir uzlaşmaya varmış olmalarına rağmen, ulusal ve etnik azınlıkların karakteristiklerinin belirlenebilmesine yönelik bir ayrıma gitmemektedirler. Üstelik azınlıklar arasında herhangi bir farkın olmadığı düşünülmektedir (GIRASOLI, 1995: 88). Yanı sıra, F. Capotorti'nin önerdiği tanımdan faklı olarak azınlık kavramı daha geniş bir boyutta ele alınmaktadır. Örneğin BM, göçmen işçileri ve bir ülkede geçici olarak yerleşen insan gruplarını da azınlık statüsünde değerlendirmektedir (MINORITIES..., 2002: 1).

BM'nin yabancı daimi yerleşikleri azınlık statüsünde değerlendirmesi Japon Hükümeti'nin uyruk olamayan bütün yabancı yerleşiklerin Yabancı Kayıt Belgesi taşıması zorunluluğunu uygulamaya koymasıyla açıkça ifade edildi. BM İnsan Hakları Komisyonu, belge taşıma zorunluluğunun sosyal gruplara yönelik ayrımcı politikaların varlığına işaret ettiğini belirtmekte ve azınlık kavramı açısından belli bir sınır öngörmeyen *BM Antlaşması* dikkate alındığında, yabancı yerleşiklerin de azınlık olarak kabul edilmesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır (A COUNTER..., 2002: 1).

Benzer şekilde Çingeneler (Gypsies) de BM tarafından azınlık olarak kabul edilmektedir. Gezici topluluklar olarak bilinen Çingenelerin büyük bir bölümü yerleşik bir yaşama geçmiş olmalarına rağmen, her an bulundukları bölgeleri terk edebilecek tarihsel bir alışkanlıklarının olması, uyruklukları konusunda ciddi düzenlemelerin yapılmasını zorlaştırmaktadır (FOREIGN AFFAIRS, 2002: 146). Çingeneler yurttaş olmasalar bile BM tarafından etnik bir grup olarak kabul edilmekte ve bir etnik grubun her zaman bir azınlık grup olarak değerlendirilmesi gereği üzerinde durulmaktadır (UNITED NATIONS, 1996: 1).

BM tarafından azınlık kavramının geniş bir şekilde yorumlanması, azınlıkların yurttaş olma gerekliliğini dışarıda bırakmaktadır. Bu durum, önemli derecede bir kavram karışıklığına yol açmaktadır. Buna rağmen BM, azınlık kavramının belirlenmesinin radikal bir sorun haline geldiğini kabul etmekte ve Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonunun 1999 tarihli raporuna göre de azınlıkları özel kültürel, dilsel ve

diğer özellikleriyle yabancı devletler tarafından bölünen bir ulusun parçaları olarak tanımlamaktadır (UNITED NATIONS, 1999: 1).

Son tanım ulusal azınlıkları ima etmektedir. Bu da yeni bir sorunun incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Ulusal Azınlık - Etnik Azınlık Ayrımı Sorunu

Avrupa Konseyinin ulusal azınlık (national minority) tanımı yukarıda ifade edilen objektif ve sübjektif ölçütleri temel almaktadır (THORNBERRY, 1994: 19). Dolayısıyla bütün farklı azınlık gruplarının "ulusal azınlık" kavramı içinde değerlendirilmesine yönelik bir eğilim söz konusu olmaktadır. Bu yaklaşım Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Birleşmiş Milletler tarafından da benimsenmekte, Strasbourg'un sürekli yargı yetkili organları da aynı doğrultuda karar almaktadır.[2]

Uluslararası hukuk çerçevesinde ortaya konan bu toptancı yaklaşımın ciddi sakıncaları olmaktadır. Ulusal veya etnik açıdan azınlık kavramının belirlenmesinin farklı siyasal sonuçları vardır. Bu bağlamda, teori ile uluslararası hukuk açısından azınlık kavramının nitelenmesi ve sınıflandırılması noktasında önemli derecede farklılık bulunmaktadır.

İnsanları birbirlerine bağlayan çok sayıda benzerlikten bahsetmek mümkündür: Dil, din, ırk, meslek, cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, yaşam tarzı, cinsel tercih vb. Bu kriterler aynı zamanda etnik kimliğin de ifadesidir (WARDHAUGH, 1987: 43; Aydın, 1995: 51). Ancak, bir grubu etnik bir grup olarak nitelendirebilmek için, birleştirici unsur olarak kabul edilen benzerliğin bilincine varılması ve bu yönde bir bilincin oluştuğuna dair "diğerleri"nin de kabulü gerekir. Dolayısıyla, komşu gruplardan veya kendilerini çevreleyen genel topluluktan farklı olarak ortak bir din, dil, soy, gelenek, coğrafi köken ve tarihe sahip bireylerin birlikteliği sonucu oluşan etnik grup (SİNGH, 1999: 190), kamusal veya özel alanda, kendi içinde veya diğerlerinin huzurunda farklılığını açığa vurmalıdır (POTIER, 2001: 7). Bu farklılığın ve farklılık eksenli birlikteliğin mutlaka siyasal bir ifadesinin olması gerekmemektedir (SCHNAPPER, 1995: 34).

Bir etnik grubun her koşulda azınlık olarak kabul edilmesi doğru değildir. Genellikle, egemen unsurla çatışma halinde olan bir etnik grup azınlık kategorisini benimseyebilmektedir (WARDHAUGH, 1987: 46). Bir başka açıdan, hakim unsur olan bir etnik grubun azınlık olarak değerlendirilmesi

2 Örnek karar için bkz; Cyprus *v* Turkey, App. No. 25781 / 94, *European Commission of Human* Rights, adopted on 4 June 1999.

mümkün değildir (CONNOR, 1994: 43). Dolayısıyla sosyal / siyasal dezavantaj ve egemen unsurun ayrımcı politikalarına maruz kalınarak paylaşılan tecrübeler dil, din, kültür, tarih vb. ortak unsurlarla birleşen bireylerin azınlık olarak nitelenmesinde belirleyici olmaktadır (HUTNIK, 1991: 21).

Bu bağlamda etnik azınlık (ethnic minority) genelde, kimlik vurgusu ve aynı bölgede uzun süredir yaşama özellikleriyle tanımlanmaktadır (GIRASOLI, 1995: 102). Bu tanımın içine göçmen toplulukların (immigrant groups)[3] ve yerli halkların (indigenous peoples) dahil edilmesi mümkündür (REX, 1996: 89). Zira, göçmen topluluklarda mevcut olan dayanışma hissi etnik azınlığın temel özelliği olan kimlik vurgusunu öne çıkarabilmektedir (SİNGH, 1999: 187). Aynı vurgunun bulunuyor olması halinde, uzun süredir bir bölgede yerleşik halde bulunan yerli halkların[4] da bir etnik azınlık teşkil etmeleri mümkün olabilmektedir (ARSAVA, 1993: 62-64).

Bu noktada ifade edilmesi gereken, etnik azınlık kavramının oldukça geniş bir çerçevede ele alınabileceğidir. Çünkü etniklik (ethnicite) ve etnik grup tanımlamasında temel alınacak ölçütler çok sayıda olabilmektedir. Aynı ölçütlerle ulusal azınlığın da tanımlanması mümkündür. Zira, farklılık temelli bir bilinç ulusal azınlıklar için de söz konusudur. Ancak, ulusal azınlıkları etnik azınlıklardan ayıran önemli bir farkın dikkate alınması zorunluluğu vardır.

Ulusal azınlıklar, "köklü tarihsel ve kültürel" farklılığa sahiptirler ve "güçlü bir toprak temeline" dayanmaktadırlar. Tarihsel olaylar nedeniyle "sınırın yanlış tarafında" kalmışlardır. Bu durumda ulusal azınlıklar için önerilebilecek üç seçenek vardır: Sınırların değiştirilmesi, göç ve yerel özerklik (WALZER, 1992: 63). Ancak, bu seçeneklerin aynı bölgede yaşayan azınlıklar açısından geçerli olabileceği dikkatten kaçmamalıdır. Bir ulusal azınlığın üyeleri bir bölgede toplu halde bulunabilecekleri gibi, çok dağınık bir halde de olabilirler. Bu nedenle aynı bölgede yaşama, ulusal azınlığın tanımlanmasında mutlaka temel alınması gereken bir kriter değildir. Önemli olan farklı bir ulusal kimliğin varlığıdır.

3 Misafir işçiler göçmen statüsünde değerlendirilmemektedir. Buna rağmen, etnik azınlık statüsünde haklara sahip olmaları gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bkz; Isabella Pommereau, "World Minorityrights Win in Germany," *Christian Science Monitor*, Vol. 93, Issue 300, 30 January 2002, s. 8.

4 Yerli halklar, bugünün egemen nüfusu gelmeden önce ülkenin içinde veya bir bölgesinde yaşayan topluluklar olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, egemen nüfusla farklı etnik özelliklere sahip olmaktadırlar. Buna rağmen yerli halkların çoğu azınlık olarak nitelenmek istememektedirler. "Minorities and Indigenous Peoples," http://www.ykliitto.fi/ourcomhr/26minor.html (02.03.2002).

Farklı ulusal kimliğin var olan bir devletle de ilişkilendirilmesi zorunlu değildir. Zira, hiç devlet oluşturamamış grupların da ulusal azınlık kategorisinde değerlendirilmesi mümkündür.[5] Bu değerlendirme, ulusal azınlık ile etnik azınlık arasındaki temel farka da işaret etmektedir.

Etnik azınlıklar açısından öne çıkan kimlik vurgusu, ulusal azınlıklar söz konusu olduğunda ulusallık boyutu kazanmaktadır (GIRASOLI, 1995: 103). Bunun uzantısında birtakım siyasal taleplerin veya projelerin varlığı kaçınılmaz hale gelebilmektedir. Bu noktada, grubun kendini tanımlama biçimi de önemli olmaktadır. Zira ulus bilinci ve tanımlaması siyasal projelerin varlığını güçlendirmektedir (HECKMAN, 1995: 84). Bu da, azınlıkların, veya birçok uluslararası organizasyonun bütün azınlıkları içine alacak şekilde kullandıkları biçimiyle ulusal azınlıkların, haklarının ne olacağı sorununun tartışılmasını gerekli kılmaktadır.

Azınlıkların Hakları

Demokratik devletin temel esaslarından biri olarak kabul edilen "eşitlik ilkesi" dil, din, ırk vb. herhangi bir ayrım gözetilmeden bütün bireylerin "birinci sınıf" yurttaş olarak muamele görmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, demokratik bir devlet modeli içinde azınlık anlayışına yer vermenin gereksiz olduğunu ileri sürmek mümkündür (KONGAR, 2002: 1). Ancak, gerçek eşitliğin tesisi, azınlıkların farklı / özgün kimliklerinin korunması ile mümkün olabilmektedir. Bu da, demokratik toplumun bir gereği olan eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı yanında "pozitif ayrımcılık" ilkesini zorunlu kılmaktadır (ÇAVUŞOĞLU, 1999: 67).

Bu noktada, devletin görevlerinin negatif veya pozitif anlamda belirlenmesinin çok farklı sonuçları olacağı söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle, devlet, müdahale etmeksizin sivil toplum örgütlenmelerine geniş bir hareket serbestisi tanıyabileceği gibi, pozitif manada bir destek de verebilir. İlkinde azınlıklar, bir arada tutan bağlarını güçlendirme konusunda özgür kılınsalar da, zamanla, sahip olunan farklılıkların yitirilmesi riskiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Hakim topluluğun temel değerleriyle sürekli çatışma halinde olmak, farklılığın korunmasını güçleştirmektedir. Dolayısıyla,

5 Basklar ve Katalanlar örneğinde olduğu gibi. Bkz; Arsava, a.g.e., s. 59. Bir başka örnek de, Birleşmiş Milletlerin, Kürt devletinin mevcudiyetini reddeden devletlerin egemenliği altında bulunduğunu ifade ettiği Kürtleri Kürt ulusu veya Kürt ulusal azınlığı olarak nitelemesidir. Bkz: "The Concept of Minority," United Nations Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, Distr. General, E / CN. 4 / sub.2 / 1999 / NGO / 11, 28 June 1999.

azınlık kimliğinin devlet tarafından korunması ve desteklenmesi gerekmektedir.

İnsan hakları üzerine yapılmış antlaşmaların birçoğunda azınlık hakları ayrımcılığın yasaklanmasıyla ilişkilendirilmektedir. Buna ek olarak özellikle son yıllarda yapılan düzenlemeler çerçevesinde pozitif ayrımcılığın öne çıkarılmasının, bir başka ifadeyle azınlıklara özel hizmetlerin ve ayrıcalıkların sunulmasının, resmi dil dışında herhangi bir dile eğitim hakkı türünden pratik zorunluluklardan kaynaklandığı yönünde bir görüşün hakim olmasıyla yakından bağlantısı vardır (MINORITIES..., 2002: 1). Veya liberal demokrasilerin çoğunluk prensibi, sürekli olarak görmezden gelinen azınlık tercih ve istekleri riskini taşımaktadır. Devlet ve özel bir kültür arasındaki kaçınılmaz ilişki (örneğin kamu hizmetleri için bir dil seçimi), azınlık kimliğinin zarar görmesine neden olabilmekte, eşit olmayan koşulların telafisi için de azınlık hakları öne çıkabilmektedir (THE CONCEPT..., 2002: 1). Dolayısıyla, özgün bir kimliğin çağdaş liberal demokrasilerin içinde korunamayacağı endişesi, "ayrılma"ya kadar varabilecek ciddi tehditler barındırmaktadır (SPINNER, 1994: 156).

Sorunun diğer boyutunda "liberal toplumu bir arada tutan ortak yurttaş kimliği" duygusunun zayıflayacağı kaygısı bulunmaktadır. Kimlik farklılığının vurgulanması ve siyasallaşması durumlarında toplumsal bütünlüğün bozulması mümkündür (KYMLICKA, 1998: 265) veya liberal eşitliği bozmaksızın "özel haklar" verme çabası, içinden çıkılması güç bir problem halini alabilmektedir (SINGH, 1999: 192). Buna rağmen azınlık haklarına yönelik uluslararası düzeyde çok sayıda düzenleme yer almakta, konuya ilgi her geçen gün biraz daha artmaktadır. Azınlıkların uluslararası teminat altına alınması çabası, farklı grup kategorilerinin de azınlık statüsüne kabul edilebilmek için gayret göstermelerine neden olmaktadır (WHY IS..., 2002: 1).

Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı

Azınlıkların, uluslararası düzeyde bir hukuksal düzenlemeye konu olması 1966 tarihli Birleşmiş Milletler *Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesinin* 27. maddesi ile olmuştur (THORNBERRY, 1994: 15) Ancak, azınlıkların korunması gereğine dönük düzenlemelerin oldukça eski olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim, 1648 tarihli Westphalia Antlaşması ile başlayan düzenlemeler Birinci Dünya Savaşına kadar önemli aşama kaydedilmesini sağlamıştır. Savaş yıllarına kadar yapılan düzenlemelerin temel özelliği farklı dine mensup olanların korunması isteğidir (ARSAVA, 1993: 8). Savaş sonrası ise, azınlıkların, üzerinde yaşadıkları devletin yurttaşlığını kazanmaları, siyasi ve medeni haklarda eşitliğe kavuşmaları (ÇELİKEL, 1998:

22), farklılıklarını korumaya dönük haklar elde etmeleri mümkün olabilmiştir (ALSAN, 1947: 159).

Birinci Dünya Savaşı sonrası yapılan antlaşmalar çerçevesinde, farklı etnik özelliklere sahip olan bireylerin azınlık olarak kabul edilmesi ve bunların özelliklerini kaybetmelerinin engellenmesi, hatta bu özelliklerini geliştirmelerinin sağlanması amacı temel alındı. Ancak, farklı oldukları vurgulanan azınlıkların ismen belirtilmesi antlaşmaların çoğunda yer almadı. Polonya ile yapılan antlaşmada Yahudiler, Çekoslovakya ile yapılan antlaşmada Ruthenler, Romanya ile yapılan antlaşmada da Szekler ve Sachsenlerin belirtilmiş olması istisna teşkil etti. Yanı sıra, antlaşmalarda etnik, din ve dil azınlıkları kavramı kullanılmış olmasına rağmen, ulusal azınlık kavramı hiçbir şekilde ifade edilmedi. (ARSAVA, 1993: 13). Dolayısıyla, 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan dönemde etnik, din ve dil azınlıklarına değinilmiş olmasına rağmen, ulusal azınlık nitelemesinin kullanılmaması nedeniyle herhangi bir anlam karışıklığı olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası düzenlemelerde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Sorunun kaynağında Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Avrupa Birliğinin konuya yaklaşımı vardır. Söz konusu kuruluşların azınlıklarla ilgili düzenlemeleri ve yaklaşımları ulusal azınlık-etnik azınlık ayrımını ortaya koyar nitelikte değildir.

Birleşmiş Milletler Düzenlemelerinde Azınlık Tanımı

26 Haziran 1945 tarihli *Birleşmiş Milletler Antlaşmasının* (TBMMİHİK, 2001: 3-30) 1. maddesinde "ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde işbirliği" öngörülmektedir. Her ne kadar azınlıklardan söz edilmese de, ayrımcılık yasağının getirilmesiyle farklı kimliklerin korunması gereği dolaylı olarak ifade edilmektedir (ARSAVA, 1993: 83). Benzer şekilde 10 Aralık 1948 tarihli *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin* (GÜNDÜZ, 1994: 182-185) 2. maddesinde de ayrımcılık yasağından bahsedilmekte, Birleşmiş Milletler Antlaşmasından farklı olarak ayırıcı özellikler arasına renk ve ulusal menşe dahil edilmektedir. Dolayısıyla her iki düzenleme de açık bir şekilde azınlıklara yönelik hükümler içermemektedir (ARSAVA, 1993: 83-84).

9 Aralık 1948 tarihli *Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşmede* de azınlık kavramına yer verilmemektedir. Ancak Sözleşmenin 2. maddesinde yer alan "ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu,

kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen fiiller"in[6] yasaklanmasına yönelik ifadenin azınlıklarla da ilişkilendirilmesi mümkündür. Buna rağmen Soykırım Sözleşmesi, sadece grup haklarına yer vermesi, grubun yok edilmesi kastı veya niyetinin belirlenmesi koşulunu öngörmesi[7] nedeniyle Birleşmiş Milletler Antlaşması ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisinden farklıdır. Bu farklılık Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi açısından da söz konusudur (ARSAVA, 1993: 85). 1966 tarihli Sözleşmenin 27. maddesine göre "etnik, dinsel azınlıkların veya dil azınlıklarının bulunduğu devletlerde, bu azınlıklara mensup olan kişiler, kendi gruplarının öteki üyeleriyle birlikte kendi kültürlerinden yararlanma, kendi dinlerine inanma ve bu dine göre ibadet etme veya kendi dillerini kullanma hakkından yoksun bırakılamayacaklardır." (GÜNDÜZ, 1994: 202).

20 Aralık 1993'te ilan edilen *Ulusal veya Etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Bildiri*'nin (DECLARATION..., 2001: 1) 1. maddesinde "devletler, kendi ülkeleri üzerindeki azınlıkların varlığını ve ulusal veya etnik, dinsel veya dilsel kimliklerini korur ve bu kimlikleri geliştirmeleri için gerekli şartların oluşmasını teşvik eder" denilmektedir. (TBMMİHİK, 2001: 211).

Yukarıda ifade edilen temel düzenlemeler doğrultusunda Birleşmiş Milletler, ayrımcılıkla mücadele ve bu bağlamda kolluk güçlerinin uygulamaları ve adalet mekanizmasının işleyişi, devlet eğitim sisteminin fırsatlarından yararlanma, ırksal şiddet, kamu hizmetlerinde ve ekonomik yaşamdaki adaletsizlikler üzerinde durmakta ve bu konularla ilgili sorunların yaşandığı devletlerden bilgi talep edilmektedir (UNITED NATIONS, 2001: 1). Bu talebe konu olan azınlıklar özel kültürel, dilsel ve diğer özellikleriyle yabancı devletler tarafından bölünen bir ulusun parçaları olarak tanımlanmaktadır (UNITED NATIONS, 1999: 1). Böylece, bütün azınlık kategorileri ulusal azınlık kavramı içinde değerlendirilmektedir.

6 Bu fiiller: a)Gruba mensup olanların öldürülmesi, b)Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi, c)Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak yaşam şartlarını kasten değiştirmek, d)Grup içinde doğumları engellemek, e)Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek. Bkz; *Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri*, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yayınları, Ankara, 2001, s. 33-34.

7 Soykırım Sözleşmesi dinsel, ırksal, etnik veya ulusal bir grubun ortadan kaldırılmasını yasaklayıcı hükümler içermekte ve bu bağlamda bir suçun oluşması için mutlaka açık bir "niyet"in varlığını gerekli bulmaktadır. Konu ile ilgili yapılan bütün akademik çalışmalarda "niyet" unsuru ön planda tutulmaktadır. Örnek için bkz; (LEMKIN, 1947: 147; RATNER / ABRAMS, 1997: 27; HAWK, 1988: 137; LUBET, 1989: 324).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Düzenlemelerinde Azınlık Tanımı

AGİT' in 1 Ağustos 1975 tarihli *Sonuç Bildirgesi* (*Helsinki Nihai Senedi*)nde, ülkelerinde ulusal azınlıklar barındıran katılımcı devletlerden, bu azınlıklara mensup bireylerin yasa önünde eşit haklarına saygı göstermeleri ve temel özgürlüklerden yararlanmaları için tam fırsat tanımaları istenmektedir (TBMMİHİK, 2001: 444). Ancak Nihai Senette ulusal azınlıklar kavramını tanımlamaya yönelik herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Buna rağmen, ulusal azınlıklar barındıran devletlerin olumlu yöndeki çabalarının öne çıkarılması açısından önemli bir düzenlemedir.

Nihai Senedi önemli kılan bir diğer düzenlemesi de "Kendi Kaderini Tayin" Hakkı konusundaki hükmüdür. Buna göre katılımcı devletlerden, halkların eşit haklarına ve kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri hakkına saygı göstermeleri istenmektedir.[8] Bu çerçevede halkların iç ya da dış siyasi statülerini özgürce belirleme haklarının olduğu ifade edilmektedir (GÜNDÜZ, 1994: 552). Ancak bu hakkın, halklara tanınmış olması ve "halk" kavramının tanımlanmasında genel kabul gören bir görüşe ulaşılamaması nedeniyle, self-determinasyon hakkının azınlık hakları içinde yer almadığı konusunda genel bir kanaat bulunmaktadır. Yanı sıra, uluslararası belgelerde self-determinasyon hakkının azınlık haklarıyla aynı maddelerde düzenlenmiyor oluşu da bu kanıyı güçlendirmektedir (ÇAVUŞOĞLU, 1999: 47). Üstelik AGİT'e göre kendi kaderini dışarıdan tayin hakkı ayrılma ile sonuçlanabilmekte ve bu durum ülkelerin toprak bütünlüğüne saygının ihlali anlamına gelmektedir.[9] Yanı sıra, söz konusu hakkın içsel boyutu da benzer riskler taşımaktadır. Zira, bir halka herhangi bir dış baskı olmadan istediği yönetim biçimini seçme hakkı tanınması (PAZARCI, 1996:8), özerklik taleplerinin önünü açabilmektedir. Dolayısıyla self-determinasyon hakkının sömürge yönetiminde yaşayan, İkinci Dünya Savaşı sonrası bir devletin işgali altına giren ve bir federasyon bünyesinde olup anayasal ayrılma hakkı talep eden halklar tarafından kullanılabileceği ileri sürülmektedir (ÇAVUŞOĞLU, 1999: 46). Bu nedenle azınlıkların self-determinasyon hakkı bulunmamaktadır.

8 Benzer bir düzenleme de Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 1. maddesinde mevcuttur. Maddeye göre, "bütün halklar kendi kaderlerini tayin hakkına sahiptir" ve "bu hak vasıtasıyla halklar kendi siyasal statülerini serbestçe tayin edebilir ve ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerini serbestçe sürdürebilirler." Bkz; Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri, a.g.e., s. 54.

9 AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği görevinde bulunan Max Van Der Stoel ile Cengiz Aktar arasında yapılan görüşme; *Milliyet*, 20 Kasım 1999.

AGİT çerçevesinde azınlıkların hakları en geniş biçimiyle Haziran 1990 tarihli *Kopenhag Belgesinde* düzenlenmiştir. Belgenin azınlıklarla ilgili bölümü 11 maddeden oluşmakta ve çok sayıda yeni düzenlemeler öngörmektedir. Bu yeniliklerden biri 32. maddede belirtildiği gibi "ulusal bir azınlığa mensubiyet, bir insanın kendi kararına bağlı olan şahsi işidir ve böyle bir karar onun herhangi bir zarara uğramasına neden olmaz" şeklindedir (ARSAVA, 1993: 96). Bu madde, bir bireyin azınlık veya çoğunluk içine dahil olmasını veya bir başka ifadeyle asimile olmayı istemesi veya istememesini bireysel bir tercih olarak kabul etmektedir. Eğer birey, tercihini ulusal azınlığa mensubiyet yönünde kullanırsa, Belgenin ilerleyen maddelerinde ifade edilen haklara sahip olabilmektedir.

Ulusal azınlıklar için özerk yönetimlerin teşkili Kopenhag Belgesinin en önemli hükümlerinden biri olarak kabul edilebilir. Zira, ulusal azınlıkların muhtemel siyasal talepleriyle de örtüşebilecek bu hakkın ileri aşamasında ulus-devletleşme süreci kaçınılmaz hale gelebilir. Bu nedenle Belgede ilgili devletin iç politikası gerekleri öne çıkarılmaktadır.

Kısa bir süre sonra imzalanan(21 Kasım 1990) *Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartında* ulusal azınlıklar toplumların hayatına zengin katkıları olan ve bu nedenle durumlarının "iyileştirilmesi" yolunda çaba harcanması gereken kültürel değerler olarak kabul edilmektedir. Ve bu "iyileştirme", "ulusal azınlıklarla ilgili sorunların ancak demokratik bir çerçevede tatminkar olarak" çözümlenebilmesiyle mümkün olabilecektir (HAK, 1993: 112).

Paris Şartı'nın öngörüsüyle Temmuz 1991'de Cenevre'de yapılan toplantının sonucunda ortaya çıkan raporda ulusal azınlık sorunlarının çözümlenmesinde demokratik çerçevenin gerekliliği yanında, ve buna bağlı olarak, bağımsız yargı ve hukukun üstünlüğüne dayalı yönetimlerin önemi vurgulanmaktadır. Bunun yanında, Raporu ilginç kılan "bütün etnik, kültürel, dilsel ve dinsel ayrılıkların zaruri olarak ulusal azınlıkların yaratılmasına yol açmayacağı" (GÜNDÜZ, 1994: 589-595) şeklinde bir ifadenin bulunuyor olmasıdır. İfade edilen türden ayrılıkların ulusal azınlık kategorisi içinde değerlendirilebilmesi için gerekli ölçütler belli değildir. Bir başka açıdan, bu yönde bir belirlemenin ilgili devlete veya Kopenhag Belgesinde ifade edildiği gibi bireysel tercihlere bağlı olacağı konusu net değildir. Yanı sıra Belgede etnik, kültürel, dilsel ve dinsel ayrılıkların sadece ulusal azınlık statüsüne geçişi öngörülmekte ve bu türden farklılıkların bir etnik azınlık kategorisi oluşturabileceği ifade edilmemektedir. Dolayısıyla ulusal azınlık kategorisi tek seçenek

gibi sunulmaktadır. AGİT bünyesinde yapılan bütün düzenlemelerde[10] azınlıklar, ulusal azınlık olarak nitelenmektedir. Hatta azınlık sorunları ile ilgili AGİT biriminin adı Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliğidir.

Avrupa Birliğinin Azınlıklar Görüşü

Azınlık hakları kavramı AB hukukunda özel bir yere sahip değildir. Bunun temel nedeni bazı üye devletlerin ülke bütünlüğünü öne çıkarmalarıdır. Dolayısıyla özel azınlık düzenlemelerinden daha çok vurgulanan ulusal birliktir. Böyle olmakla birlikte, uluslararası antlaşmalara göre insan haklarının korunması konusunda üye devletlerin işbirliği yapması ve bazı azınlık hakları da reddedilmemektedir. Örneğin Amsterdam Antlaşmasında etnik ve ırksal ayrımcılıkla mücadele ve kültürel çeşitliliğin desteklenmesi öngörülmektedir. Yanı sıra Antlaşma ile, AGİT'in düzenlemeleri ve BM Ulusal veya Etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Deklarasyonu kabul edilmektedir. Ancak bu kabul daha çok, özellikle Avrupa seviyesinde istikrarı destekleme ve yeni demokrasilerde ve geçiş ülkelerinde demokratik gelişmeyi sürdürme politikasının bir parçası olarak gözükmektedir (HUMAN..., 2002: 1).

AB'nin azınlık hakları konusunda net olarak belirlenmiş bir hukuksal düzenlemesi olmamasına rağmen bazı tebliğ ve raporlarda konu üzerinde durulmaktadır. Örneğin Birlik Komisyonunun, Birlik Konseyi ve Parlamentosuna sunduğu tebliğde etnik ve ulusal azınlık haklarının öneminin tanınması ve güvenceye alınması vurgulanmaktadır (İZMİR BAROSU, 2002: 1).

Tebliğde dikkat çeken nokta AB'nin etnik ve ulusal azınlık ayrımına gitmiş olmasıdır. Her ne kadar bu ayrımın temel kriterleri üzerinde durulmuyorsa da bazı raporlarda ismen sınıflandırma yapılmaktadır. Arnavutluk için hazırlanan rapor buna bir örnektir. Raporda Rum ve Slav-Makedon kökenli yurttaşlar ulusal azınlık, Montenegrin ve Vlach kökenli yurttaşlar da etnik azınlık olarak nitelenmektedir (CEC, 2001: 1).

Azınlık Tanımındaki Belirsizliğin Sonuçları

Uluslararası hukuk açısından etnik azınlık ve ulusal azınlık tanımlarının yapılmış olduğunu söylemek mümkün değildir. Yanı sıra azınlıklar, uluslararası belgelerde çoğu zaman sadece ulusal azınlık olarak nitelenmektedirler. Uluslararası sözleşmelerde etnik azınlık ve ulusal azınlık arasında bir

10 1991 Moskova Belgesi, 1992 Helsinki Belgesi ve 1999 Avrupa Güvenlik Şartı tamamen Kopenhag Belgesi'ni esas almaktadırlar. Sözü edilen düzenlemeler için bkz; Uluslararası..., a.g.e., s. 466; ARSAVA, 1993: 103.

farkın bulunduğunun belirtilmiş olması bile sorunu çözmede yeterli olmamakta, çünkü bu fark hem açık bir şekilde ifade edilmemekte, hem de yasal bir tanımlama girişimi bulunmamaktadır. Dolayısıyla birçok devletin ulusal azınlık kavramını kabul etmeyişinin temel nedenlerinden biri bu belirsizliktir. Bir diğer neden de ulusal birliğin bozulacağı endişesidir (KARASIMEONOV, 2002: 1).

Bu endişe birçok devlet için söz konusudur. Fransa, ulusun bölünmezliği prensibine aykırılık teşkil edeceği düşüncesiyle azınlık kavramının ülke kanunlarında yer almasına izin vermemektedir. Yunanistan'da Makedonlar ve Türkler dinsel azınlıklar, Makedonya'da Bulgarlar ve Boşnaklar etnik azınlıklar olarak nitelenmekte, Bulgaristan'da Makedonlar azınlık olarak kabul edildiği halde hakları verilmemekte, Arnavutluk'ta Yunan ve Makedon azınlıkların hakları sadece ülkenin güney bölgelerinde uygulamaya konmaktadır (STATEMENT..., 2002: 1).

Devletler, taraf oldukları antlaşmalara bazı çekinceler de koymaktadırlar. Örneğin İngiltere ve Türkiye AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği vesayet alanının, bir organizasyon veya kişiyle ilişki içine girmeyi veya şiddete göz yummayı gerektirmeyeceğine dair hükümler koydurmuşlardır. Bunun temel nedeni Kuzey İrlanda'nın ve Kürtlerin sorun haline getirilmesini önlemektir (HEINTZE, 2000: 387)

Benzer yaklaşımların birçok ülkede de geçerli olduğu ifade edilmelidir. Azınlık kavramının tanımı ve azınlık türleri açısından teoride belirgin bir uzlaşının varlığına rağmen, uluslararası hukukta konunun hala çok karışık olması devletlerin azınlıklara bakışı noktasındaki tereddütlerini, ulusal birlik kaygısı ile birlikte, haklı çıkarmaktadır.

Kaynakça

"A Counter Report by the Human Rights Association of Korean Residents in Japan" (2002), http://www.korea-np.co.jp/pk/069th_issue/98111108.htm.

"Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious or Linguistic Minorities" (2001), http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/d_minori.htm.

"Human Rights and the External Relations of the European Community: An Analysis of Droctine and Practice" (2002), http://www.ejil.org/journal/Vol9/No3/art2-03.html.

"Minorities and Indigenous People" (2002), http://www.ykliitto.fi/ourcomhr/26minor.html.

"Statement at the OSCE on Unrecognized Minorities in Albania, Bulgaria, France, Greece, Macedonia, Slovenia and Turkey (24 October 2000)" (2002), http://lists.partners-intl.net.

"The Concept of Minority Rights" (2002), http://unimondo.org

"Why is it Important Whether or not a Group is Defined as a Minority According to International Law?" (2002), http://terralingua.org/Questions/QwhyImportant.html.

(CEC) Commission of the European Communities (2001), "Report from the Commission to the Council," (Brussels).

(HAK) Harp Akademileri Komutanlığı (1993), *Avrupa'nın Yeni Kimliği* (İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı).

(TBMMİHİK) Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2001), *Uluslararası Temel İnsan Hakları Belgeleri* (Ankara).

ALSAN, Zeki Mesud (1947), *Devletler Hukuku* (Ankara: Siyasal Bilgiler Okulu Yayını).

ARSAVA, Ayşe Füsun (1993), *Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları).

AYDIN, Suavi (1995), "Etnik Bir Ad Olarak Türk Kavramının Sınırları ve Genişletilmesi Üzerine," *Birikim*, 1995/71 - 72: 50-64.

BİLGİN, Nuri (1994), *Kimlik Sorunu* (İzmir: Ege Yayıncılık).

CONNOR, Walker (1994), "A Nation is a Nation, is a State, is an Ethnic Group, is a ...," John HUTCHINSON, John / SMITH, Anthony D. (eds.), *Nationalism* (Oxford: Oxford University Press): 37-46.

Cyprus v Turkey (1999), App. No. 25781 / 94, European Commission of Human Rights.

ÇAVUŞOĞLU, Naz (1999), *Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları* (İstanbul: Bilim Yayınları).

ÇELİKEL, Aysel (1998), *Yabancılar Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 8. Baskı).

Foreign Affairs (2002), "Roma Rights, Roma Wrongs," 81/2: 1.

GIRASOLI, Nicola (1995), *National Minorities: Who Are They?* (Budapest: Akademiai Kiado).

GÜLER, Ali (2002), "Lozan'da Azınlıklar İle İlgili Oluşturulan Statü ve Bunun Türkiye'nin Milli Birlik ve Bütünlüğü Açısından Önemi," http://www.eurasianet.org.

GÜNDÜZ, Aslan (1994), *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler* (İstanbul: Beta Yayınları, 2.baskı).

HAWK, David (1988), "The Cambodian Genocide," CHARNY, Israel W. (ed.), *Genocide a Critical Bibliographic Review* (London: Mansell Publishing Ltd.): 137-154.

HECKMAN, Lale Yalçın (1995), "Ulus, Millet, Azınlık, Etnik Grup ve Kültür Kavramları Üzerine," *Birikim*, 1995/71-72: 81-85.

HEINTZE, Hans - Joachim (2000), "Minority Issues in Western Europe and the OSCE High Commissioner on National Minorities," *International Journal on Minority and Group Rights*, 2000/7: 381-392.

HENRARD, Kristin (2000), " Education and Multiculturalism: the Contribution of Minority Rights," *International Journal on Minority and Group Rights*, 2000/7: 393-410.

http://www.izmirbarosu.org.tr/ihm/avrupabirliğ_bulten1.htm (07.03.2002).

HUTNIK, Nimmi (1991), *Ethnic Minority Identity* (Oxford: Clarendon Press).

KAMPELMAN, Max M. (1990), "The Miner's Canary and Minorityrights," *World Affairs*, 153/1:1.

KARASIMEONOV, Georgi (2002), "The Constitutional Rights of Minorities in Bulgaria," http://www.cecl.gr.

KONGAR, Emre (2002), "Gerçek Demokrasilerde Azınlıklar Olmaz, Olamaz," http://kongar.org/aydinlanma/2000/aydin218.php.

KYMLICKA, Willy (1998), *Çokkültürlü Yurttaşlık* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları) (Çev.: Abdullah Yılmaz).

LEMKIN, Raphael (1947), "Genocide as a Crime Under International Law," *The American Journal of International Law*, 1947/41: 145-151.

LUBET, Steven (1989), "Prospects for Implementation of the Genocide Convention Under United States Law," *ASIL Proceedings*: 323-326.

Milliyet, 20 Kasım 1999.

ORAN, Baskın (1991), *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2.Baskı).

PAZARCI, Hüseyin (1996), *Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap* (Ankara: Turhan Kitabevi).

POMMEREAU, Isabella (2002), "World Minorityrights Win in Germany," *Christian Science Monitor*, 93/300: 8.

POTIER, Tim (2001), "Regionally non - Dominant Titular Peoples: the Next Phase in Minority Rights?," *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*: 1-14.

RATNER, S.R. / ABRAMS, J. S. (1997), *Accountability for Human Rights Atrocities in International Law Beyond the Nuremberg Legacy* (Oxford: Clarendon Press).

REX, John (1996), *Ethnic Minorities in the Modern Nation State* (London: MacMillan Press Ltd.).

SCHNAPPER, Dominique (1995), *Yurttaşlar Cemaati* (İstanbul: Kesit Yayıncılık) (Çev.: Özlem Okur).

SIMPSON, Fiona (2000), "Developing Support Structures for Ethnic Minorities in Slovakia," *Geojournal*, 2000/50: 127-130.

SINGH, Basil R. (1999), "Responses of Liberal Democratic Societies to Claims from Ethnic Minorities to Community Rights," *Educational Studies*, 25/2: 187-192.

SPINNER, Jeff (1994), *The Boundaries of Citizenship* (Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press).

STEWART, Tim (2002), "What's a Minority?," http://www.sccs.swarthmore.edu

TENDRE, G. K. Le (2000), "The Problem of Minority Education in an International Perpective," *International Journal of Educational Research*, 2000/33: 577-583.

THORNBERY, Patrick (1994), "International and European Standarts on Minority Rights" MIALL, H. (ed.), *Minority Rights in Europe Royal Institute of International Affairs* (London: Pinter Publishers): 14-21.

TONIATTI, Roberto (1995), "Minorities and Protected Minorities: Constitutional Models Compared" DUNNE, Michael / BONAZZI, Tiziano (eds.), *Citizenship and Rights in Multicultural Societies* (Keele: Keele University Press): 195-217.

United Nations (1996), "Concluding Observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Hungary," Distr. General, CERO / C / 304 / Add. 4.

United Nations (1999), "The Concept of Minority," United Nations Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, Distr. General, E / CN. 4 / sub.2 / 1999 / NGO / 11.

United Nations (2001), "List of Issues to be Taken Up in Connection with the Cosideration of the Fourth Periodic Report of Hungary," Distr. General, CCPR / C / 73 / L / HUN.

ÜSTEL, Füsun (1999), *Yurttaşlık ve Demokrasi* (Ankara: Dost Yayınları).

WALZER, Michael (1992), "Yeni Kabile Varlığı," *Birikim*, 1992/45 - 46: 60-66.

WARDHAUGH, Ronald (1987), *Languages in Competition - Dominance, Diversity and Decline* (Oxford - London: Basil Blackwell).